

MAP

Zuivelindustrie

DOMO-BEDUM
1963 – 1982

Uitgave: www.zuivelfabrieken.nl

B versie-1 geplaatst als 2012-10-24
B versie-6 2015-07-31

Fusiegesprekken Domo-Bedum met Frico

Snelkeuze		Xxxx / 1963 / 1964 / 1965 / 1966 / 1967 / 1968 / 1969 / 1970 / 1971 / 1972 / 1973 / 1974 / 1975 / 1976 / 1977 / 1978 / 1979 / 1980 / 1981 / 1982 / BIJLAGEN /	
Datum	Bron:	Onderwerp	Blz.
1949-06-10	LC	Ook T.B.C.-vrije melk in Drente – Uitvoer naar Duitsland in papieren flessen	
1956			xxx
1956-12-22	LC	<i>De Veemarkt</i> : Zuivelcoöperatie in Groningen	
1959-03-14	LC	<i>De veemarkt</i> : Groningers uit pierenbak	
1959-07-18	LC	<i>De veemarkt</i> : Kleinverpakking melkpoeder uit Bedum	
1959-08-04	LC	<i>De veemarkt</i> :	
▲			
1960			
1960-10-17	NvhN	Knipsel: Melkfabriek te Farmsum overgegaan naar DOMO	
1960-11-08	NvhN	Knipsel: Presentatie Rapport DBvCZ en DOMO „Zuivelplan Drenthe”	
1960-12-02	LC	Drents zuivelplan wijst reeks ingrijpende verbeteringen aan	
1960-12-23	LC	Knipsel: uit andere bladen 'Geconcentreerde zuivelindustrie'	
▲			
1961			
1961-01-18	LC	Geleidelijke ontwikkeling noordelijke concentratie – Domo	
▲			
1962			
1962-06-01	LC	Kort verslag: Domo verwacht 15 procent meer aanvoer	
▲			
1963			
1963-03-02	NvhN	D.O.M.O. mèt stippen 25 jaar geleden opgericht	
1963-03-06	NvhN	800 Feestgangers in Prins Bernhardhoeve Zuidlaren vierden zilveren jubileum	
1963-05-06	NvhN	Jaarvergadering DOMO: doorgaan met verhoging van melkproductie	
1963-05-30	NvhN	Jr.-verg. Stijgende suikerprijs speelt 'Bedum' parten	
1963-11-18	NvhN	Directeur Ybema, 'In Nederlandse zuivelindustrie meer samenwerking nodig'	
1963-11-26	LC	Onderwerp op CCF vergadering: Groninger fabrieken deelgenoot CCF?	
1963-11-30	NvhN	Knipsel: Samengaan Domo en Bedum	
1963-11-30	LC	<i>De veemarkt</i> : Fusie-plannen Domo-Bedum. Een Gordiaanse knoop in het Noorden	
1963-12-30	LC	Domo en Bedum gaan samen	
1963-12-30	NvhN	Domo-Bedum te Beilen 't grootste all-round zuivelbedrijf in Nederland	

▲			
1964			
1964-05-29	NvhN	Coöp. Melkproductenfabriek „Bedum” herdacht overleden bestuursleden.	
1964-06-20	NvhN	Nieuw contract van „DOMO-Bedum” voor levering aan Amerikaanse leger.	
1964-09-25	NvhN	Bouw van start Melkinrichting Scandinaviëweg Groningen	
1964-10-01	NvhN	Foto van Groninger melktransport naar Frankrijk i.v.m. boerenstaking	
1964-10-24	LC	<i>De Veemarkt</i> : Weer eens een Zuivelplan Drenthe.	
1964-12-05	LC	<i>De Veemarkt</i> : Over één jaar Domo-Bedum en het Drents zuivelplan – dl.	
1964-12-23	NvhN	Melkaanvoer bij DOMO-Bedum in tien maanden 280 miljoen kg.	
		<u>Meer over zuivelplan Drenthe zie MAP DBvCZ Botercontrole en DGZB.</u>	
▲			
1965			
1965-02-12	LC	Friesland ten voorbeeld gesteld. Drents zuivelplan in Assen afgewezen	
1965-04-01	NvhN	Zuivelfabriek Bedum beproeft het ophalen van de melk per tankauto	
1965-04-07	NvhN	B. J. de Boer nu geen voorzitter meer van zuivelfabriek Bedum	
1965-05-24	LC	Drents-Groninger-Zuivelbond op weg naar eenheid	
1965-05-28	LC	Domo-Bedum publiceert geen cijfers. Conflict tussen Domo en Drents-Gron. bond	
1965-06-01	NvhN	Voorz. Dekker: „Bestuur DOMO-Bedum staat nog unaniem achter zuivelplan”	
1965-10-07	NvhN	DOMO-Bedum „Wij zijn niet in ons eentje bezig het zuivelplan uit te voeren”	
1965-12-18	NvhN	Directeur Domo-Bedum A. Ybema met pensioen	
▲			
1966			
1966-04-21	NvhN	Domo-Bedum heeft financieel gunstig jaar achter de rug	
1966-04-27	LC	Domo-Bedum nam afscheid van hoofddirecteur A. Ybema	
1966-04-27	NvhN	Domo-Bedum afscheid directeur Ybema	
1966-08-22	LC	Nieuwe melkinrichting Domo-Bedum gaat melk in papier afleveren	
1966-10-01	NvhN	Melk en melkprodukten in papierverpakking 3 cent per liter duurder	
1966-11-02	LC	Gronings warenhuis begint melkoorlog Dubbeltje goedkoper	
1966-11-28	NvhN	Prins Claus opende in Groningen nieuwe fabriek Domo-Bedum	
1966-12-07	LC	Plotselinge directiewisseling, bij Domo	
1966-12-20	LC	Melkaanvoer bij Domo omhoog naar 375 mln. kg.	
1966-12-20	NvhN	Verslag veg. Domo-Bedum Melkaanvoer meer dan de helft gestegen	
1966-12-24	NvhN	Grotere melkproductie – 60 mln op 23 dec. – bij vereniging Bedum	
▲			
1967			
1967-05-03	NvhN	Beilen: Nieuwe hoofddirecteur Domo-Bedum K. de Boer	
1967-05-25	NvhN	Verg. DGZB-2: ‘Bezinning over doelmatige verwerking van de melk’	
1967-06-01	NvhN	Domo-Bedum en DGZB: onderzoek naar organisatorische verhoudingen.	
1967-06-24	LC	Veemarkt: Als Drenthe/Groningen (Domo) en Friesland (Frico CCF) samen gaan.	
1967-08-01	NvhN	Kans op ontslagen bij Domo-Bedum door export-moeilijkheden	

1967-08-02	NvhN	Moeilijkheden spitste zich toe in Bedum vakbonden en directie gaan in overleg	
1967-08-21	NvhN	'Melktank', in plaats van de nelkbus	
1967-08-25	LC	Direct ontslag voor 40 man bij Domo-Bedum	
1967-08-31	NvhN	Gesprek met directeur K.de Boer: van de verpakking naar de melk zelf.	
1967-09-05	NvhN	Dokmo-Bedum-dir. H. Nijhof: „Misschien te lang gewacht met reorganisatie”	
1967-10-19	NvhN	Domo bouwt voor ruim drie mln. in Beilen	
1967-11-07	NvhN	DOMO-Bedum heeft acht C-leden	
1967-11-13	NvhN	Eelder zelfstandige slijters protesteren tegen Domo-melk	
1967-11-15	NvhN	Ook Bedumer melkslijters ontevreden over het optreden Domo-Bedum	
▲			
1968		<i>Alles over opgaan DGZB in Domo-Bedum ook in MAP DGZB</i>	
1968-02-03	NvhN	Melk uit Rolde en Grolloo mogelijk naar Friesland	
1968-02-10	LC	<i>De Veemarkt</i> : Organisatorische knoeiboel in Domo wreekt zich	
1968-02-15	NvhN	Jaaromzet Domo-Bedum > 200 miljoen, niet opnieuw werktijdverkorting	
1968-02-17	NvhN	Zuivelfabriek Rolde: Wel bij DOMO maar zelfstandig blijven	
1968-04-12	NvhN	Reorganisatie DOMO-Bedum, 10 fabrieken dicht; besparing van ruim f 2 miljoen	
1968-04-19	NvhN	Domo-Bedum G.A. Reorganisatie over ruim één jaar een feit – 12 fabrieken dicht	
1968-05-10	NvhN	DGZB: ‘Drents-Groninger Zuivelbond blijft zelfstandig werken’	
1968-05-17	NvhN	Opinie overproductie: ‘Moet de boer eerst in zijn eigen melk verdrinken’?	
1968-05-18	NvhN	Vierduizend boeren bijeen: ‘Regering schoot tekort tegenover veehouders’	
1968-05-20	NvhN	Voorzitter DGZB: ‘Van <i>‘beperking’</i> melkstroom op korte termijn geen sprake’.	
1968-05-21	NvhN	DGZB: ‘Organisatorische verhouding met Domo-Bedum verloopt naar wens’.	
1968-06-07	NvhN	Domo-Bedum: ‘Gemeenschappelijke exploitatie is nodig in zuivelindustrie’.	
1968-06-07	NvhN	Drie melkfabrieken bouwen zuivelfabriek in Bangkok.	
1968-06-07	NvhN	Recordproductie van <i>Domo-Bedum</i> van 620 mln. kg.	
1968-06-19	LC	Drie Drentse fabrieken – Anloo, Grolloo en Rolde – breken met <i>Domo-Bedum</i> .	
1968-06-25	NvhN	„De democratie in Drenthe bestaat uit de dictatuur van de grote coöperatie”	
1968-07-10	NvhN	Elfduizend melkveeouders akkoord: Gezamenlijke exploitatie <i>Domo-Bedum</i> .	
1968-07-11	LC	Reorganisatie Domo-Bedum krijgt zijn beslag – één netto-melkprijs	
1968-08-13	LC	<i>Domo-Bedum</i> reorganiseert tankmelktransport: Ongerustheid.	
1968-08-13	LC	Oud-voorzitter <i>Domo / Domo-Bedum</i> H. Dekker overleden.	
1968-08-14	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> bouwt niet in Indonesië.	
1968-10-07	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> en ‘Friesland’ – CCF – bouwen in Indonesië.	
1968-10-18	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> verdeelt werkgebied in regio’s.	
1968-10-31	LC	<i>Domo-Bedum</i> : Ledenkapitaal „ <i>Samenwerking</i> ” niet uitbetalen.	
1968-11-01	NvhN	<i>Anloo, Grolloo</i> en <i>Rolde</i> geen <i>Domo-Bedum</i> lid meer, ze willen zelfstandigheid!	
1968-11-14	NvhN	Condensfabriek <i>Domo-Bedum</i> en CCF. in Indonesië draait in 1970.	
1968-11-27	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> deelt gebied in regio’s – plaatsnamenlijst.	
1968-11-30	NvhN	Nota over streven naar eenheid van <i>Drents-Groningse Zuivelbond</i> .	
1968-12-11	NvhN	<i>Drents- Groninger Zuivelbond</i> gaat statuten aanpassen.	

▲			
1969			
1969-01-09	NvhN	Voorz. <i>Landbouwschap</i> : 'Plan-Mansholt: sociaal onaanvaardbaar beleid'.	
1969-01-09	NvhN	Dir. <i>Domo-Bedum</i> : 'Positie op de wereldmarkt steviger door meer samenwerking'.	
1969-01-15	OO	FNZ.: Verslag eerste jaarvergadering <i>Domo-Bedum</i> te Assen.	
1969-05-05	NvhN	Jaarverslag DGZB: Zuivelbedrijven gingen sterker samenwerken.	
1969-05-17	NvhN	Poederstof in brand in melkfabriek Bedum.	
1969-05-19	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> verwerkt half miljard kg. grondstof in 1968.	
1969-05-19	NvhN	Voorzitter DGZB: 'Nog geen oplossing voor overschot zuivelindustrie'	
1969-06-12	NvhN	Uitbreidingen bij <i>Domo-Bedum</i> in Bedum en Beilen.	
1969-06-19	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> bouwt vacuüm en verstuivingstoren.	
1969-06-19	LC	<i>Domo-Bedum</i> investeert 5,3 miljoen en gegevens.	
1969-08-01	LC	<i>Domo-Bedum</i> ontvangen 1. 4 mln. van EEG voor fabriek in Beilen.	
1969-09-06	LC	<i>De Veemarkt</i> : 'Als de zon in de koffie schijnt is het huilen' – completa.	
1969-10-06	LC	CZ Marum sluit zich aan bij <i>Domo-Bedum</i>	
1969-10-11	LC	DE VEEMARKT: <i>Marum</i> naar <i>Domo-Bedum</i> en <i>Grijpskerk</i> naar Gerkesklooster	
1969-10-27	FK	CZ Diever en Wapse sluiten melk naar <i>Domo-Bedum</i>	
1969-12-20	LC	DE VEEMARKT: CZ. Marum naar <i>Domo-Bedum</i>	
▲			
1970			
1970-01-21	LC	Verdere expansie bij <i>Domo-Bedum</i> verwacht.	
1970-01-21	NvhN	<i>Domo</i> verwacht 1970 groter verwerking van melk en wei.	
1970-03-24	NvhN	<i>Domo</i> neemt deel NV Lijempf over. Vijf fabrieken met sluiting bedreigd.	
1970-03-25	NvhN	<i>Domo</i> betaalt Lijempf voor vijf fabrieken f 3 miljoen.	
1970-03-25	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> : kort historisch overzicht door directeur K. de Boer.	
1970-04-13	NvhN	Strijd om Lijempfmelk kan Winschoten veel geld en melk kosten	
1970-05-02	NvhN	DOMO neemt bedrijf – Zweedse Salades – in Smilde over.	
1970-06-23	LC	<i>Domo</i> gooit lijntje uit naar Friese kaasindustrie.	
1970-09-23	NvhN	Melkimport van <i>Domo-Bedum</i> , melk van ver niet minder.	
1970-10-05	NvhN	<i>Drents-Groninger Zuivelbond</i> (DGZB) door <i>Domo-Bedum</i> opgeslokt.	
1970-10-06	LC	<i>Drents-Groninger Zuivelbond</i> in <i>Domo</i> -verband opgenomen	
1970-10-07	NvhN	Commentaar op verdere concentratie bij <i>Domo-Bedum</i>	
1970-11-27	NvhN	Crespa-fabriek – chips – in Oosterwolde sluit: 29 man op straat	
1970-11-28	NvhN	<i>Drent-Groningse Zuivelbond</i> vergadert over opheffen.	
1970-11-28	PZC.	' <i>Havelte besprekingen</i> ': Zuivel-mammoet in de maak.	
1970-12-09	PZC.	Landbouwcoöperaties stichten centrale houdstermaatschappij ' <i>Groenhoven NV</i> .'	
1970-12-07	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> beslist 14 december over <i>Drents Groninger Zuivelbond</i> .	
1970-12-14	LC	<i>Drents-Groninger Zuivelbond</i> gaat op in <i>Domo-Bedum BA.</i>	
1970-12-15	NvhN	Groot deel leden akkoord met opheffing van de <i>Drents-Groninger Zuivelbond</i> .	
▲			

1971			
1971-02-15	NvhN	<i>Domo en Noord-Holland neemt voor f5 miljoen Hollandsche Melksuiker over.</i>	
1971-03-03	OO.	Verslag jaarvergadering <i>Domo-Bedum</i> .	
1971-03-23	NvhN	Bod <i>Hollandsche Melksuiker</i> open tot 15 april.	
1971-05-14	NvhN	DOMO-Directeur tot Eeg-parlementariërs: Na de boterberg dreigt „zuivelkuil”.	
1971-06-29	NvhN	Domo-Bedum dit jaar naar nieuw record: een miljard kg melk en wei	
1971-09-02	PZC	Zuivelondernemingen praten over rapport over integratie. (<i>Havelte bespreking</i>)	
1971-12-24	NvhN	DOMO-dir. De Boer: ‘Managers geven werknemers niet voldoende informatie’.	
▲			
1972			
1972-01-27	LC	Domo-directeur heeft zorgen om Friese zuivelcoöperatie	
1972-03-29	LC	Rivella-Wolvega betrokken bij fusiegesprek	
1972-06-06	NvhN	Jaarverslag: Strop voor DOMO: Vuile leiding vultank oorzaak van zure melk	
1972-07-03	LC	Plan voor hogere kaasproductie. Melkaanvoer bij Domo steeg slechts weinig	
1972-07-03	NvhN	Nog geen nieuwe DOMO-fabriek, eerst uitbreiding	
1972-07-05	NvhN	Voorzitter Domo waarschuwt: Bedrijven in gevaar door heffingen milieubeheer	
1972-07-25	NvhN	Kaasmakers gaan zich beperken	
1972-08-09	NvhN	Ingezonden: „Kleine fabriek 10 % hoger dan Domo”	
1972-09-05	NLC	'Havelte gesprekken': Coöp. Zuivelsamenwerking voorlopig van de baan	
1972-09-23	NvhN	Ingezonden: „DOMO onafhankelijk van boeren?"	
1972-09-26	LC	IJsfusie nu in beslissend stadium	
▲			
1973			
1973-01-04	NvhN	Miljard kilo melk: Aanvoerrecord bij de DOMO	
1973-01-26	NvhN	Domo-Bedum Groningen krijgt nieuwe opslagruimte van 4000 m2.	
1973-06-21	NvhN	<i>Domo-Bedum</i> wil prijs consumptiemelk verhogen.	
1973-07-20	NvhN	Domo-directeur De Boer: Domo met melkprijs op tweede plaats	
▲			
1974			
1974-05-13	LC	Domo in Beilen kan door brand 4 mln. kilogram minder melk verwerken	
1974-07-27	LC	Prijs Consumptiemelk <i>Domo</i> met 1,7 cent omhoog	
1974-08-15	ND	Omzet van <i>Domo</i> in 1973 gestegen	
1974-08-30	NvhN	Directeur <i>Domo-Bedum</i> : 'Karnemelk niet uit de productie'	
1974-09-27	NvhN	<i>CMC-Melkunie</i> , <i>Coberco</i> en <i>Domo</i> willen samenwerken op consumptiemelkmarkt	
1974-09-28	LC	CMC Melkunie en Domo willen samenwerken – geen gevolgen voor de Frico	
1974-11-21	NvhN	Tweede maal in half jaar zware brand bij poedertoren Beilen / xxxx	
1974-12-24	LC	DOMO neemt melkinrichting Winschoten over. Bonden: ultimatum aan fabriek.	
▲			
1975			
1975-03-28	LC	Vier cent nabetaling aan Domo-boeren – Onlust over tankmelkproject	

1975-04-25	NvhN	Drentse melk naar Duitsland?	
1975-05-03	NvhN	Miljoenenorder: Domo levert Perzië melk en fabrieken	
1975-07-10	DW	Verzet tegen afwenteling kosten – Boeren eisen handhaving van de melkbus	
▲			
1976			
1976-01-07	NvhN	Gesprek met vertrekkende directeur K. de Boer	
1976-01-12	NvhN	Rijke historie van de zuivelfabriek Winsum	
1976-01-27	LC	Domo wel voldaan over haar melkprijs	
1976-03-04	NvhN	Pas afgetreden hoofddirecteur K. de Boer „Vertrouwen in toekomst DOMO”	
1976-06-23	NvhN	Bij Domo helpt van melk in melktanks	
1976-06-26	LC	<i>De Veemarkt</i> : ‘Domo-plan alle melk in de melktank’	
1976-06-29	NvhN	Droogte periode: Maar droogte deert Nederlandse melkproductie nog niet.	
1976-06-29	NvhN	Hoofddirecteur DOMO: 'Belangrijke voedselrol voor Nederland'	
▲			
1977			
1977-01-22	LC	Nabetaling Domo oven vier cent.	
1977-01-27	PZC	Bonden starten acties bij 22 bedrijven. Nederlandse zuivelindustrie 7 februari plat.	
1977-01-28	LC	Domo overweegt sluiting fabrieken. Angst voor <i>emoties</i> Domo-boeren bij staking.	
1977-02-01	NvhN	Breuk dreigt in stakingsfront bij Domo-bedrijven Bedum en Groningen.	
1977-02-01	NvhN	Speerpuntactie doodsteek voor veel melkveehouders.	
1977-02-03	NvhN	Boeren willen bij staking Domo Beilen gaande houden.	
1977-02-19	LC	Groningers willen melk naar Friese fabrieken sturen.	
1977-03-05	PZC	Vier zuivelcoöperaties nemen Haags bedrijf – <i>Leerdam</i> – over.	
1977-03-17	LC	Knipsel: DOMO-Bedum bijna 5 ct. nabetaling.	
1977-03-19	LC	Domo-boeren willen naar Friesland. ZOH heeft nog geen grensregeling.	
1977-03-21	NvhN	CCF en Domo breiden uit in Indonesië.	
1977-05-11	LC	Domo op de knieën voor aktievoerende boeren, melktank-plan was „mis-taxatie”.	
1977-05-13	NvhN	Knipsel CZ. Rogat / De Wijk stopt per 1 november.	
1977-06-26	NvhN	Domo wil handhaving van werkgelegenheid.	
1977-06-28	LC	„Ledendienst” voor beter contact. Domo twijfelt over nut kaasbeheersing.	
1977-07-02	LC	<i>De Veemarkt</i> : Smeulend conflict Domo en Oosterwolde.	
1977-07-04	LC	Knipsel: geen afspraken kaasproductiebeperking meer.	
1977-07-09	LC	Knipsel: <i>Noord-Holland</i> niet over gezamenlijke HMS fabrieksresultaten.	
1977-10-14	NvhN	Kort geding Volnij tegen melklevering DOMO aan supermarkt Dreize.	
1977-10-24	NvhN	Rechter beslist: Geen Domo-melk naar Dreize.	
1977-10-27	NvhN	Domo blijft toch melk aan Dreize leveren.	
▲			
1978			
1978-01-19	NvhN	DOMO ruilt productie in Groningen en Emmen.	
1978-02-01	LC	Optimisme Domo-Bedum over zuivelafzet. Tegen kaasproductieregeling.	

1978-02-01	NvhN	Betere aanpassing aan milieu-eisen – DOMO investeert 40 miljoen gulden.	
1978-02-01	NvhN	Directie zuivelconcern Domo 'Alle ruimte voor medezeggenschap'.	
1978-06-15	NvhN	DOMO is weer aan de fles. Geen gevolgen voor noordelijke kartonindustrie.	
1978-07-01	LC	Weifusie van Domo met CMC en HMS – Sluiting fabriek Bolsward?	
1978-07-29	LC	Zuivelcoöperaties ZOH en DOMO regelen geschillen.	
1978-08-30	NvhN	Nw DOMO melkontvangst bijna afgerond – Automatisering kostte acht miljoen.	
1978-09-13	LC	Communiqué van Frico en Domo.	
1978-09-13	NvhN	'Domo en Frico willen brede samenwerking' - Grote melkplas verwacht.	
1978-09-13	LC	Frico vreest voor Fries isolement.	
1978-09-14	LC	Tegengestelde verklaringen over NCK „zuivelblok” Frico/Domo roept vraagtekens	
1978-09-16	LC	<i>De Veemarkt</i> : Frico leidt DOMO naar vleespotten CCF.	
1978-10-05	NvhN	INGEZONDEN: Tegen 'tankmelkplan' Domo-Bedum.	
1978-10-07	LC	<i>Commentaar</i> : 'Hepkema's plan'.	
1978-12-07	LC	Sluiting van HMS in Bolsward – Domo / CMC – verrast het personeel nauwelijks	
1978-12-20	LC	Volledige overeenstemming besturen plannen Frico en Domo voor samengaan.	
1978-12-20	NvhN	Domo en Frico gaan samenwerken – Noordelijke zuivelreuzen vinden elkaar.	
1978-12-21	NvhN	Vakbonden positief over samenwerking Domo-Frico.	
▲			
1979			
1979-01-30	NvhN	Domo zet in 1978 f 50 miljoen meer om.	
1979-01-31	LC	„Schoon schip maken” Domo beperkt zich in deelnemingen.	
1979-02-03	LC	<i>De Veemarkt</i> : 'Noordelijke zuivelblok krijgt snel gestalte'.	
1979-02-17	NvhN	Eind, sneeuwstorm juist op tijd. Opslag capaciteit melktanks voordeel voor boeren	
1979-03-06	NvhN	Oud-hoofddirecteur Domo A. Ybema overleden.	
1979-05-17	LC	CCF verwacht van DOMO een aanvraag voor lidmaatschap.	
1979-05-30	NvhN	NCZ wil met Frico zuivelblok vormen.	
1979-05-30	LC	NCZ twijfelt aan bereidheid Frico tot samenwerking – problemen ivm. Domo	
1979-06-07	NvhN	Frico en NCZ stellen samen werkgroep in	
1979-06-14	NvhN	Meer concurrentie voor de Domo op de wereldmarkt .	
1979-06-28	NvhN	DOMO-directeur Meihuizen: 'Ontwikkeling nieuwe zuivelprodukten nodig'.	
1979-06-28	LC	„Minder melk door strenge winter en koude lente".	
1979-07-31	LC	Frico's 'greep naar de macht' in CCF stuit vooral bij ZOH op tegenstand.	
1979-06-29	LC	Spanning om Domo in CCF-bestuur, deelgenoten dragen kosten.	
1979-08-01	LC	Commentaar: Domo weldra weer voor CCF-forum.	
1979-08-04	LC	Geheimzinnigheid breekt Frico zuur op.	
1979-08-07	NvhN	Noordelijke zuivelblok binnenkort een feit.	
1979-08-11	LC	Nw. voorstel CCF-bestuur: Domo-leden zonder statutenwijziging deelgenoot CCF	
1979-08-11	NvhN	Ook Groningers en Drenten – Grotere kans op zuivelblok.	
1979-08-11	LC	Noordelijke zuivelblok is kip zonder kop.	

1979-08-12	LC	Spanning in zuivelcoöperatie over komst Domo naar CCF. – 1	
1979-08-21	LC	Spanning in zuivelcoöperatie over komst Domo naar CCF. – 2	
1979-08-25	LC	<i>De Veemarkt</i> : Over deelname Domo aan CCF en plannen voor Frico.	
1979-08-25	NvhN	Domo-kaas van NCZ naar de Frico, geen grote gevolgen personeel NCK Meppel.	
1979-08-29	LC	Domo met algemene stemmen opgenomen als lid van CCF.	
1979-08-29	NvhN	Domo-groep naar Friesche Vlag (CCF).	
1979-08-30	PZC	Noordelijk zuivelblok toch van de grond. Veertig nieuwe deelgenoten.	
1979-08-30	NvhN	DOMO-Frico-CCF: zuivelreus met ingewikkelde organisatie – Samen 3 mld kg.	
1979-09-01	LC	<i>De Veemarkt</i> : In zuivelblok blijft ieder nog eigen baas.	
1979-09-22	LC	Frico en NCK regelen Domo-kaas afzet.	
1979-09-28	NvhN	Domo, Frico en CCF – FNV wenst garantie voor werk bij zuivelreus.	
1979-11-03	LC	<i>De Veemarkt</i> : Grote operatie op EEG-kaasmarkt loop.	
1979-12-01	NvhN	DOMO Beilen treedt definitief toe tot CCF.	
1979-12-20	LC	Frico neemt Domo als lid aan.	
▲			
1980			
1980-01-09	LC	Frico-kaas gaat op nieuwe wegen naar binnenlandse markt	x
1980-01-17	NvhN	Bij afscheid van DOMO directeur Nijhof geridderd	x
1980-01-31	LC	Gesprek met Friese zuivelbond Domo stootte meer deelnemingen af.	x
1980-01-31	NvhN	Domo-hoofddirecteur Meihuizen: 'Dit jaar nog alle melk in koeltanks'.	x
1980-06-26	NvhN	DOMO wijzigt etiketten op exportprodukten.	x
1980-06-28	LC	<i>De Veemarkt</i> : Over kaashandel, exporteurs Frico en NCK.	x
1980-08-16	LC	<i>De veemarkt</i> : En hoe nu verder in Friesland.....vraag het aan Domo.	x
1980-12-10	LC	Winschoter melk niet naar CCF Frico-Domo stopt fusieplannen ZOH.	x
1980-12-17	NvhN	Knipsel: Aansluiting Domo bij Fries zuivelbond – FBvCZ – eerst uitgesteld	x
▲			
1981			
1981-01-07	NvhN	DOMO-directeur licht sluitingsplannen Roder fabriek toe.	x
1981-01-31	LC	Domo-kaas dupe versnipperd aanbod – Geen spijt over Frico	x
1981-03-12	NvhN	DOMO wil 23 melkventers in loondienst kwijt	x
1981-03-21	LC	<i>De Veemarkt</i> : Domo lid van CCF en Frico.	x
1981-03-28	LC	Melkprijs Domo-Bedum 1980 komt met nabetaling van 2,37 ct. op 65,38	x
1981-04-11	LC	<i>De veemarkt over fusiegedachten</i> Domo-Bedum met Frico.	x
1981-04-13	NvhN	Frico en Domo stellen studiec commissie in.	x
1981-06-15	NvhN	Jaarverslag 1980: DOMO-BEDUM versterkt positie.	x
1981-06-30	DLB	Kort verslag DOMO-BEDUM GA. Boekjaar 1980 met gegevens.	
1981-07-01	NvhN	S.W. Meihuizen: 'Beperking melkproductie brengt voedselvoorziening in gevaar'.	x
1981-07-01	LC	Hoofddirecteur Domo: Wereldmarkt voor zuivel beter dan ooit in 25 jaar	x
1981-10-02	NvhN	Knipsel: Kaasmaker H. J. Kroeze uit Bedum wint gouden FNZ kaasprijs	x
1981-10-17	LC	Besprekingen Frico-Domo duren voort.	x

1981-12-11	NvhN	Domo-Bedum passeert de 1 miljard melkgrens	x
1981-12-15	NvhN	'Technologie en economie wijzen de boer vanzelf de weg naar de melktank'	x
▲			
1982			
1982-01-29	LC	Domo tilt niet zwaar aan vermogenverschil met Frico-deelgenoten	x
1982-04-14	NvhN	Voorzichtig optimisme over fusieplan – Zuivelgigant in noorden	x
1982-04-15	LC	Vakbonden prater met Frico-Domo over personele gevolgen fusie	x
1982-04-17	LC	„Samenwerking ingrijpend" Zuivelblok moet leiden tot hogere melkprijs	x
1982-04-17	NvhN	Zuivelblok in toekomst wellicht nog groter – <u>door fusie CCF</u>	x
1982-04-xx	ZZ	Verdere samenwerking Frico-deelgenoten – Lijst deelgenoten – ook Domo-Bedum	
1982-05-13	NvhN	Voedingsbond FNV niet akkoord met zuivelfusie	x
1982-05-14	NvhN	Gunstige ontwikkeling kaasexport bij Frico – Winst gestegen tot 2,4 miljoen	x
1982-06-05	LC	<i>De Veemarkt</i> : De vorming van het zuivelblok is in een beslissende fase gekomen	x
1982-06-19	LC	Vakbonden gekant tegen <i>Frico-Domo</i> fusie	x
1982-06-22	LC	Ingezonden: Vakbonden tegen fusie <i>Frico-Domo</i>	x
1982-06-23	NvhN	Jaarverslag : 'Ontwikkeling zuivelmarkt speelt DOMO in de kaart'	x
1982-06-30	LC	Grote meerderheid boeren voor bundeling van Frico en Domo	x
1982-06-30	LC	Jaarverslag : 'Melkprijs van Domo kwam op 73,27 cent'	x
1982-06-30	NvhN	Knipsel: Veehouders achter fusie DOMO-Frico	x
1982-07-03	LC	Commentaar: 'Frico-kampt stort zich ruggelings in toekomst'	x
1982-07-14	LC	Groothandel Domo bij Friese ZHN-Irsum	x
1982-08-03	NvhN	Na brand hoofdtransformator, na nacht hard werken weer werkende poedertoren	x
1982-12-18	LC	Noord-Nederland van start	x
1982-12-18	NvhN	<u>Zuivelgigant in noorden een feit</u> – nieuwe combinatie bij 'grote vier'	x
1982-12-24	LC	<i>De Veemarkt</i> : 'Een week Noord-Nederland,' terugblik.....	x
		Vervolg in MAP-Zuivelindustrie-Noord-Nederland-1982-1990.pdf	
▲			
BIJLAGEN			
bijlage-01	DMW	Voorzitter Domo H. Dekker 1945 – 1967	
bijlage-02	DMW	1967-05-31 Gesprek met nw voorzitter J. Kuipers uit Valthe	
bijlage-03	OO.	1971 Domo vergaderde: druk jaar achter de rug, duidelijke visie op de toekomst	
bijlage-04	NvhN	1986-05-09: Oud-Directeur Domo Koert de Boer overleden	
bijlage-05	LC	Plastic-melkpak is groot succes in Groninger Galeries Modern	

Ook T.B.C.-vrije melk in Drente

Uitvoer naar Duitsland in papieren flessen

Tien coöperatieve zuivelfabrieken in Drenthe, n.l. Beilen, Hooghalen, Rolde, Grolloo, Westerbork, Ruinen, Oosterhesselen, Gees. Zweeloo en Sleen, die bij de coöp. zuivelfabrieken in Drenthe en bij de Domo zijn aangesloten, zullen op 1 Augustus a.s. een aaneengesloten gebied vormen, dat geheel vrij is van met t.b.c. besmette runderen.

Op 1 Augustus a.s. moeten alle reageerders verdwenen zijn en op 1 October a.s. moet de nactcontrole voltooid zijn, waarna op 1 Januari 1950 de gegarandeerde tbc-vrije melk kan worden afgeleverd. De beloning, die daarvoor in uitzicht is gesteld, is de mogelijke levering van een grote hoeveelheid melk aan het Amerikaanse bezettingsleger in Duitsland.

De Domo-vergadering, die te Beilen werd gehouden, besloot daarom ook tot een snelle en radicale opruiming der reageerders in het gebied van deze tien fabrieken. Men ging er mee akkoord, dat uit de opbrengst van de naar Duitsland te leveren melk een fonds zal worden gevormd waaruit in de eerste plaats het verder vrijmaken van het Domogebied van reageerders zal worden bekostigd. Deze melk, zo werd medegedeeld, zal geleverd moeten worden in papieren flessen, iets geheel nieuws voor ons land.

1956

Leeuwarder Courant 1956-12-22

zuivelcoöperatie in Groningen

(De Veemarkt) ¹

[.....]

De coöp. zuivelindustrie in Groningen is van veel geringer omvang dan de Friese. Dit is niet alleen een gevolg van de kleinere melkveestapel, die een derde is van de Friese, maar ook van de naar verhouding grotere invloed van het Particuliere bedrijf, in dit geval de *Lijempf* en de *Ommelanden*. welke laatste onderneming onder coöperatoren indertijd geen coöperatie genoemd werd. Zoals bekend beheren de Friese Condens en de Drentse DOMO op het ogenblik de *Ommelanden*. Het gevolg daarvan is, dat er onder de Groninger boeren nu een trek is waar te nemen naar de voormalige fabriek van Feike de Boer.

De Groninger zuivelcoöperaties, een elftal, zoeken reeds lang naar een vorm van samenwerking om een eind te maken aan de onderlinge concurrentie, in die concurrentiestrijd is een van de coöperaties, die van de heer P. Okkinga te Bedum, groot geworden. Vorig jaar is in Bedum ruim 41 miljoen melk verwerkt, dat is bijna tweemaal de hoeveelheid van de grootste Friese zuivelfabrieken. Er zijn ook verschillende kleine fabrieken met drie, vier en vijf miljoen kg melk en een tweetal met elk bijna twintig miljoen kg. (Totaal ruim 140 miljoen kg).

Bindende besluiten voor de melkprijs en de grensregelingen, die sedert enkele jaren rust hebben gebracht tussen de Friese zuivelcoöperaties, hebben hun pacificerende invloed in Groningen (en een deel van Friesland) niet.

Een commissie uit de Groninger Zuivelbond kwam vorig jaar tot de conclusie, dat een concentratie in de Groninger zuivelcoöperaties alleen zin zou hebben, wanneer er een topcoöperatie zou komen, die alle fabrieken exploiteert.² De gedachten gaan er nu naar uit ook deze topcoöperatie eventueel deel te laten nemen aan het beheer van de *Ommelanden*. Daarover wordt dit jaar reeds geruime tijd onderhandeld. Gedurende de zomer zat er weinig schot in, doch deze besprekingen zijn de laatste tijd weer op gang gekomen. [.....]

¹ *De Veemarkt* was 35 jaar lang, van 1949 tot 1985, een wekelijkse rubriek van Leeuwarder Courant landbouw-redacteur *Jildert Sudema*. Meer en volledige 'teksten' over het onderwerp 'zuivel' enz., van deze rubriek zijn op de site geplaatst in een (inmiddels 850 pagina's bevattende) map – ophalen '[MAP-De-Veemarkt.....](#)'

² Rapport integraal geplaatst als: [Rapport-Zuivelconcentratie-Groningen_2007-03-03.pdf](#)

1959

Leeuwarder Courant, 1959-03-14

Kansen boeren – Groningers uit pierebak? – Noordelijke melkpool weer in verschiet.

(De Veemarkt)

[....]

Gelukkig ligt het lot van de boeren niet geheel in handen van politieke figuren in Den Haag, ook zelf kunnen ze het een en ander doen om hun positie te versterken. **In Groningen** bijvoorbeeld lijkt het er op, dat er eindelijk wat orde zal komen in de zuivelwereld. In dat gewest heeft het er altijd vreemd voor gestaan. Naast een reeks **Lijemp-fabrieken** was er een groot aantal elkaar het leven zuurmakende coöperaties. Een van deze coöperaties, de zuivelfabriek te **Bedum**, genoot lange tijd een internationale vermaardheid als grootste zuivelfabriek van Europa. Later kwam **de Ommelanden** op onder leiding van **Feike de Boer**.

Daartussen lagen nog een tiental grote en kleine coöperaties met melkritten, die door elkaar kronkelden als wormen in een bakje. **De Ommelanden** kwam tenslotte tussen de wielen en werd, toen al voor de tweede maal, door Friesland weer op de kluiten geholpen, zij het dan dat nu een Friese organisatie, de Condens, (**CCF**.) samenwerkte met de Drentse **DOMO**. Even leek het er op, dat het blok Condens-DOMO-Ommelanden de kern zou worden van een noordelijke coöperatieve melkpool.

De bui dreef achter snel over, toen de Groninger coöperaties mede als gevolg van onderlinge verdeeldheid en mogelijk ook omdat het blok nog al hoog in de boom zat de samenwerking afwezen. Op het ogenblik zijn er nieuwe perspectieven voor deze samenwerking. De coöperaties daar beraadslagen over de vorming van een topcoöperatie, die de bestaande fabrieken gaat exploiteren. Dit vermetele plan zal wel niet de instemming van alle Groninger fabrieken verwerven - enkele hebben het ook al laten afweten - maar de Groningers zijn van die mensen, die in het verleden meermalen blij hebben gegeven van een industriële kijk op de dingen en die nu ook niet zullen schromen om stappen te nemen, die de industriële en economische ontwikkeling voorschrijft.

De Bedumer fabriek en de Ommelanden waren al vormen, die meer leken op industrieën als aardappelmeel-, strokarton- en suikerfabrieken dan op een dorpszuivelfabriek; want dat is de achtergrond van de nieuwe Groninger zuivelcoöperatie: concentratie van de bestaande fabrieken, de enige mogelijkheid om op den duur te ontkomen aan de drukkende afschrijving bij de kostbare investeringen. Enkele fabrieken, niet alleen in Groningen, zitten daar nu al tegen aan te kokhalzen.

Wanneer de Groninger zuivelcoöperaties elkaar vinden, is de volgende stap samenwerking met de Condens en de DOMO. Daarop doelde ir. **J. B. Ritzema van Ikema** waarschijnlijk ook, toen hij kortgeleden voor de algemene vergadering van de *Friesche Mij van Landbouw* in Leeuwarden sprak over zuivelproblemen en terloops repte van de nieuwe hoop, die er gewekt is ten aanzien van de samenwerking tussen de noordelijke coöperaties.

Kleinverpakking melkpoeder uit Bedum

(De Veemarkt)

[....]

Bedum

Op het ogenblik wordt er in Nederland ook melkpoeder op de markt gebracht, die dient voor het bereiden van drinkmelk en voor verwerking in spijzen. De coöperatieve zuivelfabriek in Bedum brengt deze melkpoeder in pakjes van 125 gram, voldoende voor een liter melk, in het westen van ons land in de winkels. Deze pakjes kosten 78 cent en liggen dus bijna dubbel zo hoog als de prijs van verse melk. Toch zijn er wel gebruiksmogelijkheden.

Jammer voor Bedum, dat het *produktschap voor zuivel* er als de kippen bij was om een heffing op het product te leggen, maar dat is nu eenmaal de taak van een schap. „heffen”. De redenering bij deze heffingsaangelegenheid was, dat de consumptie van verse melk benadeeld zou kunnen worden door de poedermelk. Het produktschap vreest blijkbaar, dat de consument liever dure dan zure melk heeft. Het schap is wel wat te vlug geweest met zijn heffing, omdat de belangen van de consument niet geschaad worden met het introduceren van deze melkpoeder in kleinverpakking, terwijl de afzet van de melk in Nederland er door verstevigd werd. Dat het weefsel der melkheffingen er een scheurtje door kreeg, was zo erg niet, dat weefsel bestaat bovendien niet om den wille van zichzelf.

Overigens mag men zich in Bedum troosten met het feit, dat de koffiemelk ondanks de heffing ook onstuitbaar in zijn opmars was.

1960

NvhN 1960-10-17

Melkfabriek te Farmsum overgegaan naar DOMO

Nieuwsblad van het Noorden 17-10-1960

NvhN 1960-11-08

Presentatie Rapport van DBvCZ en DOMO 'Zuivelplan Drenthe
Zie hierover knipselmap Drentse Zuivelbond (MAP DbvCZ)

Geheel coöperatieve zuivelindustrie in Drenthe levert chaotisch beeld

Drents zuivelplan wijst reeks ingrijpende verbeteringen aan

(Van onze landbouwredakteur)

De Drentse zuivelindustrie verkeert in de min of meer gelukkige omstandigheid, dat zij alleen een coöperatieve zuivelindustrie kent, dat alle fabrieken in de Domo verenigd zijn (die de helft van alle melk afneemt) en dat het een snel groeiende melkproduktie heeft. Het aanzwellen van de witte stroom noopt tot allerlei activiteiten en de Domo is dan ook met de Condensfabriek het Rivella-avontuur aangegaan, raakte betrokken in *De Ommelanden* en doet ook mee in de kunstkalvermelkfabriek te Sloten.

De situatie heeft ook zijn nadelen en men zit nu hecht vast aan hetgeen gegroeid is. Feike de Boer van *De Ommelanden* had er indertijd een van zijn jachtterreinen. De gemiddelde grootte van de zuivelfabrieken mag er dan acht miljoen kg melk zijn, aangezien er gemiddeld nog geen vijf miljoen kg in de fabrieken achterblijft voor verwerking is de situatie aanmerkelijk minder gunstig dan zich laat aanzien om tot een rationele verwerking van de melk te komen.

Evenals dat in Friesland het geval is zullen de fabrieken voor het berekenen van hun verwerkingskosten per kg melk ook wel de melk meerekenen, die zij zonder meer doorsturen naar de Domo, hetgeen dus de werkelijke verwerkingskosten per kg camoufleert. Toch heeft men in Drenthe wel een duidelijk beeld van deze kostenkwestie, want zes fabrieken met twintig miljoen kg fungeren alleen als ontvangstation voor de Domo. (Kortgeleden is een van deze nog zelfstandige fabrieken stopgezet en gaat de melk, nog geen miljoen kg, naar een buurtfabriek)

De Domo bepaalt op het ogenblik sterk het karakter van de Drentse zuivelindustrie. Zij heeft ook een zekere invloed op de aangesloten fabrieken. Zo mogen deze geen investeringen verrichten in nieuwe produktierichtingen. Een kaasfabriek mag wel zijn kaaslokalen uitbreiden, maar mag er niet een poedertoren aan toevoegen. Helemaal gelukkig kan men in Drenthe niet zijn met deze situatie, omdat de Domo zelf ook een grote kaasfabriek heeft, die jaarlijks twintig miljoen kg melk tot kaas verwerkt, meer dan enige Friese fabriek.

Daarnaast levert de Domo bijna vijftig miljoen kg melk via *Sterovita* (Albert Heyn) aan het Amerikaanse leger. Voor de afzet van hun boter zijn 38 van de 45 boterfabrikerende fabrieken aangesloten bij de NCZ (een zusterorganisatie van de Frico), vijftien van de 25 kaasproducenten zijn bij de NCZ, en vijf van de zeven poederfabrieken. De Domo verhandelt zijn poeder zelfstandig en in concurrentie met zijn deelgenoten. Van het hechte coöperatieve beeld, dat Drenthe in eerste beschouwing oplevert, blijft bij nader inzien dus weinig over. Het beeld wordt nog verder verstoord door de concurrentie, die elf fabrieken met te kleine melkinrichtingen elkaar in de consumptiemelksector aandoen, terwijl hun Domo als overkoepelend orgaan er in geslaagd is door overname van melkinrichtingen in Groningen 29 miljoen kg melkprodukten in de stad af te zetten.

De vraag of de opbrengst van de melk in Drenthe ook verhoogd kan worden, is door de Drenten gesteld en hij is ook beantwoord met een „Drents zuivelplan”, uitgewerkt door een commissie, die door de Drentse Zuivelbond en de Domo is ingesteld. Een zin uit het rapport van de commissie luidt: „Slechts met inspanning van alle krachten zal het gelukken het bestaan

van de Drentse boer veilig te stellen". Het commentaar, dat de bestuursleden van Bond en Domo op dit rapport hebben gegeven, is niet direct bemoedigend. Het gaat de een te ver en de ander niet ver genoeg.

Centralisatie

Inzake de consumptiemelkvoorziening wordt de centrale melkinrichting van de *Frico* in **Warga** aan de Drenten ten voorbeeld gesteld. Voor de boterproductie wordt centralisatie aanbevolen teneinde aan de huidige overcapaciteit een eind te maken. De verpakte boter zou onder één merk verkocht moeten worden, het Domo-merk. (Waarom zoekt men op dit punt geen interprovinciale samenwerking?) De melk dient in Drenthe meer gedirigeerd te worden naar de meest profijtelijke sector, aldus de commissie, die meent dat de beweeglijkheid van de melk niet groot genoeg is. De melk kan in Drenthe minstens even goed en tegen belangrijk lagere kosten door een kleiner aantal fabrieken worden verwerkt. De bedrijven zijn in de loop der jaren, nu de Domo steeds meer melk aantrekt, onderbezet geraakt.

Er zijn in Drenthe onvoldoende grensregelingen en de organisatie van de Drentse Zuivelbond voldoet niet aan de eisen. Er is in de commissie sprake geweest van een fusie tussen Zuivelbond en Domo, maar deze zou moeilijkheden in de weg kunnen leggen aan de ontwikkeling van de zuivelindustrie in Noord-Nederland, met name voor wat betreft de samenwerking met Friesland. Ook de ontwikkeling in Groningen maakt een fusie nog minder gewenst. Toch wil de commissie een toporgaan voor bond en Domo, waaruit een fusie op den duur zal voortvloeien.

LC 1960-12-23

Uit andere bladen:

Geconcentreerde zuivelindustrie

Leeuwarder Courant 1960-12-23

UIT ANDERE BLADEN

Geconcentreerde zuivelindustrie

De Nederlandse coöperatieve zuivelindustrie is bezig zich te ontwikkelen van een complex van plaatselijke fabrieken tot een gewestelijke en intergewestelijke grootindustrie. Overal, zo schrijft het „Officieel Orgaan” (Kon. Ned. Zuivelbond F.N.Z.), komt de concentratiegedachte in enigerlei vorm aan de orde: concentratie van bedrijven, van melkbetaling, van de verkoop, van laboratoriumwerk, enz. Het is in wijde kring duidelijk geworden, dat er tal van structuurveranderingen gaande zijn, die grotere bedrijven, of althans grotere belangengroeperingen eisen, uiteraard met instandhouding van de zeggenschap der individuele boeren:

„Concentratie is geen modewoord. Het is iets dat zich onafwijksbaar aan ons opdringt, dat over ons komt, niet als een ramp of noodlot, maar als het effect van de stroom van de tijd. In feite is de bedrijfsconcentratie reeds ver voortschreden, getuige de ontwikkeling van de vele grote centrale bedrijven, die onze coöperatieve zuivelindustrie rijk is, hetzij werkende voor een geheel gewest, hetzij voor een deel van een provincie.

Hoeveel „zuivel-reuzen” zijn er al niet! Daar zijn om te beginnen de Condensfabriek Friesland en de Drentse **DOMO**. Die zijn niet alleen op zichzelf al heel groot, maar exploiteren ook nog gezamenlijk de Groninger „Ommelanden” en met de Gelders-Overijsselse Condensfabriek te Deventer samen ook de kunstkalvermelkfabriek „Sloten”. Samenwerking met Bedum is in de maak, terwijl Bedum zelf kleinere Groninger bedrijven aantrekt. Terloops noemen wij hierbij nog het aandeel dat de **Domo** neemt in de melkvoorziening van de stad Groningen. Wat daarnaast het Drentse Zuivelplan en wat de Groninger hergroeperingen nog zullen opleveren is niet te zeggen. Evenmin valt de uitwerking van de mechanisatie van de kaasbereiding op de Friese coöperatieve fabrieken te voorspellen, of, in verder verwijderd verband, de invloed van de met kracht inzettende industrialisatie van Friesland op de betekenis van het consumptiemelkbedrijf voor dit gewest. In Noordholland beginnen de fabrieken zich in groepen te verenigen, al of niet met een der bestaande grote fabrieken als kern. Zeer binnenkort zal ook voor deze provincie een zuivelplan worden voorgesteld, waarin de concentratielijnen verder worden doorgetrokken.”

1961

Leeuwarder Courant 1961-01-18

Geleidelijke ontwikkeling noordelijke concentratie

Heroriëntatie Groninger zuivel

(Van onze landbouwredacteur)

Het zuivelpatroon van de drie noordelijke provincies vertoont sterk verschillende trekken. De meeste melk in het gebied (in 1960: 1825.500 ton) wordt in coöperatieve zuivelfabrieken verwerkt. Drenthe kent alleen coöperatieve fabrieken die samenwerken in de Domo, een toporgaan, dat een tamelijk sterke invloed heeft op de gang van zaken bij de fabrieken. In Groningen stonden tot 1960 de fabrieken praktisch los van elkaar. Daarnaast staat Friesland, waar alle coöperaties verbonden zijn met de condensfabriek (CCF) in Leeuwarden, terwijl ze voor het merendeel ook zijn aangesloten bij de Frico, de afzet-organisatie voor boter, kaas en poeder.

De invloed van de Condens heeft zich na de oorlog sterk uitgebreid. De fabriek zelf groeide sterk tot in 1961 in Leeuwarden een melkaanvoer van 275 miljoen kg. werd bereikt, ruim een kwart van de in Friesland bij zuivelfabrieken aangevoerde melk. De Condens exploiteert nu samen met de DOMO de condensfabriek *De Ommelanden* in Groningen en nog enkele andere fabrieken. De DOMO is doorgedrongen in de drinkmelkvoorziening van de stad Groningen en van Delfzijl. Deze uitbreiding van invloed van niet-Groningse organisaties heeft daar enige weerstand opgewekt, die nog versterkt werd door de melkprijs die *De Ommelanden* uitbetaalt.

Pogingen om de Groninger coöperaties bijeen te brengen zijn op een mislukking uitgelopen. Eerst vielen drie westelijke kaasfabrieken. Marum, Grijpskerk en Ezinga af en in 1959 mislukte een concentratieplan, waarvan Bedum het centrum zou worden. Het enige resultaat, dat de besprekingen aanvankelijk opleverden was een samengaan tussen de poeder- en drinkmelkfabriek te Winschoten (vijftien miljoen kg) en de kaasfabriek Slochteren (zeven tot acht miljoen). De kaasfabriek in Slochteren kon niet meer meekomen in de melkprijs, doch de nieuwe regeling waarborgt de fabriek nu een hoge mate van efficiëntie in de productie, zodat men in oostelijk Groningen nu goede hoop heeft op verbetering van de situatie. Aan verdere concentratieplannen in Groningen ontviel daarmee echter de bodem.

Voor een concentratie op Bedum bleven slechts enkele zuivelfabriekjes over. Mede als gevolg van deze ontwikkeling is er nu een vrij hechte samenwerking ontstaan tussen Bedum en de Condens/DOMO. waarbij o.a. de fabricage van verschillende produkten bij elkaar is aangepast. Mogelijk zal er uit deze samenwerking, waarbij *De Ommelanden* een drijvende kracht is, nog meer groeien. De gedachte aan een noordelijke melkintegratie of concentratie is reeds voor een belangrijk deel verwerkelijk. De koersbewering van de nu hoofdzakelijk op Groningen georiënteerde Lijempf doet vermoeden, dat men aan die kant ook niet geheel stil zit.

De zuivelfabrieken, die na het afvallen van de westelijke kaasfabrieken in Groningen nog besprekingen voerden met de zogenaamde commissie van goede diensten waren Bedum, Winschoten, Farmsum, Holwierde en Slochteren, welk laatste viertal sterk (voor vijftig procent van hun melkaanvoer) op de drinkmelkvoorziening van oostelijk Groningen is georiënteerd. Het zijn in het algemeen kleine fabrieken behalve Bedum, die veertig miljoen kg melk heeft van eigen leveranciers en Winschoten, die er ruim vijftien miljoen heeft. Winschoten had bij dit gesprek tegenover Bedum de leiding en toen Winschoten bezwaar maakte tegen de eenzijdig-

digheid van de concentratie, die immers voornamelijk zou komen te steunen op de condensproductie van Bedum, spatte het concentratieplan uiteen. In een nota merkte Winschoten op, dat de condensproductie geheel buiten de EEG geplaatst moest worden en dat zou in de toekomst minder aantrekkelijk kunnen zijn dan de kaasafzet.

Het voorstel van Winschoten inzake deze concentratie hield toen een samenwerking in tussen Farmsum, Holwierde, Slochteren en Winschoten, die met elkaar dertig miljoen kg melk hebben. Doch dit is nu ook van de baan. De DOMO heeft Farmsum bij Delfzijl opgekocht en daarmee ook de drinkmelklevering voor Delfzijl. De positie van Winschoten is nu dusdanig — er is enkele jaren geleden drie miljoen gulden in de fabriek geïnvesteerd — dat men van verdere plannen tot samenwerking met Bedum niet al te grote verwachtingen moet hebben. Na het afspringen van het Groninger concentratie-plan kwam het gesprek tussen Bedum en de Condens weer op gang. Dit heeft in het commerciële vlak tot een samenwerking en taakverdeling geleid.

Het oorspronkelijke concentratieplan in Groningen was gebaseerd op 150 miljoen kg melk, dat is namelijk de hoeveelheid, die daar overblijft nadat de Lijempf (60 miljoen), de Ommelanden (35 miljoen) en enkele niet-Groningse fabrieken (vijf miljoen) hun deel hebben verwerkt. De westelijke zuivelfabrieken, waarvan Ezinge zich op de Frico georiënteerd heeft, vielen in een later stadium af, zodat er voor de concentratie op Bedum nog 75 miljoen kg overbleef, waarvan Bedum zelf veertig miljoen bijdroeg. Bedum koopt jaarlijks zo'n twintig tot dertig miljoen kg melk bij uit het zuiden teneinde tot de exploitatie van een condensbedrijf te kunnen komen. Deze aankoop geschiedt nu in overleg met de Condens en de Ommelanden.

1962

Leeuwarder Courant 1962-06-01

Domo verwacht 15 procent meer aanvoer

Overname van Nw. Groninger Melkinrichting – Singelweg

BEILEN. Het Coöperatieve Melkproducten Bedrijf Domo te Beilen heeft in het boekjaar 1961 in totaal 230 miljoen kg melk verwerkt, wat circa tien miljoen kg meer is dan het voorgaande boekjaar. De weiaanvoer bedroeg in 1961 20 miljoen kg, tegen 27 miljoen kg in 1950. Van de totale melkaanvoer in 1961 - 230 miljoen kg - is rond 50 miljoen kg geleverd aan het Amerikaanse bezettingsleger. Het restant aantal kilogrammen is verwerkt tot melkpoeder - circa 60 procent voor de export - kaas, boter en andere produkten. De verwachting is, dat de aanvoer in het lopende jaar 15 procent hoger zal zijn dan in 1961. Deze cijfers zijn gistermiddag in restaurant Bellevue te Assen medegedeeld door de directeur van Domo, de heer A. Ybema. Hij voegde daaraan toe, dat de topaanvoer van melk en wei gezamenlijk in een week circa 8½ miljoen kg heeft bedragen.

Als de nieuwe, thans in aanbouw zijnde melkpoedertoren gereed is, hoopt men in de toekomst circa 2 miljoen kg meer te kunnen verwerken. De heer Ybema zei voorts, dat men in 1961 de Nieuwe Groninger Melkinrichting te Groningen heeft overgenomen. De produktie is in dat bedrijf stopgezet en overgenomen door een andere Groninger melkinrichting van de Domo. Er zijn ook nieuwbouwplannen. Men hoopt in augustus of september deze plannen ter hand te nemen. Ze behelzen, een nieuw gebouw, dat zat verrijzen tussen het Winschoterdiep en het Eemskanaal te Groningen. De inrichting is opgezet op een omzet van 45 à 50 miljoen kg melk per jaar. De Domo zal over de in 1961 geleverde melk, na afschrijving en reservering, een cent per kg melk uitkeren, hetgeen neerkomt op een totaalbedrag van 2,3 miljoen gulden.

Nieuwsblad vh Noorden 1962-12-19

Vergadering in Beilen DOMO-leden kunnen alle melk inbrengen in centraal bedrijf

BEILEN. In een in *hotel Prakken* te Beilen gehouden ledenvergadering van het Coöp. Melkproductenbedrijf DOMO G.A. is een voorstel tot wijziging van de statuten en het huishoudelijk reglement met grote meerderheid aangenomen. Door deze wijziging worden de leden-bedrijven in de gelegenheid gesteld uiteraard geheel op vrijwillige basis, al hun melk in te brengen in 't centrale bedrijf. De directeur, de heer A. Ybema, deelde mee dat de totale export, ondanks de grote concurrentie van andere landen, opnieuw belangrijk werd vergroot.

Volgens de heer Ybema steeg de melkaanvoer over 1962 weer met 10 tot 15 Procent; dit jaar wordt een totale aanvoer verwacht van 255 miljoen kg. melk. Ook de weiaanvoer was hoger en bedroeg ongeveer 25 miljoen kg. De directeur deed een ernstig beroep op de leden om aandacht te schenken aan de kwaliteit van de melk. De exploitatie van het bedrijf, alsmede van de nevenbedrijven, was weer bevredigend. Het te verwachten eindresultaat over het lopende jaar zal iets hoger liggen dan over het voorgaande jaar. De heer Tj. Boyenga te Rolde, die vele jaren adviserend bestuurslid is geweest en op 27 december a.s. zijn functie als secretaris van de Drentse Zuivelbond zal neerleggen, werd tot buitengewoon lid benoemd.

1963

NvhN 1963-03-02

D.O.M.O. mèt stippen 25 jaar geleden opgericht DOMO zónder stippen steekt vlag na kwart eeuw produktiecoöperatie

(Van onze redactie te Assen)

De DOMO (zonder stippen) gaat binnenkort de vlag uitsteken, omdat een kwart eeuw geleden de D.O.M.O. (mèt stippen) werd opgericht. Op 5 maart aanstaande wordt een periode afgesloten van 25 jaar coöperatie in regionaal verband, van een kwart eeuw produktiecoöperatie in het Drentse gewest, waar vóór maart 1938 door de agrarische crisis de zuivelindustrie het niet bijster gemakkelijk had. De zuivelprijzen daalden en voor de zuivelfabrieken werden het heel moeilijke jaren. Daarnaast hadden de boterfabrieken steeds meer moeite om de overvloedige ondermelk af te zetten, laat staan om er een redelijke prijs voor te maken.

In 1921 probeerde de Vereniging Distributie van Melk (D.MV) in de Veenkoloniën de verkoop van ondermelk in betere banen te leiden, zonder veel resultaat overigens, maar buiten dat DMV-gebied hadden de fabrieken het nog moeilijker. Meermalen was men zelfs gedwongen een groot deel van de ondermelk ongevraagd naar de boerderij terug te sturen, waar de boer het produkt ten einde raad maar in de sloot gooide.....

Jubileumboek

ophalen als ['heruitgave'](#)

Ter gelegenheid van het zilveren DOMO-jubileum stelde de voormalige secretaris van de Drentse Zuivelbond en oud-adviserend DOMO-bestuurslid de heer Tj. W. Boyenga, thans te Rolde, de geschiedenis van de DOMO te boek. Het zeer geslaagde werk, dat met tal van foto's werd verlucht, beschrijft in een aantal hoofdstukken de historie van het bedrijf, waarbij ook de belangrijke voorgeschiedenis niet is vergeten. Vele grafieken tonen de groei van het bedrijf, dat in de loop der jaren een onmiskenbaar begrip in de Drentse zuivelindustrie vooral is geworden.

De Drentse Zuivelbond (DBvCZ) stelde een studietoelichting in, die onder andere concludeerde dat „opgericht moet worden een coöperatieve vereniging waarvan de fabrieken lid zijn en welke de overvloedige melk in handen krijgt en die via eigen transportmateriaal (tanks) de melk coöperatief transporteert.” Op 5 maart 1938 volgde de definitieve oprichting van de *Drentse Onder Melk Organisatie* (D.O.M.O.), die met 21 fabrieken twee dagen later haar werkzaamheden begon

Voorlopig werd de ondermelk afgeleverd aan en verwerkt in de fabriek te Roden, waarmee men al eerder contact had. In het eerste boekjaar werd ruim 6 miljoen liter melk geleverd en nu, vijf en twintig jaar later, bedraagt de totale capaciteit 1.120.000 kg, per dag, namelijk 650.000 kg. spraypoeder en speciaalprodukten, 300.000 kg. hatmakerpoeder, 70.000 kg kaas en 100.000 kg. consumptiemelk.

Na een minder gemakkelijke periode gedurende de oorlogsjaren - waarin overigens de D.O.M.O. blijf gaf haar taak te verstaan - werd op 30 maart 1946 een belangrijke beslissing genomen. Tijdens een der vele besprekingen kwam het hoge woord er uit: er moet een centraal bedrijf komen. Een commissie onder voorzitterschap van de heer J. Homan te Assen was tot deze conclusie gekomen en de toenmalige secretaris van de Drentse Zuivelbond de heer Tj. W. Boyenga, maakte de commissie attent op de zuivelfabriek te Beilen, die met het stichten van een kaasmakerij moeilijkheden had.

Op 25 maart 1948 vond de aankoop plaats, op 15 januari 1949 werd de eerste steen gelegd en nog geen jaar later opende minister Mansholt de nieuwe fabriek. De D.O.M.O. was niet meer, de DOMO was er voor in de plaats gekomen.

Kaasmakerij

In 1951 kwam de kaasmakerij met een dagcapaciteit van 70.000 liter gereed. Een jaar tevoren kreeg de DOMO de eerste belangrijke order van levering van drinkmelk aan het Amerikaanse bezettingsleger in Duitsland. Elk jaar werd een groot kwantum afgeleverd, het vorig jaar nog 55 miljoen kg. melk. Ook in Groningen, zowel in de stad als in de provincie strekte de DOMO haar vleugels uit. In 1952 werd begonnen met de exploitatie van de Groninger melkinrichting, die enkele maanden tevoren was aangekocht. Drie jaar later werden drie Lijempfbedrijven (twee in Groningen en een in Sappemeer) gekocht

Verder werd in samenwerking met de Coöperatieve Condensfabriek te Leeuwarden de Ommelanden te Groningen overgenomen en in 1960 ging het bedrijf te Farmsum naar de DOMO over. Inmiddels waren te Sloten de veevoeder- en in Wolvega de Rivellafabriek gesticht. Het vorig jaar besloot men tot de bouw van een nieuwe melkinrichting te Groningen.

Een belangrijk moment in de DOMO-geschiedenis was de statutenwijziging op 17 december 1962 De aansprakelijkheid, het stemrecht en de jaarlijkse verdeling van het exploitatiesaldo werden daarbij voortaan gelegd op de aan de DOMO geleverde melk. De wijziging betekende een belangrijke stap vooruit.

DOMO-feest

Op 5 en 6 maart a.s. zal het in de Prins Bernhardhoeve te Zuidlaren groot feest zijn. Na een intieme bijeenkomst houdt het DOMO-bestuur in de middaguren een receptie, waar ongeveer 800 personen worden verwacht. De Commissaris der Koningin in Drenthe, mr. J. Cramer, zal de herdenkingsrede uitspreken. De volgende avond is het feest voor het personeel, dat een goede cabaretvoorstelling van Herman Rinket krijgt voorgeschoteld.

Vanzelfsprekend zal de schijnwerper ook worden gericht op de directeur, de heer A. Ybema die van de oprichting af met de dagelijkse leiding is belast en dus straks ook jubileert.

Met 800 feestgangers in Prins Bernhardhoeve

BOMO-Beilen viert zilveren jubileum te Zuidlaren

(Van een onzer verslaggevers)

DOMO-BEILEN vierde gisteren het zilveren jubileum in de Prins Bernhardhal te Zuidlaren, waar ruim 800 personen bijeen waren gekomen. De feestrede werd uitgesproken door de commissaris der koningin van Drenthe mr. J- Cramer, waarna nog een twintigtal sprekers aan het woord kwam. De Prins Bernhardhoeve was smaakvol omgetoverd in een grote feesthal, gedrapeerd met dertig vlaggen van eventuele landen en opgevrolijkt met een groot aantal fraaie bloemstukken, waar tussen een vijftal musici dit zilveren jubileum muzikaal luister bijzette

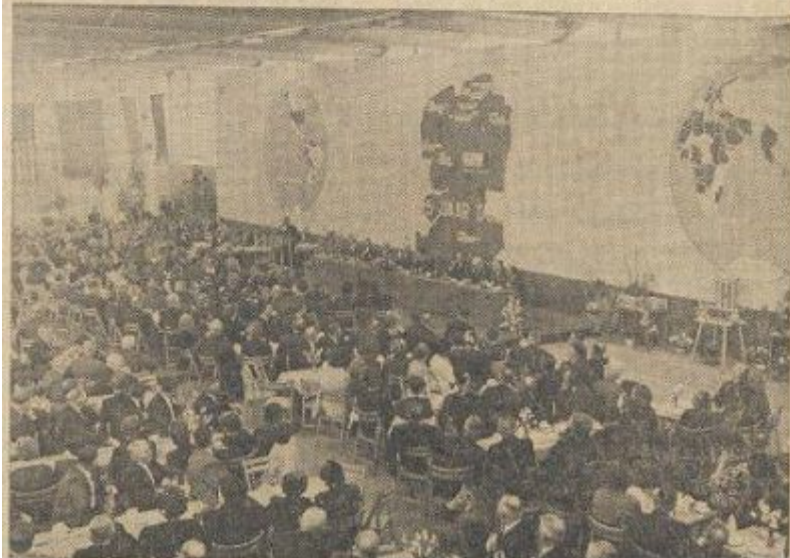
Mr. J. Cramer, de Commissaris der Koningin (links), deelde de heer A. Ybema diens bevordering tot Officier in de Orde van Oranje Nassau mee. Rechts staat mevrouw Ybema.

„Kapitein” onderscheiden

Voor de DOMO-directeur, de heer A. Ybema, die reeds bij de oprichting werd benoemd tot secretaris-penningmeester en in 1949 tot directeur, was het eveneens een zilveren jubileum.

De commissaris der Koningin, mr. J. Cramer, deelde mee, dat het H. M. de Koningin had bevestigd de heer Ybema te bevorderen tot officier in de Orde van Oranje Nassau.

Mr. Cramer schetste de heer Ybema als een kundig kapitein van het DOMO-schip.

MET RECHT TROTS

Deze entourage zal de commissaris der Koningin, mr. J. Cramer, zeker hebben gestimuleerd met enthousiasme een feestrede uit te spreken.

„Mijn eerste impressie is, dat de oprichters, besturen, directeur en stafleden het in de afgelopen kwart eeuw niet aan visie heeft ontbroken,” aldus mr. Cramer.

„Mijn tweede impressie is de grote slagvaardigheid waarmee DOMO-mensen weten te handelen. Van deze besluitkracht en slagvaardigheid getuigen de hele DOMO-geschiedenis. De derde impressie is de indruk, die de *bestuurdelijke* wijsheid van de leiders van het DOMO-concern op mij heeft gemaakt.”

„Met rechte trots zien wij de DOMO-wagens door Nederland circuleren,” zo volgde mr. Cramer zijn feestrede. „De DOMO is geen locomotief geweest, die met veel stoom snel voort-snelde, maar de wagens (fabrieken en boeren) op het punt van uitgang liet staan. Wij staan voor een nieuw begin. De DOMO is er niet, maar is nog steeds onderweg. Zij staat springlend en onverveerd overeind, in overeenstemming met de eisen van deze tijd.

Als ik als niet-agrarisch commissaris mijn subjectieve beschouwing over van de DOMO zou geven, stelde ik mij bloot aan uw aller interruptie: De commissaris kan mij nog meer vertellen.

De 25 jaar DOMO-geschiedenis heeft zich als een fatum over ons gewest voltrokken, waarbij met het DOMO-schip door crisis en oorlog heeft weten te laveren.”

Mr. Cramer schetste de voorzitter, de heer H. Dekker, als een persoon met visie, slagvaardigheid, wijsheid en moed.

Stroom geschenken

De heer J. Veenhof, wethouder van Beilen, memoreerde de opening van de DOMO te Beilen in 1938 en bood de heer Ybema een zilveren sigarendoos aan; mevrouw Ybema kreeg een fraai bloemstuk. Hierna werd er door een groot aantal personen gesproken, waarbij vele geschenken werden aangeboden. Onder de vele genodigden bevond zich onder meer het bijna voltallige college van Gedeputeerde Staten in Drenthe. Woorden van lof en waardering kreeg ook de heer Tj. Booyenga van vele sprekers. De heer Booyenga, die bij de oprichting advise-rend lid van het bestuur was, stelde het fraaie en uitvoerige gedenkboek samen.

Morgen wordt het personeel in deze hal een feestavond aangeboden met het optreden van artiesten van Herman Rinkets Variété.

Nieuwsblad vh Noorden 1963-05-06

Jaarvergadering DOMO: 'rustig doorgaan met verhoging van melkproductie'

(Van onze redactie te Assen)

In zijn openingswoord, dat zaterdag de te Assen in Bellevue gehouden jaarvergadering van het coöperatief Melkproduktenbedrijf DOMO G.A. te Beilen inluidde, heeft de heer H. Dekker uit Nijeveen zijn verwondering uitgesproken over het voornemen (dat in het reeds gepubliceerde „geheime plan” in het vooruitzicht is gesteld) om tot melkproduktiebeperking over te gaan. Het plan gaat naar zijn mening in tegen de plannen van de regering. Gezien in het licht van de EEG zal het ook onjuist zijn omdat deskundigen van mening zijn dat Nederland

het zuivelland bij uitstek is. De produkten staan mede aan de top. Wanneer tot beperking wordt overgegaan, aldus de heer Dekker, van bijvoorbeeld 10 procent, dan maakt dat, dat het doel niet wordt benaderd. „Rustig doorgaan met produktieverhoging,” meende de heer Dekker, om de investeringen in de boerenbedrijven te kunnen opvangen.

De voorzitter stelde dat het afgelopen jaar zowel financieel als organisatorisch goed voor het bedrijf is geweest. De statutenwijziging was een zeer belangrijk punt. De heer Dekker wees er voorts op, dat de DOMO zijn leden in staat stelt in de EEG de plaats die zij innemen, te behouden en te verbeteren doordat de verwerking is gecentraliseerd.

De heer A. Ybema, directeur van de DOMO, die een overzicht van de stand van zaken gaf, meldde een sterke stijging van de aanvoer der grondstoffen met 32 miljoen tot 282 miljoen kg., namelijk 252 miljoen kg. melk en 30 miljoen kg wei. De kwaliteit was over het algemeen goed; alleen de kwaliteit van de melk bij de veehouders geeft enige zorg.

De export breidde zich belangrijk uit, speciaal die wat de kleinverpakking betreft. Met een negental landen is een gentlemans-agreement opgemaakt om niet beneden de vastgestelde minimumprijzen te leveren.

De binnenlandse afzet Van boter is verhoogd. De verkoop van eigen consumptiemelk steeg met ruim 15 procent. Er werd meer melk dan ooit geleverd aan het Amerikaanse bezettingsleger, namelijk 58 miljoen kg. in het afgelopen jaar. Nog steeds niet is de rijksgoedkeuring verleend voor de bouw van de melkinrichting te Groningen. Door de uitbreiding van het bedrijf te Beilen kwam de dagcapaciteit op 1 miljoen kg. melk per dag. De exploitatie van de bedrijven gaf zeer bevredigende resultaten te zien en de rationalisatie in aanmerking nemend, kunnen de komende jaren met gematigd optimisme tegemoet worden gezien, aldus de heer Ybema, die één zorg had: de kosten stijgen sneller dan de produktiviteit. Meegedeeld werd dat gemiddeld per kg. melk 1,2 cent zal worden nabetaald. Tot bestuurslid werd gekozen de heer P. Mulder te Dwingeloo, die de plaats inneemt van de heer C. Oostingh uit Beilen.

NvhN 1963-05-30

Jr.-verg. Stijgende suikerprijs speelt 'Bedum' parten

BEDUM. In de algemene vergadering van de Coöperatieve Fabriek van Melkproducten te Bedum, in het Concerthuis te Groningen, gaf voorzitter B. J. de Boer te Onderdendam een overzicht van de voornaamste gebeurtenissen in het boekjaar 1962, zoals de recordaanvoer van eigen leden en leveranciers van ruim 51 miljoen kg melk, de fusie met de zuivelfabriek *De Toekomst* te Holwierde en de aankoop van het restant der aandelen van Lich-IJs N.V. In het bijzonder besteedde hij aandacht aan de plannen met betrekking tot de melkproduktiebeperking, welke inmiddels van de baan zijn, en de samenwerking met de Coöp. Condensfabriek Friesland, de Ommelanden en de DOMO.

Besloten werd aan de leden een slotuitkering te doen van 10 cent per 100 kg geleverde melk, waarmee de ledenmelkprijs op f 28,25 per 100 kg melk kwam.

Het lidmaatschap van 74 leden werd per 31 december 1963 beëindigd. De voorzitter van het *Regionaal Orgaan voor Melkhygiëne* te Groningen, de heer J. N. Spoelstra, reikte 74 diploma's voor kwaliteitsmelk over 1902 uit.

De directie lichtte het jaarverslag nog nader toe en hieruit bleek, dat ook 1962, evenals de

twee vorige jaren, zeer gunstig is verlopen. Door mechanisatie en rationalisatie kon de productie, speciaal van gecondenseerde melk, belangrijk worden opgevoerd en konden de kosten binnen redelijke grenzen worden gehouden.

In verband met de sterk gestegen suikerprijs, die thans 4 à 5 maal zo hoog is als een jaar geleden, was het resultaat in de eerste maanden van 1963 slechter dan in de overeenkomstige periode van het vorig jaar.

Nieuwsblad vh Noorden 1963-11-18

Directeur Ybema van DOMO

In Nederlandse zuivelindustrie meer samenwerking nodig

Drentse plattelandsjongeren in Assen

(Van onze redactie te Assen)

TIJDENS DE in Bellevue te Assen gehouden najaarsvergadering van de sectie BOD van de Drentse Plattelandsjongerengemeenschap, heeft de heer A. Ybema, directeur van de DOMO te Beilen, een inleiding gehouden over de nationale en internationale positie van de zuivelindustrie. „Wij moeten in andere termen denken en niet op onze stoel blijven zitten, maar landelijk de zaak aanpakken. Zo niet, dan zal de Nederlandse boer er slecht aan toe zijn”, aldus de heer Ybema, die besloot met „U is de jeugd en u zult het straks op de Euromarkt en in de wereld moeten doen”.

Volgens de heer Ybema zal in 1970 de Europese eenwording een feit zijn, waardoor de boeren in de Po-vlakte en in Normandië onze burens worden”. Het tot nu toe gevoerde beleid in Nederland kan niet worden voortgezet. Er zal in Nederland in de zuivel nog veel moeten veranderen, maar een produktiebeperking schoof de heer Ybema ver van zich, daarbij wijzend op het geringe aandeel van ons land in de produktie van de Eurolanden en die van de wereld. Met nadruk betoogde hij de noodzakelijkheid van 't laag houden van de kostprijs en op een zo ver mogelijk doorgevoerde samenwerking in de zuivelindustrie. De Deense zuivelindustrie gaat hierin Nederland voor.

[....]

Leeuwarder Courant 1963-11-26

Agendapunt CCF vergadering: Groninger fabrieken deelgenoot?

(Van onze landbouwredakteur)

In de deelgenotenvergadering van de Coöperatieve Condensfabriek Friesland is gister door de president-direkteur, ir. J. B. Ritzema van Ikema, de vraag opgeworpen of de CCF ook niet-Friese fabrieken deelgenoot moet laten worden. Het zal hier, zo vernemen wij, in eerste instantie wel om drie fabrieken gaan, namelijk de coöperatieve zuivelfabrieken in Ezinge, Marum en Grijskerk. De deelgenotenvergadering reageerde niet afwijzend op deze kwestie, hoewel er niet over gestemd is. Verwacht mag worden, dat in een volgende vergadering een aanvraag tot deelgenootschap van een of meer van deze fabrieken gedaan zal worden.

De reden dat het bestuur en directie van de CCF niet onwelwillend tegenover uitbreiding van het aantal deelgenoten van de CCF staan, is gelegen in de steeds smaller wordende aanvoerbasis van melk bij de fabriek in Leeuwarden. De CCF produceert een kwart van de Nederlandse condens en onttrekt daarvoor dertig procent van de melk aan de verwerking bij de 70 deelgenoten (waarvan één in Groningen, namelijk De Wilp).

In toenemende mate kocht de CCF daarom aanvullingsmelk in het oosten en zuiden van het land. Om de CCF een steviger onderbouw te geven en haar dus minder afhankelijk te maken van de aanvullingsmelk is een uitbreiding van het aantal deelgenoten wenselijk. In Friesland kan die uitbreiding niet meer gevonden worden, omdat alle coöperatieve zuivelfabrieken in Friesland reeds zijn aangesloten. Reeds eerder is de CCF tot uitbreiding van de aanvoerbasis overgegaan, toen de Lijempf-fabrieken werden overgenomen en ook een deel van de kop van Overijssel tot aanvoergebied werd.

Bij de beoordeling van de situatie van de aanvullingsmelk moet ook rekening worden gehouden met het feit, dat in andere delen van het land eveneens condensfabrieken tot ontwikkeling zijn gekomen met name de Gelders-Overijsselse condensfabriek in Deventer.

Een ideëel motief zou men voor de aansluiting van de drie Groninger fabrieken ook nog wel kunnen vinden. De drie zijn namelijk op het ogenblik niet in een coöperatief afzetverband opgenomen en staan dus nog geheel vrij. Wanneer ze deelgenoot zouden worden, wordt ook de coöperatieve band in de noordelijke zuivelindustrie versterkt. Deze band bestaat reeds op verschillende terreinen tussen de DOMO en de CCF, die de coöperatieve condensfabriek. *De Ommelanden* bij Groningen exploiteren, ter wille van de goede relaties met de DOMO en de Gelders-Overijsselse ligt een uitbreiding van het aantal deelgenoten in andere provincies niet direct in de lijn der verwachting.

Merkwaardig is overigens, dat een van de drie fabrieken, die nu mogelijk het deelgenootschap zullen aanvragen, indertijd een van de medeoprichters van de CCF is geweest. Dat is de fabriek in Grijpskerk, die tot 1933 deelgenoot is gebleven en toen zelf met de inmiddels al weer gestaakte condensproductie is begonnen. Voor de Groninger fabrieken is uiteraard de jaarlijkse nabetaling van de CCF aantrekkelijk.

Samenwerking van DOMO en Bedum

Nieuwsblad van het Noorden 30-11-1963

**Samenwerking van
DOMO en Bedum**

In het belang van een zo doelmatig mogelijke verwerking van de melk van de betrokken melkveehouders hebben het bestuur van het Coöperatief Melkproductenbedrijf „DOMO” G.A. te **Beilen** en het bestuur van de Coöperatieve fabriek van Melkproducten te Bedum besloten met ingang van 29 december 1963 volledig te gaan samenwerken in één coöperatie onder de naam: Coöperatieve Melkproductenbedrijven „DOMO” — BEDUM” G.A., gevestigd te **Beilen**.

Het besluit is genomen met instemming van de raad van commissarissen, maar onder voorbehoud van goedkeuring door de algemene vergaderingen

Friese koerier 30-11-1963

**Grootse aanpak van
zuivelconcentratie
in Groningen/Drente**

(Van een onzer redacteuren)

LEEWARDEN — In Groningen-Drente wordt een bijzonder belangrijke concentratie in de zuivelindustrie doorgevoerd. De besturen van de coöp. zuivelfabriek te Bedum en van de **DOMO** te **Beilen** hebben besloten hun bedrijven te combineren. Zij beschikken tezamen dan over 350 miljoen kg melk. Bedum verwerkt hiervan tot nu toe 70 miljoen kg.

Leeuwarder Courant 1963-11-30

ook in MAP De Veemarkt

Fusie Domo en Bedum - Gordiaanse knoop

(De Veemarkt)

[....]

Groningen Drenthe

De los van alles staande fabrieken worden zeldzamer in het noorden van het land en nu de zuivelfabrieken vallen als herfstbladeren, is het duidelijk, dat iedere losstaande fabriek in verband gebracht wordt met concentraties. Het wegvallen van hier eens een boer en daar een als leverancier van een fabriek wekt dan al gauw speculaties. De vrij beperkte zuivelindustrie in Groningen en de omvangrijkere in Drenthe leveren ook heel wat speculaties op. Drenthe is praktisch geheel coöperatief, terwijl ook de coöperatieve afzet er sterk staat, de gemiddelde grootte van de zuivelfabriek is niet hoog en grote fabrieken komen er behalve in Beilen (*Domo*) niet voor.

Groningen levert een zeer rijk geschakeerd beeld. De particuliere industrie wordt er voornamelijk vertegenwoordigd door de *Lijempf*. De *Lijempf* heeft er een condensfabriek en dan zijn er nog twee coöperatieve condensfabrieken, Bedum en de Ommelanden, die geëxploiteerd wordt door de Drentse Domo (ook Groninger fabrieken zijn daar bij aangesloten) en de *CCF*.

In Oost-Groningen voert de coöperatie Winschoten een levendige strijd in de zuivelwereld en in het westen doet Marum dat met zijn pogingen om met een speciale kaas als de *St. Paulin* in het voorste gelid te komen. Van de westelijke fabrieken heeft De Wilp nauwe banden met

Friesland en het zelfde geldt in mindere mate voor Ezinge. Grijpskerk staat nog geheel op zichzelf.

In een tijd van veel veranderingen vraagt men zich af, wat er in Groningen kan veranderen. Leek het er enkele jaren geleden op, dat er in het noorden wel eens een grote coöperatieve concentratie van melk zou kunnen komen, nadien zijn de gedachten daaromtrent afgeflauwd. Er is een begin van samenwerking geweest tussen Bedum en de CCF, maar iets werkelijks is daar niet op de proppen gekomen. De samenwerking tussen de Domo en de CCF nam ook al geen laaiende vormen aan na een veelbelovend begin. Kennelijk is men zowel in het Groninger als in het Drentse kamp bevreesd geweest voor een te grote invloed van de CCF in hun melkaangelegenheden.

De samenwerking van Domo en CCF in *de Ommelanden* was wel op een bijzondere zakelijke basis geregeld. Een grote verrassing vormt de fusie, die er op handen is tussen Bedum en Domo, de centrale organisatie van de Drentse zuivelorganisatie, dus niet. De Domo krijgt door deze fusie een aantal experts op het gebied van de condensfabricage, hetgeen uiteraard het inzicht van de Domo in de zaken van *de Ommelanden* zal verhelderen. Hoe het nu met de noordelijke samenwerking zal aflopen, is een andere vraag. Het blijkt nu, dat zowel de Domo als de CCF deelgenoten in Groningen kunnen aannemen. Zo langzamerhand ontstaan er ingewikkelde constructies in de zuivelorganisatie van het noorden, die een verdere samenwerking bemoeilijken. Maar misschien is er iemand, die de Gordiaanse knoop kan ontwarren of doorhakken.

Leeuwarder Courant 1963-12-30

Domo en Bedum gaan samen

Fusie ingegaan 29 december 1963

BEILEN, Tijdens twee buitengewone ledenvergaderingen in Assen en Groningen gehouden, is zaterdag de fusie tussen 't Coöperatief melkproduktenbedrijf *Domo G. A.* te Beilen en de *Coöperatieve fabriek van melkprodukten te Bedum* officieel een feit geworden. De fusie is gisteren ingegaan.

Te Groningen werd met grote meerderheid van stemmen de fusie aanvaard, in de vergadering te Assen werd de fusie met algemene stemmen aangenomen. Beide bedrijven zullen in fusieverband worden voortgezet onder de naam **coöperatieve melkproduktenbedrijven Domo-Bedum GA** te Beilen.

Tot hoofddirecteur is benoemd de heer A. Ybema, directeur van de Domo, en tot waarnemend hoofddirecteur mr. C. J. Middelkoop, directeur van Bedum. Tot adjunkdirecteuren werden benoemd de heer J. S. Ybema jr., standplaats Beilen, H. Nijhof, standplaats Groningen en J. de Boer, standplaats Bedum

Het werkgebied van de nieuwe coöperatie omvat geheel Drenthe en een groot deel van de provincie Groningen. De geproduceerde hoeveelheid melk bedraagt in de provincie Groningen en Drenthe tezamen ongeveer 650 miljoen kg per jaar. *Domo-Bedum* en de daarbij aangesloten ledenfabrieken ontvangen circa 550 miljoen kg melk per jaar of 85 procent van het totaal geproduceerde kwantum. Van deze 550 miljoen kg melk wordt circa 350 miljoen kg door

Domo-Bedum zelf verwerkt, de overige 200 miljoen Kg wordt door de ledenfabrieken verwerkt of in consumptie gebracht. Vijftig miljoen kg gaat naar het Amerikaanse leger in West-Duitsland.

Hoofddirecteur Ybema deelde ter vergadering mee, dat in april 1964 de bouwvergunning wordt verstrekt voor de bouw van de nieuwe melkinrichting te Groningen. De kosten van het project zullen ongeveer 4 miljoen gulden gaan bedragen. Wanneer deze nieuwe melkinrichting gereed is zal de verwerking tot consumptiemelk, daar plaats vinden. Het nieuwe bedrijf krijgt een produktie van 50 miljoen kg melk.³ Voorts deelde de heer Ybema mee dat *Lich ijs* in handen is van *Domo-Bedum*. De naam Lich ijs blijft gehandhaafd.

„Wij staan open voor meer samenwerking”

Over de bedrijven de *Ommelanden*, *Wolvega* en *Sloten* zei de hoofddirecteur dat deze ook een sterke ontwikkeling vertonen. De heer Ybema sr. wees er verder op, dat deze fusie niet als een sluitstuk moet worden beschouwd maar dat dit nog maar de eerste stap is in de ontwikkeling. De waarnemend hoofddirecteur, mr. Middelkoop, voegde er aan toe dat de fusie nog maar het begin van een nieuwe periode betekent. Wij staan open voor meer samenwerking, aldus mr. Middelkoop.

Nieuwsblad vh Noorden 1963-12-30

Ook MAP DGZB

Na fusievergaderingen in Assen en Groningen

„DOMO-Bedum” te Beilen ‘t grootste allround zuivelbedrijf in Nederland

(Van onze redactie te Assen)

VOOR DE NOORDELIJKE ZUIVELWERELD is zaterdag te Assen en in Groningen een belangrijke beslissing genomen: met ingang van 29 december 1963 zullen het coöperatief melkproduktenbedrijf DOMO G.A. te Beilen en de coöperatieve fabriek van melkprodukten te Bedum in fusieverband worden voortgezet onder de naam „Coöperatieve Melkprodukten-bedrijven DOMO-Bedum G.A.”, gevestigd te Beilen. Tot hoofddirecteur is benoemd de heer A. Ybema, tot dusver directeur van de DOMO en tot waarnemend hoofddirecteur mr. C. J. Middelkoop, daarvoor directeur van Bedam. Na het samengaan van de Drentse en Groninger Zuivelbond tot de Drents-Groninger Zuivelbond is de fusie van DOMO en Bedum de tweede stap, die voor het Noorden van uitermate groot belang is. Immers, gezien de verwerkingsmogelijkheden voor de melk en de omvang daarvan, kan „DOMO-Bedum” thans als het grootste all-round zuivelbedrijf van Nederland worden beschouwd.

Coöperatie op breedste basis

Na uitvoerige besprekingen hebben de buitengewone algemene vergaderingen te Assen (DOMO) en te Groningen (Bedum) het fusievoorstel aangenomen, te Assen met algemene stemmen en zonder discussies en te Groningen met een grote stemmenmeerderheid. Bij de voorbereidingen heeft van het begin af het belang van een zo doelmatig en volledig mogelijke verwerking van de melk van de bij deze fusie betrokken 22.000 melkveehouders bij beide coöperaties voortdurend voor ogen gestaan.

Door de fusie is in het noorden een zuivelcoöperatie ontstaan, die rust op de breedst mogelijke

³ Stond 500 mln. (ZHN.)

basis, gezien het feit, dat de melk via zes verschillende produktierichtingen verwerkt kan worden.

De nieuwe zuivelcoöperatie neemt daardoor in de marktsituatie een sterke positie in, ook al omdat verschuiving van produktierichting een snelle aanpassing aan de situatie van nu mogelijk maakt. Het werkgebied van de nieuwe coöperatie omvat geheel Drenthe en een groot deel van de provincie Groningen, dus ook het gebied van de *Ommelanden*.

650 miljoen kg

De geproduceerde hoeveelheid melk bedraagt in de provincies Groningen en Drenthe tezamen ongeveer 650 miljoen kilogram per jaar. Door de fusie wordt ongeveer 550 miljoen kg melk per jaar of 85 pct. van het totaal geproduceerde kwantum door DOMO-Bedum ontvangen. Van deze 550 miljoen kg wordt circa 350 miljoen kg door DOMO-Bedum zelf verwerkt; de overige 200 miljoen kg wordt door de leden-fabrieken verwerkt of in consumptie gebracht. Alleen voor de DOMO werd het vorig jaar 250 miljoen kg melk aangevoerd, terwijl de aanvoer dit jaar ongetwijfeld tussen de 300 en 310 miljoen kg zal liggen.

Concentratie

Het ligt in de bedoeling om, wat de consumptiemelk betreft, zoveel mogelijk tot concentratie over te gaan. Overwogen wordt de consumptiemelklevering van beide gefuseerde bedrijven samen te voegen in de nieuwe fabriek te Groningen, die in het plan Eemskanaal, aan de nieuwe rondweg rond Groningen – Osloweg – zal worden gebouwd.

De bouwvergunning ervoor zal per 1 april a.s. worden afgegeven en inmiddels is toestemming verleend om met de werkzaamheden te beginnen. Het project vergt een investering van rond 4 miljoen gulden: het nieuwe bedrijf is gepland op een omzet van 50 miljoen kg melk.

In Assen

In Bellevue te Assen heeft de DOMO-voorzitter, de heer H. Dekker uit Mijerveen, vooraf de vele leden gewezen op de noodzakelijkheid van aanpassing, ook door de agrarische sector, omdat anders het gevaar bestaat, dat de economische zelfstandigheid verloren gaat. Met nadruk stelde de heer Dekker, dat de leveranciers kwaliteitsmelk zullen moeten leveren en de bedrijven moeten moderniseren.

De vergadering te Groningen stond onder leiding van de heer B. J. de Boer uit Onderdendam, die de fusiegedachte voor 160 leden uiteenzette.

De DOMO-directeur, de heer A. Ybema, schetste te Assen de situatie waarin de DOMO in het afgelopen jaar verkeerde. Het is, aldus de directeur, een jaar geweest, waarin vele voorspellingen van deskundigen totaal zijn gelogenstraft. De DOMO hielp de leden-fabrieken het weekend-probleem op te lossen en dit jaar werd voor het eerst bereikt, dat te Beilen 's zondags in het bedrijf niet meer gewerkt behoefde te worden. Ondanks de sterke stijgingen van de melkprijs werd toch een behoorlijk saldo geboekt. De bedrijven *De Ommelanden* en te *Sloten* en *Wolvega* zagen hun omzetten sterk toenemen.

Verder samenwerken

Wij zullen, aldus de heer Ybema, moeten komen tot een verdere industriële samenwerking in het verwerkingscentrum en tot grotere eenheden moeten komen. Daarbij gaat het om de mogelijkheid de grondstof te verwerken tot het beste produkt. Wij staan open voor elke verdere samenwerking. Wij staan nog niet aan het einde ervan, misschien nog pas aan het schuchtere begin.

Directieteam

In het directieteam van vijf personen werden, naast de heren A. Ybema en mr. Middelkoop, ook benoemd de heren J. S. Ybema met standplaats Beilen, H. Nijhof met standplaats Groningen en J. de Boer met standplaats Bedum. Het DOMO-Bedum-bestuur werd uitgebreid met de heren B. J. de Boer te Onderdendam en F. Britzel te Usquert, van wie één zal optreden als vice-voorzitter van 't DOMO-Bedumbestuur.

In de plaats van de heer W. L. v. d. Spoel te Zeijerveld werd als bestuurslid gekozen de heer J. Kuipers Gzn. te Valthe. Afscheid werd genomen van de scheidende vice-voorzitter-, de heer G. J. Wilms te Schoonebeek, die 15 jaar bestuurslid was. In zijn plaats werd gekozen de heer L. Euving te Gees.

Besloten is een perceel grond te verkopen aan de gemeente Delfzijl, die het voor de uitbreiding van de gemeente nodig heeft, en tot aankoop van een terrein naast de voorgenomen nieuwbouw te Groningen.

1964

Nieuwsblad van het Noorden 1964-05-29

Vertrouwen in gunstige uitkomsten „DOMO-Bedum”

Coöp. Melkproductenfabriek „Bedum” herdacht overleden bestuursleden

GRONINGEN. In restaurant „Riche” te Groningen werd gisteren de algemene ledenvergadering gehouden van de Coöperatieve Fabriek van Melkproducten te Bedum. Bij de opening herdacht voorzitter B. J. de Boer, de overleden. bestuursleden, de heer K. Antuma, die tengevolge van een auto-ongeluk om het leven kwam, en de heer G. B. Perdok, die na een ernstige ziekte overleed.

De voorzitter memoreerde de fusie met het Coöp. Melkproductenbedrijf „Domo” te Beilen. Het spreekt vanzelf, aldus de voorzitter, dat de fusie nog geen spectaculaire ontwikkelingen binnen de nieuwe onderneming tot gevolg heeft gehad, doch hij sprak zijn volle vertrouwen uit in de gunstige uitkomsten van deze fusie.

Hij wees op de grote mogelijkheden, welke het nieuwe verband oplevert voor productiespecialisatie alsmede op de noodzaak van verdere concentratie in de zuivelindustrie.

Aan de leden zal nog een slotuitkering worden gedaan van f 0,15 per 100 kg geleverde melk, waardoor de ledenmelkprijs over 1963 op f 30,90 per 100 kg melk komt. Overeenkomstig het bestuursvoorstel zal geen entreegeld van nieuwe leden worden gevraagd tot de eerstvolgende gewone algemene vergadering (in 1965). Als nieuw bestuurslid koos de vergadering de heer P. Faber te Westeremden.

Zuivelsituatie

In een uitvoerig overzicht gaf de directie een toelichting op de zuivelsituatie in het afgelopen jaar, dat speciaal voor de condens-industrie moeilijkheden heeft opgeleverd. Toch kon ook dit jaar met een redelijk saldo worden afgesloten. De meeste investeringen werden ook in 1963 evenals voorheen direct ten laste van de exploitatie gebracht.

De voorzitter van „Domo-Bedum”, de heer F. I. Dekker uit Nijeveen sprak zijn volle vertrouwen uit in het succes van de fusie.

Na beantwoording van een aantal vragen, dat de rondvraag opleverde, vroeg de heer De Boer de aandacht voor de heer P. Kalfsbeek, die als contactman voor de veehouders voor de laatste maal de algemene vergadering bijwoonde. Hij bracht hem dank voor het vele belangrijke werk gedurende meer dan 50 jaar voor de vereniging verricht.

Nieuw contract van „DOMO-Bedum” voor levering aan Amerikaanse leger

(Van onze redactie te Assen)

De Coöperatieve Melkproduktenbedrijven „DOMO-BEDUM” G.A. te Beilen hebben enkele dagen geleden een nieuw contract afgesloten voor de levering van 50-60 miljoen kg. melk en melkprodukten aan het Amerikaanse bezettingsleger in West-Duitsland gedurende de periode van 1 juli 1964 tot 1 juli 1965.

Dat werd meegedeeld tijdens de gisteren in Bellevue te Assen gehouden algemene ledenvergadering van DOMO-BEDUM, waar de voorzitter, de heer H. Dekker te Nijeveen ook bekendmaakte dat de melkproduktie gedurende de eerste drie maanden van dit jaar enigszins is teruggelopen en 6 procent lager is dan in de overeenkomstige periode van 1963. Zelfs ligt zij 10 procent lager dan in 1962

Desondanks, aldus de heer Dekker, is 1963 voor de DOMO een goed jaar geweest, dat resulteerde in een nabetaling van ruim 1 cent per kilogram melk. De voorzitter duidde het afgelopen jaar aan als het eerste jaar waarin het A-lidmaatschap in werking is getreden, waarmee voor die leden in feite de bruto melkprijs werd ingevoerd.

De heer Dekker greep voorts terug op enkele belangrijke gebeurtenissen, onder andere de fusie op 29 december met Bedum, door welke samenvoeging een welhaast ideale produktiespreiding is ontstaan. Binnenkort zal de bouw van de nieuwe melkinrichting te Groningen worden aanbesteed.

De heer Dekker wees er op dat het produktie-apparaat voor de kaasbereiding in de toekomst de nodige aandacht zal vragen.

Het jaaroverzicht gaf een stijging van de melkaanvoer aan tot ongeveer 300 miljoen kg. De hoeveelheid verwerkte melk steeg met circa 17 procent, voornamelijk als gevolg van het feit dat de melk van A-leden kaasfabrieken in de totale exploitatie is opgenomen. In het afgelopen jaar werden 15.000 ton melkpoeder, 700 ton boter, 7 miljoen kg. kaas en 30 miljoen eenheden consumptiemelk vervaardigd. De heer G. J. Wilms te Schoonebeek werd tot buitengewoon lid benoemd.

Nieuwsblad van het Noorden
19-05-1964

Leeuwarder Courant 1964-10-24

Weer eens een Zuivelplan Drenthe⁴

(De Veemarkt)

In Drenthe is weer eens een zuivelplan verschenen dat orde moet scheppen in de chaotische situatie die de coöperatieve zuivelindustrie daar biedt. In hoofdlijnen komt dit plan neer op een fusie van de *Drents-Groningse zuivelbond* met de *Domo-Bedum* en de plaatselijke zuivel-fabrieken zouden aan deze concentratie ondergeschikt gemaakt worden door de invoering van een melkprijs voor heel Drenthe.

De *Domo* is een enorm kaas- en melkpoederbedrijf dat de plaatselijke fabrieken als deelgenoot heeft en die fabrieken maken voor een deel ook weer poeder en kaas. De verkoop van de Domo-kaas geschiedt in concurrentie met die van sommige zelfhandelende deelgenoten en die doen dat weer in concurrentie met de *NCZ* die ook een groot aantal Drentse fabrieken als deelgenoot telt. Bij een fusie zou alle kaas uit Drente via de *NCZ* lopen. De afzet van de melkpoeder zou via verschillende kanalen blijven lopen.

Drente heeft jaarlijks ongeveer een half miljard kg melk te verwerken (Friesland ruim een miljard) en die verwerking geschiedt in 46 fabrieken waarvan verschillende louter melkcont-vangstation zijn voor de Domo. Per fabriek wordt ongeveer vijf miljoen kg melk verwerkt als de melk die naar de Domo gaat buiten beschouwing wordt gelaten.

Het is duidelijk dat Drenthe met een ten dele totaal verouderde zuivelindustrie zit, die enorme

⁴ Veel meer over het 'zuivelplan Drenthe' te vinden in de knipselmap '[MAP DZB/DGZB](#)'/

kapitalen kost aan onnodige investeringen. Evenals in Friesland ontstaan er nu in Drenthe ook kringcoöperaties, die de invloed van de topcoöperaties dreigen aan te tasten. Het Drentse zuivelplan wordt echter doorkruist door de ontwikkeling in Groningen, waar de invloed van de Domo zich uitbreidt. Er wordt nu kennelijk gestreefd naar consolidering van posities. Enkele jaren geleden leek het er op, dat de noordelijke zuivelindustrie in coöperatief verband naar een noordelijk zuivelblok zou groeien. Het Drentse zuivelplan lijkt ons nog geen verdere stap in die richting.

NvhN 1964-10-01

Melk uit Groningen naar Franse steden i.v.m. Boerenstaking!

Leeuwarder Courant 1964-12-05

ook in MAP DGZB

Over één jaar DOMO-BEDUM en het Drents zuivelplan

(De Veemarkt)

Dit jaar is de samenwerking tussen de condensfabriek in Bedum en de Domo een feit geworden. Er is een organisatie van gemaakt, *Domo-Bedum*. Volgens het Drentse zuivelplan moet de *Drentse zuivelbond* nu ook in deze combinatie opgaan. *Domo-Bedum* zit in het Rivella-project en in de *coöperatieve veevoederfabriek 'Sloten'* en in *de Ommelanden*. Verder in een consumptieijsfabriek in Groningen, terwijl tot de nieuwbouw van een melkinrichting in Groningen besloten is. Deelgenoten van de Domo zijn een vijftigtal zuivelfabrieken in Drenthe en enkele fabrieken in Groningen.

Misschien zijn de Domo en Bedum op financieel gebied ook wel twee communicerende vaten geworden. We hebben getracht ons enig licht te verschaffen in dit naar de buitenkant te oordelen chaotische schouwspel van samenwerkingsvormen. Daartoe pleegt men dan een deskundige om raad te vragen en dat hebben we gedaan. Deze deskundige buitenstaander was zelf glad met de situatie verlegen. Hij wist het niet.

We vragen ons af, wat de Drentse boer er dan nog wel van begrijpt. We verlangen heus niet, dat het een lid van de coöperatie kristalhelder voor de geest staat hoe de geldstroom zich door een coöperatief apparaat beweegt en waar de eventuele aftapkraantjes zich bevinden, maar het lid moet al een idee hebben over de structuur van zijn organisatie, want anders distantieert hij er zich van, zodra er moeilijkheden opduiken.

Nieuwsblad vh Noorden 1964-12-23

Melkaanvoer bij DOMO-Bedum in tien maanden 280 miljoen kg.

De totale melkaanvoer van DOMO-BEDUM in de eerste tien maanden is even groot geweest als het gehele vorige jaar, namelijk 280 miljoen kg. Ook de levering aan het Amerikaanse bezettingsleger in Duitsland was over deze zelfde periode met 45 miljoen kg. gelijk aan die van 1963.

De kaasproduktie is ongeveer gelijk aan 1963, terwijl de poederproduktie iets hoger ligt. De melkinrichting te Groningen vertoont een kleine omzetting. Bij de Ommelanden is de aanvoer met 10 procent gestegen.

De hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproduktbedrijven DOMO-BEDUM G.A., de heer A. IJbema te Beilen, deelde dat mee tijdens de gisteren in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering. De veevoederfabriek te Sloten heeft een hogere produktie van 70 procent, de Rivellafabriek te Wolvega produceerde 40 procent meer dan het vorig jaar.

De voorzitter, de heer H. Dekker te Nijeveen, kondigde aan dat met het oog op het zuivelplan op korte termijn gesproken zal worden over de komst van de plaatselijke coöperaties. Zowel bestuur als leden zijn van oordeel dat deze coöperatie gehandhaafd moeten blijven. De heer Dekker sprak voorts over de positie van de zuivel in de EEG en over de totstandkoming van één graanprijs. In een inleiding wees, de voorzitter er op dat de boer tegenwoordig met velerlei instanties in aanraking komt en dat hij wordt gecontroleerd en geadviseerd.

De voorzitter deelde mee dat ook de Condensfabriek Deventer, de poederfabriek te Lochem en de vereniging Comego te Zutphen tot samenwerking kwamen. Deze coöperatie vertegenwoordigt een produktie van 500 miljoen kg. melk. De heer J. Kuipers Gzn. te Valthe werd als bestuurslid herkozen. De heer L. de Jong te Schoonebeek nam weer, zitting in de prijzencommissie.

NvHn 1964-12-24

Met ingang van 27 december: **Geen melkontvangst bij DOMO-Sappemeer**

De melkontvangst in een deel van de Veenkoloniën en Oost-Groningen ondergaat met ingang van 27 december een wijziging. De fabriek van de DOMO in Sappemeer wordt gesloten voor boerenmelkontvangst maar blijft de distributie verzorgen.

De melk van DOMO-Sappemeer wordt dan opgehaald door De Ommelanden te Groningen.

De Ommelanden zal de melk uit de Pekela's, Veendam, Zuidwending, Muntendam, Hoogezand-Sappemeer en Omgeving overdoen aan de Domo in Eext.

De gebieden waar het hier om gaat, zijn niet erg „melkdicht” en de omvang van de ruil schat men op ongeveer drie miljoen kg melk.

Het personeel kan in dienst blijven. De mensen van Sappemeer (elf in totaal) blijven of kunnen — hierover is overleg geweest met de vakbonden — bij de Ommelanden in Groningen werken.

In het betrokken gebied werd de melk zowel door de Ommelanden als door de DOMO van de boerderijen gehaald.

Aangezien er tegenwoordig een „zusterlijke” samenwerking bestaat tussen de ondernemingen heeft men dubbele kosten willen tegengaan.

Overigens wensen de veeboeren in het door De Ommelanden afgestoten gebied niet helemaal aan Eext te leveren. Ongeveer de helft, zo schijnt het, levert met ingang van maandag a.s. de melk aan de Coöperatieve **Zuivel-fabriek** Combinatie Oost Groningen te Winschoten.

1965

Lecuwarder Courant 1965-02-12

Friesland ten voorbeeld gesteld

Drents zuivelplan in Assen afgewezen

Het is bekend, dat de Drentse zuivelfabrieken na de Friese de hoogste melkprijs uitbetalen in Nederland en er is, geen garantie, dat dit blijvend het geval zal zijn, wanneer het Drentse zuivelplan met één melkprijs voor Groningen en Drenthe zal worden uitgevoerd. Dit commentaar gaf de directeur van de coöperatieve zuivel- en melkinrichting Acmesa te Assen, de heer T. Oosterloo, op het Drentse zuivelplan. Dit plan dat o.m. een samenvoeging van de *DOMO-Bedum* en de *Drents-Groningse Zuivelbond* voorstaat, kon de heer Oosterloo niet begrijpen. Hij kon zich niet voorstellen, dat men het ernstig meent. Er zitten veel hiaten in het plan.

[\[volledig in MAP DGZB\]](#)

Nieuwsblad vh Noorden 1965-04-01

CZ. Bedum beproeft het ophalen van de melk per tankauto⁵

(Van onze landbouwredactie)

FRIESLAND NEEMT MEN, zoals gemeld, proeven met een melkleiding van de boerderij naar de melkfabriek, op het bedrijf te Bedum van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven DOMO-Bedum beproeft men het ontvangen van melk per tankauto inplaats van te werken met het bussensysteem, dat niet meer past bij machinaal melken en een rationeel melktransport over de drukke verkeerswegen.

Een rijdende melktank haalt bij twintig grotere melkveehoudersbedrijven, verspreid over het gehele werkgebied van de fabriek te Bedum de melk op. Dat gebeurt door opzuiging uit tankjes, bakken of grote verrijdbare bussen van 150 tot 200 liter, waardoor de gebruikelijke bussen van 30 of 40 liter overbodig worden. Er is inmiddels twee jaar ervaring opgedaan met diverse bewaarmethoden op de boerderij.

Het is de bedoeling een koelsysteem in te voeren, waardoor de melk minder vaak hoeft te worden opgehaald, waardoor de melkontvangstauto minder hoeft te worden gebruikt.

De verdere opgang is uiteraard zeer afhankelijk van de kostenverhouding voor dit transport inclusief de opslag- en koelkosten en het traditionele bussentransport.

Bij verplaatsbare bussen van bijvoorbeeld 150 liter of tankjes van bijvoorbeeld 500 liter, die praktisch gekoeld kunnen worden, hoeft de tankauto niet op het erf of tot aan de staldeur te worden gereden en is in een waterrijk gebied ook een varende melkontvangst mogelijk. Daar thans de melkbussen als regel schoon van de fabriek terugkomen, is het ook van praktisch belang dat na het leegzuigen van tank of bus het reservoir met water kan worden nagespoeld.

Overigens kan bij de verantwoording der investering de machinale melkinstallatie buiten beschouwing worden gelaten en bij een verplaatsbare grote bus, waarin rechtstreeks wordt gemolken, is een eventuele melkleiding overbodig.

Aanpassing van de bestaande stalrichting dient gepaard te gaan met behoud of verbetering van de melkqualiteit. Dit in verband met de daarvoor geldende toeslag of korting op de prijs.

⁵ Zie ook afzonderlijke knipselmap ['MAP beginperiode RMO en Melktank'](#)

B. J. de Boer nu geen voorzitter meer van zuivelfabriek Bedum

BEDUM. De heer B. J. de Boer te Onderdendam is om gezondheidsredenen afgetreden als voorzitter van de Coöperatieve Fabriek van Melkprodukten te Bedum. Hij heeft zich ook genoodzaakt gezien zich terug te trekken uit alle andere functies in de zuivelwereld. Hij is onder meer vice-voorzitter van DOMO-Bedum.

Tijdens een ledenvergadering in Groningen werd in zijn plaats tot bestuurslid gekozen de heer G. Kadijk te Baflo. In de vacature ontstaan door het overlijden van de heer H. D. van Weerden werd tot bestuurslid gekozen de heer J. J. Leegte te Onderdendam. De heer Leegte is momenteel secretaris van de jongerenraad van de Coöp. fabriek van Melkprodukten te Bedum. De plaatsvervangend voorzitter de heer F. Britzel te Usquert stond enige ogenblikken stil bij het heengaan van de heer Van Weerden, die sinds 1955 heeft geijverd voor de belangen van de vereniging.

De melkleveranciers van Bedum zullen een nabetaling op melk ontvangen van drie cent per kg. melk bij een vetgehalte van 4,0417 procent.

Leeuwarder Courant 1965-05-28

Domo-Bedum publiceert geen cijfers

Conflict tussen Domo-Bedum en Drents-Groninger bond

(Van onze correspondent)

Het hoge woord is er uit. Eindelijk na veel dralen heeft de voorzitter van de *Drents-Groninger Zuivelbond* (DGZ), de heer W. Steenbergen uit IJhorst, Woensdag op de algemene Ledenvergadering te Assen aan de leden meegedeeld, dat over de uitvoering van het veelomstreden „vierde zuivelplan” een conflict is ontstaan tussen de DGZB en Domo-Bedum.

De drie kernpunten voor het zuivelplan voor het gebied Groningen en Drenthe, waarbij ruim 23.000 boeren zijn betrokken, luiden:

- de vorming van een provinciale eenheid
- één netto melkprijs voor alle boeren in dit gebied
- samenvoeging van de DGZ en de Domo-Bedum tot één organisatie.

Hoewel de DGZ steeds op de voorlichtingsbijeenkomsten achter het plan heeft gestaan en de leden er van heeft trachten te overtuigen dat de uitvoering van het zuivelplan voordelen biedt en noodzaak is, heeft de voorzitter thans meegedeeld dat van de zijde van de DGZ niet verder op realisering hiervan zal worden aangedrongen. De heer Steenbergen zei, dat het bondsbestuur o.a. de conclusie heeft getrokken, dat de leden in het algemeen nog niet rijp zijn voor directe verwezenlijking van het zuivelplan. Hij was van mening dat dit niet behoeft te betekenen dat er niets in die richting moet gebeuren. De weg van geleidelijkheid wil de *Domo* niet inslaan; waardoor met de bond een verschil van inzicht is ontstaan.

Een nadere uitwerking van de meest gewenste structuur van de Drents-Groninger zuivelindu-

strie voor de toekomst, zo vervolgde de voorzitter, kan ongetwijfeld een goed richtsnoer zijn bij de verdere ontwikkeling. Hiervoor is echter eenheid van opvatting nodig. Of er nog sprake zal zijn van realisering van een of andere vorm van een zuivelplan zal in belangrijke mate van de reactie van de leden afhangen, aldus de heer Steenberg.

Hiermede was het lot van het vierde zuivelplan wel beslist. Evenals zijn drie voorgangers zou het ongebruikt in de ijskast worden gelegd. Het nieuws echter dat woensdag bekend werd gemaakt over het conflict tussen bond en Domo kwam echter voor de meesten geheel onverwacht. Over de manier van voorlichting van de Domo waren de leden toch al niet tevreden omdat de boeren geen cijfers worden getoond. Uit formaliteit kreeg men alleen de balans en exploitatie-rekening te zien, niet gespecificeerd maar alleen met enkele eindcijfers.

Dezelfde geheimzinnigheid betrachtte de Domo ook tegenover de DGZ. Volgens de Domo deed men dit uit concurrentie-overwegingen. Woensdag heeft de bond de leden voor de keus gesteld: het blindelings, zonder enig cijfermateriaal volgen van de Domo of het baas in eigen huis blijven onder leiding van de bond. De uitslag van de keus is nog niet bekend maar ligt wel voor de hand.

NvhN 1965-06-01

Voorzitter H. Dekker tijdens ledenvergadering:

„Bestuur DOMO-Bedum staat nog unaniem achter zuivelplan”

(Van onze Asser redactie)

Het bestuur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven „DOMO-BEDUM” G.A. te Beilen staat, evenals dat in augustus van het vorig jaar het geval was, ook nu nog unaniem achter de richtlijnen die in het Zuivelplan zijn neergelegd. Daarover is geen verschil van mening. Het meent dat daar een juiste weg is uitgestippeld om tot een goede oplossing te komen. De voorzitter van „DOMO-BEDUM”, de heer H. Dekker uit Nijeveen, deelde dat mee tijdens de gisteren in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering. De heer Dekker voegde er aan toe dat de schaalvergrotingen welke zich voltrekken, deze bundeling eisen. „Wij voelen ons daarin gesterkt door de ondertekenaars, de leden van de plancommissie, stuk voor stuk mensen met ervaring, begrip en gezag”, aldus de voorzitter.

Het bestuur van „Domo-Bedum” wil trachten, zo merkte de heer Dekker op, begrip op te brengen voor het standpunt dat het bestuur van de Drents-Groninger-Zuivelbond de vorige week heeft bekendgemaakt. De bond heeft leden die niet bij de coöperatie „Domo-Bedum” zijn aangesloten en wellicht mede daardoor kan er op een bepaald punt sprake zijn van verschil van inzicht, zoals de bondsvoorzitter dat de vorige week noemde.

Volgens de heer Dekker zal een verdere uitwerking van de richtlijnen in het zuivelplan vervat in de gegeven omstandigheden wel niet tot de mogelijkheden behoren maar, aldus de voorzitter, met dat te constateren zijn wij er niet, wij zullen verder moeten. In dat verband werd gewezen op Duitsland en Frankrijk waar de aanpassing snel gaat.

Het lijkt het bestuur wel mogelijk de richtlijnen geleidelijk en op vrijwillige wijze tot uitvoering te brengen in verband waarmee als voorbeeld werd gesteld de wijze waarop de bruto-melkprijs in zo korte tijd is ingevoerd. Door toeneming van het aantal C-leden (bedrijven die naar het centrale bedrijf te Beilen werden overgeheveld) kunnen wij, aldus de heer Dekker,

vrij snel groeien naar de netto-melkprijs. Een voordeel om het op deze manier te laten verlopen is dat ieder aangesloten lid zelf in eigen kring kan bepalen of hij al of niet als zodanig zal toetreden en wanneer, op volkomen vrijwillige basis zoals dat ook is gebeurd ten aanzien van de bruto-melkprijs. Een tweede voordeel zag de heer Dekker in het feit dat bij deze gang van zaken de plaatselijke organisatie intact kan worden gehouden.

Wanneer wij daarbij zouden kunnen rekenen op de steun en medewerking van de Zuivelbond moet het mogelijk zijn, zo meende de voorzitter, uiteindelijk de totale richtlijnen te verwezenlijken. De heer Dekker had vooraf de aandacht bepaald op de coöperatieve melkverwerking en wat daarmee annex is.

374 miljoen kg melk

„Domo-Bedum” ontving het vorig jaar 374 miljoen kg melk (299 milj. in 1963), welke stijging betekent dat de aanvoer in de laatste vijf jaar verdubbelde. Van de totale melkontvangst werden 160 miljoen kg voor de bereiding van melkpoeder en speciaal-produkten benut, 50 miljoen kg voor gecondenseerde melk, 65 miljoen kg voor de kaas- en 6 miljoen kg voor de boterbereiding, 36 miljoen kg voor consumptiemelk en 55 miljoen kg werd geleverd aan het Amerikaanse bezettingsleger in West-Duitsland.

Volgens het jaaroverzicht heeft de fusie een belangrijke bijdrage geleverd tot de versteviging van de positie der melkveehouders in Drenthe en een groot deel van Groningen. De geldelijke omzet bedroeg het vorig jaar 154 miljoen gulden. Het laat zich aanzien dat de aanvoer in de week van 30 mei tot 5 juni voor het eerst de 10 miljoen kg melk zal overschrijden. Bovendien wordt PPn aanvoer van F50.000 kg wei verwacht.

Besloten is, zoals we reeds- meldde, deel te nemen in de aardappelverwerkende industrie, die in Noord-Nederland een bedrijf wil stichten en midden 1966 met de productie zal beginnen. Ook de Coöperatieve Condensfabriek Friesland, de PZVB te Groningen, de ZPC te Leeuwarden, de Zuiderzeepolders (Middenmeer) en de Drentse Telersvereniging te Assen zullen er in gaan deelnemen.

In de bestuursvacature van de heer B. J. de Boer te Onderdendam werd gekozen de heer P. Faber te Westeremden.

Nieuwbouw DOMO te Groningen mogelijk eind 1966 in gebruik

(Van onze Asser redactie)

De nieuwe melkinrichting die de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven „Domo-Bedum” te Groningen laat bouwen en waarmee in augustus van het vorig jaar is begonnen, zal waarschijnlijk in de herfst van het volgend jaar in bedrijf genomen kunnen worden. Met de bouw ervan is men op het ontworpen schema voor. Het is het eerste bedrijf in Nederland dat geheel van aardgas zal zijn voorzien. De produkten zullen voor een deel in papier en voor een deel in glas worden verpakt.

Hoofddirecteur Domo in Assen:

„Wij zijn niet in ons eentje bezig het zuivelplan uit te voeren”

(Van onze Drentse redactie)

„In deze buitengewone ledenvergadering hebben wij het keihard gezegd: wij zijn niet in ons eentje bezig het zuivelplan uit te voeren. Voor ons spreekt het vanzelf dat wat de organisatorische opzet van de Drents-Groninger Zuivelbond betreft, wij met deze bond contact opnemen. Maar tussen een zakelijke en organisatorische opzet bestaat een wezenlijk verschil”.

De buitengewone ledenvergadering was van de DOMO-BEDUM gisteren in Bellevue te Assen, en de woorden kwamen van de hoofddirecteur, de heer A. Ybema te Beilen, na afloop van de vergadering tijdens een persconferentie. Daarbij is meegedeeld, dat de coöperatieve zuivelfabrieken te Eemster (Dwingeloo), Glimmen, Odoorn en Oosterhesselen als C-lid tot DOMO-BEDUM zijn toegelaten. Zoals gemeld dragen C-leden het bedrijf geheel aan de centrale organisatie over en bedrijven geen fabriek meer voor eigen risico.

De drukbezochte vergadering – alle leden-fabrieken waren vertegenwoordigd - accepteerde gisteren de richtlijnen voor het aannemen van C-leden, onder voorwaarde evenwel dat deze in eerste instantie voor de vier aangenomen bedrijven zullen gelden. Daarna zullen de richtlijnen in te houden kringvergaderingen van DOMO-BEDUM worden besproken. Dat laatste gebeurt omdat men de draagwijdte er van niet direct geheel kon overzien.

De besturen van de Drents-Groninger Zuivelbond en DOMO-BEDUM zullen de problemen, welke verbonden zijn aan de verdere ontwikkeling, onderling bespreken en trachten een regeling te treffen die in het belang van de aangesloten veehouders is, zo werd gisteren nadrukkelijk onderstreept.

Het dagelijks bestuur van DOMO-BEDUM werd gemachtigd de bedrijven van de vier fabrieken over te nemen. Eigenlijk, zei gisteren de voorzitter, de heer H. Dekker uit Nijeveen, is de aanneming van C-leden niet nieuw. In 1948 al werd de mogelijkheid in de statuten opgenomen. Het toetreden van C-leden gebeurt geheel op vrijwillige basis, terwijl de boeren nauw er bij blijven betrokken. Meegedeeld werd dat DOMO-BEDUM met ingang van 16 oktober de afzet van consumptiemelk van de fabriek te Roden in de stad-Groningen - welke afzet ongeveer 4½ mln. kg bedraagt - zal overnemen. Het krediet in rekening-courant, bestemd voor de gezamenlijke bedrijven, werd verhoogd tot 15 miljoen gulden. De tot nu toe door DOMO-BEDUM verwerkte hoeveelheid melk bleef vrijwel op hetzelfde niveau, evenals de produktieverhouding per artikel. Financieel is men niet ontevreden.

Pensioen wacht directeur Domo-Bedum, A. Ybema

(Van onze Drentse redactie)

Net Coöperatieve Melkproduktenbedrijf „Domo-Bedum” G.A. gaat - en met dat bedrijf de gehele Drentse zuivelwereld - op 26 april afscheid nemen van zijn hoofddirecteur, de heer A. Ybema. Al een jaar de pensioengerechtigde leeftijd gepasseerd (de vorige maand werd hij 66 jaar) zal de heer Ybema nu zijn functie neerleggen en rust zoeken in Gieten, waar hij een bungalow gaat betrekken. Het afscheid vindt plaats op de dag, waarop de heer Ybema precies veertig jaar geleden voet aan Drentse wal zette.

Als directeur van de te Eext werd de heer Ybema tijdens de oprichtingsvergadering van de DOMO op 5 maart 1938 benoemd tot secretaris-penningmeester. Diens speciale taak bestond uit de uitvoering van de genomen besluiten en het zijn er vele geweest, die het Coöperatieve Melkproduktenbedrijf DOMO G.A. toen moest nemen.

De functie van secretaris-penningmeester werd op 25 maart 1948 verwisseld met die van algemeen directeur.

In de voorbije 27 jaar groeide het kerngezonde bedrijf in Beilen belangrijk. De aanvoer van de grondstoffen nam enorm toe, waardoor het verscheidene uitbreidingen moest ondergaan. Ook werden enkele andere bestaande bedrijven aangekocht, onder meer te Groningen (De Ommelanden) en Sappemeer en Farmsum.

Een belangrijke plaats in de DOMO-geschiedenis neemt de leverantie van melk aan het Amerikaanse bezettingsleger in West-Duitsland in, evenals de fusie die met ingang van 29 december 1963 plaats had met de Coöperatieve fabriek van Melkprodukten te Bedum.

De heer Ybema heeft in zijn „Drentse” jaren de zuivelwereld goede diensten bewezen, maar daarop zal op 26 april tijdens een bijeenkomst in de Prins Bernhardhoeve te Zuidlaren zeker worden gewezen.

Tot opvolger zal mr. C. J. Middelkoop, tot dusver waarnemend hoofddirecteur en daarvoor directeur van „Bedum”, worden benoemd.

1966

NvhN 1966-04-21

H. Dekker te Assen

‘Domo-Bedum’ heeft financieel gunstig jaar achter de rug

(Van onze Drentse redactie)

Financieel gezien zijn de bedrijfsresultaten buitengewoon gunstig geweest. Wat het melkpoe-der, condens en andere melkinrichtingsprodukten betreft, staat „DOMO-BEDUM” aan de top. Aldus de heer H. Dekker uit Nijeveen gisteren tijdens de in Bellevue te Assen gehouden 36e jaarvergadering van het Coöperatieve Melkproduktenbedrijf „DOMO-BEDUM” GA te Beilen.

Blijkens mededelingen van de hoofddirecteur, de heer A. Ybema is de noodzaak van een verdere concentratie aanwezig teneinde de concurrentie op de buiten- en binnenlandse markten, ook buiten de EEG, het hoofd te kunnen bieden.

In het boekjaar 1965 werden de bedrijven te Eemster, Odoorn, Oosterhesselen en Glimmen (en inmiddels ook te Hoogersmilde) ⁶ als C-leden aangenomen. De totale grondstoffenaanvoer steeg van 379 miljoen kg tot 391 miljoen kg. Bij de jaarlijkse FNZ-keuringen werd de kaas van DOMO-BEDUM met goud onderscheiden. Een zilveren medaille werd behaald tijdens de kaaskeuringen van de Drents-Groninger Zuivelbond.

Verkoop gestegen

De verkoop in Nederland door de coöperatieve Bottelfabriek Rivella te Wolvega steeg weer met circa 20 pct. Deelgenomen wordt tevens in de Samenwerkende Coöperatie in het Noorden (Sacono), die te Oosterwolde in de komende herfst start met de produktie van diverse artikelen.

In het nieuwe bedrijf aan de Scandinaviëweg te Groningen wordt in mei begonnen met de gedeeltelijke produktie, onder andere van houdbare chocolademelk in papierverpakking. Over de nieuwe leverantie per 1 juli a.s. van diverse produkten aan de Amerikaanse troepen in West-Duitsland en Noord-frika is nog niets bekend.

De heer J. de Boer te Bedum werd benoemd tot mede-directielid van de Coöperatieve Veevoederfabriek „Sloten” te Sloten. Dezelfde functie kregen de heren J. S. Ybema te Beilen (Coöperatieve fabriek van Melkprodukten *De Ommelanden* te Groningen) en H. Nijhof te Groningen (Coöperatieve Bottelfabriek Rivella te Wolvega).

Hoofddirecteur van Domo-Bedum werd benoemd tot erelid

De heer A. Ybema, die aanstaande dinsdagmiddag te Zuidlaren afscheid neemt als hoofddirecteur het Coöperatieve Melkproduktenbedrijf „DOMO-BEDUM” G.A., is gisteren in Bellevue te Assen gehouden jaarvergadering benoemd tot erelid.

Van de oprichting af, op 5 maart 1938, is de heer Ybema (nu 66 jaar aan het bedrijf verbonden geweest, eerst als secretaris-penningmeester, na 1948 als algemeen directeur en sinds 1963, toen de fusie DOMO en Bedum tot stand kwam, als hoofddirecteur. Het erelidmaatschap, waarmee DOMO-BEDUM de grote waardering voor het werk van de heer Ybema uitdrukt, gaat per 1 mei a.s. in.

Tot opvolger van de heer Ybema is zoals gemeld, met ingang van genoemde datum benoemd mr. C. J. Middelkoop, directeur-plaatsvervangend hoofddirecteur.

⁶ Sluiting: CZ. Eemster, Glimmen en Hoogersmilde 1966; Oosterhesselen 1968 en Odoorn 1969. (ZHN.)

Domo-Bedum nam afscheid van hoofddirecteur A. Ybema

ZUIDLAREN. Onder grote belangstelling heeft dinsdagmiddag de hoofddirecteur van de coöp. melkproductenbedrijven *Domo-Bedum*, de heer A. Ybema, tijdens een receptie in een van de hallen van de Prins Bernhardhoeve in ZuidLaren afscheid genomen. Gisteren was het ook precies de dag, dat het 40 jaar geleden was, dat hij uit Friesland naar Drenthe kwam. De heer Ybema werd toegesproken door 24 sprekers, die de scheidende functionaris kenschetsten als een van de grote leidinggevende figuren waarover de Nederlandse zuivelwereld beschikt. Na het openingswoord van de voorzitter van *Domo-Bedum*, de heer H. Dekker uit Nijeveen, kwam voor de heer Ybema de grootste verrassing van zijn leven. Door een van de grote deuren kwam een fraaie luxe personenauto de hal inrijden, die hem namens het hele bedrijf werd aangeboden.

De heer Ybema werd op 13 november 1899 als zoon van een veehouder te Mokwerum bij Stavoren geboren.

Op vijftienjarige leeftijd ging hij naar de Rijkszuivelschool. In de schoolvakanties ging hij in de praktijk in de zuivelfabrieken te Balk, Grouw en Betterwird. Enkele jaren later werd hij adjunct-directeur van de zuivelfabriek te Warns. Op 26-jarige leeftijd ging hij naar Drenthe waar hij directeur werd van de coöp. zuivelfabriek en korenmalerij te Eext. In 1948 werd hij benoemd tot directeur van het zuivelbedrijf Domo te Beilen, dat toen een omzet had van f 2,5 miljoen en onder zijn leiding in 1965 een omzet haalde van f 169 miljoen. In 1965 werden de producten naar 62 landen uitgevoerd. In 1963 werd hij benoemd tot hoofddirecteur.

Nieuwsblad vh Noorden 1966-04-27

24 sprekers loofden DOMO-BEDUM-directeur

Groninger en Drentse zuivelwereld nam afscheid van de heer A. Ybema

(Van onze Drentse redactie)

VEERTIG JAREN PRECIES nadat hij - in Eext - zijn Friese voet op Drentse bodem zette om er te beginnen aan een carrière in de zuivelwereld, heeft de heer A. Ybema gisteren zijn functie als hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven DOMO-BEDUM G.A., neergelegd.

Hij heeft opgehouden één van de 28.000 werkers in de Nederlandse zuivelindustrie te zijn, stapte af van DOMO's troon om in Gieten straks rustig te gaan leven. De heer Ybema, de man die geen woorden, maar daden verlangde en er aan meehielp om ook buiten de grenzen een eigen gezicht te geven, legde de grote,

Friese koerier 27-04-1966

Directeur Domo - vroeger in Warns - nam afscheid

ZUIDLAREN — Tijdens een receptie in één van de hallen van de Prins Bernhardhoeve in Zuidlaren heeft de directeur van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven Domo-Bedum GA, de heer A. Ybema, dinsdagmiddag afscheid genomen van het bedrijf, precies op de dag dat hij 40 jaar geleden uit Friesland naar Drenthe kwam.

De heer Ybema is in 1899 in Mokwerum geboren. Hij bezocht de Rijkszuivelschool in Leeuwarden. Later werd hij directeur van de zuivelfabriek in Warns. Op 26-jarige leeftijd vertrok hij naar Drenthe, waar hij in 1948 directeur werd van Domo-Beilen, die toen een jaaromzet had van f 2,5 miljoen. In 1965 haalde het bedrijf onder zijn leiding een omzet van 169 miljoen gulden.

Bij zijn afscheid kreeg de heer Ybema o.a. een auto aangeboden. Hij gaat in Gieten wonen.

veelomvattende taak die gedurende 40 jaren directeurschap op hem rustte, naast zich neer. En de Drentse en Groninger zuivelwereld maakte zijn afscheid, gisteren in de geheel bezette Prins Bernhardhoeve te Zuidlaren, tot een feest.

„Want”, aldus de scheidende hoofddirecteur in zijn slotwoord, „naast het weemoedige is er het dankbare dat bij ons verre de boventoon voert. Dankbaar omdat wij een klein steentje hebben mogen bijdragen aan de ontwikkeling van de provincie Drenthe en haar bevolking.” Dankbaar ook jegens zijn echtgenote vooral, die hem tot grote steun is geweest. Dankbaar voor het vertrouwen en de vriendschap, de medewerking en het medeleven dat allerwege werd ondervonden, van bestuur, leden, de Drentse en Groninger boeren, de besturen en directeurs van de bij DOMO-BEDUM aangesloten bedrijven en van het personeel, in welk verband de heer Ybema speciaal de naam van het mededirectielid, de heer H. Nijhof, thans te Groningen noemde.

„Er zijn momenten in ieders leven”, aldus de heer Ybema, „dat het spreken geen zilver meer is, maar het zwijgen wel goud. Dit is één van die ogenblikken”. De heer Ybema aanvaardde alles dankbaar en stelde op de voorgrond dat het werk nog lang niet klaar is, er zijn nog problemen genoeg.

De ongeveer 1700 aanwezigen hebben gistermiddag een woordenstroom van ruim vier uur over zich heen laten gaan. Niet minder dan 24 sprekers gaven uiting aan hun grote waardering voor de arbeid die de heer Ybema in de loop van zijn Drentse jaren verrichtte in het belang van de Nederlandse zuivelindustrie.

"Hij is in de afgelopen 40 jaren uitgegroeid tot een der grote leidinggevende figuren waarover onze Nederlandse zuivelcoöperatie beschikt”, aldus de DOMO-BEDUM-voorzitter, de heer H. Dekker uit Nijeveen. Deze herinnerde er aan, dat het op velerlei gebied een stormachtige ontwikkeling is temidden waarvan men sinds 1948 staat, moet leven en werken, vooral ook in DOMO-BEDUM-verband. Een ontwikkeling en groei waarbij de heer Ybema in dat verband de centrale figuur was, stimuleerde en verdedigde met succes.

„Het is en was uw levenswerk”, aldus de heer Dekker, die constateerde dat het werk van de scheidende hoofddirecteur zo succesvol is geweest en dat daarbij de grondslagen zijn gelegd voor de verdere ontwikkeling, de verdere aanpassing aan de zich snel wijzigende omstandigheden. Als dank voor alles bood de heer Dekker namens de gehele coöperatie de heer Ybema een auto aan.

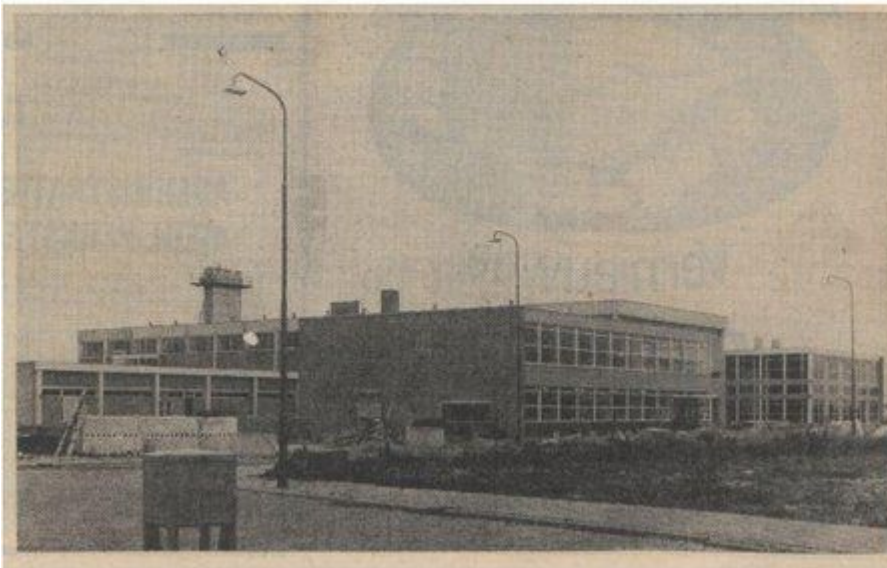
„Een voortreffelijk medewerker en directeur in de coöperatieve zuivelindustrie”, zo karakteriseerde de FNZ-voorzitter, de heer G. H. E. M. van Waes, de scheidende hoofddirecteur. De heer Van Waes voerde de sprekerslijst-van-24 aan, aan het slot bijna waarvan de vroegere secretaris van de Drentse Zuivelbond (thans Drents-Groninger Zuivelbond) kon zeggen: „Wij (de buitengewone leden) hadden nou net willen zeggen wat al die anderen hebben gezegd”. Volgens een der sprekers, moet de heer Ybema in Eext zijn aangekomen per fiets en met een rieten koffertje achterop waarin de voorloper van het Zuivelplan was geborgen

De afgevaardigden van de vele organisaties, verenigingen en instanties boden mét hun goede wensen voor nog vele onbezorgde jaren in Gieten ook geschenken aan. De heer Ybema werd onder andere bedacht met een fiets, een elektrische gazonmaaier, rozen voor de tuin, een gereedschapskist, boekwerken, een, een reis naar eigen keuze, tuinstoelen, tuingereedschap en een compleet tuingarnituur.

Tenslotte sprak de opvolger van de heer Ybema, mr. C. J. Middelkoop, die door de heer Dek-

ker tevoren al was geïntroduceerd. De nieuwe hoofddirecteur legde de nadruk op een verdere samenwerking met anderen. Ook het college van Gedeputeerde Staten van Drenthe gaf van zijn belangstelling blijk.

Nieuwsblad vh Noorden 1966-07-07

Nieuw complex Domo - Bedum spoedig gereed

Nog een paar maanden en dan is aan de Skandinavieweg in Groningen — in het industrie- en havencomplex Eemskanaal — het nieuwe bedrijf van de melkinrichting Domo-Bedum G.A. gereed. Over de bouw van dit bedrijf heeft men dan ruim twee jaren gedaan. De eerste werkzaamheden werden namelijk in juli 1964 verricht.

Tot het complex van de Domo-Bedum behoren onder andere: 'n ketelhuis van 24 x 18 meter (geheel rechts op de foto), daarnaast het eigenlijke verwerkingsgebouw van 24 bij 70 meter plus een verdieping van dezelfde grootte en weer daarnaast het kantoorgebouw van 30 bij 18 meter, eveneens met een verdieping. Geheel links op de foto een gedeelte van de 46 bij 35 meter grote flessenopslag. In het verlengde van dit gebouw is een koelgebouw van 37 bij 35 meter.

Voorts zijn achter het verwerkingsgebouw nog verschillende werkplaatsen gebouwd met een totale grootte van 24 bij 27 meter, terwijl verder een loods van 12 bij 150 meter voor het parkeren van melkcarreïes tot het complex behoort. De technische installaties in het bedrijf zijn reeds voor een deel aangebracht.

Leeuwarder Courant, 1966-08-22

Domo gaat melk in papier afleveren

GRONINGEN. De nieuwe melkinrichting van de *Domo* in Groningen nadert haar voltooiing na een bouwtijd van twee jaar. De fabriek heeft ongeveer tien miljoen gulden gekost. De melkinrichting zal op grote schaal overgaan tot melk in papierverpakking, hetgeen belangrijke besparingen kan opleveren aan flessen en transportkosten. In de nieuwe fabriek zal ook het Lich-ijs gemaakt worden. De productie van condens en melkpoeder blijft in Bedum, terwijl in Beilen voornamelijk melkpoeder gemaakt zal worden. De omzet van *Domo-Bedum* bedraagt ongeveer 170 miljoen gulden.

Nieuwsblad van het Noorden
23-08-1966

Consumptiemelkafdeling Domo naar Groningen

Niet de condensmelkafdeling, zoals zaterdag jl. werd bericht, maar de consumptiemelkafdeling van het bedrijf te Bedum zal straks naar de nieuwe inrichting van DOMO-BEDUM te Groningen worden overgebracht.

Gedurende de zomermaanden werkt het bedrijf te Bedum (waarbij 1500 leden zijn aangesloten) naast de condensbereiding door met de vervaardiging van melkpoeder. DOMO-BEDUM te Beilen neemt voorts deel in Ommelanden te Groningen, Rivella te Wolvegat, Sloten te Sloten en Sacono te Oosterwolde, welke bedrijven geen dochterondernemingen van DOMO-BEDUM zijn.

NIEUWE FABRIEK DOMO-BEDUM

Melk en melkprodukten in papierverpakking 3 cent per liter duurder

(Van een onzer verslaggevers)

De huisvrouwen in de stad Groningen, in het grootste deel van de provincie Groningen en in een stukje van noord-Drenthe, kunnen met ingang van dinsdag aanstaan de gepasteuriseerde melk en melkprodukten kopen in weggooipapierverpakking. De doosjes melk hebben een inhoud van 1/4, 1/2 of 1 liter. Melk in de nieuwe verpakking kost overigens wel meer dan de melk in de traditionele fles: drie cent per liter en twee cent (voorlopig echter één cent) per halve liter.

De papierverpakking wordt in Groningen geïntroduceerd door de Domo-Bedum, die de komende week in Groningen een nieuw consumptiemelkbedrijf in gebruik neemt aan de Skandinaviëweg. De capaciteit van deze nieuwe fabriek is aanzienlijk groter dan die in het bedrijf aan de Eendrachtskade. Dit laatste bedrijf zal na een overgangsperiode van een maand dan ook worden gesloten. Wat er met het complex gaat gebeuren, is niet bekend. De consumptiemelkinrichting te Bedum wordt eveneens naar het nieuwe bedrijf overgebracht.

In de nieuwe fabriek - kosten circa f 10 miljoen, vloeroppervlakte 10.000 m² - gaan niet alle melkprodukten in papierverpakking de deur uit. De hoofdprodukten melk, karnemelk en yoghurt worden voor een deel nog in glas verpakt, zij het dan uitsluitend in litersflessen. Voor gesteriliseerde produkten blijft glas de enige verpakking. Het nieuwe bedrijf in het industrieel havencomplex Eemskanaal in Groningen zal pas eind november officieel worden geopend. Mogelijkheden voor uitbreiding zijn op het 2t/= hectare grote terrein voldoende aanwezig. De personeelssterkte bedraagt momenteel 150 man.

NvHn 1966-09-08

Leeuwarder Courant 1966-11-02

Dubbeltje goedkoper Gronings warenhuis begint melkoorlog – [zie bijlage-5](#)

GRONINGEN. Het warenhuisconcern Galeries Modernes te Groningen is gisteren een melkoorlog begonnen. De Galeries verkoopt in plastic verpakte melk tien cent beneden de gangbare prijs. Het ziet er echter niet naar uit, dat de grootste melkleverancier in Groningen, de DOMO, het warenhuis zal volgen in de prijzenslag. Het is niet duidelijk, waar de Galeries

de melk vandaan krijgt. Er wordt slechts beweerd, dat een der grootste zuivelfabrieken van Nederland de leverancier is.

De achtergrond van dit conflict is, dat de Galéries de monopoliepositie van de melkinrichting schijnt te willen doorbreken. Pogingen van zelfbedieningsbedrijven om van de DOMO melk te betrekken zijn tot nu toe steeds mislukt. Ook Fred van der Werff heeft al getracht via de DOMO melk te krijgen maar dat is nog niet gelukt.

Nieuwsblad van het Noorden 1966-11-28

Prins Claus opende in Groningen nieuwe fabriek Domo-Bedum

(Van een onzer verslaggevers)

Prins Claus heeft vanmiddag om drie uur de nieuwe fabriek van DOMO-Bedum in het industriecomplex Eemshaven te Groningen officieel in gebruik gesteld door een symbolische druk op de knop.

Op de hieraan voorafgaande openingsbijeenkomst in de kantine van het bedrijf was de voorzitter van de DOMO G.A., de heer A. Dekker, de enige spreker voor een gehoor van honderden genodigden onder wie de commissaris der Koningin in de provincie Drenthe, mr. K. H. Gaarlandt, de commissaris der Koningin in de provincie Groningen, mr. C. L. W. Fock, burgemeester J. J. A. Berger en wethouder P. G. van Delden van Groningen en enkele gedeputeerden.

„De belangrijkste motieven”, aldus de heer Dekker, „die hebben geleid tot de bouw van dit bedrijf, zijn het standpunt dat stad Groningen en omgeving recht hebben op een ultramoderne melkinrichting en de behoefte om over een moderne verpakkingsafdeling te beschikken. Voorts om de kleine bedrijven de gelegenheid te bieden om de speciaal-produkten en de in papier verpakte produkten af te nemen aan een centrale toporganisatie, zodat investeringen plaatselijk kunnen worden voorkomen”.

De heer Dekker dankte B. en W. van Groningen voor de goede samenwerking. „Het wil mij voorkomen,” aldus de heer Dekker. „dat dit nieuwe bedrijf past in het systeem dat zo lange jaren door stad en Ommeland in toepassing is gebracht en bevorderd. Melk geproduceerd in de Ommelanden en dan in de Ommelanden in ruim bestek, gaat naar de stad (het centrum van de voorzieningen), wordt in dit bedrijf verwerkt tot consumptiemelk en consumptiemelk-produkten, in de eerste plaats voor de bewoners van de stad”.

Vervolgens gaf de heer Dekker een uiteenzetting van de geschiedenis van de DOMO, die vooral gegroeid is door de overneming van de melkfabriek Beilen (1948) en de samen met Bedum in 1963 opgerichte Coöperatie Bedum G.A.

350 miljoen kg per jaar

„Onze verwerkingsmogelijkheid van 16 jaar geleden was 50 miljoen kilogram melk per jaar. Dit is in het laatste boekjaar opgelopen tot meer dan 350 miljoen kilogram,” zo zei de heer Dekker.

„De groei en de uitbouw van onze coöperatie is alleen mogelijk geweest door hechte en nauwe samenwerking. Naast de deelname in en met andere bedrijven heeft men thans de beschikking over een drietal grote produktiebedrijven en negen melkontvangststations.

Beilen heeft als hoofdprodukten melk en kaas, daarnaast boter en speciaal produkten, Bedum gesuikerde gecondenseerde melk en in Groningen heeft men consumptiemelkproduktie."

Na de openingsplechtigheid maakte prins Claus met zijn gastheren en tientallen genodigden een rondgang door het bedrijf.

De trein, waarmee prins Claus vanmorgen in Groningen is aangekomen, had twinlig• minuten vertraging. De oorzaak hiervan was een wisselstoring bij Utrecht, waardoor een ~l met de hand moest worden bediend.

Inplaats van 10.04 uur kwam prins Claus nu tegen half elf aan. Na een bezoek aan het Provinciehuis ging hij naar Delfzijl.

In het Eemshotel te Delfzijl heeft prins Claus met zijn gastheer, mr. C. L. W. Fock, commissaris der Koningin in de provincie Groningen, koffie gedronken. wat zeer kort duurde omdat men al op het tijdschema achter was.

Het gezelschap bestond, afgezien van d_ Prins en mr. Fock, onder meer uit m.: C. J. van Schelle, secretaris van de Prins en gedeputeerde J. L. van Hasselt.

Na het vluchtige bezoek aan Delfzijl spoedde het gezelschap zich naar Glimmen. waar het een lunch kreeg aangeboden door de DOMO-directie.

De Telegraaf 29-11-1966

BIJ OPENING VAN MELKFABRIEK

Prins Claus:

„Ik ben een groot melkdrinker”

Van onze correspondent

GRONINGEN, dinsdag

Prins Claus heeft gistermiddag in Groningen zijn eerste officiële daad verricht. Hij opende een nieuw bedrijf van Coöperatieve Melkprodukten-bedrijven DOMO-Bedum, waar bij hij in bijna perfect Nederlands een gedeeltelijk geïmproviseerde korte speech afstak. De omstandigheden zaten echter niet mee, want zijn woorden gingen bijna geheel in het lawaai van de fabriekshal verloren.

Staande in een van de galerijen van de hal wenste de Prins het bestuur van DOMO-

Bedum geluk met de totstandkoming van het nieuwe bedrijf.

Hij kreeg de lachers op zijn hand, toen hij zei: „Ik open dit bedrijf niet in het laatst als potentiële klant omdat ik altijd een groot melkdrinker ben geweest en dat ook zal blijven”. Met een druk op de knop zette hij vervolgens machines in werking.

Prins Claus werd bij zijn ongedwongen bezoek aan de fabriek vergezeld door de commissarissen der Koningin in Groningen en Drente, mr. C. L. W. Fock en mr. K. H. Gaarlandt.

Domo-Bedum bedrijven in 1966 en 1967 – nog niet volledig

DOMO-Bedum	Adres.	ZJB. '65	ZJB. '67	
Beilen	De Perk 30	Hoofd-bedrijf	Hoofd-bedrijf	heden
Bedum	Boterdiep W.Z. 45			heden
Den Hoorn	Memaweg 54	?	Melkontvangst	??
Eemster	E 86	b. en cons.m	Melkontvangst	1968 gestopt
Farnsum	Molenstraat 62-64	Cons. m	Melkontvangst	1961 bij Domo
Groningen	Eendrachtsk. ZZ. 14	Cons.m en producten		nov. 66 gestopt
Groningen	Scandinaviëweg 12	In aanbouw	Cons.m en producten	apr. 2008 gestopt
Holwierde	Prov. Weg C 187	Cons. m	Melkontvangst	1962 gestopt
Oosterhesselen	Kockstraat 28	Melkontvangst	Melkontvangst	1968 gestopt
Sappemeer	Noorderstr. 156	Cons. m		1965 gestopt
Glimmen		b. en k.		1966 gestopt
Laude		b., k., wp. en cons.m		1976 gestopt

Plotselinge directiewisseling, bij Domo

BEILEN. Met ingang van 8 januari a.s. zal mr. C. J. Middelkoop onverwacht aftreden als hoofddirecteur van de Coöp Melkproducten Bedrijven Domo-Bedum g.a. te Beilen. De reden voor dit onverwachte vertrek is niet bekend gemaakt. De heer H. Nijhof, directeur, is nu tijdelijk belast met de algemene leiding.

Mr. Middelkoop was sinds 26 april van dit jaar hoofddirecteur, daarvoor was hij sinds 1963 waarnemend directeur, welke functie hij kreeg toen in dit jaar de Domo met de melkfabriek te Bedum fuseerde. Van dit laatste bedrijf was de heer Middelkoop directeur geweest.

Leeuwarder Courant 1966-12-20

Melkaanvoer bij Domo omhoog naar 375 mln. kg.

De voorzitter van de *Coöperatieve Melkproductenbedrijven Domo-Bedum*, de heer H. Dekker, heeft maandagmorgen op de algemene ledenvergadering in Bellevue te Assen gezegd dat in de komende ontwikkeling er voor de agrarische sector, zowel persoonlijk als voor coöperaties, verantwoorde mogelijkheden aanwezig zijn. Aanpassing van de snel zich wijzigende omstandigheden is daarbij geboden, zo zei hij.

De boter- en kaasproductie bij de Domo is iets teruggelopen. De productie van magere poeder is aanzienlijk lager, maar de volle spray is aanzienlijk hoger. De bereiding van condens is gedaald, maar dit is een tendens die zich in geheel Nederland voordoet. De totale melkaanvoer bedroeg 375 miljoen kg (vorig jaar 367). De resultaten van Lich IJs zijn vrij gunstig.

De heer Dekker deelde mee dat de zuivelfabrieken in **Glimmen** en **Hogersmilde** op 8 januari 1967 zullen worden gesloten. Het personeel zal in andere bedrijven van Domo-Bedum worden geplaatst. Het rapport Voormolen, handelend over de samenwerking tussen de Domo-Bedum en de Drents-Groninger Zuivelbond is op het ogenblik in studie.

Door het bestuur van *Domo-Bedum* een communiqué verstrekt waarin een korte verklaring wordt gegeven over de plotselinge ontslagneming van de in april 1966 benoemde hoofd-directeur, mr C. J. Middelkoop. In het communiqué staat dat de heer Middelkoop onlangs aan het bestuur heeft meegedeeld, dat hij de arbeidsovereenkomst met ingang van 7 maart 1968 niet wenst te bestendigen.

Het bestuur weigerde mede te delen waarom de heer Middelkoop zo plotseling ontslag heeft genomen. Volgens insiders bestonden er tussen de heer Middelkoop en de andere directieleden principiële verschillen.

Ledenvergadering DOMO - BEDUM

Melkaanvoer in Groningen en Drenthe meer dan de helft gestegen

(Van onze Drentse redactie)

HET STIJGINGSPERCENTAGE voor wat de melkaanvoer in Groningen en Drenthe betreft ligt iets hoger dan dat voor Nederland in de afgelopen elf perioden, namelijk meer dan 2 procent. Drenthe ligt enkele tiende procenten en Groningen ruim 1 procent hoger dan het vorige jaar. De hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven „DOMO-Bedum” G.A. te Beilen, mr. C. J. Middelkoop, deelde dat mee tijdens de gisteren in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering. De totale melkaanvoer bedroeg voor Drenthe bijna 500 miljoen kg en voor Drenthe en Groningen samen 800 miljoen kg, tegen het vorige jaar respectievelijk 367 miljoen en 375 miljoen kg.

De boterproductie bij DOMO-Bedum was iets lager dan het vorige jaar, de kaasproductie liep enigszins terug. De volle walsenpoederproductie steeg 8 procent, de produktie van magere spraypoeder was aanzienlijk lager, die van de volle spraypoeder 8 procent hoger. De hoeveelheid bereide condens daalde belangrijk. Voor de 17e maal sloot DOMO-BEDUM een contract af voor de levering van melk aan de Amerikaanse bezettingstroepen in West-Duitsland. Lichtgrijs, waarvan de produktie van Groningen naar Bedum wordt verplaatst, heeft een goed jaar achter de rug.

Het bestuur is gisteren gemachtigd gronden aan te kopen voor de bouw van distributiecentra te Delfzijl en Haren. De bedrijven te **Glimmen** en **Hoogersmilde**, die C-lid werden, worden ingaande 8 januari a.s. gesloten. Het personeel wordt in andere bedrijven tewerkgesteld. Bij 't bestuur is in behandeling het van de commissie-Voormolen inzake de organisatorische verhoudingen.

In zijn openingswoord besteedde de heer, H. Dekker grote aandacht aan de tweede nota over de ruimtelijke ordening in Nederland. Ervan uitgaande dat de bevolkingsgroei over het gehele land gelijk zou zijn, betekent dat voor de drie noordelijke provincies een groei van nu 1.300.000 naar rond 2.100.000, aldus de voorzitter. Rekening houdende met het feit dat het aantal arbeidskrachten in de landbouw in deze periode belangrijk zal dalen, betekent een dergelijke groei volgens de heer Dekker dat het aantal arbeidsplaatsen in de industrie en dienstensector zal moeten worden verdubbeld. Een geweldige opgave, meende de voorzitter, die er voorts op wees dat het zogenoemde infrastructuurprogramma dezelfde tendens heeft. Ten aanzien van de agrarische sector zijn er positieve uitspraken in neergelegd, met name voor het Noorden des lands. Daarbij wordt er onder meer aan gedacht, dat een behoorlijk percentage van de bodem voor agrarisch gebruik beschikbaar blijft en dat een actief cultuurtechnisch beleid gevoerd zal moeten worden. De heer Dekker verwees tevens naar de uitspraak dat een zodanig prijspeil voor agrarische produkten bevorderd moet worden dat de lonen in deze sector de concurrentie met die in de nabije stad kunnen doorstaan.

De heer Dekker concludeerde dat bij een ontwikkeling zoals is ontworpen, er voor de agrarische sector zowel persoonlijk als voor de coöperaties, verantwoorde mogelijkheden aanwezig zijn. Een spoedige aanpassing van de snel zich wijzigende omstandigheden is naar zijn mening daarbij geboden en verantwoord.

Grotere melkproductie bij vereniging Bedum

BEDUM. De vereniging De Coöperatieve Fabriek van Melkproducten te Bedum bereikte een nieuwe mijlpaal in haar geschiedenis. Werd op 17 december 1962 voor het eerst in haar bestaan de 50 miljoen kg melk in één boekjaar van haar leden-leveranciers ontvangen, gisteren kwam de 60 miljoenste kg binnen, uitsluitend van de veehouders van de vereniging Bedum. Deze spectaculaire ontwikkeling heeft voornamelijk twee oorzaken. Allereerst het samengaan van Bedum en de Coöperatieve Zuivelfabriek te Holwierde per 1963• wat een grotere aanvoer van ca. 4,4 miljoenn kg. melk betekende, zodat men in het boekjaar 1963 al 55,1 miljoen kg melk ontving. Een tweede oorzaak is het feit, dat de Noordgroninger boer om verschillende redenen meer belangstelling voor het melken krijgt. Het resultaat is, dat dit jaar 60.6 miljoen kg melk van veehouders zal worden ontvangen.

De laatste jaren blijkt de vooruitgang van de melkproductie in het melkwinningsgebied van de vereniging groter te zijn, dan elders in het land. Dit springt dit jaar sterk naar voren, terwijl de melkproductie landelijk 2 pct meer bedraagt in 1966, blijkt de vereniging Bedum ruim 6 pct meer melk van haar leden-leveranciers te ontvangen.

1967

Nieuwsblad vh Noorden 1967-05-03

Hoofddirecteur Domo-Bedum K. de Boer

(Van onze Drentse redactie)

Met ingang van 1 september 1967 is de heer K. de Boer te Hoogeveen benoemd tot hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven GA. „DOMO-Bedum” te Beilen.

De heer De Boer werd in 1961 bedrijfsdirecteur van Thomassen & Drijver-Verblifa N.V. te Hoogeveen. Hu volgt mr. C. J. Middelkoop op, die van april 1966 tot 8 januari 1967 hoofddirecteur was. Tot dusver werd deze functie tijdelijk waargenomen door de heer H. Nijhof te Groningen.

De heer De Boer is lid van het bestuur van de combinatie Hoogeveense Industriën, bestuurslid van het Departement Noord-Drenthe van Nijverheid en Handel, bestuurslid: van Nive Drenthe, van welke vereniging hij het vorig jaar de onderscheiding ontving onder meer voor de oprichting van de Nederlandse Vereniging Doelmatig Onderhoud. Van deze organisatie was hij jaren voorzitter, terwijl hij thans nog als lid deel uitmaakt van het bestuur. De heer De Boer is in september lid van de gemeenteraad van Hoogeveen voor de VVD geworden.

NvhN 1967-05-25

Besturen van Drents-Groninger Zuivelbond en „DOMO-BEDUM” willen:

Bezinning over doelmatige verwerking van de melk in Groningen en Drenthe

(Van onze Drentse redactie) •

De besturen van de Drents-Groninger Zuivelbond en van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven „DOMO-BEDUM” G.A, zullen zich bezinnen over dat wat nodig is voor een zo doelmatige verwerking van de melk in Drenthe en Groningen. Dat zal moeten resulteren in een toekomstbeeld (een structuurplan), waaruit concrete voorstellen zullen voortvloeien, waarvoor de leden zich kunnen uitspreken. De besturen zullen zich baseren op de richtlijnen van het rapport Voormolen, hetgeen niet betekend dat deze aanvaard zijn. De Drents-Groninger Zuivelbond gaat door met zijn werk, zelfstandig en onafhankelijke, zoals de leden dat in meerderheid wensen. De ontwikkeling zal leren of en wanneer daarin verandering moet komen. Dit zal ook onderzocht worden welke mogelijkheden van samenwerking er zijn met andere bonden. [\[volledig in MAP DGZB\]](#)

NvhN 1967-05-25

W. Steenbergen uit IJhorst (De Wijk) kandidaat voorzitter Domo-Bedum

Nieuwsblad van het Noorden 26-05-1967

W. Steenbergen (IJhorst) kandidaat-voorzitter van „DOMO - BEDUM“

(Van onze Drentse redactie)

In de op woensdag 31 mei a.s. te Assen te houden ledenvergadering van de coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-BEDUM GA komt een voorstel in bespreking om de heer W. Steenbergen te IJhorst (De Wijk) tot voorzitter te benoemen. De huidige voorzitter, de heer H. Dekker te Nijeveen, zal zich niet herkiesbaar stellen.

Op aandrang uit de provincie en als uitvloeisel van een gesprek heeft de heer Steenbergen — naar hij woensdag te Assen tijdens de algemene vergadering van de Drents-Groninger Zui-

velbond verklaarde — zich bereid verklaard een kandidatuur te aanvaarden.

Tijdens de kringvergadering van de Drents-Groninger Zuivelbond te Gieten is al naar voren gebracht, dat de heer Steenbergen zou worden voorgedragen als voorzitter van DOMO-BEDUM. „Wij achten het niet verenigbaar“, zo werd woensdag onderstreept, „dat onder de huidige omstandigheden de werkzaamheden door één persoon worden gedaan.“

NvhN 1967-06-01

J. Kuipers – Valthe – nieuwe voorzitter Domo-Bedum

Nieuwsblad van het Noorden 01-06-1967

J. Kuipers Gzn. voorzitter van Domo-Bedum

(Van onze Drentse redactie).

In de gisteren in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven Domo-Bedum G.A. te Beilen is met een grote stemmenmeerderheid de heer J. Kuipers Gzn te Valthe, die tot dusver bestuurslid was, tot voorzitter gekozen. De heer Kuipers neemt de plaats in van de heer H. Dekker te Nijeveen, die deze functie sinds 28 november 1945 bekleedde.

Met de heer L. Euving te Gees stond de heer Kuipers op het bestuurstwetaal als kandidaten voor de vacature. Een vijftal fabrieken, Cominzo (Emmen), Buinen, Sleen, Borger en Daler-

men), Buinen, Sleen, Borger en Dalerveen, had de heer W. Steenbergen te IJhorst (De Wijk), voorzitter van de Drents-Groninger Zuivelbond, als kandidaat gesteld.

De heer Dekker werd het erelidmaatschap aangeboden, het tweede nadat de vroegere hoofd directeur van Domo-Bedum, de heer A. Ybema, bij diens afscheid tot erelid was benoemd. Een gouden armbandhorloge was het geschenk, dat de heer Dekker gisteren als dank voor diens vele werkzaamheden ontving.

In de vacature van de heer Kuipers zal op de eerstvolgende ledenvergadering worden voorzien.

Vergadering DOMO-BEDUM

Gezamenlijk onderzoek naar betere organisatorische verhoudingen. DOMO-Bedum voor 1967 optimistisch gestemd

(Van onze Drentse redactie).

Bestuur en leden van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven „Domo-Bedum” GA. te Beilen hebben zich akkoord verklaard met de inhoud van het rapport-Voormolen. Na overleg is besloten het coördinerend orgaan, dat in het rapport wordt genoemd, te vervangen door de besturen van Domo-Bedum en de Drents-Groninger Zuivelbond, die gezamenlijk zullen onderzoeken hoe tot een betere organisatorische verhouding kan worden gekomen. Zij zullen zich daarbij baseren op de richtlijnen welke in het rapport zijn opgenomen.

In de gisteren in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering van Domo-Bedum is dat besloten. De directeur te Groningen, de heer H. Nijhof, maakte bekend, dat het afgelopen jaar financieel niet aan de verwachtingen heeft voldaan. De invoering van de EEG-maatregelen deed haar invloed op de prijzen van een aantal produkten gelden. In de eerste vier maanden van 1967 leken de vooruitzichten evenwel weer beter. De verwachting is dan ook voor dit jaar optimistisch.

De totale melkaanvoer was het vorige jaar 375 miljoen kg, 10 miljoen kg meer dan in 1965. De helft daarvan werd voor de melkprodukten gebruikt, de rest voor de Amerikaanse militairen in West-Duitsland, de condens, kaas en de melkinrichting te Groningen. Deze laatste had een omzet van 40 miljoen kg. In totaal zette Domo-Bedum voor 191 miljoen gulden om tegen 175 miljoen in 1965.

Binnenkort wordt koffieroom in kleine eenheden op de markt gebracht, terwijl ook diverse soorten nieuwe verpakkingen gebruikt zullen worden.

De nevenbedrijven hadden goede resultaten. Op 1 mei jl. is gestart met de produktie van E 10, een suikerarme vruchtendrank, die in Wolvega wordt gefabriceerd.

Het bestuur kreeg de machtiging om voor een bedrag van f 10.000 deel te nemen in een gezamenlijk Nederlands zuivelproject in Jordanië. De huidige situatie zal nauwkeurig worden gevolgd. Ook werd het bestuur gemachtigd tot verkoop van de bedrijfspanden te Glimmen, Farmsum en Hoogersmilde en tot aankoop van een perceel grond van 7000 m² van de gemeente Beilen.

J. Kuipers Gzn. voorzitter van Domo-Bedum

(Van onze Drentse redactie).

In de gisteren in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven Domo-Bedum G.A. te Bellen is met een grote stemmenmeerderheid de heer J. Kuipers Gzn te Valthe, die tot dusver bestuurslid was, tot voorzitter gekozen. De heer Kuipers neemt de plaats in van de heer H. Dekker te Nijeveen, die deze functie sinds 28 november 1945 bekleedde.

Met de heer L. Euving te Gees stond de heer Kuipers op het bestuurstweetal als kandidaten voor de vacature. Een vijftal fabrieken, *Cominzo* (Emmen), Buinen, Sleen, Borger en Dalerveen, had de heer W. Steenbergen te IJhorst (De Wijk), voorzitter van de Drents-Groninger Zuivelbond als kandidaat gesteld.

De heer Dekker werd het erelidmaatschap aangeboden, het tweede nadat de vroegere hoofddirecteur van Domo-Bedum, de heer A. Ybema, bij diens afscheid tot erelid was benoemd. Een gouden armbandhorloge was het geschenk, dat de heer Dekker gisteren als dank voor diens vele werkzaamheden ontving.

In de vacature van de heer Kuipers zal op de eerstvolgende ledenvergadering worden voorzien.

Leeuwarder Courant 1967-06-24

ook in MAP Veemarkt

Als Drenthe/Groningen (Domo) en Friesland (Frico CCF) samen gaan.....

(De Veemarkt)

[....]

DE ZUIVELINDUSTRIE probeert verder zijn eigen moeilijkheden op te lossen. **De besprekingen tussen de CCF en de Domo** om tot een nauwere samenwerking te komen leggen op het ogenblik stil, maar het is niet zo dat ze afgebroken zijn. Het verzoek van enkele zuivelfabrieken in Groningen o.a. van Grijpskerk, mede-oprichter van de CCF, om deelgenoot van de CCF te worden blijft echter liggen, omdat Groningen het jachtgebied zou zijn van de Domo. Indien het al tot een nauwere samenwerking komt tussen CCF en Domo wordt het voortbestaan van twee zuivelbonden in het noorden ook een kwestie, die nader bekeken zal worden. Er zijn ook stemmen opgegaan om Domo en Drents-Groningse Zuivelbond te fuseren, maar daar voelen de ongebonden coöperaties als Winschoten, Marum, Grijpskerk en Ezinge kennelijk niet veel voor. De Domo zou dan immers pottenkijker worden in hun bedrijf. Maar als Grijpskerk naar de CCF zou gaan, dan zou de CCF een deelgenoot hebben, die ook nauw betrokken is bij de NCZ, die de tegenstander is van de Frico in het oosten en het westen van het land. Ook verschillende Domo-leden zijn bij de NCZ aangesloten. Er dreigt wel een organisatorische chaos te ontstaan door dergelijke plannen tot verder samenwerking. Dat mag dan voor de schrijver van deze rubriek een ruim arbeidsveld bieden, maar het zal voor de boeren en hun organisaties leiden tot varlammingsverschijnselen bij het nemen van beslissingen.

Kans op ontslagen bij Domo-Bedum door export-moeilijkheden

(Van een onzer verslaggevers)

Door het wegvallen van een aantal traditionele exportmarkten, met name in Maleisië, Thailand en de Filipijnen, naar welke landen de export sinds 1960 met ongeveer de helft is teruggelopen, ziet de directie van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven Domo-Bedum GA te Beilen zich genooddaakt op korte termijn maatregelen te nemen met betrekking tot de productie van gesuikerde gecondenseerde melk. Welke deze maatregelen zijn kon de directie vanmorgen nog niet medelen. Wel, dat het niet uitgesloten is, dat deze eventueel gevolgen kunnen hebben ten aanzien van het personeelsbestand. In de drie grote bedrijven van Domo-Bedum in Beilen, Bedum en Groningen werken enkele honderden mensen.

Het wegvallen van de exportmarkten in het Verre Oosten is voor een deel toe te schrijven aan de stichting van lokale zogenaamde *recombined en filled milk-fabrieken*. Dat zijn in de afzetgebieden gebouwde fabrieken, waar uit „inheemse” suiker, magere melkpoeder en botervet, gesuikerde gecondenseerde melk wordt gefabriceerd. De productie daarvan wordt in die landen gestimuleerd door ondermeer hoge heffingen op te leggen op ingevoerde producten. Naar de directie van Domo-Bedum ons vanmorgen desgevraagd medeelde heeft niet alleen dit bedrijf moeilijkheden met de afzet van gesuikerde gecondenseerde melk, maar kennen alle bedrijven in ons land die zich daarmee bezighouden, moeilijkheden.

In vergelijking met 1956 en 1957 is de afzet ook in 1960 al flink gedaald”, aldus de Domo-Bedum-directie. „Welke maatregelen we gaan nemen is nog niet bekend. Daarover wordt nog gesproken. Voorop staat evenwel het streven om de nadelige invloeden hiervan voor ons personeel zoveel mogelijk te vermijden. De ondernemingsraad en vakbonden hebben we ook op de hoogte gebracht over onze afzetmoeilijkheden”.

Van de kant van deze bonden konden we vanmorgen nog geen commentaar krijgen. Volgens onze inlichtingen zou een aantal werknemers uit de fabriek in Bedum zijn overgeplaatst naar Beilen.

De directie van het bedrijf ontkende dit vanmorgen. Wel werd toegegeven dat zich sinds 1964, toen de onderneming in Bedum en Beilen *fusioneerden* vooral op administratief gebied een rationalisatie is ingevoerd, tengevolge waarvan enkele werknemers uit Bedum naar Beilen verhuisden.

Niet ontkend wordt dat de afzetmoeilijkheden ten aanzien van gesuikerde gecondenseerde melk hebben geleid tot een sterk verminderde productie hiervan; in alle Domo-Bedum-bedrijven. „In een nieuwe productie-inrichting verwachten wij echter weer bepaalde perspectieven,” zo zegt de directie.

Moeilijkheden spitste zich toe in Bedum

Drie vakbonden en directie Domo-Bedum gaan in overleg

(Van een onzer verslaggevers)

Vertegenwoordigers van de Katholieke Landarbeidersbond St. Deus Dedit (Haarlem), de Nederlandse Christelijke Agrarische Bedrijfsbond en de Algemene Nederlandse Agrarische Bedrijfsbond (beide te Utrecht) hebben in de tweede helft van deze maand een gesprek met de directie van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven Domo-Bedum G.A. te Beilen over voorstellen om de moeilijkheden ten aanzien van de afzet en productie van gesuikerde gecondenseerde melk, welke zich toespitsen op de vestiging in Bedum, het hoofd te bieden.

De heer F van der Meer te Leeuwarden, ANAB-districtsbestuurder voor Groningen en Friesland, deelde ons vanmorgen mee, dat de drie vakbonden vorige week dinsdag in Groningen al een informatief gesprek met de directie van de Drents-Groninger zuivelfabriek hebben gevoerd.

„Beilen en Groningen achter de hand...”

„We weten dat de markt voor gesuikerde condens aan het verdwijnen is”, aldus de heer Van der Meer. „Er is gesproken over mogelijkheden om de moeilijkheden in Bedum uit de weg te ruimen door middel van een andere productiemethode en de vervaardiging van andere producten. De directie weet nog niet of ze in die opzet zal slagen. Mocht dat het geval zijn dan zal er dus in Bedum personeel overbodig worden, dan heeft men altijd nog Beilen en Groningen achter de hand”.

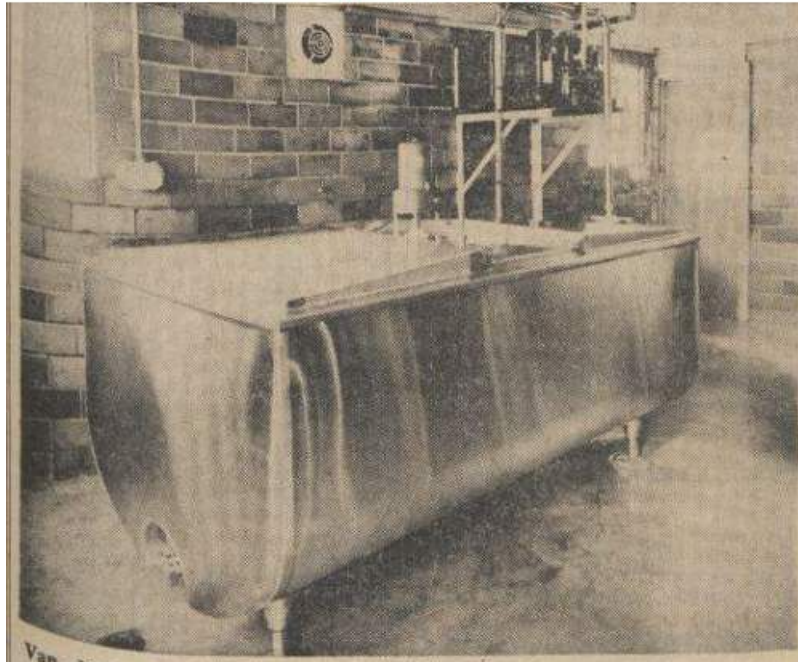
De ANAB-districtsbestuurder toonde zich verheugd over het feit, dat directie van Domo-Bedum van meet af aan de vakbonden op de hoogte heeft gehouden met de moeilijkheden. „De verhouding met Domo-Bedum is heel goed en wij waarderen het dan ook we uitgenodigd worden om straks deel te nemen aan het gesprek over de moeilijkheden en de in verband daarmee eventueel te nemen maatregelen”.

Leeuwarder Courant 1967-08-19

Tankmelken bij De Maatschap kan beginnen

De proef met melkwinning via een leidingsysteem en bewaring in melktanks bij een aantal leden van de zuivelcoöperatie De Maatschap in Dronrijp staat te beginnen. Voor de proef is een subsidie beschikbaar van het Ontwikkelings- en Saneringsfonds. Ook bij de Domo-fabriek in Bedum zal een dergelijke proef worden georganiseerd. De melktanks, waarin de melk twee tot drie dagen op de boerderij kan worden bewaard, voor de proef zijn besteld bij een Rotterdamse onderneming.

In plaats van de melkbus

Van dit type melkkoeltank hebben de zuivelfabrieken *Domo-Bedum* (hoofdkantoor Beilen) en *De Maatschap* (hoofdkantoor Dronrijp) er circa 70 besteld (totale kosten driekwart miljoen) die binnenkort op eventuele boerderijen in Groningen en Friesland zullen worden geplaatst

Deze voortschrijdende rationalisatie van de melkwinning, waarover wij zaterdag reeds berichtten, zal de traditionele melkbussen op den duur doen verdwijnen.

Er zijn al enkele boerderijen met een melkkoeltank maar het grote verschil is dat deze nieuwe tanks gratis beschikbaar worden gesteld door de zuivelfabrieken.

De melkkoeltank-installaties bestaan uit een tank met leidingen, regel- en koelapparatuur, die in het melklokaal van de boerderij gemonteerd worden en die de schakel vormen tussen het mechanisch melken van de koeien en de verwerking van de melk op de fabriek. Het transport van de melkplaats naar de tank geschiedt mechanisch door middel van een melkleidingssysteem.

Voor het transport van de boerderij naar de melkfabriek wordt gebruik gemaakt van een melktankauto, die is voorzien van apparatuur om de melkkoeltank op de boerderij snel te kunnen legen. De belangrijkste voordelen van deze volledig mechanische melkwinning zouden zijn een grotere hygiëne door het snelle transport en het gekoeld bewaren van de melk. Daarnaast leveren deze installaties een belangrijke arbeidsbesparing op, zowel de veehouder als voor de melkfabriek.

Direct ontslag voor 40 man bij *Domo-Bedum*

BEDUM. De reorganisatie van de condensfabriek te Bedum heeft het ontslag ten gevolge van 40 man personeel. Er worden verder maatregelen getroffen om tot een nog grotere personeelsinkrimping in Bedum te komen. Tien mensen in Bedum krijgen binnen het Domo-Bedum-concern werk aangeboden in Groningen en een man of drie vier zullen werk krijgen in de Domo-fabriek te Beilen. Verwacht wordt, dat er bovendien nog een man of tien geleidelijk zullen afvloeien.

De condensproductie (gesuikerde condens) die volgens de aanvankelijke plannen geheel zou worden stopgezet blijft op een van de drie productielijnen doorgaan. De personeelsinkrimping, die aanvankelijk 120 van de 200 man personeel zou omvatten kan mede daardoor beperkt blijven tot ongeveer 65 man. De productielijn zal geheel gemoderniseerd worden. Men is van plan in Bedum de kaasproductie ter hand te nemen, waardoor er ook emplooi zal ontstaan voor de poedertoren in de weiverwerking. Voordat deze afdelingen volop in bedrijf zijn is er nog te veel personeel in Bedum, zodat er werktijdverkorting zal worden aangevraagd voor 25 man. Voor het personeel, dat het bedrijf moet verlaten is met de vakbonden een afvloeiingsregeling getroffen. Er bestaat overigens goede hoop, dat er voor de vaklui onder de ontslagenen elders werk gevonden zal worden.

Nieuwsblad vh Noorden 1967-08-31

Gesprek met: K. de Boer directeur DOMO-Bedum: van de verpakking naar de melk zelf

BEILEN. De 46-jarige heer K. de Boer, directeur van de verpakkingfabriek Thomassen en Drijver/Verblifa in Hoogeveen, heeft met ongewoon veel belangstelling de „zure melkaffaire” in de rubriek „Deze stad” in deze krant gevolgd. Niet omdat hij zo dol is op melk, maar omdat het ging om de melk (die in onze proef maar niet zuur wilde worden) van Domo-Bedum in Beilen, het zuivelconcern waarvan manager De Boer van morgen af directeur is.

Het lijkt een vreemde sprong: van het karton, het plastic en vooral het blik naar de melk en chocoladepudding („Van de verpakking naar de inhoud”, zegt de heer De Boer), maar de echte professionals van het industriële leiding geven weten wel beter: je hebt een fabriek, je hebt produkten en er is een markt — de principes van de „management” blijven dezelfde.

„Toch kun je niet van de ene dag op de andere overstappen”, zegt de heer De Boer in zijn met hout betimmerde en met tientallen verpakkingsvorbeelden versierde directiekamer in Hooge-

veen. Hij is al een tijdje bezig met „verkenningen” en kan wel een paar meningen over de zuivelproductie weggeven, al houdt hij zich liever nog wat op de vlakte. „Over een paar maanden wil ik nog wel eens praten”, zegt hij voorzichtig. Dit zegt hij toch wel: „Wij moeten ons in onze agrarische maatschappij zo rationeel mogelijk opstellen. Als u ziet wat er in het buitenland, de EEG-landen, op dit gebied gebeurt. Er wordt daar hard gewerkt, concentraties zijn in volle gang. Wij moeten zorgen dat we in Nederland bij blijven, liefst een beetje voor blijven, om onze positie te behouden. En onze exportpositie zullen we in het belang van onze economie beslist moeten behouden”.

De heer De Boer ziet (ook) voor de zuivelindustrie de noodzaak van een verdergaande concentratie. Pratend over de zich momenteel al drastisch wijzigende verpakking van de melk en melkproducten, komen we op vertrouwd terrein. Voorspelling: „De retouremballage zal wel verdwijnen”. Vrij baan voor de weggooi verpakkingen dus. Maar: „Op dit gebied is nog veel te doen”. Ook de ontwikkeling naar steeds meer verschillende melkproducten (frisdranken) zal door gaan.

De heer De Boer: „We zouden in onze missie tekort schieten als we dat niet zouden proberen.” In de zeven jaar Hoogeveen die de heer De Boer achter de rug heeft, leidde hij bij Thomassen en Drijver-Verblifa (800 man personeel) de overgang van een productie-economie naar een afzeteconomie (niet alleen maken wat de markt vraagt, maar zelf ook je markt maken). Dat is gelukt. Verder was de heer De Boer raadslid voor de VVD en was hij werkzaam in een aantal organisaties die onder andere te maken hadden met industrie en onderwijs. („Het is belangrijk dat je weet wat in een gemeenschap leeft. Je moet oppassen dat je niet geïsoleerd raakt”.)

Waarom weer overstappen na een succesvolle periode? De heer De Boer: „De noordelijke problematiek is een uitdaging. Daarom wil ik hier blijven. Bovendien is het gewoon een onderdeel van je vorming dat je zo nu en dan eens wisselt. Er moet ook doorstroming zijn. Als ik bij dit concern was gebleven was ik toch ook doorgestroomd binnen het concern. Dan was ik uit het Noorden weggegaan”. Zijn basisvorming kreeg de heer De Boer als jongeman bij het Engelse leger in de Tweede Wereldoorlog. Na de oorlog verrichtte hij nog een aantal speciale opdrachten voor de Nederlandse regering, onder meer in Tsjecho-Slowakije en Indonesië. Pas daarna begon hij zijn carrière in de industrie. Voor hij „in het blik” kwam werkte hij bij Bruynzeel. Hij werd geboren als boerenzoon in Jipsingboertange. „Ik kreeg een harde opvoeding. Daar ben ik dankbaar voor”, zegt de heer De Boer.

Overstap naar veredelde producten en een fabriek bouwen in Thailand

DOMO-Bedum-directeur Harm Nijhof: „Misschien te lang gewacht met reorganisatie”

(Van een onzer verslaggevers)

NIET HET WEGVALLEN van een aantal zeer belangrijke traditionele exportmarkten voor gesuikerde gecondenseerde melk in met name Maleisië, Thailand en de Philippijnen, naar welke landen de uitvoer sinds 1960 met ongeveer de helft terugliep, maar een ingrijpende reorganisatie van het produktiepatroon wordt door Harm Nijhof (47), tot 1 september waarnemend hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven Domo-Bedum G.A. te Beilen, beschouwd als de mammoetreden voor het onlangs aangekondigde ontslag van 40 (voor het merendeels jonge en ongehuwde) werknemers van de Drents-Groninger zuivelreus.

„Normaal gesproken zou het ook gebeurd zijn. Verontrustend vind ik het beslist niet”, zegt de heer Nijhof. „Misschien is het wel verontrustend, dat we die reorganisatie niet eerder doorgevoerd hebben. Misschien hebben we daarmee wel te lang gewacht. „Er ligt in de zuivelwereld nog een groot terrein braak.”.

Domo-Bedum, met vestigingen van formaat in Beilen, Bedum en Groningen en met een (nog steeds stijgende) jaaromzet van 375 miljoen kilo melk een van 's werelds grootste melkverwerkende bedrijven, staat niet alleen met reorganisatie in het vaan naar de toekomst te kijken. Overal ter wereld zoekt de zuivelindustrie naar de economisch meest voordelige interpretatie van dat begrip. Na „alarmerende” berichten in de pers is men gauw geneigd het probleem zo voor te stellen: Nederlandse en buitenlandse zuivelbedrijven investeren tonnen in de vestiging van lokale, zogenaamde recombined en filled milk-fabrieken in afzetlanden, waar uit „inheemse” suiker en (geïmporteerde) magere melkpoeder en botervet gesuikerde gecondenseerde melk — om dat produkt draait 't nu hoofdzakelijk — wordt gefabriceerd. Om de produktie en afzet daarvan op gang te brengen scheppen die landen stimuleringsmaatregelen: onder meer door hoge heffingen op ingevoerde fabricaten. Wij zijn daarmee dus onze afzet kwijt met het gevolg dat hier mensen op straat komen te staan. De feiten weerleggen echter deze redenering.

Bouwen in Bangkok

Ook de zuivellanden Nieuw-Zeeland en Australië beschermen hun melkverwerkende industrieën door faciliteiten, die buitenlandse importeurs moeten weren. „Als je dan niet meedoet ben je op een zeker moment toch alles kwijt”, zegt de heer Nijhof. „Doe je wel mee...”. dan doet men wat Domo-Bedum, de Coöperatieve Condensfabriek Friesland te Leeuwarden en de Coöperatieve Condensfabriek Gelderland-Overijssel te Deventer in eendrachtige samenwerking hebben aangepakt: In Thailand (Bangkok) wordt een zuivelfabriek gebouwd met overwegend Nederlands kapitaal uit Beilen, Leeuwarden en Deventer.

Harm Nijhof: „In Nederland moeten we de condensfabrieken kwijt.” Dat is voor Domo-Bedum de interpretatie van het begrip reorganisatie geworden. De daad bij het woord is inkrimping van de condensproductie en uitbreiding van het aantal veredelde produkten.

Nieuwe markt?

De heer Nijhof verwacht, dat over circa een jaar de fabriek in Thailand kan draaien. Hij houdt er rekening mee dat de export van Domo-Bedum-produkten naar dit land — eens een van de grootste afzetgebieden — geheel zal verdwijnen. Daar dus geen markt meer? De heer Nijhof: „De fabriek blijft ons eigendom en we proberen van daaruit weer een markt op te bouwen.

Grondstoffen als magere melkpoeder en botervet bezit men niet maar zijn wel nodig. Die moeten dus ingevoerd worden. Brussel (EEG) zal beslissen in hoeverre wij (Nederland) een graantje meepikken van die invoer.” Voorts laat hij weten, dat het driemanschap Domo-Bedum-CCF-CCGO besprekingen voert om in andere (afzet)landen fabrieken te bouwen a la Thailand. De CCF neemt al deel in condensfabrieken in Koeala Loempoer (Maleisië), Singapore en Lourenco Marques (Mozambique).

Export overnemen

Volgens de heer Nijhof moeten de gelijke fabrieken de export van condensprodukten overnemen van de Nederlandse moederbedrijven. „Houder, we ons daar buiten, dan betekent dat, dat we in bepaalde markten helemaal uitgerangeerd zullen worden”, meent Harm Nijhof. „Als introductie in die landen kun je bepaalde produkten (van naam) gebruiken”.

Voor de Domo-Bedum-man is het overigens de vraag of deze ontwikkeling zal blijven bij gesuikerde gecondenseerde melk. Harm Nijhof: „Ik zie dat ze ook de ongesuikerde condensprodukten overnemen”. Gebeurt dat, dan heeft het er alle schijn van dat de stap naar de vervaardiging van veredelde melkprodukten in de Nederlandse zuivelbedrijven 'n bijna gedwongen tred zal worden.

Naar grotere eenheden

„In de zuivel zijn nog zoveel mogelijkheden die men nog niet ziet”, aldus de heer Nijhof. „Er ligt nog een groot terrein braak”. Wil men dat ontginnen dan zal er heel veel geld op tafel moeten komen om de dan broodnodige research mogelijk te maken. Harm Nijhof: „Per fabriek is dat niet te betalen. Dat kunnen alleen grote concentraties. Daarom moeten we in Nederland naar grotere eenheden”. De reorganisatie, in welke richting Domo-Bedum de eerste stap heeft gezet, heeft tot nu toe zeer weinig (nadelige) gevolgen gehad voor 't ruim 700 man tellende personeel van de melkgigant. „Op de werkgelegenheid zal deze ontwikkeling geen invloed ten , ongunste hebben”, zegt de heer Nijhof. „Het omgekeerde zal eerder het geval zijn”.

Optimisme

Tegenover de verminderde produktie van gesuikerde gecondenseerde melk — en misschien straks ook de gecondenseerde melk — staat de vervaardiging van veredelde melkprodukten. Een arbeidsintensieve zaak. Daarmee wuift Harm Nijhof elke gedachte aan een Domo-Bedum-in-zorgen resoluut weg. „Ik ben niet pessimistisch”, zegt hij. Voor een geboren Drent — en dat is de heer Nijhof — betekent dat: „Ik ben optimistisch”.

Domo levert door kapotte machine geen dagmelk in pak

(Van een onzer verslaggevers)

Door het uitvallen van twee verpakkingsmachines heeft de Melkinrichting Domo-Bedum vandaag in Groningen geen zogenaamde dagmelk kunnen leveren.

Een elektronisch bestuurd machine is zaterdagmiddag al uitgevallen. Onmiddellijk werd overgeschakeld op een reservemachine, die echter „door een ongelukkige samenloop van omstandigheden”, zoals men ons van de zijde

van de fabriek meedeelde, in de afgelopen nacht ook defect raakte. Monteurs om de machines te herstellen zijn onderweg uit Zweden en Duitsland.

De Domo-directie hoopt morgen weer normaal te kunnen draaien. Mochten de defecten morgen echter nog niet hersteld zijn, dan zal er toch dagmelk te krijgen zijn, zij het in bruine flessen en niet in pakken. Dagmelk is laag gepasteuriseerde melk. Andere melksoorten waren vandaag normaal verkrijgbaar.

Nieuwsblad van het Noorden 1967-10-19

Gelijkschakeling Lidmaatschap

DOMO-Bedum investeert vier miljoen voor uitbreiding

(Van onze redactie te Assen)

Ruim vier miljoen gulden gaat de DOMO -Bedum investeren voor uitbreiding en reorganisatie van haar bedrijven te Beilen, Groningen en Bedum. Daarnaast streeft men er naar te komen tot één soort lidmaatschap, dit in tegenstelling tot de huidige vorm, waarbij men vier soorten leden kent, (A, B, C en D.-leden). Dit werd gistermiddag meegedeeld door de nieuwe president directeur van DOMO-Bedum, de heer K. de Boer, na de bijzondere algemene ledenvergadering die gisteren in Assen werd gehouden.

Driekwart van de leden ging akkoord met de nieuwe richtlijnen voor de bedrijfsvoering, die de directie van de DOMO voor ogen staat, om in de toekomst gemakkelijker beslissingen te nemen, wanneer het gaat om samenwerking met andere grote zuivelindustrieën. Bij dit plan van de DOMO verliezen de leden hun zelfstandigheid waarbij het totale productiebeleid bij de hoofddirectie van de DOMO komt te liggen. Op deze manier wil men, komen tot grotere productie-eenheden.

Leeuwarder Courant 1967-10-19

Domo bouwt voor ruim drie mln. in Beilen

Tijdens de algemene ledenvergadering van de Coöperatieve Melkproductiebedrijven Domo-Bedum, die in Assen is gehouden, heeft de directie toestemming gekregen om vier miljoen gulden in uitbreidingen te investeren. Voor de fabriek in Beilen zal men een voorziening treffen van bijna 3,25 miljoen gulden en voor het bedrijf in Bedum van f 770.000. De uitbreidingen in Beilen zijn gericht op de melkontvangst, de botermakerij, de ontromingscapaciteit en de aanschaffing van een verpakkingsmachine door de overschakeling van glas- op papierverpakking. De vergadering heeft ook een voorstel aanvaard, dat het vaststellen van richtlijnen inhoudt om tot grotere samenwerking in de provincie te komen. De bedrijven zullen thans zelf kunnen besluiten hun fabriek aan Domo over te doen.

De bedrijven in Groningen en Beilern zullen worden uitgebreid, terwijl men in Bedum een reorganisatie van de produktie wil toepassen. In Beilen worden de melkontvangst, de ontromingscapaciteit en de botermakerij vergroot, terwijl het bedrijf wordt uitgebreid met de produktie van boterolie.

Het nieuwe bedrijf in Groningen, aan het Eemskanaal, dat begin dit jaar door prins Claus werd geopend, zal worden uitgebreid met magazijnruimten. Dit is noodzakelijk geworden omdat de verkoop van bijprodukten goed op gang is gekomen en men door de toepassing van nieuwe verpakkingen papier in plaats van glas — meer ruimte nodig had.

Sheddark kaas

Het bedrijf in Bedum zal worden gereorganiseerd. Hier wil men de produktie van sheddarkaas ter hand nemen, waarvoor men jaarlijks 30 tot 35 miljoen kilo melk denkt nodig te hebben. De produktie van sheddarkaas vond tot nu toe plaats in het bedrijf te Beilen en in fabrieken van de leden. De vraag naar deze kaas is vooral in het begin van dit jaar sterk toegenomen. De personeelsbezetting in Bedum zal worden gebracht op ongeveer 115 man. Deze bezetting was 191. Hiervan zijn reeds veertig personeelsleden verdwenen, terwijl het overige deel is ondergebracht door middel van verschuivingen in de DOMO-bedrijven onderling. De heer De Boer deelde verder mee, dat de DOMO meer zal gaan doen aan onderzoek. Men zal meer aandacht gaan schenken aan de produktie van speciaal-artikelen, dit in verband met het wegvallen of dreigend wegvallen van afzetmarkten.

In samenwerking met de CCGO en de CCF in Leeuwarden bouwt de DOMO een zuivelfabriek in Thailand, voor de fabricage van gesuikerde gecondenseerde melk.

Nieuwsblad vh Noorden 1967-11-07

DOMO-Bedum heeft acht C-leden

(Van onze Drentse redacteur)

De Coöperatieve Melkproductendrijven DOMO-BEDUM G.A. Te Beilen heeft thans acht C-leden, namelijk; Glimmen, Farmsum, Hoogeersmilde, Oosterhesselen, Eemster, Beilen, Odoorn en Bedum. Deze coöperatieve verenigingen van melkveehouders exploiteren zelf geen fabriek meer en leveren alle melk aan het centrale bedrijf. Enkele aanvragen om toelating als C-lid zijn nog in behandeling.

Tussen het veehouders- en het centrale bedrijf bestaat een stevige band en een wisselwerking, verklaarde de hoofddirecteur van DOMO-BEDUM de heer K. de Boer tijdens een gesprek. Zij worden lid van een grotere coöperatie en in feite verandert er heel weinig. De bedrijven hebben een belangrijke inspraak in het grondstofverwerkende bedrijf. Volgens de heer De Boer moeten veehouder en de veehoudersvereniging volledig ingeschakeld blijven. Er bestaat een voortdurend contact tussen DOMO-BEDUM en de leden over verschillende aspecten zodat men over en weer met elkaars activiteiten op de hoogte blijft.

Eenrichtingverkeer, meen de heer De Boer, is ook in dit opzicht geheel uit den boze.

Met verscheidene leidinggevende functionarissen heeft binnen de bedrijven een bijeenkomst plaatsgehad waarbij deze wisselwerking is uitgedragen.

Eelder venters komen in opstand tegen het Domo-concern 'Domo koopt huisvrouwen: f 50 per stuk'

(Van een onzer verslaggevers)

DE ZELFSTANDIGE melkventers in Eelde zijn vanmorgen in opstand gekomen tegen het Domo-concern. De melkoorlog is uitgebroken op het moment dat Domo-Bedum de exploitatie van de Coöperatieve Melkfabriek Eelde overnam.

De twaalf Eelder slijters weigerden aanvankelijk de Domo-produkten af te nemen en namen de melkfabriek *Combinatie* Winschoten in de arm. Hierop liet de Domo doorschemeren, dat de Eelder huisvrouwen 50 gulden zouden krijgen, onder voorwaarde dat zij Domo-melk bleven kopen, ook indien er Winschoter melk zou worden aangeboden. Daarom zijn de melkhandelaren vanmorgen toch met hun karretje Domo-produkten op stap gegaan. „Onder protest en onder dwang”, zeggen ze. „Wel onder protest, maar niet onder dwang van ons”, zegt de Domo-directie.

Domo-kar als zwaard van Damocles

Voor het geval dat de Eelder slijters werkelijk Winschoter melk op hun kar zullen brengen heeft de Domo reeds een eigen Domo-kar naar het Drentse dorp getransporteerd. „Om de leden van onze vereniging (de boeren, die melk leveren. Red.) in staat te stellen onze produkten te kopen. En dan kunnen wij het niet helpen dat ook andere huisvrouwen Domo willen drinken”, zegt de Domo-directie.

Intussen is de voorzitter van de zelfstandige melkhandelaren in Eelde, slijter L. Brookman bijzonder boos. „Nooit laat ik me dwingen door de

Domo, het zijn alleen maar dreigementen”, zegt hij. Meer dan een jaar geleden hoorde hij al dat de melkfabriek Eelde (reeds a-lid van Domo), per 12 november c-lid zou worden. Dat houdt in dat Domo ook de exploitatie van de Eelder fabriek zou overnemen. En dat in Eelde in de toekomst in papier verpakte Domo-melk zou worden verkocht. De Eeldenaren

krijgen al een hele tijd Domo-vla in papierverpakking in huis.

Maar volgens de heer Brookman wil Eelde geen zuivel in papier. En hij is er van overtuigd dat de omzet van de melkhandelaren zal zakken als de „breekmelk” het dorp bereikt. „Dus willen we ze niet hebben en nemen we flessen uit Winschoten”.

„Via via” kwam de heer M. Nijhof, directeur van Domo-Groningen dit te weten. Hij nam contact op met de heer Brookman. „U krijgt vrijdagavond uitslag”, zei deze. En die luidde „Verkoop onder protest.”

Goodwill

„We moeten wel”, zeggen de slijters nu, want anders koopt de Domo „onze” huisvrouwen voor vijftig gulden per stuk. „Dat zit echt een beetje anders”, vindt de heer Nijhof van de Domo. Een medewerker van ons heeft als voorbeeld die vijftig gulden genoemd.

We zullen het plan wel niet uitvoeren. Maar neem me niet kwalijk: we hebben bij die overname voor elke wijk goodwill betaald. En nu zullen ze daar zeker eventjes melk uit Winschoten gaan verkopen. En toen dachten wij: een melkwijk kopen kost tegenwoordig zo'n vijfduizend gulden. Dat bedrag kunnen we nu ook onder de huisvrouwen verdelen. Maar alleen als de Eelder slijters de Winschoter melk op de markt brengen”.

De houding van Eelder huisvrouwen is nog niet helemaal duidelijk. Mevrouw J. H. Sliep zegt: „Ik ben niet te koop, al is het voor tweehonderd gulden. En dat spul in papier wil ik niet”. Anderen willen het eerst nog eens aanzien.

De melkhandelaren zelf voelen niet alleen vanwege de volgens hen dalende verkoop niet voor de Domo. Ook 't Domo-verkoopsysteem deugt, volgen hen niet. De Domo verkoopt namelijk rechtstreeks aan de handel, terwijl er in Eelde een grossier tussen zat. En dat is beter”.

Maar het allerergste vindt de Eelder Melkhandel dat een Domokar tot hun gebied is doorgedrongen. Hij staat klaar om bij de eerste drup Winschoter melk op Eelder grondgebied uit te rukken achter de Eelder melkfabriek van directeur Harms „Wij hebben inderdaad het voorbeeld van die 50 gulden per huisvrouw genoemd”, zegt deze

Heetgebakerd

Volgens tie heer Nijhof zijn de heer Brookman en zijn Eelder melkhandelaren wat aan de heetgebakerde kant. „De meesten willen echt wel onze produkten verkopen. En waarom niet. Maar ze worden opgehitst.” Uit het feit dat de melk vandaag in Eelde nog Domo heet, concludeert de Domo-directie dat er eigenlijk niets aan de hand is. „De overgang gaat trouwens zeer geleidelijk. Maar de Eelder flessen zullen inderdaad uit de handel gaan”.

De heer Nijhof heeft een stukje papier, waarop staat dat tien Eelder slijters Domo op de kar nemen. Twee weigerden te tekenen. Eén daarvan is voorzitter Broohman: „De anderen doen het onder dwang”, zegt deze.

„We wensen menselijke behandeling”

Ook Bedumer melkslijters ontevreden over het optreden Domo-Bedum

(Van een onzer verslaggevers)

DE VIJF BEDUMER melkslijters tonen zich bijzonder ontevreden over het feit dat ze met ingang van 1 september jl. hun melkprodukten niet meer konden betrekken bij de plaatselijke melkfabriek, maar thuis bezorgd kregen van de Domo-Bedum in Groningen. De slijters verkochten tot dien flessenmelk en kregen daarna in papier verpakte melk op hun wagen. Dit sloeg bij de afnemers niet aan, met het gevolg dat de melkomzet vrij aanzienlijk is gedaald. „Daarin begint nu echter een lichte verbetering te komen”, zegt slijter K. Sijsma. Een nieuwe „klap” kregen de venters toen ongeveer drie weken geleden de karnemelkseppap van de fles in het papier ging en drie cent duurder werd. Sijsma: „De mensen hebben daar geen belang bij.” „Vrijdag 1 september kregen we te horen dat we niet meer naar de fabriek in Bedum behoeften te gaan om melk te halen, maar dat ze in het vervolg uit Groningen zou worden aangevoerd”, zegt de heer Sijsma. Dat hierover geen enkel overleg is geweest met de Domo heeft bij de Bedumer melkslijters kwaad bloed gezet.

Sijsma: „Op de kwaliteit van de produkten hebben we niets aan te merken, ook onze klanten niet, maar door deze gang van zaken liepen we onze vrachtvergoeding (ongeveer f 15 per week) mis. In Groningen houdt men er een dwangstelsel op na. Niets gebeurt in overleg. Hier zijn we geen van allen lekker mee. Nogmaals, tegen de Domo hebben we niets, maar we wensen een menselijke behandeling. Als je 14 jaar je melkprodukten op hetzelfde adres afhaalt en dan plotseling te horen krijgt dat het niet meer hoeft, sta je wel even met je oren te flapperen.”

Geen „hoera”

Melkslijter A. van der Klok (voorzitter van de afdeling Uithuizen van de Protestants-Christelijke Bond van Melkhandelaren — 27 leden) zegt, dat praktisch alle melkslijters in Noord-Groningen de ervaring hebben om geen „hoera” meer tegen de Domo te zeggen. „Het komt regelmatig voor dat wij 's morgens te weinig melk krijgen”, aldus de heer Van der Klok. Met ingang van 1 september moeten de slijters hun bestellingen voor de volgende dag telefonisch doorgeven naar Groningen.

„Als er strijd is in Eelde”, zo merkt de heer Van der Klok op, „dan zijn we solidair met onze collega's daar. Als het zo moet, dan hoeven we de Domo niet meer. Indirect hebben we absoluut schade van deze gang van zaken”. De heer H. Nijhof, directeur van Domo-Bedum in Groningen, deelde ons desgevraagd mee, dat het aanvankelijk in het voornemen van het bedrijf lag in afgiftedepot in Bedum te houden. Men is hier echter vanaf gestapt, aldus de heer Nijhof, omdat er enkele klachten waren over de kwaliteit van de produkten. Op grond hiervan heeft de DOMO besloten de produkten vanuit Groningen naar de melkslijters in Bedum te brengen.

DE MELKSLIJTER CONTRA DE ZUIVELREUS VREES VAN DE ZELFSTANDIGE KLEINE JONGEN VOOR GREEP VAN MACHTIGE GROTE BROER

(Van een onzer verslaggevers)

DE ACHTERGRONDEN van het meningsverschil – een conflict kon men het nauwelijks noemen – tussen een aantal Groninger melkslijters en de directie van de Drents-Groninger zuivelreus Domo-Bedum over de levering van zogenaamde bijproducten liggen verstrikt in een Gordiaanse knoop van psychologische en commerciële aspecten. Het tere en tegelijk pijnlijke punt in deze hele affaire is een zekere mate van angst bij die melkslijters, die zich kennelijk onder geen voorwaarde volkomen afhankelijk willen zien van een concern, dat de EEG- taal verstaat en derhalve streeft naar grotere eenheden. Een noodzaak om de toekomst van agrarisch Nederland veilig te stellen.

Achter de middelen (grotere eenheden) voor een sterk en gezond agrarisch Nederland zal iedereen staan. Maar, – en dat is hier het punt, waarop de angst van de kleine, zelfstandige jongen voor de grote machtige broer rust – is er van de kant van de Domo alles aan gedaan om het hoe en waarom van die middelen duidelijk te maken? Domo: „Er is altijd overleg geweest”.

Met klem verkondigt de heer K. de Boer, hoofddirecteur van de Domo, dat zijn streven ligt in een goede verstandhouding en samenwerking met iedere melkslijter. Dat sommigen van hen echter proberen een kleine coöperatie te vormen binnen een grote ziet hij als een zaak, die niet is te rijmen met de economische opzet van de Domo en die zich (mede) afzet tegen weerstanden van psychologische aard.

Teleurstellend

Teleurstellend noemt de heer De Boer het, dat die weerstanden worden aangegrepen en als voedingsbodem worden gebruikt voor de huidige meningsverschillen. „Onverstandig vind ik het ook”, zegt hij. „Wij proberen die mensen in de goede richting (van de grotere eenheden) te krijgen. In onze bedoeling staan samenwerking in goede zorg en volledig overleg voorop”.

Ongeveer tien jaar geleden, toen de parallellisatie in de melkhandel zijn trede deed bundelden diverse melkhandelaren hun krachten en rezen inkooporganisaties (voor bijproducten) als paddestoelen uit de grond. Ook in het Noorden. Een verschil van mening over de omvang van het te voeren assortiment deed de zaken hier en daar echter minder vlot verlopen dan men zich had gewenst, met het gevolg, dat er weer andere inkooporganisaties ontstonden.

„Geen dwang”

Achter de beweegredenen hiertoe schuilt de vrees van een boycot (door wie dan ook) en de gedachte aan oneerlijk spel, waarvan de melkslijters de dupe zouden kunnen worden. „Wij wensen geen dwang over onze inkoop”, was en is vaak gehoord argument.

Het commerciële aspect komt duidelijk om de hoek kijken als blijkt dat de melkslijters voor 40 tot 60 procent bestaat van de verkoop van bijproducten. De percentages verschillen van plaats tot plaats. Mede daarom wensen sommige melkhandelaren geen monopolistisch concern dat dan wordt omschreven als een soort aartsvijand, „waar je tegen moet zijn”.

Directeur H. Nijhof (Domo-Bedum-Groningen): „Wij willen niet de naam hebben, dat we een monopoliepositie in nemen”. Een feit blijft echter dat de Domo ongeveer 80 pct. van de melkvoorziening in de provincie Groningen in handen heeft.

„Teken van zwakte”

De heer C. Boonstra, directeur van de Coöperatieve Vereniging voor de Nederlandse Melkhandel „*Samen Rationeel Verkopen*” (SRV) te Amsterdam, noemt het „eigenlijk een teken van zwakte”, wanneer de angst bestaat volledig overgeleverd te worden aan één fabrikant.

Het is de vrees om niet in handen en voeten te worden gebonden als de melkslijters op een bepaald moment zijn rekening niet kan voldoen en dan denkt zijn stem te verliezen.

De heer Boonstra: „Er is absoluut geen dwang, zoals wordt beweerd. De wrijving tussen de vakorganisaties van de handelaren, die hier ook een rol speelt is in feite een aflopende zaak, omdat men landelijk van de drie organisaties (Protestant-christelijk, katholiek en neutraal) één wil maken”.

De goede boterham

Resumerend: Zonder de bijproducten, waar omheen de elkaar verschillende opvattingen zich nu samenklonteren, kan de melkslijter geen goede boterham eten. De vraag blijft echter dan of die boterham in de toekomst weggelegd zal zijn voor de leverancier van de melk, de boer. Die waarborg rust op een sterk agrarisch Nederland in de EEG. Nog een stap verder: Dat zal niet eerder het geval zijn dan wanneer een ieder die daarbij betrokken is overtuigd is van de noodzaak naar grote eenheden in de agrarische sector te groeien. Om die overtuiging te winnen kunnen openheid, overleg en voorlichting van onschatbaar belang zijn en kan de al dan niet rechtvaardigde, doch zeker begrijpelijke, vrees uit zijn voegen gerukt worden.

Voor overleg met Domo

Noord-Groningen melkslijters willen commissie van vertrouwen

(Van een onzer verslaggevers)

De afdeling Uithuizen van de *Protestants Christelijke Bond van Melkhandelaren* heeft gisteravond in Vita Nova in Middelstum uitvoerig gesproken over het meningsverschil tussen de Eelder melkslijters en de Domo. De voorzitter van deze afdeling, de heer A. van der Klok uit Bedum, zette uiteen wat naar zijn mening de achtergronden zijn, die tot het verschil van mening hebben geleid. Hij schetste de Domo daarbij niet als het zwarte schaap, maar was van mening, dat de oorzaak van de „tweedracht” in de melkhandel zelf ligt.

Het hoofdbestuurslid van de PCB, de heer H. Veltman uit Hoogeveen, deelde mee, dat de Domo heeft erkend fout te zijn geweest door de zelfstandige Eelder melkslijters niet eerder van de gang van zaken in kennis te stellen.

Op advies van de heer Veltman besloot de vergadering een vertrouwenscommissie in het leven te roepen, die regelmatig overleg zal plegen met de Domo en eventuele problemen doorpraat. Men besloot de hoofddirecteur van Domo-Bedum, de heer K. de Boer, hierover een brief te schrijven.

Nieuwsblad van het Noorden

30-11-1967

Melk-conflict Eelde-Domo in Assen bijgelegd

(Van een onzer verslaggevers)

Het conflict tussen de twaalf Eelder melkslijters en de Drents-Groninger zuivelreus Domo-Bedum is gisteravond in hotel Overcingel te Assen bijgelegd.

„Er is een volledige overeenstemming bereikt,” zo deelde Domo-directeur H. Nijhof (Groningen) mee. De melkslijters zullen net als vanouds hun melk weer betrekken bij de fabriek in Eelde. Er is dus in feite niets veranderd. In het meningsverschil werd bemiddeld door de commissie voor de consumptiemelkvoorziening in Drenthe (CMCD), waarin fabrikanten en melkhandelaren zitting hebben.

1968

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-02-03

Deining in Drentse zuivelwereld

Melk uit Rolde en Grolloo mogelijk naar Friesland

(Van onze Drentse redactie)

Er is, zeggen vooraanstaanden, wat gaande in de Drentse zuivelwereld, waarin het befaamde en veelbesproken zuivelplan nog ligt te wachten. „Men” is ontevreden en die ontevredenheid is een gevolg van de uitbetalingscapaciteit van *DOMO-BEDUM* in Beilen. Herhaaldelijk al is bij de Coöperatieve Melkproduktbedrijven *DOMO-BEDUM G.A.* aangedrongen op meer openheid wat de financiële resultaten betreft, maar tot dusver - zeggen die vooraanstaanden - nog zonder resultaat.

De zuivelfabrieken te Rolde en Grolloo overwegen nu de aangevoerde melk niet meer aan de *DOMO-BEDUM*, maar aan een bedrijf in Friesland te leveren, nadat *Acmesa* in Assen een aanbod om de melk te ontvangen moest afwijzen omdat de fabriek in Assen „vol” zit.

[\[volledig in MAP DGZB\]](#)

Leeuwarder courant :

03-02-1968

Drentse melk uit Domo naar Oosterwolde?

De coöperatieve zuivelfabrieken in Rolde en Grolloo ten oosten van Assen willen fuseren en daarna de band met de Domo in Beilen verbreken. De fabrieken leveren op het ogenblik al hun melk aan de Domo, waar zij twee cent minder voor krijgen dan de melkprijs in Friesland bedraagt.

De nieuwe coöperatie is van plan de melk op bijvoorbeeld kostprijsbasis te laten verwerken in de coöperatieve zuivelfabriek te Oosterwolde, die is aangesloten bij de Frico. Een fusie tussen Rolde, Grolloo en De Zuidoosthoek te Oosterwolde is niet in overweging. In Drente heeft het nieuws van deze ontwikkeling grote opschudding verwekt. Reeds eerder heeft de coöperatieve zuivelfabriek te Assen de zuivelfabriek in Zuidlaren overgenomen, hetgeen ook een losser worden van de band met de Domo betekende. De Domo is zeer ingewikkeld georganiseerd en zij betaalt aan de verschillende leden ook verschillende melkprijzen. De Domo heeft enige jaren geleden de condensfabriek in Bedum overgenomen en de leden van Bedum een hogere prijs gegarandeerd dan de Domo-leden zelf krijgen. De overname is een fiasco gebleken, omdat Bedum met een verouderde methode van condensbereiding werkte. Niettemin ontvangen de leden van Bedum nog steeds een hogere melkprijs in het Domo-verband en de Drentse boeren zijn van mening, dat de Groninger boeren met hun melkgeld in de zak lopen. Tussen de Domo-directie en de fabrieken in Rolde en Grolloo zijn inmiddels besprekingen geopend om tot een oplossing te komen.

Leeuwarder Courant, 1968-02-10

ook MAP De Veemarkt

Organisatorische knoeiboel in Domo wreekt zich

(De Veemarkt)

ER IS BEWEGING in de zuivelfronten in het Noorden des Lands en dat is laat, veel te laat, nu mogelijk reeds op 1 april de voor prutsers onbarmhartige Euromarkt voor zuivel en melk een feit kan worden.

Er dreigt met 1 april een lawine van verschuivingen tot stand te komen in de marktverhoudingen. Conservatieve geesten zullen er aanvankelijk slechts de ellendige kant van zien, doch de

attente jongens ontdekten de nieuwe kansen. We nemen aan, dat die jongens nu reeds met gevoelige vingers over de letters der dorre paragrafen glijden om de bobbels onder de regels te zoeken.

Er is beweging. Dat bleek op de forumavond van de standsorganisaties in St. Nicolaasga. Er is daar duidelijk gesteld - en dat bleef onweersproken - dat de zuivelindustrie zich snel moet aanpassen bij de verandering in de afzetmethoden naar de detaillisten en bij andere koopgewoonten van de consument. Ook bleef onweersproken, dat de coöperatieve boer in Friesland daarvoor naast Oldeboorn slechts één apparaat ter beschikking staat, de Frico. Alle getoeter over de onvolkomenheden van de Frico kon niet verhullen, dat de zuivelcoöperatie in Wor-kum alleen maar 'n fabriek is die bulkproducten maakt en voor de grondstoffenvoorziening van andere bedrijven zorgt. In de veranderende situatie moet de fabriek bij de afzet van zijn zuivel volkomen drijven op de hoge efficiency van zijn productie.

DE MEESTE BEWEGING zit in een oostelijker deel van de zuivelfronten, namelijk bij Domo-Bedum, een productie-coöperatie, die vier soorten leden kent en die zelf ook fabrieken exploiteert, in concurrentie met die van sommige leden. Het ideaal van de Domo is om alle Drentse fabrieken in eigen exploitatie te nemen. Men hoopte daar geleidelijk heen te groeien. In zijn drang om te groeien en een sterke positie te verwerven kocht de Domo o.a. de Bedumer condensfabriek in Groningen op.

Deze fabriek is nu de molensteen, waarmee de Domo in de melkzee probeert te zwemmen. De boeren van Bedum, de leden van verdiensten en van de Domo krijgen vijf jaar lang een toeslag op hun melkprijs van een halve cent en tenslotte moeten de boeren ook nog een met andere Groninger fabrieken vergelijkbare prijs hebben. Wat Bedum uit eigen exploitatie tekort komt om die melkprijs te halen, moet de Domo uit de exploitatie van de eigen fabrieken en uit deelneming in CCF-projecten bijleggen.

De condensfabriek Bedum produceerde gesuikerde melk, zulks in tegenstelling met *De Ommelanden* de CCF, die gespecialiseerd zijn in ongesuikerde melk. De gesuikerde melk heeft het zwaar te verduren op de wereldmarkt en in het afgelopen jaar moest de productie in Bedum grotendeels anders gericht worden. De verwachtingen omtrent de bedrijfsresultaten van Bedum zijn in Groningen nihil en dat zou betekenen, dat de Domo over 1967 in Bedum op elke kilo melk een cent of drie, vier zal moeten toelagen. Bedum ontvangt zo'n 70 miljoen kg melk. De uitbetaling van Bedum gaat ten koste van Drentse boeren, die hoe langer hoe verder achterop raken bij de Friese melkprijs. De gemiddelde Drentse melkprijs lag in 1966 bijna een 2,5 cent achter op de gemiddelde Friese.

De gevolgen blijven niet uit. De fabriek in Zuidlaren brak uit de beklemming van de Domo en ging op in de Asser coöperatie, die onder leiding van de ondernemende „knarsebiter” Oosterloo, een platonische verhouding tot de Domo heeft. Assen is een B-lid (B van beetje) van de Domo. Assen (Acmesa) is een van de weinige coöperaties in Drente, die zijn zaakjes prima voor elkaar heeft. Een paar jaar geleden sloot de coöperatie in Hooghalen zich bij Assen aan en op het ogenblik worden er besprekingen gevoerd tussen Assen en Peize.

CONSTERNATIE heeft het verwekt in Drente, dat de fabrieken Rolde en Grolloo totaal uit de Domo weg willen breken door hun melk, ruim vijftien miljoen, naar Oosterwolde te sturen, waarbij de producten dan verder in de afzetkanalen van de Frico komen. In andere omstandigheden zou dit niet zo erg zijn, doch de Domo krijgt er een smaller draag-

vlak voor zijn verplichtingen door jegens Bedum. Het overblijvende draagvlak wordt nog zwaarder belast en dat kan tot nieuwe afbrokkeling leiden. Een beetje in paniek geraakt, wil de Domo nu snel

alle zuivelfabrieken in Drente tot C-lid maken. Dat betekent, dat deze fabrieken eigendom worden van de Domo. terwijl de leden van die fabrieken een veehoudersvereniging worden, die stemrecht in de Domo heeft.

Voor de Domo heeft een voldoende aantal C-leden het voordeel, dat een streep kan zetten door de prijspreferenties die Bedum heeft. Voor de Domo is het succes van dit plan van levenswaarde.

In Drente is in de laatste tien jaar een hele reeks van rapporten met zuivelplannen opgesteld. Het zijn meesterstukken van compromissen. Nergens wordt in deze rapporten normaal democratisch gedacht. Het is een lappendeken van gedachten, die met zuivelcoöperatie niets van doen hebben. De voornaamste bedoeling van de plannenmakerij is de „top” van Zuivelbond en Domo te sparen en men is bereid daartoe van noodsprong naar noodsprong te gaan. Deze jarenlange plannenmakerij van halve buitenstaanders heeft in Drente tot een enorme frustratie geleid. De Domo wist niet hoe z'n investeringsbeleid moest worden ingericht en de plaatselijke zuivelfabrieken (ruim 40) wisten 't ook niet.

Er is een politiek van afwachten geweest en dat heeft desastreuze gevolgen voor de melkprijs gehad. Waren de boeren vijf jaar geleden nog in staat om een minister van landbouw, liefst een rooie, te vermoorden om een halve cent melkprijs-verschil, nu zitten ze in Drente onmachtig bijeen.

Concurrentie van de particuliere industrie is er in Drente nauwelijks. Alleen in het noorden speelt de Lijempf nog een rol, zodat de Drentse potentatjes hun schimmig spel lang hebben kunnen spelen.

Het kost de boeren jaarlijks miljoenen.

De Domoboeren zullen het met elkaar eens moeten worden. Als dat niet lukt, zijn er verrassende ontwikkelingen te verwachten. Of de noordelijke melkpool een stap dichterbij zal komen, valt te betwijfelen. Eerder zijn er conflicten te verwachten. Zal men in Drente ook niet geneigd zijn om de schuld op Friesland te gooien? Domo en CCF exploiteren gezamenlijk met de boeren de condensfabriek De Ommelanden.

De melkprijs van De Ommelanden wordt min of meer bepaald door de prijsleiders in de Groninger zuivelindustrie. Dat is doorgaans de fabriek in Grijpskerk. De Bedumer boeren hebben bij de overdracht, bedongen, dat ze tenminste de melkprijs van de Ommelanden van de Domo ontvangen. In feite doet de Domo zichzelf de das om door de samenwerking met de CCF in De Ommelanden.

ONWILLEKEURIG DRINGT zich de vraag op of in Friesland ook toestanden mogelijk zijn, zoals die in Drente en Groningen voorkomen. Het zit er niet in maar er zijn wel situaties, waar men niet geheel gerust op behoeft te zijn. Met de CCF zit het goed. Alle cotöperaties zijn deelgenoot en ze hebben, als men het wat ruim neemt, dezelfde gelijkgerichte belangen in de ledenvergadering van deze condensfabriek. Bij de Frico die de kaas, boter en poeder van de deelgenoten verkoopt, ligt de situatie minder overzichtelijk. De belangen van de deelgenoten zijn niet geheel gelijk gericht omdat er grote en kleine fabrieken zijn, die elk hun specialisa-

ties kennen in verschillende kaassoorten. De uitbetaling van de Frico aan de fabrieken heeft min of meer een arbitrair karakter. Dit geeft aanleiding tot spanningen.

In Friesland zijn ook niet alle coöperatieve zuivelfabrieken bij de Frico aangesloten. In de Zuidwesthoek zorgen de directeuren voor hun eigen afzet. De argumenten die ze daarvoor hebben, zijn niet sterk. De argumenten voor toetreding zijn ook niet klemmend genoeg. Het is wel mooi dat de Frico er is, want de vrije coöperaties kunnen er voor hun afzet altijd op terugvallen. De toekomst van de Frico is ook niet afhankelijk van de toetreding van nieuwe deelgenoten als bijvoorbeeld

Haulerwijk, Akkerwoude, Balk of Gerkesklooster. Die toekomst is in de eerste plaats afhankelijk van het feit of de Frico er in slaagt van kaas een merkprodukt te maken. Hoe meer steun de Frico daarbij ondervindt van de Friese boeren hoe gemakkelijker dit proces zal verlopen.

Voorlopig moeten we het er maar op houden, dat in ieder geval de fabrieken van de *Goede Verwachting* in Workum en Heeg er in Friesland zullen uitlopen wat de melkprijs betreft. Met de boter van deze coöperatie redt de firma Buisman zich wonderwel en voor de kaas zijn er Koster (Frico), Grondsma (Frico), Schaap, A. K. de Groot, Tamminga, allemaal handelshuizen, die de gunst van Workum bijzonder waarderen. Aan de uitbetaling van Workum zullen de Frico-boeren straks zien, wat het hun kost om een plaats veroveren op de markt voor merkproducten, maar als dat een succes wordt, dan mogen we wel herinneren aan de gebeurtenissen, die zich een aantal jaren geleden hebben afgespeeld tussen de CCF en de *Gelders--Overijsselse Coöp. Condensfabriek in Deventer*.

De CCF wilde een bedrag van veertien miljoen gulden aan goodwill hebben voor de merkenpositie van de CCF indien het tot een fusie van beide ondernemingen zou komen. Verontwaardigd heeft Deventer het afgewezen. Hadden we 't maar gedaan, hoort men nu uit die streken. Op het ogenblik zou men voor de goodwill wel 40 miljoen gulden moeten betalen. In St. Nicolaasga beweerde het duo Valk-Beetstra, dat de Frico veel te laat met het lanceren van merkproducten is begonnen. Ze hadden het tien jaar geleden moeten zeggen: „Uit naam van de Boornster en Workumer boeren, begin toch met merkproducten”.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-02-15

Jaaromzet Domo overschreed 200 miljoen

Voor Domo- Bedum niet opnieuw werktijdverkorting aangevraagd

(Van een onzer verslaggevers)

Er zal niet opnieuw werktijdverkorting voor *Domo-Bedum* worden aangevraagd. De fabriek, waarin een groot deel van de kaasproduktie van het Domo-concern is ondergebracht, zal half maart enkele nieuwe speciaalprodukten gaan vervaardigen. De heer K. de Boer, algemeen directeur van het concern, maakte dit gistermiddag bekend. De heer De Boer wilde zich niet uitlaten over de aard van de nieuwe produkten. Voor de huidige personeelsbezetting van de fabriek te Bedum zal er weer voldoende werk zijn.

„Nu de regering heeft besloten de kaasoverschotten per 1 april van dit jaar niet meer op te kopen, zullen er alleen produkten worden gemaakt, die je kunt, verkopen.” zo zei de heer De Boer.

Structuurverbeteraar

De heer De Boer verwacht dat het kaasmarktaandeel jaarlijks met 2 à 3 procent zal stijgen. Door de regeringsmaatregel is het echter niet ondenkbaar dat de prijzen van de kaas dit jaar zullen dalen, wil men de gewenste afzet bereiken. In 1969 zal de toestand weer normaal zijn, zo meende hij.

Hij vertelde dat bij de Domo een nieuwe structuurverbeteraar was ontwikkeld voor een produkt, waarvan hij de naam ook niet wilde noemen. Men hoopt het apparaat in augustus-september van dit jaar in het productieproces op te nemen.

In november van dit jaar hoopt men met de produktie van een zuivelfabriek in Thailand te kunnen starten. In deze fabriek zullen 45 miljoen liter melk worden verwerkt, terwijl de produktie 1 miljoen kilo gesuikerde condens zat zijn.

Omzet

De coöperatieve melkproduktenbedrijven „*Domo-Bedum*” hebben het afgelopen jaar een omzet bereikt van meer dan 200 miljoen gulden. Naar 82 exportlanden werd hiervan voor ongeveer de helft geëxporteerd. Het streven van de Domo (18.000 leden veehouders) is er op gericht vooral naar die landen te exporteren die niet over een agrarische „industrie” beschikken, voornamelijk de ontwikkelingslanden.

Dat in Nederland de mechanisatie van de zuivelindustrie nog maar in de kinderschoenen staat, illustreerde de heer De Boer aan de hand van het volgende voorbeeld: In Tokio (Japan) staat een zuivelfabriek, die 4½ miljoen zuiveleenheden per dag fabriceert. Er werken 68 man. Indien men in Nederland een fabriek wil laten draaien met dezelfde produktie, zijn er 400 werknemers nodig.

Domo-Beilen

Over de Domo-fabriek te Beilen vertelde de heer De Boer nog dat de melkontvangst zal worden gemoderniseerd, en er een nieuw boterbereidingsproject op stapel staat. In de nieuwbouw van de fabriek, die in de zomer van dit jaar gereed komt, zal xx miljoen kg, melk per jaar worden verwerkt.⁷

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-02-17

Zuivelfabriek Rolde: Wel bij DOMO maar zelfstandig blijven

In zaal Kuiper te Rolde werd de buitengewone ledenvergadering van de Coöp. Zuivelfabriek en Aan- en Verkoopvereniging te Rolde gehouden. Het belangrijkste agendapunt: „Fusie met Grolloo en niet opnieuw lid worden van *DOMO-Bedum*” werd voorlopig teruggenomen door het bestuur.

⁷ Bijna niet te lezen kan 25 of 35 zijn ! Totale melkverwerking in 1965 was 225 mln. kg. en in 1970 325 mln. kg.

Men wilde de DOMO gelegenheid geven om te tonen, dat het hun ernst is met de reorganisatie van de organisatorische opbouw zonder de leden te dwingen hun zelfstandigheid prijs te geven.

De leden konden met heel veel moeite met het bestuursvoorstel akkoord gaan en het is dus aan de DOMO of de melk van Rolde naar de DOMO of naar Oosterwolde gaat. Voor het bestuur en directie is het afwachten welke voorstellen er precies van de DOMO zullen komen, maar de gehele vergadering was van oordeel, dat de zelfstandigheid van het bedrijf nooit prijsgegeven mag worden.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-04-12

IN GRONINGEN EN DRENTHE SANERING van DOMO-BEDUM!

Tien fabrieken gaan dicht; besparing van ruim f 2 miljoen

(Van een onzer verslaggevers)

TIEN ZUIVELFABRIEKEN in Groningen en Drenthe zullen worden gesloten als gevolg van door de Coöperatieve Melkproductenfabriek DOMO-Bedum te nemen saneringsmaatregelen in deze provincies. Deze sanering zal een jaarlijkse besparing opleveren van f 2,122 miljoen. Grotere aandacht wordt geschonken aan researchplanning en rentabiliteit. Door verschuivingen binnen het concern kunnen de bij de fabriekssluitingen betrokken werknemers in dienst blijven.

Om over te gaan tot opheffing van de onderbezetting bij de verwerkende bedrijven, waar de produktie gehandhaafd blijft, stelt het bedrijf voor, 1) sanering van melkwinningsgebieden en melkinrichting met handhaving van de inrichtingen in Groningen, Noordbarge en Gasselternijveenschemond, 2) sanering van de tanktransport en 3) reorganisatie van de leveranties aan het Amerikaanse leger. Uit het opheffen van de onderbezetting resulteert een besparing van f 400.000.

Kaasfabrieken

In de kaasfabrieken, die in gewijzigde opzet gehandhaafd blijven, zal door sluiting van bepaalde bedrijven circa 26 mln. kg melk meer worden verwerkt. Sanering van de consumptiemelkproduktie in Groningen en Gasselternijveenschemond houdt een besparing van f 160.000 in. Een bedrag van f 200.000 wordt bespaard door het aantal tankauto's terug te brengen van 22 op 17.

De totale kosten van de Army-leveranties (nu f 985.000) worden in de nieuwe opzet vermindert tot f 560.060. De leveranties van leverende aan ontvangende bedrijven zullen straks f 185.000 besparen. Hierbij wordt aangetekend dat (nog) geen rekening is gehouden met de mogelijkheid door gezamenlijke exploitatie sneller te reageren op het marktgebeuren.

Waarde panden

Bij inbreng van normbedragen zal bij sluiting van de tien bedrijven ongeveer f 1.423.000 worden betaald; de verkoopwaarde van de panden is getaxeerd op f 615.000. Sluiting betekent voorts een besparing op de onkosten van f 772.000 per jaar.

Op grond van recente besprekingen, gevoerd met besturen en directies van de ledenfabrieken,

wordt er van uitgegaan dat naar schatting 424 miljoen kg melk kan worden opgenomen als tot gezamenlijke exploitatie wordt overgegaan. Dat is meer dan nu het geval is. De tien te sluiten bedrijven ontvingen tot nu toe ongeveer 60 miljoen kg melk. DOMO-Bedum heeft aangekondigd een gericht personeelsbeleid nader uit te werken. Daarbij zal rekening worden gehouden met de werknemers die tengevolge van bedrijfssluitingen vrijkomen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-04-19

Géén tien maar zeker twaalf fabrieken gaan dicht

Reorganisatie Domo-Bedum G.A. over ruim één jaar een feit

(Van onze verslaggever)

HET DOOR de Drents-Groninger zuivelgigant Coöperatieve Melkproductenbedrijven Domo-Bedum G.A. uitgewerkte reorganisatieplan, dat - zoals gemeld - voor 12 of 13 leden-fabrieken (en geen tien - red.) sluiting zal betekenen en jaarlijks een besparing van rond f 2,3 miljoen moet opleveren, zal over ruim een jaar verwezenlijkt zijn. De reorganisatie, die voor het bij de bedrijfssluitingen betrokken personeel geen nadelige consequenties zal hebben zo verzekert hoofddirecteur K. de Boer, heeft tot doel een gemeenschappelijke exploitatie op te zetten.

Teneinde dit doel te bereiken wordt voor de aanvoer en verwerking van de melk een centrale planning gemaakt, wordt de grootst mogelijke aandacht besteed aan flexibiliteit en een snelle aanpassing op het marktgebeuren en zal een hechte coördinatieschakel tussen produktie, planning en verkoop worden gesmeed.

Vijf bedrijven weten het nog niet

Van de 29 Domo-Bedum-ondernemingen, waaronder enkele combinaties – het concern telt in totaal 41 ledenfabrieken waarvan er al 6 zijn gesloten – hebben er zich 24 uitgesproken vóór deelneming aan een gezamenlijke exploitatie. Vijf bedrijven beraden zich hier nog over. De groep van 24 verwerkt jaarlijks 482 miljoen kg. melk; circa 140 miljoen kg. bereikt de fabrieken waarvan nog niet vaar staat of ze al dan niet „mee zullen doen”.

Samenspel

Om tot een goed samenspel tussen produktie, planning en verkoop te komen zal er elke herfst een prognose worden gemaakt van de te verwachten melkaanvoer voor het komende jaar en wordt in overleg met de verkoopsectoren een afzetprognose opgesteld. Aan de hand van deze gegevens wordt voor alle deelnemers een jaarlijks basisproduktieprogramma gemaakt. Dit zal in nauw overleg met de plaatselijke directeurs en functionarissen der bedrijfsorganisatie gebeuren, aldus de Domo-Bedum-directie.

Vier rayons

In de nieuwe organisatorische opzet, die zal leiden tot een uitbreiding van het assortiment van produkten en specialisatie per bedrijf, is het werkgebied van *Domo-Bedum* opgedeeld in vier rayons:

- (1) Zuidwest-Drenthe met 9 kaasfabrieken, waarvan er twee dichtgaan;

- (2) Zuidoost-Drenthe met 13 bedrijven, waarvan er twee al zijn gesloten; zes volgen nog. Drie fabrieken In dit gebied houden zich bezig met de levering van melk voor het Amerikaanse leger; twee van deze bedrijven zullen sluiten;
- (3) Midden-Drenthe met 8 bedrijven, waarvan er twee of drie dicht gaan; en
- (4) Noord-Drenthe en Groningen met 12 fabrieken. Daarvan zijn er al 4 gesloten; de bedrijven in Bunne en Belde gaan nog dicht.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-05-10

Drents-Groninger Zuivelbond blijft zelfstandig werken

(Van onze Drentse redactie)

Het jaarverslag 1967 van de *Drents-Groninger Zuivelbond* concludeert dat deze bond als een zelfstandige onafhankelijke organisatie zijn werk onverminderd zal voortzetten, er daarbij naar strevend de grootst mogelijke bijdrage te leveren aan de totstandkoming van een zo doelmatig mogelijke verwerking van de melk in Drenthe en Groningen. Het schrijft dat naar aanleiding van de pogingen, welke er zijn geweest de zuivelbond en DOMO-BEDUM samen te voegen.

Daarbij is, aldus het verslag, de mening naar voren gekomen dat wat de organisatorische opzet betreft, een samenvoeging van bond en DOMO-BEDUM bij een verdere ontwikkeling voor de hand lag. De meningen daarover bleken evenwel nogal uiteen te lopen en duidelijk is wel geworden dat het merendeel van de leden van de bond een samengaan niet wenselijk vindt.

Dat, behoeft volgens het verslag de verdere ontwikkeling niet in de weg te staan en evenmin te leiden tot een minder goede verstandhouding tussen de beide centrale organisaties.

Vijf jaren Drents-Groninger Zuivelbond hebben uitgewezen dat de pijlers waarop het centraal laboratorium steunde, zich niet evenredig ontwikkelden. Het vetgehalte en het eiwitonderzoek liep in deze vijf jaar terug. Het scheikundig en het bacteriologisch onderzoek verliepen gunstiger. Het centrale kwaliteitsonderzoek was niet van grote betekenis.

In het boekjaar 1966 werden 752.872.750 kg melk aangevoerd; het gemiddeld vetgehalte bedroeg 3.948, het gemiddeld eiwitgehalte 3.333.

Het ledental daalde als gevolg van fusies tot 54 (44 in Drenthe en 10 in Groningen).

Moet de boer eerst in zijn eigen melk verdrinken?

(van een onzer redacteurs)

EN ZONDERLING GEVOLG van wetenschappelijke vooruitgang en onbegrijpelijke verdeeldheid in een naar integratie hunkerend Europa - na meer dan tien jaar EEG bestaat er binnen de Zes nog steeds geen gemeenschappelijk zuivelbeleid - hebben een beangstigend groot stuwmeer met miljarden liters melk doen ontstaan.

Bezwijkt de dam onder de druk der gigantische zuivelproblemen, dan is het niet denkbeeldig dat de Nederlandse veehouder genadeloos naar het eind van zijn overwegend toch niet rijke bestaan wordt gestuurd.

[....]

De melkplas groeit

Wat is er sinds 1960 gebeurd! De aan fabrieken afgeleverde melk nam in de EEG-landen van 41 miljoen kilo toe met 12,5 miljard kilo toe tot 53,5 miljard kg., een toeneming met ongeveer eenderde. In vergelijking met de andere EEG-partners heeft Nederland daaraan niet zo gek veel bijgedragen. De stijging in Frankrijk 46 pct., Duitsland 19 pct., België 18 pct., Italië 11 pct. en Luxemburg en Nederland elk 9 pct.

Tachtig (!) procent van de uitbreiding der melkplas dus voor rekening van de Fransen.

Vreemd genoeg is de oorzaak van deze enorme expansie niet zozeer het gevolg geweest van uitbreiding van het aantal koeien. Die reden ligt bij een gestegen melkafgifte per dier, vermindering van de op de boerderij achtergehouden melk, het uit zwang raken om zelf boter en kaas te maken en andere voedermethoden. Het aantal boeren dat voor zijn kalveren volle melk op het menu heeft staan neemt met de dag af.

[....]

DOMO: meer investeren in de research

Domo-Bedum

Laten we man en paard noemen. De Drents-Groninger zuivelreus *Domo-Bedum*. Een bedrijf dat 30 jaar geleden zijn bestaan dankte aan een groot aantal Drentse boeren die ondermelk te gelde gemaakt wilden zien. Nu behoort die onderneming tot een van de grootste in ons land. *Domo-Bedum* met 41 leden-fabrieken, waarvan er enkele de strijd om het bestaan hebben moeten opgeven, zoekt de oplossing der problemen, gepaard gaand met het opvangen van de steeds groter wordende melkplas, in een gemeenschappelijke exploitatie en geeft daarbij te kennen niet te willen wachten op wat minister Lardinois straks voor ons uit Brussel zal meenemen. Het bedrijf ziet zijn kansen buiten Nederland, voor een deel ook buiten de EEG.

Door een enorme omvang en gemeenschappelijke exploitatie-opzet kan *Domo-Bedum* wat kleine bedrijven, al dan niet rendabel, niet of nauwelijks kunnen. Het kan een wijd vertakt verkoopapparaat op de been brengen en – en dat is wellicht van meer belang – aanzienlijk grotere bedragen investeren in research.

Op dat laatste mag men gerust een accent leggen. Want: blijkt het niet mogelijk te zijn de dagelijkse hoeveelheid melk ergens te slijten, dan verdient 't serieuze overweging na te gaan wat er nog meer uit melk kan worden gehaald. Ken men dus zijn productenscala verbreden door de grondstof melk ook te gebruiken voor laten we zeggen, scheerzeep, dan behoeft er dus minder melk op de „rationele” manier verkocht te worden.

We moeten ons realiseren dat in de toekomst vrijwel zeker steeds meer melk „In het reageerbuisje” gaat. Meer research betekent dus voor de boer op langere termijn ruimer zicht en meer zekerheid. Immers, zijn melk kan dan voor veel meer doeleinden worden gebruikt en de kans dat een marktgebeuren de zaak plotseling uit het lood kan trekken neemt daarmee evenredig af.

Ook zal het voor iedereen duidelijk zijn dat een groot, goed geoutilleerd bedrijf sneller en eenvoudiger op het marktgebeuren kan reageren dan een kleine onderneming. Een belangrijk pluspunt van een gemeenschappelijke exploitatie.

[....]

Reddende engel

Maar deze des boers inkomen beschermende zijsprongen zullen ons niet uit de moeilijkheden helpen. Daarom blijft de boer hopen op de reddende engel uit Brussel: een gemeenschappelijk EEG-landbouw- annex zuivelbeleid. Een beleid zonder ruimte voor protectionisme.

Enkele maanden geleden was de algemene verwachting dat een dergelijke gemeenschappelijke regeling op 1 april 1968 van kracht zou worden. Het mocht niet zo zijn. Daarna werden de kaarten gezet op 1 juni, maar ook de kans daarop lijkt vervlogen. De zes EEG--landbouwministers zijn er bijna drie weken geleden in Luxemburg namelijk niet in geslaagd het met elkaar eens te worden. Nu houdt men het op 1 juli. 1 november???? Niemand kan zeggen wanneer het werkelijk zover is.

[....]

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-05-18

ook in [MAP 1968 Superheffing](#)

VIERDUIZEND BOEREN BIJEEN:

Regering schoot tekort tegenover veehouders

(Van een onzer verslaggevers)

VIERDUIZEND LEDEN van het *Drents Landbouwgenootschap*, de *Drentsche Christelijke Boeren- en Tuindersbond* en de Kring Drenthe van de *Algemene Boeren- en Tuindersbond* vulden gistermiddag de Prinses Beatrix-hal van de Prins Bernhard-Hoeve in Zuidlaren om blijk te geven van hun verontrusting over de onhoudbare situatie waarin de veehouderij is komen te verkeren door de sterke daling van de melkprijs.

In een resolutie brachten zij deze verontrusting ter kennis van regering en parlement. Daarin werd onder meer gezegd, dat de regering ernstig is tekortgeschoten door niet tijdig passende maatregelen te nemen, toen duidelijk werd, dat de EEG-regeling niet op 1 april in werking zou treden. Er werden op korte termijn maatregelen geëist.

Onzekerheid

„Door de ontwikkeling in de landbouwpolitiek is grote onrust in onze boerengezinnen ontstaan. De huidige positie van de boer wordt gekenmerkt door onzekerheden, terwijl wij wonen in een samenleving, waarin naar grotere zekerheden wordt gestreefd”, aldus de heer J. L. Ny-singh, voorzitter van het DLG gistermorgen tijdens de vergadering van het *Landbouwgenootschap*.

„De Nederlandse boer heeft door zijn vakkennis en indrukwekkende prestaties een belangrijke bijdrage geleverd aan onze nationale economie”, aldus de heer Nysingh, die verder stelde, dat nu nieuwe perspectieven geboden moeten worden. „Het gaat hierbij uiteindelijk om het versterken van de totale Westeuropese economie”.

Over de melk-situatie merkte hij op, dat de regering - die hij tijdens de verlengde overgangsperiode zonder meer verantwoordelijk stelde voor het nationale landbouwbeleid - kennelijk geen geldmiddelen heeft gereserveerd voor het opvangen van deze, voor de veehouders, zo pijnlijke periode. Hij beschouwde dit als een ernstige tekortkoming.

De heer Nysingh was bijzonder verheugd over de reorganisatie in de Drents-Groninger zuivelindustrie, zoals die is voorgesteld door de huidige leiding van *DOMO-Bedum*. „Juist nu is het een zaak van het allerhoogste belang, dat wij als Drentse boeren de handen ineenslaan om te komen tot een zo efficiënt mogelijke verwerking van onze produkten en om zo snel mogelijk te kunnen reageren op het marktgebeuren”, aldus de heer Nysingh.

Specialisatie

Op deze vergadering noemde ir. C. S. Knottnerus, voorzitter van het *Koninklijk Nederlands Landbouwcomité* wetenschappelijke efficiëncy en mechanisatie noodzakelijk om tot verbetering te komen. Ook achtte hij industrievestiging onmisbaar voor een gezonde landbouw in het noorden des lands.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-05-21

Drents-Groninger zuivelbond

Organisatorische verhouding met Domo-Bedum verloopt naar wens

(Van onze Drentse redactie)

In de vergadering, die de Drents-Groninger Zuivelbond gistermorgen in het Asser Bellevue hield, is een verklaring voorgelezen, waaruit bleek dat ten aanzien van de organisatorische verhoudingen tussen bond en DOMO-Bedum het uitgangspunt bij de besprekingen is geweest de instandhouding van een onafhankelijke zelfstandige zuivelbond met een apparaat dat beschikbaar blijft voor alle leden. De bondsvoorzitter, de heer W. Steenbergen uit IJhorst, verwachtte dat in alle openheid gewerkt zal kunnen worden aan ‘n zo doelmatig mogelijke verwerking van de melk zonder elkaar daarbij voor de voeten te lopen en daarbij de goede verhoudingen te verstoren.

De heer Steenbergen constateerde met genoegen dat de start kon plaatsvinden op een wijze zoals men deze als zuivelbond al jarenlang heeft bepleit, namelijk uitgaande van de feitelijke gegevens. Om verscheidene redenen had het plan zijn vertrouwen. De stelregel dat geen van de werknemers van de te sluiten bedrijven gedupeerd mag worden, is op zijn plaats, aldus de heer Steenbergen.

De noodzaak tot opheffing van een aantal bedrijven noemde de heer Steenbergen een schaduwzijde. Voor de boeren noch voor hen die er werkzaam zijn, noch voor de dorpsgemeenschap is dat prettig. De voorzitter waarschuwde geen overhaaste en misschien onverstandige

dingen te doen.

Naar zijn oordeel is het begrijpelijk, dat van DOMO-Bedum-zijde 'n zekere aandrang wordt uitgeoefend om zo spoedig mogelijk tot een zo breed mogelijke samenwerking te komen. Te betreuren zou het z.i. zijn als deze aandrang zou leiden tot beslissingen, die de zaak zouden forceren en ongewenste spanningen tot gevolg hebben. Er moet ruimte blijven voor het opschorten van een beslissing tot samenwerking als daarvoor de geesten nog niet voldoende rijp zijn.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-06-07 – a

Ledenvergadering Domo-Bedum

„Gemeenschappelijke exploitatie is nodig in zuivelindustrie”

(Van onze Drentse redactie)

Tijdens de ledenvergadering, die de *Coöpentieve Melkproduktenbedrijven DOMO-BEDUM GA.* te Beilen gisteren onder leiding van de heer J. Kuipers uit Valthe in Bellevue te Assen hield, is aandacht gevraagd voor de diverse ontwikkelingen in de zuivelindustrie. Met name het reorganisatieplan, dat *DOMO-BEDUM GA.* heeft uitgewerkt (en dat een besparing jaarlijks van rond 2,3 miljoen gulden moet opleveren) is besproken, waarbij nog eens de nadruk op een gemeenschappelijke exploitatie werd gelegd. „Nodig evenwel”, aldus de hoofddirecteur, de heer *K. de Boer*, „is een nog groter samenspel, niet alleen binnen de organisatie, maar ook op nationaal en zelfs op internationaal terrein”. Naar zijn mening zullen binnen de eerstkomende vijf jaar geheel andere samenwerkingsvormen tevoorschijn zijn gekomen.

Half juni kan met de uitvoering van het plan worden begonnen, nadat in september jl. de eerste besprekingen met de leden-fabrieken over een gezamenlijke aanpak hebben plaats gehad. Meer dan tweederde deel van het totaal aantal veehouders zal dan bij de organisatie aangesloten zijn. Enkele fabrieken moeten hun standpunt nog bepalen. *Acmesa* (Assen) en *DOC* (Hoo-geveen, Ruinen en Zuidwolde) hebben al verklaard hun zelfstandigheid te willen behouden.

Het reorganisatieplan betekent voor 12 of 13 ledenfabrieken sluiting, maar het zal voor het betrokken personeel, naar uitdrukkelijk is verklaard, geen nadelige consequenties hebben. Om het plan te kunnen realiseren wordt, als gemeld, voor de aanvoer en verwerking van de melk een centrale planning gemaakt, wordt de grootst mogelijke aandacht besteed aan flexibiliteit en een snelle aanpassing op het marktgebeuren. Tevens wordt een hechte coördinatieschakel tussen produktie, planning en verkoop gesmeed. Het zal er daarbij tevens voor zorgdragen dan één melkprijs voor de gehele provincie Drenthe wordt geschapen.

Drie melkfabrieken bouwen zuivelfabriek in Bangkok

(Van onze Drentse redactie)

De combinatie *DOMO-BEDUM* te Beilen, de *Coöperatieve Condensfabriek Gelderland-Overijssel* (CCGO) en de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* (CCF) te Leeuwarden laat in **Bangkok** een fabriek bouwen teneinde de produktenafzet in Thailand te kunnen coördineren. Nog dit jaar zal met de produktie worden begonnen.

Deze mededeling deed de DOMO-BEDUM-hoofddirecteur, de heer K. de Boer, gisteren in de ledenvergadering die de *Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-BEDUM G.A.* in Bellevue te Assen hield onder leiding van de heer J. Kuipers uit Valthe. Met de export-manager van *DOMO-BEDUM*, de heer W. A. Frowein, maakte de heer De Boer een reis naar het Verre Oosten, onder andere naar *Indonesië* om zich daar te oriënteren. In februari jl. is daar de export van condens en poeder op gang gekomen. „Dit land”, aldus de heer De Boer gisteren, „behoeft alle aandacht”. Naar zijn oordeel zal Indonesië, indien het kans ziet om de rijstbouw weer op peil te brengen, de economie in vier of vijf jaar weer omhoog kunnen brengen.

Het bestuur is gisteren gemachtigd de verstuivingscapaciteit in het bedrijf te Beilen uit te breiden waarvoor een investering van 1,8 miljoen gulden noodzakelijk is. In verband met de vervanging van olie door gas en een uitbreiding van de capaciteit van het ketelhuis kreeg het tevens machtiging daarvoor een bedrag van 6 ton te investeren.

Nog deze maand zal de nieuwe melkontvangst en in juli a.s. de botermakerij in bedrijf worden gesteld, evenals het magazijn voor bijprodukten te Groningen.

De totale omzet heeft het vorige jaar f 186.981.378,28 bedragen. Het financiële resultaat van het afgelopen jaar was beter dan van 1966.

In de facature van de heer L. Koops te Zweeloo is tot bestuurslid gekozen de heer A. Joosten te Vries. Het bestuur ontving de machtiging om alle leegstaande en vrijkomende panden na de reorganisatie van de hand te doen.

Recordproduktie van Domo-Bedum van 620 mln. kg.

(Van onze Drentse redactie)

DE MELKPRODUKTIE heeft het vorige jaar de nieuwe recordhoogte bereikt van ruim 7,5 miljard kg. 4 pct. meer dan in het jaar daarvoor. In het werkgebied van de *Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-BEDUM G.A.* te Beilen is ongeveer 620 miljoen kg. melk van de veehouders ontvangen ten opzichte van de circa 590 miljoen kg. In 1966. Van deze 624 miljoen kg. werd ongeveer 400 miljoen aan DOMO-BEDUM geleverd. De ontvangen wei steeg het vorig jaar met ruim 33 miljoen kg. tot circa 59 miljoen. De totaal ontvangen grondstof in het boekjaar 1967 was dus ruim 451 miljoen ten opzichte van 402 miljoen in 1968, een stijging in de levering aan het centrale bedrijf van circa 12½ pct

De hoofddirecteur van DOMO-BEDUM, de heer K de Boer deelde dat mee in de vergadering die gisteren in Bellevue te Assen is gehouden. In de eigen bedrijven werd het vorig jaar 20.000 ton poeder geproduceerd, wat neerkomt op een zesde deel van de landelijke produktie. De eigen condensproduktie daalde met ongeveer 18 pct. De kaasproduktie werd aanmerkelijk verhoogd, mede door het ontbreken van een inleveringsregeling voor mager poeder. Voor deze produktiesector werd 94 miljoen kg. melk gebruikt tegenover 68 miljoen in 1966. Ook de melkinrichting te Groningen zag haar omzet in melk en melkpoeder verhoogd tot ruim 45 miljoen eenheden.

Voor de levering van melk aan het Amerikaanse bezettingsleger in Duitsland werd opnieuw een contract afgesloten.

De heer De Boer herinnerde aan de levering van rauwe melk rechtstreeks aan de consument te Groningen. Het verbaast ons ten zeerste, aldus de hoofddirecteur, dat de plaatselijke bevoegde instanties geen afdoende maatregelen troffen tegen deze niet geoorloofde praktijken. Met het ministerie van Landbouw is daarover contact opgenomen. De totale melkaanvoer van de Coöperatieve Zuivelvereniging melkstation voor *de Ommelanden* bedroeg bijna 59 miljoen kg. Daarnaast werd ongeveer 24 miljoen kg melk bijgekocht.

Leeuwarder Courant, 1968-06-19

Drie Drentse fabrieken breken met Domo

ANLOO, GROLLOO en ROLDE. Drie coöperatieve zuivelfabrieken in Drenthe hebben besloten te breken met de Domo in Beilen. De fabrieken Anloo, Grolloo en Rolde oostelijk van Assen, hebben een nieuwe verenigingsvorm en de oude coöperaties deelgenoten van de Domo ontbonden. De nieuwe vereniging de, coöperatieve zuivelfabriek en aan- en verkoopvereniging *De Samenwerking*, gevestigd te Rolde, heeft besloten zich niet aan te sluiten bij de Domo.

De nieuwe vereniging beschikt niet over een verwerkingsapparaat voor de melk,⁸ waarvan de aanvoer jaarlijks 25 miljoen kg. bedraagt. De melk, die voorheen naar de Domo ging, zal derhalve worden verkocht aan andere zuivelbedrijven. In Rolde zal allereerst de aan en verkoopvereniging worden uitgebreid.

Nieuwsblad van het Noorden, 22 juni 1968, blz.8

Het gezamenlijk personeel van de Coöp. Melkproductenbedrijven „DOMO-BEDUM” te Bedum en van de N.V. LICH-IJS, geeft met diepe verslagenheid kennis van het plotseling overlijden van hun vroegere directeur, de Weledelgestrenge Heer

Mr. C. J. MIDDELKOOP

Zijn persoonlijke vriendschap en warme belangstelling voor een ieder van ons zullen wij niet licht vergeten.

Bedum, 21 juni 1968

⁸ Officiële kwamen de drie besturen van de zuivelfabrieken Anloo, Grolloo en Rolde, op 6 juni 1968, overeen om te fuseren, alle drie fabrieken verwerkten toen nog hun eigen melk (resp 5, 7 en 11 mln.) Het tekenen van de akte was 20 juni en de eerste melk ging de 22e al naar de Zuid-Oost-Hoek. Anloo en Grolloo bleven nog tot 31 aug. 1970 melkontvangst. Rolde is datum van sluiting niet bekend. Bron [100 Jr. ZOH](#)

„De democratie in Drenthe bestaat uit de dictatuur van de grote coöperatie”

Domo boycot melkvervoer van de niet-aangesloten fabrieken

(Van één onzer, verslaggevers)

Domo-Bedum N.V. heeft het internationale transportbedrijf van de firma Kroon uit Assen uitgesloten van het vervoer van melk voor haar fabrieken. Deze actie tegen de transportonderneming, die bijna dertig jaar melk voor de Domo vervoerde, werd volgens de Domo-directie genomen omdat de firma Kroon voor de zuivelfabrieken te Rolde, Anloo en Grolloo, die zijn verenigd in *De Samenwerking*, melk naar Friesland vervoert.

Zoals gemeld hebben de bedrijven in Rolde, Anloo en Grolloo kortgeleden besloten hun lidmaatschap van de Domo te beëindigen en hun melk niet langer aan dit concern te leveren.

Ondemocratisch

Directeur J. Nicolaï van de zuivelfabriek te Rolde noemde de maatregel van de Domo ondemocratisch. democratie in Drenthe bestaat uit de dictatuur van de grote coöperatie?, zo zei hij.

„Wij worden niet door déze maatregel gedupeerd, want de firma Kroon blijft gewoon voor ons rijden. De enige die gedupeerd wordt is het transportbedrijf. We hadden wel verwacht dat de grote bedrijven moeilijk een nederlaag kunnen accepteren, maar de Domo handelt wel bijzonder ondemocratisch als het een groot transportbedrijf belemmert zijn werkzaamheden uit te breiden”, zo meent de heer Nicolaï. .

De heer Nijhof, directeur van Domo-Groningen, vertelde dat hij zaterdag een telefoontje kreeg van de oudste melkvervoerder van het concern de heer W. Woltman te Gieten. Deze vroeg hem of de Domo er bezwaar tegen had dat hij melk ging vervoeren voor *De Samenwerking*.

Standpunt

„Ons standpunt luidde toen: We stellen het op prijs als je 't niet doet. Dit hebben we ook de andere vervoerders, die voor ons rijden, meegedeeld”, zo vertelt de heer Nijhof.

De Domo stelde daarna een provisorisch onderzoek in naar wie de melk voor *De Samenwerking* vervoerde. „Een van onze mensen was daar zondag in de buurt, en zag een grote melkwagen beschilderd met Domo-opschriften. Het bleek een wagen van de firma Kroon te zijn. De heer Kroon heb ik toen ons standpunt laten weten en hem verteld dat hij voorlopig geen ritten meer van ons krijgt.

Hij antwoordde daarop: „we zijn toch een vrije onderneming, waarop ik heb geantwoord: maar wij mogen toch weten aan wie we onze ritten geven”, aldus de heer Nijhof.

Leeuwarder Courant 1968-06-25

Domo sluit tankwagens uit, die ex-Domomelk naar Workum rijden

De Domo in Beilen heeft de relaties verbroken met het transportbedrijf Kroon in Assen omdat dit bedrijf melk van de vroegere Domodeelgenoten Rolde, Anlo en Grollo naar een Friese zuivelcoöperatie brengt. Rolde, Anlo en Grollo hebben een nieuwe vereniging *De Samenwerking* gesticht, die niet is toegetreden tot de Domo. Deze nieuwe vereniging die zelf geen melk verwerkt heeft een overeenkomst afgesloten met de coöperatieve zuivelindustrie *De Goede Verwachting* in Workum en Heeg, waarbij zij haar hele kwantum van 25 miljoen kg melk naar Workum levert op basis van een prijsafpraak, die de mogelijkheid tot een nabetaling openlaat. In Drenthe hoopt men, dat dit contact met de Friese zuivelcoöperatie verder verdiept kan worden.

Het bedrijf Kroon is ernstig gedupeerd door de maatregelen van de Domo. Het heeft drie tankwagens voor de Domo rijden, terwijl er een vierde voor ruim 100.000 gulden in aanbouw is. De wagens rijden met de Domo-reclame op de tanks. Van de zijde van de Domo is meegedeeld dat het de betrokken transportondernemers bekend is, dat ze niet voor anderen mogen rijden. Voor het transport van de melk van *De Samenwerking* is dagelijks slechts anderhalve tankwagen van Kroon nodig.

Elfduizend melkveehouders gaan akkoord

Gezamenlijke exploitatie Domo-Bedum

(Van onze Drentse redactie)

Meer dan elfduizend melkveehouders in Drenthe en Groningen hebben zich voor een gezamenlijke exploitatie van *DOMO-Bedum* verklaard. De gezamenlijke aanpak houdt de uitbetaling van één netto melkprijs aan de melkveehouders in. De voordelen van de reorganisatie zullen gelijkelijk over de deelnemende leden worden verdeeld.

Hiermee is de eerste fase afgesloten in de ontwikkeling van de Drents-Groningse Zuivelindustrie. Het doel van de gedane voorstellen was om door een reorganisatie en inpassing van de activiteiten tot noodzakelijke besparingen te komen. Deze konden worden bereikt door wijzigingen in de melkaanvoer, inpassing van de activiteiten door sluiting van een aantal fabrieken en een efficiëntere distributie van consumptiemelk en consumptiemelkprodukten. Het gehele pakket van maatregelen zal een merkbaar voordeel voor de melkveehouders opleveren, zo werd vanmorgen in Beilen meegedeeld.

De uitbetaling van een netto-melkprijs is al ingegaan. „In zuivel-Nederland zullen we tot nog verdere samenwerking komen”, profeteerde de hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-Bedum G. A. te Beilen, de heer K. de Boer.

Leeuwarder Courant 1968-07-11

Reorganisatie Domo-Bedum krijgt zijn beslag

Door gezamenlijke exploitatie fabrieken één netto-melkprijs

(Van onze landbouwredacteur)

De *Domo-Bedum* gaat aan de leden van de meeste harer deelgenoten één nettomelkprijs uitbetalen. Van de ongeveer 15.000 melkveehouders in het werkgebied van de Domo in Groningen en Drenthe hebben zich 11.000 voor dit plan verklaard. De fabrieken zijn reeds in gemeenschappelijke exploitatie bij de Domo. De nieuwe regeling maakt een eind aan de prijsverschillen, die er binnen de Domo bestaan en die o.a. tot een begunstiging van de boeren in Groningen heeft geleid.

De uit deze gang van zaken voortvloeiende reorganisatie zal met de sluiting van een aantal fabrieken gepaard gaan. Door het aannemen van het reorganisatieplan zijn de leden van de fabrieken in principe reeds accoord gegaan met de sluiting van fabrieken en het in gezamenlijk exploitatie nemen van andere.

Twee grote coöperaties die in Assen en Hoogeveen, hebben met de reorganisatie niet ingestemd en blijven zelfstandig bestaan. Als deelgenoot van de Domo kunnen zij wel hun overmelk aan de Domo blijven leveren op dezelfde basis als voorheen. Met een tweetal fabrieken voert de Domo nog besprekingen, die volgens de hoofddirecteur, de heer K. de Boer, positief verlopen. Drie deelgenoten hebben een nieuwe coöperatie gevormd, die de melk aan fabrieken in Friesland levert.

De Domo ontving vorig jaar in haar eigen bedrijven, 392 miljoen kg melk, waarvan 179 miljoen verwerkt werd tot melkpoeder en speciaal producten, 26 miljoen tot condens, 94 miljoen tot kaas, acht miljoen tot boter, 40 miljoen tot consumptiemelk en melkproducten, 44 miljoen werd bestemd voor levering aan het Amerikaanse leger en een miljoen werd teruggeleverd.

De Domo verhandelt haar eigen melkpoeder, maar is voor de afzet van boter en kaas aangesloten bij de NCZ, een zusterorganisatie van de Frico. De melkaanvoer zal door de gemeenschappelijke exploitatie van de fabrieken bij de Domo een aanmerkelijke stijging ondergaan. Het ligt in de bedoeling om naar verdere samenwerkingsvormen te zoeken in de zuivel, maar voor het zover is wil de Domo eerst in eigen huis de positie zo goed mogelijk maken.

Verwacht wordt, dat de reorganisatie bij de Domo grote besparingen zal opleveren o.a. bij het melkvervoer, door sluiting van fabrieken en betere bezetting van de overblijvende fabrieken en door een efficiëntere distributie van de consumptiemelk. Twee derde deel van de melkveehouders in het Domo-gebied hebben zich voor de reorganisatie uitgesproken en op basis daarvan zullen binnenkort concrete voorstellen aan de desbetreffende fabrieken worden gedaan. De veehouders blijven als leden van de plaatselijke coöperaties hun invloed op de gang van zaken bij de Domo houden.

Friese Koerier 1968-07-11

Hoofddirecteur K. de Boer: „een historisch besluit”

DOMO leden gelijk, en keert één netto-melkprijs uit⁹

(Van een onzer verslaggevers)

BEILEN – De Coöperatieve Melkproductenbedrijven DOMO-Bedum” waarvan het hoofdkantoor is gevestigd in Beilen, is bezig aan een drastische xtg binnen de totale organisatie van de 7 aangesloten zuivelbedrijven.

Hoofddirecteur, de heer K. de Boer deelde gisteren tijdens een persconferentie mee dat meer dan her vereiste twee-derde deel (ruim 11.000) van de 15.000 melkveehouders zich positief heeft uitgesproken voor een gezamenlijke coöperatie. Hij noemde dit „een historisch besluit”. Men kan door deze sanering die tevens een grote reorganisatie inhoudt, reeds in het komende jaar xx.000 besparen” De heer De Boer zei met zekerheid te weten dat dit bedrag in de toekomst nog groter zal worden.

Xxx van de belangrijkste gevolgen xxt leden-besluit is dat de DOMO-Bedum heden geen A-, B- en C-leden meer kent, maar aan alle leden dezelfde voorwaarden stelt. Hierdoor is bexxx dat alle boeren die bij de DOMO-Beilen aangesloten, dezelfde netto-melkprijs zullen krijgen uitbetaald. Dit houd onder meer in, dat het bedrijf te xxxx, dat na de fusie met Beilen een xxx cent per liter méér had bedongen, xx in geen uitzondering meer zal zijn.

Ook wordt hard gewerkt aan de sanering van het tanktransport en de reorganisatie van de leveranties aan het Amerikaanse leger in West-Europa. De DOMO-bedrijven exporteren naar 92 landen. Mede met het oog hierop wil men de produktie en afzet zoveel mogelijk centraliseren. Tegelijkertijd wil het wereldconcern zich meer toeleggen op de ontwikkeling in technologische en product-technische zin. Er blijven een paar fabrieken, die niet in de gezamenlijke

⁹ Tekst niet altijd leesbaar. Niet in te vullen woorden aangegeven als xx (ZHN.)

exploitatie deelnemen. Dit zijn de DOC uit Hoogeveen en de Acmesa te Assen. Zij houden op grond van hun B-lidmaatschap het recht om overmelk te leveren aan de DOMO.

Enkele fabrieken dicht

Met de plannen tot sanering zal het sluiten van enkele zuivelfabrieken gepaard gaan. Welke dicht gaan, is nog niet bekend, aldus de heer De Boer. Hij vertelde dat men tot deze sluitingen zal overgaan „op grond van objectieve cijfers” en „in nauw overleg met de plaatselijke besturen.”

Zoals bekend waren Rolde, Grollo en Anloo al eerder uit de DOMO getreden. De heer De Boer vertelde verder nog, dat het contact met de leden binnenkort verstevigd zal worden door middel van de uitgave van een ledenblad, waarin informatie op allerlei gebied zal worden gegeven. De hoofddirecteur was van mening, dat de relatie met andere grote Nederlandse zuivelconcerns, onder, meer op het gebied van verkoopverenigingen, in de komende jaren sterker dient te worden.

NvhN 1968-08-06

Oud-voorzitter Domo H. Dekker overleden

NvhN 1968-08-06

Domo-Bedum reorganiseert tankmelktransport: Ongerustheid

BEILEN: De Domo in Beilen is bezig met een reorganisatie van het tankmelkvervoer van de plaatselijke fabrieken naar de centrale bedrijven van de Domo. Dit geschiedt in het kader van de algehele reorganisatie die het bedrijf doormaakt en waarbij aangesloten op een enkele na, in gezamenlijke exploitatie komen.

Op het ogenblik verzorgen nog negen transportondernemingen het tankmelkvervoer, zeven bedrijven zouden met ingang van 5 oktober niet langer voor de Domo behoeven te rijden. Het vervoer zou geheel in handen komen van de firma W. Woltman in Gieten en de firma D. Pepping in Gasselte. Volgens de directie van de Domo worden er geen vervoerders zonder meer aan de dijk gezet. Volgens de secretaris van Wegtransport in Drenthe, de heer K. Dassen in Assen, zijn er geen schriftelijke contracten tussen vervoerders en Domo.

Oud Domo Voorzitter H. Dekker overleden.

In het Diaconessenhuis te Meppel is vrijdagavond op 74-jarige leeftijd overleden de heer H. Dekker, lid van Gedeputeerde Staten van Drenthe. Hij zou in september officieel afscheid nemen als gedeputeerde. De heer Dekker kwam in 1937 voor de CHU in de Provinciale Staten, sedert 1946 was hij lid van Gedeputeerde Staten.

Hij deed veel voor de reorganisatie van de waterschappen in Drenthe, die onder zijn bestuur van 150 tot 15 werden teruggebracht. De heer Dekker vervulde talrijke functies in Drenthe en was ondermeer voorzitter van de Coöp. Landbouwbank in Meppel en voorzitter van de Coöp. melkproduktbedrijven DOMO-Bedum te Beilen. Hij was officier in Orde van Oranje Nassau en ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Domo bouwt niet in Indonesië.

(Van onze Drentse redactie)

„'t Klopt niet,” zegt de hoofddirecteur van *DOMO-BEDUM* G.A. te Bellen, de heer K. de Boer, naar aanleiding van een bericht als zou zijn bedrijf met een onderneming in Bandung een overeenkomst hebben gesloten voor de bouw en de bedrijfsleiding van een fabriek voor melkprodukten in Bandung. Volgens het bericht zou er melkpoeder en gecondenseerde melk worden vervaardigd.

Zoals gemeld heeft *Domo-Bedum* G.A. te Beilen al enige tijd contacten in Indonesië „over een mogelijke ontwikkeling van de kansen”. De export naar Indonesië is wel op gang gebracht. Ook de Nederlandse regering neemt aan de besprekingen deel, waar de Indonesische regering bijzonder veel prijs op stelt, aldus de heer De Boer.

Het bericht, waarop de heer De Boer doelde, was afkomstig van Associated Press. Domo-Beilen zou in Indonesië een complete melkfabriek bouwen ter waarde van 1.3 miljoen dollar. Daarnaast zouden uit Nederland 25.000 koeien in Indonesië worden geïmporteerd. Een en ander zou zijn geëntameerd door de Siliwangi-divisie, een legereenheid die op West-Java is gelegerd.

Nieuwsblad vh Noorden 1968-10-07

DOMO en 'Friesland' bouwen in Indonesië.

De zuivelondernemingen 'Friesland'(CCF.) en Domo-Bedum hebben met de Indonesische Siliwangi-Stichting overeenstemming bereikt over het opzetten van een gezamenlijke zuivelontwikkelingsfabriek. Dit is zondag in Djakarta bekend gemaakt. De Nederlandse regering zal technische bijstand verlenen voor het xxxxxx

De overeenkomst die vorige week in Bandoeng werd besloten heeft ten doel de productie en bewerking van melk te ontwikkelen.

Van Nederlandse zijde waren aanwezig ir. G. A. M Meyer, directeur Agrarische Handel en Nijverheid van het departement van Landbouw, de heer Bouwes van 'Friesland' en de heer K. de Boer van Domo-Bedum uit Beilen.

Ir. Meyer zei dat over het te investeren kapitaal nog geen beslissing is genomen. De twee ondernemingen zijn ook betrokken bij de bouw van een zuivelfabriek in Thailand.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-10-18

DOMO-Bedum verdeelt werkgebied in regio's

(Van onze Drentse redactie)

In verband met de wijzigingen in het zuivelgebeuren en omdat meer aandacht zal worden gegeven aan de productiviteitszaken in de organisatie heeft de ledenvergadering van de *Coöperatieve Melkproductenbedrijven DOMO-BEDUM G.A.* gisteren in Assen besloten het werkgebied in regio's te verdelen. Deze gebieden krijgen een bestuur en, verklaarde gisteren de hoofddirecteur, de heer K. de Boer, de verenigingen zullen via de regio volledige inspraak krijgen. De leden-veehouders gaan voort door vertrouwensmen- sen, een raad van commissarissen vormen, zodat zij volledig inzicht krijgen in het beleid en op deze wijze een klankbord zullen vormen van de leden.

Een voorstel daartoe is gisteren in Bellevue te Assen met 388 tegen 22 stemmen aangenomen.

De tegenstemmers (3 fabrieken) konden zich met 'n onderdeel van het voorgelegde voorstel niet verenigen. Na de juni-vergadering van het vorige jaar zijn besprekingen gevoerd met de leden, ook met hen die niet aan de gezamenlijke exploitatie van de grondstoffen zouden meedoen. Uit de beraadslagingen kwam een voorstel tot statutenwijziging naar voren, dat gisteren is goedgekeurd. Een nodig geworden wijziging van het huishoudelijk reglement werd eveneens aangenomen.

De leden van de raad van commissarissen willen per regio door de leden worden aangewezen. De raad kan zich eventueel door deskundigen laten bijstaan. Het algemeen bestuur zal het werkgebied in regio's indelen. Het zal tot de vergadering in december de zaken voeren in overeenstemming met de gewijzigde statuten.

De heer De Boer deelde mee dat de fabriek te Thailand de volgende maand in proefproductie zal gaan. Met de lokale productie wordt in januari of februari begonnen. Ten aanzien van de plannen in Indonesië werd meegedeeld dat met de Indonesische regering besprekingen zijn gevoerd die hebben geleid tot de idee om samen met de CCF een lokale fabriek nabij Djakarta te stichten. Nadere voorstellen daartoe moeten nog worden uitgewerkt. De te stichten fabriek zal onder meer de plaatselijke consumptiemelk gaan verwerken.

De resultaten van het bedrijf te Beilen in de periode januari tot oktober zijn aanzienlijk beter, zo is gisteren verklaard, dan die in de vergelijkbare periode van het vorige jaar. DOMO--BEDUM G.A. heeft thans nog 23 fabrieken over. De bedrijven te Bunne, Den Hoorn, Glimmen, Eelde, Buinen,

Odoorn, Oosterhesselen, Farnsum, Eemster en Hooger-Smilde zijn gesloten, terwijl men nog met een vijftal in gesprek is. De bedrijfssluiting is niet ten koste gegaan van het personeel,

Leeuwarder Courant 1968-10-31

Domo-Bedum: Ledenkapitaal „*Samenwerking*” niet uitbetalen

BEILEN: De coöperatieve melkproductenbedrijven „*Domo-Bedum*” hebben vanmorgen op een buitengewone ledenvergadering met algemene stemmen besloten het ledenkapitaal van de uitgetreden zuivelfabrieken Rolde, Grolloo en Anloo niet terug te betalen. Totaal bedraagt dat ongeveer een kwart miljoen gulden. Zoals bekend, zijn de drie fabrieken (vijfhonderd leden) onder de naam „*De Samenwerking*” een fusie aangegaan, waarmee de oorspronkelijke coöperatieve verenigingen werden opgeheven. „*De Samenwerking*” trad niet toe tot de *Domo*, maar ging haar melk (ongeveer 25 miljoen kilo per jaar, 4,5 procent van het Domo-totaal) leveren aan de „*Zuidoosthoek*” in Oosterwolde.

De Domo-directie zei vanmorgen deze stap bijzonder betreurd te hebben. Aangezien volgens haar „*De Samenwerking*” niet overeenkomstig de statuten gehandeld heeft, heeft de Domo besloten de drie fabrieken uit het lidmaatschap te ontsetten en het ledenkapitaal in te houden. Op 18 juni ontving de Domo namelijk een brief dat de melkleverantie op 23 juni gestaakt zou worden, terwijl normaal het lidmaatschap drie maanden voor het einde van het boekjaar opgezegd dient te worden. De directeur van de fabriek in Rolde, J. Nicolai, zei dat de zaak wel door de rechtbank uitgezocht zal worden. Men is namelijk ook als afzonderlijk lid uit de *Nationale Coöperatieve Zuivelexportvereniging* (NCZ.) getreden en keerde als „*De Samenwerking*” niet terug. Dat ledenkapitaal is wel terugbetaald. Waarom, zal de *Domo* dat dan niet doen, vroeg de heer Nicolai zich af.

Bedrijven willen zelfstandigheid behouden

Verenigingen Anloo, Grolloo, Rolde geen Domo-lid meer

(Van onze Drentse redactie)

Een buitengewone ledenvergadering, die de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-BEDUM GA gisteren in Bellevue te Assen hield, heeft met algemene stemmen, namelijk 319, die 29 leden vertegenwoordigen, de verenigingen Rolde, Grolloo en Anloo het A-lidmaatschap ingaande 31 oktober 1968 ontzegd. De vorderingen zullen aan deze bedrijven worden uitbetaald, met uitzondering evenwel van het uittree-geld, dat voor Rolde f 121.441,15, voor Grolloo f 58.669,95 en voor Anloo f 83.041,17 bedraagt.

Zoals gemeld hebben de drie verenigingen op 6 juni jl. besloten een fusie aan te gaan en het lidmaatschap van DOMO-BEDUM niet opnieuw weer aan te vragen. De levering van de ongeveer 23 miljoen kg melk per jaar aan het bedrijf te Beilen werd gestaakt en afgestaan aan een fabriek te Oosterwolde.

De aanleiding tot het niet aanvragen van het lidmaatschap van DOMO-BEDUM was het feit dat de bedrijven uit Rolde, Grolloo en Anloo hun zelfstandigheid wensten te behouden. Nadat zij het bedrijf te Beilen van hun standpunt en de beslissing op de hoogte hadden gesteld, heeft het bestuur van DOMO-BEDUM de verenigingen gewezen op hun statutaire verplichtingen, die onder meer inhouden dat, zolang men nog lid is, geen melk aan derden mag worden geleverd.

Geen resultaat

Tijdens de buitengewone vergadering in Assen heeft de hoofd-directeur van DOMO-BEDUM, de heer K. de Boer, de leden er op geattendeerd dat bestuur en directie deze gang van zaken erg betreuren. Er is steeds contact met de drie verenigingen gezocht en er zijn besprekingen geweest, die evenwel niet tot een resultaat hebben geleid. „Wij blijven van mening, aldus de heer De Boer gisteren, dat de beslissing van de verenigingen voor hun leden een verkeerde is geweest. Het waarom van deze organisatie kunnen wij niet begrijpen DOMO-BEDUM immers heeft geen ander belang dan de belangen van de 18.000 leden te dienen”

Kort voor de vergadering in Assen heeft de DOMO-BEDUM-voorzitter, de heer J. Kuipers Gzn. te Valthe, nog een gesprek met de voorzitters van Rolde, Grolloo en Anloo gehad, maar ook dat bleef zonder resultaat. Met nadruk is gisteren gesteld dat DOMO-BEDUM steeds bereid blijft tot het voeren van een gesprek en om aan eventuele voorstellen van de verenigingen een willig oor te lenen.

Naar de mening van bestuur en directie van het bedrijf te Beilen hebben de drie verenigingen (die nu gecombineerd zijn in De Samenwerking) zich aan de bestaande verplichtingen willen onttrekken en in strijd met de goede trouw gehandeld.

Condensfabriek Indonesië DB. en CCF. in draait in 1970

(Van onze Drentse redactie)

BEILEN. De Coöperatieve Melkproduktenfabrieken *Domo-Bedum* G.A. te Beilen heeft samen met *Coöperatieve Condensfabriek Friesland (CCF.)* te Leeuwarden en een Indonesische maatschappij een samenwerkingsproject in voorbereiding voor de fabricage van „recombined condens” in Indonesië. Verwacht wordt dan in januari 1970 de fabriek in het Verre Oosten gaat draaien.

Dit deelde de hoofddirecteur van *Domo-Bedum*, de heer K. de Boer gisteren mee tijdens een excursie voor sociaal-economische journalisten door Drenthe. Specialisten zijn bezig om de zaak in Indonesië voor te bereiden. Zo is een grondige studie over de opzet van melkwinning, uitbreiding van de veestapel, voeding, melktransport, etc. nodig.

In de Indonesische vestiging zal de financiële regeling zodanig zijn dat 60 pct. voor rekening van de twee Europese partners komt en 40 pct. voor de Indonesische firma.

Eind november gaat het nieuwe bedrijf in Bangkok, opgezet met de *CCF* en *Condens-Gelderland-Overijssel*, proefdraaien. In de fabriek worden volle gesuikerde condens, magere gesuikerde condens en geëvaporeerde melk bereid. Hierdoor kunnen de exporten naar Thailand worden vervangen.

Domo-Bedum (export naar 90 landen) is bezig om zowel voor de binnen- als de buitenlandse markt een serie aseptische produkten te vervolmaken. Het betreft hier melk, chocolademelk, koffieroom, vla en pudding. Het belangrijkste voordeel van deze produkten is, dat ze niet meer in de koelkast bewaard behoeven te worden om toch enkele maanden houdbaar te zijn.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-11-26

Domo-Bedum deelt gebied in regio's

(Van onze Drentse redactie)

Domo-Bedum heeft, teneinde een gemeenschappelijke exploitatie beter te laten werken, het gebied - als gemeld - in een vijftal regio's ingedeeld, waardoor volgens hoofdbestuur en directie de organisatorische opbouw beter zal verlopen.

De vijf regio's zijn:

- 1) **Noord** (met Bedum);
- 2) **Noord-Drenthe** (met Farmsum, Peize, Glimmen, Roden, Bunne, Norg, Eelde, Vries, Zuidlaren, Gieten, Gasselternijveenschemond, Buinen, Eert en Borger);
- 3) **Zuidoost-Drenthe** (met Laude, Exloo, Odoorn, Zweeloo, Sleen, Noordbarg, Oosterhesselen, Gees, Dalen., Dalerveen, Nieuw-Schoonebeek, Coevorden en Schoonebeek);
- 4) **midden-Drenthe** (met Assen, Hoogersmilde, Westerbork, Beilen, Wapse, Diever, Dwingeloo en Eemster)
- 5) **Zuidwest-Drenthe** (met Wapserveen, Uffelte, Ruinen, Hoogeveen, Koekange, Haalweide, Zuidwolde, Rogat, De Venen, Ruinerwold, Havelte en Slagharen).

In elke regio wordt een regionaal bestuur gevormd, bestaande uit de voorzitter en een bestuurslid van de in deze regio gevestigde A-leden. Het regiobestuur zal de vereniging over alle Domo-Bedum-zaken inlichten. Elke regio kan zich doen vertegenwoordigen in de raad van oommissarissen door één persoon per 50 miljoen kg. melk.

Nieuwsblad van het Noorden, 1968-11-30

Nota over streven naar eenheid van Drents-Groningse Zuivelbond

(Van onze Drentse redactie)

De *Drents-Groninger Zuivelbond* heeft de positie en de taak van de bond bij een verdere integratie van de zuivelbedrijven nader uitgewerkt.

In de ledenvergadering van mei j.l. is al een verklaring voorgelezen over de positie en de taak van de zuivelbond bij de verdere ontwikkeling. Met het bestuur van *DOMO-Bedum* werd nagegaan welke taken de bond in de gemeenschappelijke exploitatie (G.E.) van de binnen het DOMO-Bedum-verband samenwerkende bedrijven zinvol ter hand zou kunnen nemen, waarover toen een globaal beeld gevormd kon worden. Enkele leden, die zelfstandig blijven doorwerken, hebben daarna opgemerkt het logisch te achten dat ook de bondsleden die niet in het DOMO-Bedum-verband samenwerken, bij het overleg over de positie en de taak van de zuivelbond waren betrokken. Het is duidelijk, zo wordt van de zijde van de *Drents-Groninger Zuivelbond* opgemerkt, dat deze verklaring wel voor een nadere uitwerking vatbaar is.

De uitgangspunten waarvan 't bondsbestuur bij zijn beleid is uitgegaan en nog uitgaat zijn: het streven naar eenheid in de organisatie, waarin het bondsapparaat voor alle leden beschikbaar blijft; de bond zal zo weinig mogelijk uitvoerende taken op zich nemen, maar zich richten op ondersteuning van de begeleiding, beheersing en bewaking van de bedrijfsvoering; de uitvoering van de taakstelling van de bond kan niet op zeer korte termijn worden gerealiseerd, omdat er bij de bedrijven nog systemen moeten worden ingevoerd om de meer systematische aanpak van het bondswerk mogelijk te maken. De bond kan bij de invoering van deze systemen behulpzaam zijn.

De achtergrond waartegen de nieuw opgezette taakstelling van de bond moet worden gezien is het delegatieproces in de bedrijven, waardoor de afstand tussen leiding en uitvoering groter wordt en er zelfstandige functies ontstaan die bekleed worden door zelfstandige meer gespecialiseerde medewerkers. Deze situatie is het gevolg van het groter en ingewikkelder worden van de bedrijven en vraagt om meer begeleiding, beheersing en bewaking van de bedrijfsvoering.

Van de drie bondstaken (de belangenbehartigende, de controlerende en de adviserende functie) zal de eerste geen wijzigingen ondergaan. Ten aanzien van de controlerende functie zal de bond een onafhankelijke positie innemen, zodat het bestaan en de inhoud ervan uiteindelijk door de leden wordt bepaald.

De uitvoerige nota van de bond komt in de op 10 december a.s. in Bellevue te Assen te houden algemene ledenvergadering aan de orde.

Drents- Groninger Zuivelbond gaat statuten aanpassen

(Van onze Drentse redactie)

De Drents-Groninger Zuivelbond die als gemeld gisteren in Bellevue te Assen zijn algemene ledenvergadering hield, heeft zich akkoord verklaard met het rapport, dat zal dienen als uitgangspunt voor de aanpassing van de statuten aan de veranderde organisatorische verhouding in de Drents-Groninger zuivelwereld. De uitgangspunten zijn: o.a. het streven naar eenheid in de organisatie, waarin het bondsapparaat voor alle leden beschikbaar blijft; en het zich richten op ondersteuning van de begeleiding, beheersing en bewaking van de bedrijfsvoering.

De achtergrond waartegen de nieuw opgezette taakstelling van de bond moet worden gezien, aldus het rapport, is het delegatieproces in de bedrijven waardoor de afstand tussen leiding en uitvoering groter wordt en er zelfstandige functies ontstaan die bekleed worden door zelfstandige meer gespecialiseerde medewerkers. Deze situatie is het gevolg van het groter en ingewikkelder worden van de bedrijven.

De bond zal de interne accountantsfunctie waarnemen, terwijl de externe accountantsfunctie wordt opgedragen aan een maatschap.

Gisteren is de vereniging *De Samenwerking te Rolde*, ontstaan uit de verenigingen Anloo, Grolloo en Rolde, als lid van de bond toegelaten.

De FNZ-voorzitter, de heer G. H. E. M. van Waes, reikte de gouden medaille, gewonnen bij de centrale kaaskeuring, uit aan de fabrieken te Assen, Beilen (DOMO BEDUM) en Wapserveen. Een zilveren medaille behaalden Eringa, Grijpskerk, Haalweide, Kolderveen, Laude, Peize, Roden, Ruinen en Zuidwolde, terwijl aan Borger, Koekange, Marum, Norg, Slagharen en Westerbork een bronzen medaille werd toegekend. De heer Van Waes hield daarbij een pleidooi voor het aanbrengen van een herkenningsteken op de Nederlandse kaas.

Nieuw benoemde bestuursleden zijn de heren J. Meursing te Gieten en R. Jager te Wijster. De heer J. Werkman te Ezinge werd gekozen in de Samenkomst van directeuren. Benoemd zijn in de commissies de heren H. Stobbe te Emmen (boterkeuringen), W. Boersma te Wapserveen (kaaskeuringen) en J. de Boer te Sleen (onderwijs). Het bedrijf te Borger werd lid van de commissie voor controle van de bondsrekening.

1969

Nieuwsblad van het Noorden, 1969-01-09-a

Voorzitter Knottnerus van Landbouwschap

Plan-Mansholt: sociaal onaanvaardbaar beleid

„Het plan-Mansholt versterkt de toch al bestaande misvatting, dat de overschotproblemen het gevolg zouden zijn van een verouderde structuur van de landbouwbedrijven. Het gaat hier om een sociaal onaanvaardbaar beleid en het is een rem op de structuurverbetering door de boeren en tuinders zelf.” Dit zei gisteren voorzitter Ir. C. S. Knottnerus van het *Landbouwschap* in zijn nieuwjaarsrede, waarin hij weinig heel liet van het plan-Mansholt. Hij zei er om. nog dit van: „We lopen op het ogenblik het gevaar, dat de agrarische bevolking die toch al twijfelt aan de juistheid van het landbouwbeleid, haar vertrouwen daarin verliest.

Op de ledenvergadering van de *Coöperatieve Melkproductenbedrijven DOMO-BEDUM G.A.*, die gisteren in Assen is gehouden, is het plan-Mansholt ter sprake gebracht door hoofd-directeur K. de Boer. Volgens hem zal realisering geheel of gedeeltelijk, mogelijk leiden tot een periode van marktverstoringen en speculaties.

De heer De Boer herinnerde er aan dat de adviezen in de nota van dr. Mansholt ten aanzien van de zuivel onder meer behelzen een verlaging van de interventieprijs voor boter per 1 april a.s. met 36% van *f* 6,28 per kg naar *f* 4,03 per kg en een verhoging van de interventieprijs voor magere melkpoeder met 73% van *f* 1.49 per kg naar *f* 2,58 per kg. Hoewel het volgens de heer De Boer de vraag is of een dergelijke drastische ingreep gerealiseerd zal worden zou zelfs een beperkte aanpassing per 1 april a.s. al de nodige consequenties hebben.

Gehele of gedeeltelijke uitvoering van het voorstel houdt in, aldus de hoofddirecteur, dat produkten van volle melk met een vetgehalte van 3.70 % praktisch in prijs gelijkblijven. Alle produkten met een lager vetgehalte zullen volgens de heer De Boer in prijs gaan stijgen. Bij de uitvoer naar derde landen zal normaal gesproken de exportrestitutie voor de produkten moeten worden verhoogd. Bij een efficiënt systeem zouden deze gewijzigde restituties alleen gelden voor produkten, bereid na 1 april. Men zou eigenlijk, meende de heer De Boer, tijdelijk een dubbelrestitutiesysteem moeten hebben voor produkten, vóór en na 1 april geproduceerd. Wanneer het Nederland alleen betrof, zou dat mogelijk nog uitvoerbaar zijn, maar in andere EEG-landen is dat beslist niet te realiseren.

Directeur DOMO-BEDUM over zuivel:

„Positie op de wereldmarkt alleen steviger door meer samenwerking”

(Van onze Drentse redactie)

„Het Nederlandse zuivelproduct heeft een goede naam en wij hebben een goede positie op de wereldmarkt, maar wij zullen deze alleen kunnen handhaven en zo mogelijk verstevigen indien wij ook bereid zijn tot een grotere samenwerking, niet alleen provinciaal, maar ook nationaal of internationaal”. Dit zei de heer K. de Boer, hoofd-directeur van de *Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-BEDUM G.A.*, gisteren in Assen tijdens de algemene ledenvergadering van deze organisatie. Medegedeeld werd dat DOMO-BEDUM gunstige financiële resultaten heeft geboekt.

In zijn mededelingen memoreerde de heer De Boer de organisatorische ontwikkeling die resulteerde in de gemeenschappelijke exploitatie, waaraan tot dusver 35 van de 38 ledenverenigingen deelnemen. De doelstelling is gelegen in het streven om tot een nauwere samenwerking en een betere opzet van de exploitatie van de organisatie en de aangesloten ledenfabrieken te komen. Er ligt een mogelijkheid om te besparen op aanvoerkosten, ontvangst, verwerking, opslag, distributie, verkoop en ontwikkeling. De Integratie van activiteiten moet op een breed terrein, eventueel in samenwerking met derden, tot meer ontwikkeling worden gebracht, evenals de samenhang tussen productie, verkoop en ontwikkeling. De grenzen in het kader van de EEG vervagen. aldus de heer De Boer, en meer en meer zal Europees gedacht en gehandeld worden.

De commissie kwaliteitsbeheersing van de grondstof melk heeft een rapport uitgebracht aan de besturen van Zuivelbond en DOMO-BEDUM, waarin de zienswijze wordt weergegeven omtrent de mogelijkheden die kunnen leiden tot een verhoging van het eiwitgehalte van de melk. De heer De Boer bepaalde voorts de aandacht bij de gemeenschappelijke zuivelmarkt in de EEG.

Het bedrijf te Bangkok (Phranakorn) nadert zijn voltooiing en zal nog deze maand of begin februari in werking gaan. De onderneming zal dan volle en magere gesuikerde condens en geëvaporeerde melk bereiden.

Met de CCF wordt in Indonesië een samenwerkingsproject gesticht voor de bereiding van gerecombineerde condens, gezamenlijk met twee Indonesische partners. Er wordt een stichting in het leven geroepen waarin de vier partners van het eerste project en andere, in de veehouderij belanghebbende aandeelhouders in Indonesië. Deze stichting krijgt tot taak om de veehouderij in Indonesië tot ontwikkeling te brengen en te begeleiden in samenwerking met de Indonesische en Nederlandse overheid.

Intern is de vraag onder ogen gezien op welke wijze het bedrijf te Bedum op langere termijn een verantwoorde bestemming kan worden gegeven. Een en ander is nog in bespreking en zal eventueel te zijner tijd in een ledenvergadering aan de orde worden gesteld.

DOMO-BEDUM brengt straks een nieuw product, de zogenaamde minimelk op de markt, die een vetgehalte heeft van 1,5 %.

Nieuwe bestuursleden DOMO gekozen

(Van onze Drentse redactie)

In de gisteren onder leiding van de heer J. Kuipers Gzn. uit Valthe in Bellevue te Assen gehouden algemene ledenvergadering van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DO-MO-BEDUM GA zijn in verband met de statutenwijzigingen (indeling van het werkgebied in regio's) bestuursverkiezingen gehouden.

Tot bestuursleden zijn gekozen de heren F. Britzel, Usquert en P. Faber, Westeremden (regio Noord), H. E. Pott, Borger en H. van der Es, Buinerveen (Noord-Drenthe). P. Mulder, Dwingeloo en J. T. Hessels. Bellen (midden-Drenthe), J. D. Alberti, Ruinerwold en K. Dedden, Havelte (zuidwest-Drenthe), L. Euving, Gees en ir. W. Harding, Stillingen (zuidoostDrenthe).

Adviserende bestuursleden werden de heren R. Schuurmens, Ruinerwold, A. J. Idema, Dalen en A. Joosten, Vries.

Tot lid van de raad van , commissarissen zijn benoemd de heren G. Kadijk, Baflo en J. Kraak, Garrelsweer (Noord), J. Brinks, Eext ; J. Oortwijn, Langeloo en T. E. Willema, Roden (Noord-Drenthe), J. Meppelink, Mantinge, H. Grappen, Diever en L. Hessels, Leggeloo (midden-Drenthe). B. Leistra, Hoogeveen, J. Huls, Koekange, G. Lommers, Lankhorst en W. Brals, Wapserveen (zuidwest-Drenthe) en K.G. Berends, Veenoord, B. Wilms, Schoonebeek en G. Warmolts, Zweeloo. De heer J. Kuipers werd als voorzitter met algemene stemmen herkozen.

Verslag eerste jaarvergadering DOMO-BEDUM te Assen

„Domo- Bedum” G.A.

De Domo-Bedum, in nieuwe opzet, hield op 8 januari in Assen een goede vergadering. In deze vergadering bleek vertrouwen in de eigen coöperatie.

Voorzitter J. Kuipers en hoofddirecteur K. de Boer benadrukten: „We kunnen met elkaar veel doen en we zijn voor de toekomst niet bang”.

Voorzitter J. Kuipers Gzn.

De voorzitter van de Domo-Bedum sprak in zijn openingswoord op de algemene ledenvergadering zijn dank uit voor het feit dat het in 1968, na zeer veel vergaderen en vele besprekingen, gelukt is tot een doelmatiger aanpak te komen in de gehele organisatie. In de gehouden kringvergaderingen was bij de leden veel begrip gebleken en over het algemeen is er een duidelijk verlangen om te komen tot een intensieve samenwerking in groter Domo-Bedum-verband.

Hij sprak zijn spijt uit dat helaas nog enkele verenigingen (nl. drie van de achtendertig ¹⁰) nog niet met de voorstellen hebben kunnen instemmen om tot de gezamenlijke exploitatie toe te treden. Het is te hopen dat in een later stadium daarover wel overeenstemming kan worden bereikt.

Voorzitter Kuipers wees er op dat elders in de maatschappij de zaak ook in beweging is. De taak waar wij allen voor staan, is om tot een rationelere opzet te komen, zowel bestuurlijk als in de directie, zei de heer Kuipers, die vervolgens memoreerde welke beslissing op 17 oktober j.l. genomen is, waarmee de grondslag werd gelegd voor de nieuwe opzet.

De Domo-Bedum heeft een belangrijk jaar achter de rug waarin goede vorderingen zijn gemaakt. We hopen dat in 1969 voort te zetten, aldus de heer Kuipers.

Verkiezingen voorzitter, bestuur en Raad van Commissarissen

Overeenkomstig de nieuwe statuten vonden op deze vergadering uitvoerige verkiezingen plaats, die overigens een zeer vlot verloop hadden, waarbij het frappeerde dat zoveel stemmen werden uitgebracht op de eerstgeplaatsten van de dubbeltallen. Daaruit moge de grondige voorbereiding blijken welke is voorafgegaan aan deze vergadering.

De huidige voorzitter, de heer J. Kuipers Gzn. te Valthe, mocht het genoegen smaken dat de vergadering hem een groot vertrouwen schenkt, na wat er allemaal is tot stand gebracht. Bij de schriftelijke stemmingen werd hij met algemene stemmen wederom tot voorzitter gekozen. Met overgrote meerderheid en vele malen zelfs met algemene stemmen werden de bestuursleden in hun functie benoemd. Dat waren voor de regio Noord de heren F. Britzel te Usquert en P. Faber te Westeremden. Voor de regio Noord-Drenthe de heren H. E. Pofst te Borger en H. v.d. Es te Bunnerveen, voor Midden-Drenthe de heren P. Mulder te Dwingeloo en J. T. Hessels te Beilen, voor ZW-Drenthe de heren J. D. Alberti te Ruinerwold en K. Dedden te Havelte, voor ZO-Drenthe de heren L. Euving te Gees en ir. W. Harding te Sellingen.

¹⁰ Acmesa Assen; DOC Hoogeveen en De samenwerking (Anloo Grolloo en Rolde)

Door de samenkomst van directeuren werd een voordracht ingediend voor drie adviserende leden (directeuren van de fabrieken). Als zodanig werden benoemd de heren R. Schuurmans te Ruinerwold, A.I. Idema te Dalen en A. Joosten te Vries.

De samenstelling van de Raad van Commissarissen werd op dezelfde wijze gekozen als met de bestuursleden het geval was, n.l. door de regiobesturen werden dubbeltallen ingediend. Met overgrote meerderheid of met algemene stemmen werden gekozen: voor regio Noord de heren G. Kadijk te Baflo en I. Kraak te Garrelswier; voor Noord-Drenthe de heren J. Brinks te Eext, J. Oortwijn te Langelo en T.E. Willems te Roden; voor Midden-Drenthe de heren J. Meppelink te Mantinge, H. Gruppen te Diever en L. Hessels te Leggelo; voor ZW-Drenthe de heren B. Leistra te Hogeveen, J. Juls te Koekange, G. Lommers te Lankhorst en W. Brals te Wapserveen en voor ZO-Drenthe de heren K.G. Berends te Veenoord, B. Wilms te Schoonebeek en G. Warmolts te Zweeloo.

Met zeer weinig plichtplegingen werden de verkiezingen beklonken ter wille van de tijd, „terwijl we toch wel weten wat men zeggen zal“, zei de voorzitter, die toezegde dat hij weer als voorzitter zijn beste krachten zal wijden aan de Domo-Bedum. Hij vestigde er voorts de aandacht op dat de nieuwbenoemde Raad van Commissarissen als iets anders moet worden gezien dan een soort commissie van toezicht. Deze raad zal in de nieuwe organisatorische opbouw als een afzonderlijk en zelfstandig overlegorgaan functioneren.

D.

Domo-Bedum, nu en straks

De hoofddirecteur van *Domo-Bedum*, de heer K. de Boer, hield op de algemene vergadering te Assen een uitvoerige beschouwing, waar hij verschillende belangrijke zaken aansneed, niet alleen wat betreft de eigen organisatie, maar ook in het algemeen.

Het jaar 1968 is een belangrijk jaar geweest, zowel provinciaal, nationaal als internationaal, zei de heer De Boer. In het eigen werkgebied kwam de gemeenschappelijke exploitatie tot stand van 35 van de 38 leden die de Domo-Bedum-organisatie telt. Met de gemeenschappelijke exploitatie van de 35 leden is een heropzet gerealiseerd voor de gehele melkverwerking.

Het is thans mogelijk op brede schaal een melkbestemmingsplan te realiseren, waarmee zo goed mogelijk de technische apparatuur bezet wordt en getracht zal worden een breed assortiment produkten te fabriceren. De ingestelde werkgroepen zullen hier toe hun steentje bijdragen.

Dat neemt niet weg dat volgens de heer De Boer een verdere bundeling binnen de organisatie als in breder verband noodzakelijk is.

Hoofddirecteur K. de Boer

In zijn betoog toonde de heer De Boer aan dat dit nodig is tegen de achtergrond van het feit dat de meeste bevoegdheden waarover ons land tot nog toe de beschikking had, verschoven zijn naar Brussel. Niet alleen betreft dit het beleid, doch ook de uitvoering daarvan en derhalve de controle daarop. Voor het bedrijfsleven is het een gebiedende eis de vinger aan de pols te houden wat betreft de ontwikkelingen in eigen land, in Brussel en de rest van de wereld. Uit economische beleidsoverwegingen is een heroriëntatie van het zuivelbedrijfsleven noodzakelijk.

Onze taak is produkten van een goede kwaliteit te leveren tegen een redelijke prijs. Daartoe is vereist dat we de productieprocessen goed beheersen wat betreft de opeenvolging van activiteiten, hetgeen begint bij de melkaanvoer en eindigt bij het gereede produkt in de markt. Willen wij een goede opbrengstprijis voor de grondstof melk realiseren, dan is een beleidsplan op langere en kortere termijn noodzakelijk, betoogde de heer De Boer. Elke commerciële organisatie die zichzelf respecteert, werkt volgens dergelijke plannen. Door betere aanwending van de middelen waarover we beschikken, moeten we trachten een verdere verhoging van de opbrengst te bereiken.

Productie verkoop en ontwikkeling (van produkten en markt) kunnen niet onafhankelijk van elkaar werken. Om geen verspilling van talenten te veroorzaken is een goede coördinatie strikt noodzakelijk. Bedrijven en organisaties, die op dit punt hun zaken goed voor elkaar hebben, hebben de beste kansen.

De heer De Boer onderstreepte dat de huidige prijsontwikkeling onder druk staat van het marktgebeuren, zowel binnen als buiten Europa. Niet alleen moet getracht worden dat de bedrijven een goede bezetting hebben in de zomer en in de winter, wat een uitermate belangrijke zaak is, maar ook dient ernstig nagegaan te worden in hoeverre een verdere samenwerking binnen de zuivel in Nederland kan worden gerealiseerd. Samenwerking met andere industrieën die in ons verlengde liggen, biedt ook mogelijkheden, zei de heer De Boer. Wat dit laatste betreft hebben de Domo-Bedum-bedrijven met andere een uitwisseling van arbeidskrachten in tijden van lagere productie. Dit voldoet goed, terwijl hierdoor de betreffende arbeidskrachten voor het bedrijf behouden blijven.

Grenzen vervagen

In ons land moet voorts meer Europees gedacht en gehandeld worden, zei de heer De Boer. Het accent wordt meer en meer op Brussel gelegd. Aan deze ontwikkeling moeten we medeleiding geven door te trachten de eventuele grenzen die nog bestaan te helpen wegwerken. Het is daarom een juist uitgangspunt dat in Domo-Bedum-verband tot een gemeenschappelijke exploitatie is besloten. Hier kan het echter niet bij blijven. Steeds moet op de voet gevolgd worden welke resultaten we bereiken en hoe het eventueel anders kan en verder verbeterd kan worden. Er is een verdere analyse nodig, zowel wat de productie en de exploitatie als de technische en technologische ontwikkeling betreft. We gaan dezelfde kant op als men in de Verenigde Staten reeds heeft bereikt. Een gebiedende eis is daarbij dat een zo breed mogelijk terrein in een breed samenwerkingsverband met andere organisaties zo goed mogelijk bearbeid wordt.

Brusselse voorstellen

Over het plan-Mansholt zei de heer De Boer dat thans adviezen ter tafel liggen welke van groot belang zijn voor de gehele zuivelsector. Deze voorstellen vragen evenwel nog een diepgaande studie. Er zitten echter goede mogelijkheden in voor de Nederlandse veehouderijsector. Het is noodzakelijk dat wij onze positie, maar ook die in andere gebieden van de EEG, nauwkeurig bestuderen, om daaruit onze conclusies te kunnen trekken, waar wij vervolgens naar handelen kunnen.

De Brusselse voorstellen houden een belangrijke wijziging in voor het zuivelbeleid omdat immers, wanneer deze voorstellen gerealiseerd worden, de vetwaarde van de melk met ca. 38% verlaagd wordt en de waarde voor eiwitbestanddelen met 73% zal worden verhoogd. Voor de volle produkten zal deze beleidswijziging van betrekkelijk geringe invloed zijn, zulks in tegenstelling tot de magere en niet-volle produkten. Wanneer deze wijziging per 1 april a.s. zal

worden doorgevoerd, ook al is dat misschien in afgezwakte mate, zullen we er op bedacht moeten zijn dat een ernstige marktverstoring zal gaan optreden, gepaard gaande met speculaties in de handel. Ervaringen, opgedaan in augustus 1968, onderstrepen dit.

In Nederland zijn we in staat om dit soort verstoringen tegen te gaan, maar dat is niet het geval in andere landen van de EEG. Hierop moeten we zeer attent zijn, zei de heer De Boer en dit maakt het mede noodzakelijk dat meer dan ooit een gerichte aanpak plaatsvindt.

In Domo-Bedum-verband

Vervolgens stond de heer De Boer uitvoerig stil bij actuele zaken welke in Domo-Bedum-verband de aandacht vragen. Dat zijn in de eerste plaats de kostenbesparingen, welke bereikt kunnen worden door het opvoeren van de efficiëntie van de melkaanvoer en de melkontvangst gezien in relatie tot de plaatselijke omstandigheden. Hiermee houdt direct verband de kwaliteitsbeheersing van de grondstof melk, benevens het verhogen van het eiwitgehalte en de uitbetaling naar eiwitgehalte. Tegen de achtergrond van de Brusselse voorstellen wordt de uitbetaling naar eiwit nog eens dik onderstreept. Getracht moet worden aan deze ontwikkeling meer richting te geven dan tot nog toe het geval was. Aan de besturen van de regio's zullen binnenkort plannen op dit terrein worden voorgelegd. In aansluiting op wat hij eerder had opgemerkt, zei de heer De Boer dat het ondernemingsbeleid van de Domo-Bedum in toenemende mate gericht moet zijn op een verbetering van de efficiency. Maar dat niet alleen, ook productontwikkeling marketing en reclame vereisen een steeds grotere aandacht om de marktpositie in binnen- en buitenland, ook overzee, te verbeteren.

Vervolgens gaf de heer De Boer een uiteenzetting van de verbeteringen en vernieuwingen welke bij de bedrijven in uitvoering zijn en hij kon daarbij de verheugende mededeling doen dat voor een van de twee projecten, welke voor een subsidiebijdrage uit het Europese Fonds in Brussel zijn voorgedragen, nu officieel bekend is dat een subsidie is toegewezen van ca. f 600.000,-.

Ook het tweede project staat er goed voor, zei de heer De Boer, omdat daar zelfs prioriteit aan is toegekend. Vervolgens verstrekten de heer De Boer mededelingen over de verschillende bedrijven en de deelnemingen waarin de Domo-Bedum participeert. Zo is in Beilen apparatuur in gebruik genomen voor het ontzouten van wei. Hierdoor kan binnenkort op grote schaal een speciaal produkt op de markt worden gebracht, waarvoor een goede belangstelling kan worden verwacht. De eerste proeven hebben reeds tot goede resultaten geleid. Dit produkt is bestemd voor menselijke consumptie en babyvoeding.

Het bedrijf in Bangkok, waarin Domo-Bedum participeert, nadert zijn voltooiing. Aan een voltooiing van het verkoopbeleid wordt tevens hard gewerkt. De heer De Boer verwachtte nog wel enkele aanloopmoeilijkheden, zodat over twee à drie jaar de positie daar beter bepaald kan worden. Voorts worden voor een vestiging in Indonesië voorstellen uitgewerkt die hun voltooiing naderen. In dat land is een grote behoefte aan melkproducten en zijn beslist goede afzetmogelijkheden. Voor ons bedrijf liggen daar beslist perspectieven, zei de heer De Boer. De afzet van consumptiemelk in Domo-Bedum-verband overtreft de verwachtingen. Voor speciaal-produkten zijn goede afzetmogelijkheden. Binnenkort wordt ook gestart met zgn. „mini-melk”.

In het bedrijf in Bedum, waar belangrijke veranderingen zijn doorgevoerd, konden zeer belangrijke kostenbesparingen worden bereikt. Ook het bedrijf in Beilen laat goede resultaten

zien. Door een betere coördinatie van de activiteiten wordt duidelijk dat daardoor betere resultaten te bereiken zijn. De heer De Boer deelde mede dat een en ander tot gevolg zal hebben dat de nabetaling over het boekjaar 1968 beter zal zijn dan over het voorafgaande jaar.

Vervolgens verschaft de heer De Boer mededeling over het bedrijf in Sloten, waarin de Domo-Bedum participeert, over de deelnemingen in het Rivellabedrijf in Wolvega, de Ommelanden in Groningen en het Saconobedrijf in Oosterwolde (Crespachips). Over het algemeen is de ontwikkeling in deze bedrijven bevredigend tot gunstig. Wel vroeg de heer De Boer de leden van de Domo-Bedum alle medewerking te verlenen om voor het Saconobedrijf een bredere afzetbasis te helpen bewerkstelligen. De medewerking van de leden is daartoe zeer waardevol en in het belang van allen.

Ook is het mogelijk om de omzet van de consumptie-ijsfabriek (Lichijs) door stimulering via de fabrieken te vergroten. De heer De Boer meende dat hierdoor een omzetvergroting van 40% mogelijk moet zijn. Voor de versteviging van de onderlinge band werd voor de eerste keer een voorlichtingsblad uitgegeven (De Melkweg). Het is de bedoeling dat per kwartaal een dergelijk blad verschijnt. De heer De Boer vroeg hiervoor de nodige aandacht van de leden om van dit blad, via publicaties e.d., een goed gebruik te maken.

Aan het einde van zijn rede herhaalde de heer De Boer dat in nauwe samenwerking, zowel in regionaal als in nationaal verband, de zuivelcoöperatie goede toekomstmogelijkheden heeft. We kunnen nog veel doen, zei hij, wanneer we onze zaken goed aanpakken. Daarvoor zijn we niet bang. Er zijn in deze wereld vele miljoenen die die taak graag van ons zouden overnemen.

D.

Nieuwsblad van het Noorden, 27 januari 1969, blz. 10

COÖPERATIEVE MELKPRODUKTENBEDRIJVEN
"DOMO - BEDUM" G.A. BEILEN
heeft tengevolge van een reorganisatie
te koop aan te bieden
de voormalige
Coöp. Zuivelfabriek te Bunne
met bijbehorende terreinen.
Het pand kan voor meerdere doeleinden geschikt worden geacht.
Belangstellenden worden verzocht zich in verbinding te stellen met het hoofdkantoor voor het verkrijgen van nadere informatie.
Telefoon 05930 - 2441, toestel 117 of 129.

DIRECTEUR DOMO - BEDUM

„Beter contact bedrijf-school van belang voor industriële ontwikkeling”

(Van onze redactie in Assen)

„Een beter contact tussen het bedrijfsleven en het onderwijs is voor de industriële ontwikkeling in de toekomst zeer belangrijk”. Dit zei de heer K. de Boer, directeur van de coöperatieve melkproduktbedrijven **Domo-Bedum** GA te Beilen, gisteravond in Bellevue in Assen op een bijeenkomst van de afdelingen Groningen en Drenthe van het Nederlands Instituut voor efficiëntie (NIVE) en de Nederlandse vereniging voor doelmatig onderhoud (NVDO).

Het onderwijs op de lts, uts, hts en ook op de technische hogescholen moet volgens de heer De Boer meer worden gericht op de taak van de leerlingen in het bedrijfsleven.

De heer De Boer zei een voorstander te zijn van inspraak van de technici in de bedrijfsvoering van een onderneming. Nog teveel wordt door de ondernemers de fout gemaakt, zo meende hij, dat de specialisten niet gekend worden in het bedrijfsgebeuren.

„Het is van belang”, aldus de heer De Boer, „hen (de technici — Red.) in onze management in te schakelen en hen op de hoogte te houden met de bedrijfsresultaten.”

Nieuwsblad van het Noorden, 1969-05-05

Jaarverslag Drents-Groninger Zuivelbond

Zuivelbedrijven gingen sterker samenwerken.

(Van onze Drentse redactie)

Het afgelopen jaar is voor de Drents-Groninger zuivelindustrie een periode geweest waarin een vergaande vorm van samenwerking tussen de zuivelbedrijven is gerealiseerd. In feite waren de bindingen die de meeste bedrijven met het centrale productiebedrijf hadden, al vrij sterk maar deze waren niet van die aard - zo staat in het jaarverslag van de *Drents-Groninger Zuivelbond* - dat een volledige benutting van de mogelijkheden tot sanering kon worden verkregen.

In het uitgebreide verslag wordt gezegd dat een groot aantal bedrijven besloot om met Domo-Bedum een gemeenschappelijke exploitatie aan te gaan. Een aantal andere leden bracht het bedrijf volledig in. Dat laatste gebeurde in die gevallen waar de exploitatie niet verantwoord in het nieuwe geheel kon worden voortgezet. Op deze wijze ontstond er een samenwerking tussen 39 verenigingen en Domo-Bedum die een gemeenschappelijke verwerking van 450 miljoen kg melk mogelijk maakt.

Deze ontwikkeling heeft de organisatorische structuur van de Drents-Groninger zuivelindustrie sterk veranderd. De situatie leidt er toe, aldus het verslag, dat ook organisatorisch een grotere homogeniteit in de groepering ontstaat. De verenigingen behouden in deze vorm van

samenwerking hun zelfstandigheid. Het feit dat een aantal verenigingen hun bedrijf aan *Dom-o-Bedum* heeft overgedragen en de anderen niet, doet volgens de bond daaraan weinig toe of af.

Naast deze grote concentratie handhaven zich nog enkele grote verenigingen met bedrijven die wat betreft hun produktiestructuur en omvang goede mogelijkheden hebben. Op grond daarvan lijkt het volgens het verslag wel aannemelijk dat op korte termijn in de nu ontstane structuur geen veranderingen van betekenis zullen komen.

Dat de verhoudingen tussen de leden in bondsverband zijn gewijzigd is volgens het verslag niet te ontkennen. Maar dat is niet het grootste probleem, al lijkt dat er naar buiten toe wel eens wat op. De benadering van deze veranderingen is naar het gevoel van het bondsbestuur wat te veel gebaseerd op minder prettige verhoudingen in het verleden en dus wat gevoelsmatig. Van veel belang acht men de relatie van de bond met de leden. Daarom is veel aandacht geschonken aan de aanpassing van de tegenwoordige taken van de bond aan de nieuwe verhoudingen. Daarover zijn besprekingen gevoerd aan de hand van een nota. De kern daarvan is het dienstverlenende element zodanig te organiseren dat daarmee een doelmatige ondersteuning wordt gegeven aan de begeleiding, beheersing en bewaking van het gebeuren in de bedrijven.

Het aantal leden daalde van 54 tot 48 als gevolg van verscheidene fusies. In het bondsgebied zijn momenteel negen rijdende melkontvangsten in gebruik. In totaal werd een hoeveelheid van 794.108.109 kg melk aangevoerd. De exploitatierekening sluit met een nadelig saldo van f 290.000.

Nieuwsblad van het Noorden, 1969-05-17

Nauwelijks schade

Poederstof in brand in melkfabriek Bedum

(Van een onzer verslaggevers)

In de zogenaamde poedertoren van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven van DOMO-Bedum GA aan het Boterdiep in Bedum, is gisteren melkpoederstof aan het smeulen geraakt. Door de zware rookontwikkeling moest de vrijwillige brandweer van Bedum, die niet met persluchtmaskers is uitgerust, de assistentie inroepen van de Groninger beroepsbrandweer, die met de miststraal de zaak al spoedig onder de knie kreeg. Het personeel van de fabriek sloot onmiddellijk de toegang tot de poedertoren af om te voorkomen, dat door de dan mogelijke toevoer van zuurstof het vuur zou aanwakkeren.

Toen de Groninger spuitgasten arriveerden koelde men met enkele stoten water uit de miststraal de temperatuur van circa 1120 graden¹¹, die in de poedertoren normaal is, af, waarna de brandweer zich met de maskers op naar binnen kon wagen. Behalve een zware rookontwikkeling was er van de brand aan de buitenzijde weinig te zien. Wel heerste er op het fabrieksterrein een penetrante schroeilucht.

¹¹ Waar heerst deze hoge temperatuur bij poederbereiding ?????

De oorzaak van de brand, zo vertelde ons de directeur, de heer J. de Boer, is vermoedelijk zelfontbranding van het vette poederstof. Er is vrijwel geen schade aangericht en de voortgang in het bedrijf ondervond dan ook niet meer dan enige uren stagnatie.

Nieuwsblad van het Noorden, 1969-05-19

Domo verwerkt half miljard kg. grondstof in 1968

De *Coöperatieve Melkproductenbedrijven DOMO-Bedum G.A.* in Beilen is de 500.000.000 kg ontvangen grondstof in het boekjaar 1968 gepasseerd.

De vereniging startte in 1948 met een jaarontvangst van ongeveer 43 miljoen kg grondstof. Twintig jaar later blijkt de ontvangst te zijn gestegen tot het twaalfvoudige.

In de provincies Drenthe en Groningen werd in totaal 750 miljoen kg grondstof geproduceerd. Hiervan komt momenteel 67 procent bij de DOMO terecht.

Nieuwsblad van het Noorden, 1969-05-19

Voorzitter W. Steenbergen Drents-Groninger Zuivelbond:

Nog geen oplossing voor overschot zuivelindustrie

(Van onze Drentse redactie)

Zonder pessimistisch te willen zijn omtrent de ontwikkelingen in de agrarische sector, heeft de voorzitter van de *Drents-Groninger Zuivelbond* vanmorgen in *Bellevue* te Assen tijdens de algemene ledenvergadering van deze bond aandacht geschonken aan enkele problemen, die de boeren en de organisatie bezig houden.

Centraal daarbij staan naar de mening van de heer W. Steenbergen uit IJhorst (De Wijk) **de overschotten in de zuivelindustrie**, waarvoor nog geen afdoende oplossing is gevonden. Die oplossing is er ook niet gekomen, aldus de voorzitter, nadat de Raad van Ministers zich over deze problematiek heeft gebogen. Er lijken zijns inziens bovendien nog wel enige politieke hindernissen te zijn, die de oplossing van de vele problemen waarmee de Europese landbouw te kampen heeft, in de weg staan.

Al met al, constateerde de heer Steenbergen, een onzekere en daarom weinig behaaglijke situatie voor de agrarische sector en hij knoopte daaraan vast de naar zijn oordeel merkwaardige tegenstrijdigheden, waar men 'tegen aan loopt' in het streven om er van te maken wat er van te maken valt.

Want, zei de heer Steenbergen, de individuele boer probeert zijn inkomen onder de druk van de voortdurende kostenstijgingen zoveel mogelijk op peil te houden, zijn produktie op het bedrijf op te voeren, waarbij hij wordt gesteund door verbeteringen, ontstaan door ruilverkavelingen en ontwateringswerken. Dat er op deze manier nog wel iets aan de al bestaande overschotten wordt toegevoegd, is naar zijn mening duidelijk. Hij helpt daarmee nog een andere tegenstrijdigheid te vergroten: de overvloed in de westelijke landen tegenover de chronische tekorten in de onderontwikkelde gebieden.

Ook ten aanzien van de factor arbeid leek de voorzitter een duidelijke tegenstrijdigheid aanwezig. Alom wordt beweerd dat er in de landbouw te veel mensen werkzaam zijn, terwijl het in de praktijk vaak vrijwel onmogelijk is vreemde arbeidskrachten aan te trekken. „Willen wij tot aanvaardbare posities voor de boeren komen, dan zal een aantal omstandigheden waaronder gewerkt wordt grondig moeten veranderen”, meende de voorzitter, die er op wees dat er aan de ontwikkelingen richting moet worden gegeven, waarvoor ondernemerschap nodig is. Als een belangrijk onderdeel daarvan noemde de heer Steenbergen het zich bezighouden met de problemen van morgen, wat ook de zuivelbond probeert te doen.

Zo is er in samenwerking met *DOMO-BEDUM* geprobeerd inzicht te krijgen in de mogelijkheden om te komen tot verhoging van het eiwitgehalte van de melk. Ook houdt men zich bezig met de ontwikkeling van de koeling en bewaring van melk op de boerderij en het daarop aansluitende transport in rijdende melkontvangsten. Er is een werkgroep in het leven geroepen die van een en ander een studie maakt en deze binnen afzienbare tijd zal afronden met een rapport.

Naar 1980

De heer Steenbergen herinnerde voorts aan de conferentie van het FNZ, waarin beraad is gehouden over ontwikkelingslijnen naar 1980. De resultaten ervan werden in de vorm van „De resoluties van Val Monte” bekendgemaakt, resoluties die volgens de voorzitter wel ingeslagen zijn, maar die als zodanig geen aanbevelingen zijn en alleen vaststellen hoe de waarschijnlijke ontwikkeling zal zijn.

Nu zal verder nagegaan worden hoe de landelijke organisatie er moet uitzien, opdat ook anderen daarin kunnen meespelen. Het leek de heer Steenbergen van groot belang dat men er in Nederland in slaagt om met name in de sfeer van de belangenbehartiging een organisatorische opzet weet te vinden waarin de gehele zuivelindustrie vertegenwoordigd is. Gesteld is dat mogelijk een aantal relatief kleine coöperaties zal blijven bestaan, een schema dat volgens de voorzitter goed past bij de situatie in Drenthe en Groningen, waarmee hij niet wilde zeggen dat deze een blijvend gegeven zal zijn.

Weinig goeds had de heer Steenbergen te zeggen van de wet op de Vennootschapsbelasting. Alleen al voor de zuivelindustrie in Drenthe en Groningen betekent aanvaarding ervan in de nu bestaande versie, dat naar schatting enkele miljoenen guldens aan extra lasten moeten worden opgebracht, zeker als daartegenover geen passende oplossingen gevonden worden. De lasten zijn volgens de heer Steenbergen moeilijk exact vast te stellen omdat de formulering van de wet voldoende ruimte laat voor verrassingen als het gaat om de winstbepaling.

Bijzonder onbillijk vond de voorzitter in deze ontwerp-wet dat de betaalde rente op ledenkapitaal fiscaal belast is en hij vroeg zich af of de vertegenwoordigers van de algemene landbouworganisaties in het parlement zich wel voldoende realiseren in welke omvang hier langs deze weg lasten worden gelegd op de agrarische sector.

Uitbreidingen bij „DOMO-Bedum”

(Van een onzer verslaggevers)

In de algemene vergadering, die de *coöperatieve melkproduktenbedrijven Domo-Bedum GA* op 18 juni in Bellevue te Assen houdt, komt een voorstel in behandeling tot de bouw van ‘n verstuivingstoren en vacuüm in het bedrijf te Bedum.

Tevens wordt voorgesteld in Beilen een pakhuis met bijbehorende apparatuur te bouwen. Ook de plannen om deel te nemen in een zuivelfabriek in Indonesië voor een bedrag van 1,3 miljoen gulden komt aan de orde.

Nieuwsblad van het Noorden, 1969-06-19

Investering van 4½ miljoen

DOMO bouwt vacuüm en verstuivingstoren

(Van een onzer verslaggevers)

De *Coöperatieve melkproduktenbedrijven „DOMO-Bedum” GA* te Beilen gaan in het bedrijf te Bedum een verstuivingstoren en vacuüm bouwen, waarbij rekening is gehouden met de bestaande melkplas en de te verwachten groei daarvan. Ook het ketelhuis wordt verbeterd. Te Beilen zal een pakhuis worden gebouwd met bijbehorende apparaten. Met beide plannen is een investering gemoeid van rond 4.6 miljoen gulden.

Beide voorstellen zijn geaccepteerd in de algemene vergadering die gistermorgen in Bellevue te Assen is gehouden. Men ging tevens akkoord met een voorstel tot participatie in een zuivelfabriek in Indonesië voor een bedrag van 1,3 miljoen gulden. Voor de financiering van deze objecten zal een hypothecaire lening van 5,2 miljoen gulden bij de Centrale Coöperatieve Raiffeisenbank te Utrecht worden aangegaan, waartoe het bestuur werd gemachtigd.

DOMO-Bedum zal, in samenwerking met de CCF (Friesland) op gelijkwaardige basis als in Bangkok is gebeurd, de fabriek in „Indonesië” beginnen. „De economie daar lijkt nog niet florissant”, zei vanmorgen de hoofddirecteur, de heer K. de Boer, „maar er treedt verbetering in op. Binnen het raam van de ontwikkelingshulp zijn er mogelijkheden tot drempelhulp, onder meer een kostenvergoeding voor de exploratie.”

Evenals de voorzitter, de heer J. Kuipers Gzn. uit Valthe had gedaan in zijn openingswoord, wees de hoofddirecteur op de goede resultaten die het vorig jaar zijn verkregen, onder andere als gevolg van de integratie. Deze eenheid maakte het mogelijk dat het centraal melkbestemmingsplan opgezet kon worden en een meer gerichte afzetmogelijkheid kon worden gepland. Door de gezamenlijke aanpak was men in staat de efficiency en de commercie te verbeteren. Onder voorbehoud durfde de heer De Boer een zeker gelijkwaardig resultaat voor 1969 te voorspellen, maar dat zal afhankelijk zijn van een verdere integratie van de activiteiten.

De inzet en de ontvangstverhouding zullen veilig gesteld moeten worden en het is volgens de heer De Boer wenselijk na te gaan op welke wijze verdere samenwerking tot stand kan worden gebracht. „We zullen moeten zorgen dat de ontwikkeling in Europa onze aandacht be-

houdt. We hebben een voorsprong. In het noorden zijn de inkomsten van de agrarische stand overwegend afhankelijk van de veehouderij en daarvan”, aldus de hoofddirecteur, „is men zich ook in Europa bewust.”

Sprekend over het **plan-Mansholt** constateerde de heer De Boer dat er zekere constructieve elementen in zitten die op de voet gevolgd moeten worden. Dat houdt naar zijn mening in, dat men met de integratie elkaar beter gaat vinden en dat dat de aandacht op een breder verkooppakket gericht zal moeten worden.

De heer De Boer was van oordeel dat bij vele politici nog een onjuist beeld heerst van het feit waarom de landbouw zich heeft verenigd. Hij zei dat naar aanleiding van het voorstel tot wijziging van de wet op de vennootschapsbelasting.

Leeuwarder Courant 1969-06-19

Domo investeert 5,3 miljoen

BEILEN. De Domo gaat 5,3 miljoen gulden investeren in fabrieken te Bedum, Beilen en Djakarta. In Bedum wordt een nieuwe verstuivingstoren gebouwd en in Beilen een modern pakhuis, terwijl samen met de CCF in Djakarta een fabriek voor recombined milk wordt testacht, welke van de Domo 1,3 miljoen gulden uraan. In de Domo-vergadering in Assen werd hiertoe gister besloten.

Volgens de exploitatierekening over 1968 bedroegen de afschrijvingen 3,7 miljoen gulden en het saldo na afschrijving 12,4 miljoen gulden een melkaanvoer van 437 miljoen kg, waaruit een nabepaling resulteert van drie cent per kg melk. Het saldo is bijna het dubbele van het voorgaande jaar, hetgeen de directeur, de heer K de Boen, o.a. toeschreef aan de voordelen, die de gemeenschappelijke exploitatie van de Drentse en Groninger zuivelfabrieken heeft opgeleverd. Gebouwen en inventaris staan op de balans voor 25,2 miljoen gulden (v.j. 18,4 miljoen). De totale omzet van het concern beliep 238,5 miljoen gulden (v.j. 187 miljoen). Meegedeeld werd, dat de totale verwerking van grondstoffen (melk en wai) in het lopende jaar op 600 miljoen kg zal komen tegen 500 miljoen in 1968.

Leeuwarder Courant 1969-08-01

Domo-Bedum ontvangen 1.4 mln. van EEG

De zuivelfabriek Lankhorst (Hollandia) te Heeg deelt met 217.200 gulden in de uitkeringen van het EEG-Oriëntatie- en Garantiefonds over 1968, waarvan de tweede en laatste serie tot een bedrag van 27,2 miljoen gulden voor Nederland is bestemd. De uitkering voor Lankhorst betreft de bouw van het kaaspakhuis. Het bedrag voor Lankhorst is het enige dat voor Friesland beschikbaar komt. De Domo in Beilen ontvangt f 1.431.247 voor voorzieningen voor de fabricage en opslag van speciaalprodukten in de fabriek te Beilen. Voor de bouw en inrichting van een fabriek voor fractioneren van Aardappelzetmeel in Ter-Apelkanaal is f 2.896.000 bestemd.

Als de zon in de koffie schijnt is het huilen – completa

DE VEEMARKT)

DE INVOERING VAN IMITATIE-MELK of kunstmelk is in Nederland in volle gang en velen zullen er zonder het zelf te weten reeds mee kennis gemaakt hebben. Wij kregen onlangs bij een kop koffie op het paviljoen Galamadammen bij Koudum behalve het bekende suikerzakje een dergelijk zakje met iets dat duidelijk op melkpoeder leek. Het poeder had een kleur, die de reclamevakman voor de margarine-industrie zonder aarzelen romig zon noemen.

Niets wees er op, dat het geen melk was, maar een beetje argwaan kregen we toch wel, toen we op het zakje lazen „*Micromel*, de zon in uw koffie. Voeg de inhoud van dit zakje tot aan de warme koffie. Zie en proef het resultaat. W. van Oordt en Co.”

De naam Micromel suggereert, melk, maar wie het zonnetje in zijn koffie ziet schijnen zit al midden in de reclame van wasmiddelen en margarine. Bij de firma Van Oordt wilde men het geheim van de kok niet prijsgeven maar men ontkende niet, dat Micromel gemaakt is op basis van caseïnaten. Een laboratorium, dat de inhoud van het zakje onderzocht, vond behalve caseïnaten ook nog dierlijk vet, waarschijnlijk reuzel, en glucosesiroop. Caseïnaten ontstaan door loog toe te voegen aan de in water onoplosbare caseïne. Caseïne is het voornaamste eiwitbestanddeel van de melk.

Producent van dit soort koffiemelkvervangend produkt is o.a. de Domo in Beilen, die het zelf op de markt brengt onder de naam **Completa**. Het is verkrijgbaar in zakjes voor één kop en in potjes voor 30 tot 35 koppen koffie. Vooral Albert Heijn is er een grote afnemer van. In vaktermen heet het produkt „coffee-whitener”, letterlijk vertaald koffiebleekwater of -witmaker. Bij de Domo zeiden ze ons: Het lijkt veel op melkpoeder, maar het is het niet. Er zit wat plantaardig vet in en verder wat andere dingen.

Van Oordt en Co., die in Nederland furore gemaakt heeft met suikerzakjes, heeft zich ook op de nieuwe markt geworpen. Het produkt vervangt koffiemelk, zodat de toch al in moeilijkheden verkerende horecabedrijven niet langer met melkkannetjes behoeven te werken, waarin na herhaald gebruik dikke randen melk zitten. Dit verpakte poeder is efficiënter en hygiënischer dan melk uit een kannetje, zo zei de woordvoerder bij Van Oordt, (We hebben nog wel goede idee voor Van Oordt en Co: een puntje zoetstof vervangt dat hele gemier met suikerzakjes, die hun inhoud over de cafétafeltjes plegen te verspreiden als je niet bijzonder handig bent).

Jaren geleden toen de CCF op de Filipijnen deelnam in de afzet van „filled milk” (magere melkpoeder met plantaardig vet), brak er in een deel van de landbouwpers (Plattelandspost en het blad van de Friese Zuivelvereniging) een rel los over deze margarinemelk, maar de particuliere zuivelindustrie is al lang over haar schroom heen en ijvert nu voor zuivelregelingen, die de produktie van margarinemelk toelaten. Deze filled milk maakt de laatste jaren grote opgang in de ontwikkelingslanden, zo blijkt uit het rapport „zuivel en hulp aan ontwikkelingslanden”, dat is opgesteld door een commissie van het *Produktschap voor Zuivel en het Landbouwschap*.

[....]

Zuivelfabriek Marum wil naar Domo

MARUM. Het bestuur van de coöperatieve zuivelfabriek te Marum (Gr.) heeft zijn leden voorgesteld het lidmaatschap van de Domo te Beilen aan te vragen en deel te nemen in de gemeenschappelijke exploitatie van de Domo. De gemeenschappelijke exploitatie van de Domo houdt in, dat het bedrijf onder de directie van de Domo komt te staan. Na de overname van het condensbedrijf in Bedum door de Domo is de toetreding van Marum tot de Domo de belangrijkste stap naar de vorming van een coöperatieve zuivel-onderneming in Drente-Groningen.

In Groningen zullen na de toetreding van Marum tot de Domo nog slechts twee zelfstandige coöperatieve zuivelondernemingen overgebleven zijn. De fabriek in Ezinge en de grote fabriek in Winschoten. De positie van Marum kwam in het gedrang toen Grijpskerk zich aansloot bij de Friese coöperaties via een fusie met de fabriek in Gerkesklooster. Marum werkt bij de afzet nauw samen met de fabriek in Oldeboorn, waartoe het de naamloze vennootschap De Jong Verenigde NV heeft opgericht, waarvan beide fabrieken de helft van de aandelen hebben. De Jong Verenigde exploiteert een kaassmeltbedrijf in Noordwijk. De directeur van de fabriek in Oldeboorn, de heer S. Valk, deelde ons mee, dat de samenwerking in De Jong Verenigde normaal voort zal gaan.

Leeuwarder Courant, 1969-10-11

ook MAP Veemarkt / Coberco

Marum plan voor toetreden bij Domo

(De Veemarkt)

HET BESTUUR: van de coöperatieve zuivelfabriek in Marum (Gr.) heeft de leden voorgesteld om toe te treden tot de Domo en dan meteen ook maar tot de gezamenlijke exploitatie. De gezamenlijke exploitatie houdt in dat alle Domo-boeren in Drenthe en Groningen dezelfde melkprijs krijgen, terwijl de Domo bepaalt wat er met de melk gebeurt, namelijk waar en hoe die verwerkt wordt.

Besturen en directies van bij de Domo aangesloten fabrieken hebben minder zelfstandigheid dan besturen en directies van Frico-fabrieken. De afzet maakt bij de Domo nog wat een chaotische indruk, omdat deze nog niet geheel in een hand is.

Dat Marum in de armen van de Domo raakt, is bepaald niet gebeurd met de hartelijke instemming van de directie, gepersonifieerd door de heer Wiebe G. de Jong, het vroegere Friese Statenlid voor de VVD en oud-directeur van de zuivelfabriek in Oldeboorn. Marum was altijd een directeursfabriek eerst onder Jan Timmermans en later onder De Jong. De zaken werden er groots aangepakt en er werden met name door De Jong vele initiatieven ontwikkeld.

Hij was ook de man, die de kaasbeurs in Leeuwarden in beweging kon brengen en die o.a. aanvankelijk met veel succes de St. Pantin-kaas in Nederland introduceerde. Hij zorgde zelf voor de afzet van de produkten, die er in de fabriek gemaakt werden en bezocht daartoe vele delen der aarde. De boerenmelk aan de fabriek werd aangevuld met melk uit het zuiden en het

afzetapparaat werd versterkt door een samenwerking met de fabriek in Oldeboorn waar kleine kaasjes worden gemaakt. De aanvullingsmelk is voor Marum inmiddels weggevallen.

Over de melkprijs voor de Marumer boeren valt bij zoveel energie minder te vertellen. De gangmaker van de melkprijs in Groningen is de fabriek in Grijpskerk geweest. Met het vertrek van ir. Siebinga als directeur gaat daar nu ook de fabriek dicht en de melk zal verder verwerkt in Gerkesklooster, waar directeur Kramer hij de uitgaven op de kleintjes let en bij de inkomsten ook de laatste cent binnenhaalt. Gerkesklooster is bij de uitbetaling steeds een van de top-fabrieken geweest in Friesland.

Aangezien de CCF-Domofabriek *De Ommelanden* zich bij de uitbetaling naar Grijpskerk placht te richten, kwam Marum bij de versterking van het melkwinninggebied in een streek, waar geen grensregelingen zijn tussen de fabrieken, in een moeilijke positie te verkeren. Te meer nog omdat er ook al een conflict om boerenmelk met de Friese zuivelfabriek Oosterwolde tot ontwikkeling kwam. Een vrijage van Marum om het profijtelijke lidmaatschap van de CCF. bleek al snel uitzichtloos. Wat Grijpskerk als oprichter van de CCF nog wel mocht, kon voor Marum niet meer. Grijpskerk kwam via Gerkesklooster bij de CCF terug en Marum, zelf oud-condensfabriek, bleef buiten de deur. Marum wil nu naar de Domo. Voor de Domo is het lidmaatschap van Marum een enorme versterking.

Marum is de belangrijkste kaasfabriek (ongeveer 35 miljoen kg eigen melk) in het Domo-gebied. De Domo zet zijn kaas ten dele af in eigen beheer en een ander deel via NCZ-kaas, de zustercoöperatie van de Frico, die vorig jaar zo'n beste kaasprijs betaalde, omdat Frico en CCF door een regeling met de aangesloten fabrieken de kaasmarkt voor een ineenstorting behoeden. Als de aansluiting van Marum bij de Domo doorgaat, wordt de Domo een vreemde figuur in de NCZ. De Domo kan dan melk van NCZ-deelgenoten sturen naar de kaasfabriek in Marum en omgekeerd. De Domo krijgt daarmee macht en invloed

Friese Koerier 1969-10-27

CZ. Diever en Wapse sluiten volgend jaar, melk naar DOMO-Bedum

Friese koerier 27-10-1969

Zuivelfabrieken in Diever en Wapse dicht

De zuivelfabrieken in Diever en Wapse zullen in mei 1970 worden gesloten. Beide bedrijven hebben besloten tot samenwerking met de DOMO Bedum te Beilen. In beide fabrieken werken 60 mensen, voor wie een passende afvloeiingsregeling wordt gezocht. De beide bedrijven hebben het afgelopen jaar geen verlies gemaakt. Vrijdagavond hebben de directies en de besturen van de beide fabrieken besprekingen gevoerd met vertegenwoordigers van de vakbonden.

In verband met de concentratie van zuivelfabrieken, die ook in Drenthe aan de gang is, zijn reeds eerder de bedrijven in Uffelte, Haalweide en de Eemster opgeheven. De kans is niet uitgesloten, dat nog meer bedrijven in de toekomst zullen volgen.

De melk uit Wapse zal worden ontvangen door de zuivelfabriek Wapserveen. De melk van Diever gaat naar Dwingeloo, vanwaar men haar doorzendt naar de DOMO in Beilen.

De fabriek in Wapse dateert van 1897, die te Diever van 1899.

CZ. Na CZ. Marum ook CZ. Ezinge naar Domo-Bedum

DE VEEMARKT

[....]

Dezer dagen heeft nu ook de coöperatieve zuivelfabriek in Ezinge (Gr.) besloten zich in de gemeenschappelijke exploitatie van de Domo te voegen, terwijl dat ook het geval zal zijn met de fabriek in Marum. Ezinge leverde contractueel aan de Frico. In Groningen blijft nu als vrije fabriek alleen over de coöperatie in Winschoten, terwijl in Drenthe Assen en Hoogeveen nog in de vrije ruimte willen blijven. De Zuivelbond in Assen valt nu bijna geheel samen met de Domo en een oplossen van de bond in de Domo kan niet uitblijven.

Evenals indertijd de CCF de overgenomen Lijempfabrieken in Friesland exploiteerde doet de Domo dat nu met coöperatieve zuivelfabrieken. Ook de Coberco in Gelderland-Overijssel exploiteert naast centrale bedrijven plaatselijke fabrieken. Toen we enige tijd geleden schreven, dat dit tot conflicten zou leiden met de afzetorganisaties is dat heftig ontkend. Het eerste conflict is er nu. De Domo wil Marum zelfstandig als kaas- en handelsonderneming laten bestaan en de NCZ, waarvan de Domo lid is, wil dat niet. Als daarover bij de Domo een conflict is, dan zal dat bij de Coberco ook wel komen, want daar verkeert een reeks kaasfabrieken in dezelfde positie als Marum.

Als Marum zelfstandig zijn kaas kan verhandelen, terwijl de exploitatie van de fabriek ten laatste komt van de Domo, dan kan de Domo net zoveel melk naar Marum sturen als het beste uitkomt in het kader van de gemeenschappelijke exploitatie. Marum krijgt dan een vierkante bezetting van de kaasmakerij, dat wil zeggen, dat er in zomer en winter evenveel kaas gemaakt wordt. De NCK ontvangt dan alleen Domo-kaas als de Domo met de melk geen kant meer uit kan. Bovendien heeft Marum een klantenkring, die de Domo niet gratis uit handen geeft.

[....]

1970

Leeuwarder Courant 1970-01-21

Verdere expansie bij Domo-Bedum verwacht

(Van onze landbouwredacteur)

Domo-Bedum heeft in het afgelopen jaar ruim een half miljard kg melk verwerkt en nog 120 miljoen kg wei. Mede door toetreding van Marum, Roden en Ezinge tot de gemeenschappelijke exploitatie van de Domo en door aankoop van 60 miljoen kg melk zullen deze hoeveelheden in 1970 620 miljoen kg melk en 200 miljoen kg. wei bedragen. Dit deelde de hoofddirecteur van de Domo, de heer K. de Boer, gister in Assen mee op de ledenvergadering van deze Drents-Groninger zuivelcoöperatie.

De nabetaling van Domo over 1969 zal niet minder zijn dan die over 1968. De Domo breidde de produktie van speciaalprodukten verder uit. De integratie van de centrale bedrijven en de fabrieken, die aan de gemeenschappelijke exploitatie deelnemen is volgens plan verlopen. Er wordt verder aan gewerkt.

De deelnemingen hebben in het algemeen een bevredigend resultaat gehad. De condensfabriek in Bangkok (met CCF) levert in tegenstelling met de verwachting reeds winst op. Domo en CCF hopen dit jaar de fabriek in Djakarta in bedrijf te krijgen. De Domo kan met jaar niet vertrouwen tegemoet zien.

De heer De Boer ging uitvoerig in op de problematiek van de moderne onderneming. De gehechtheid aan het verleden moet plaats maken voor gerichtheid op de toekomst. Wij werken voor de toekomst van onszelf en onze kinderen, aldus de heer De Boer. Het accent in de onderneming moet verschoven worden van de produktie naar de afzet. Daarbij moet men zich niet instellen op produkten, die altijd gemaakt zijn, maar bedacht zijn op vernieuwing en verandering.

De verbouwing van het centrale bedrijf in Bedum is volop in uitvoering en kan in april klaar zijn. De melkinrichting in Groningen krijgt een nieuwe lijn voor aseptische (?) melk. De voorbereiding van het project in Beilen is gereed en binnenkort kan de aanbesteding volgen.

Nieuwsblad van het Noorden. 1970-01-21

Domo verwacht 1970 groter verwerking van melk en wei

(Van onze Drentse redactie)

De Coöperatieve melkproductenbedrijven „Domo-Bedum” G. A. in Beilen verwerkten ‘t afgelopen jaar ruim een half miljard kg. melk en 120 miljoen kg, wei. Dit jaar wordt een verwerking verwacht van 620 miljoen kg. melk en 200 miljoen kg. wei. Dit deelde de hoofddirecteur, de heer K. de Boer, tijdens de dinsdag in Bellevue te Assen gehouden ledenvergadering van *Domo-Bedum* mee.

Aan het produktiepakket zal een bredere basis worden gegeven. Er zijn, aldus de heer De Boer, nog verscheidene mogelijkheden met betrekking tot de aanvoer, ontvangst, verwerking,

opslag en distributie van de grondstoffen.

Volgens de hoofddirecteur zal de inzet van de grondstof gericht zijn op het marktgebeuren. Dit jaar zal, evenals voorgaande jaren, rekening moeten worden gehouden met diverse kostenfactoren. In eerste instantie zal zorggedragen moeten worden dat alles wat ons is toevertrouwd, zo goed mogelijk wordt beheerd en dat de kosten in de hand worden gehouden.

Voorbereidingen

De heer De Boer deelde mee dat het project in Bedum volop in uitvoering is en dat in Beilen de voorbereidingen bijna rond zijn. De bouw van het magazijn wordt vrijdag aanbesteed en men verwacht dat nog dit seizoen de mechanisatie en de silobouw gereed zijn.

De heer De Boer deelde de vele leden tevens mee dat de fabriek in Bangkok officieel is geopend. Hoewel aanvankelijk op verlies was gerekend, heeft het bedrijf daar toch winst gemaakt. De in Indonesië in oprichting zijnde fabriek zal naar verwachting het komende jaar in productie komen.

Koerswijzigingen

„Onze plaats in de markt is afhankelijk van de wijze waarop wij het gehele ondernemingsgebeuren beheersen,” aldus de heer De Boer. Hij kondigde tevens enkele koerswijzigingen aan. Naar zijn mening moet de gehechtheid aan het verleden plaatsmaken voor een gerichtheid op de toekomst. Het accent moet worden verschoven van de produktie naar de afzet en dat, zei de hoofddirecteur, moet tot de gehele agrarische industrie doordringen.

Voorzitter J. Kuipers uit Valthe wees in zijn openingswoord vooral op de te verwachten loonstijgingen en op de voorstellen van Brussel betreffende de zuivelregelingen, die bij aanvaarding een melkprijsverlaging betekenen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1970-03-24

Vijf fabrieken met sluiting bedreigd

Domo neemt deel NV Lijempf over.

(Van een onzer correspondenten)

De *NV Leeuwarder IJs- en Melkproduktenfabriek (Lijempf)* zal, naar verluidt, vijf van zijn productiebedrijven - in **Briltel, Tolbert, Doezum, Winsum** (Gr.) en **Drachten** - afstoten. Met de directies van de *Domo-Bedum* GA te Beilen en de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* (CCF) te Leeuwarden zou inmiddels overeenstemming zijn bereikt over overname van deze fabrieken, waar circa 180 mensen werken en waar jaarlijks een kleine 90 miljoen kg melk wordt aangevoerd.

Het hoofdbedrijf van de *Lijempf* in Leeuwarden en de melkpoederfabriek van deze NV in Kampen zouden buiten de transactie vallen.

Het zou de bedoeling zijn de vijf fabrieken zo snel mogelijk te sluiten. De melk zal daarna in fabrieken van de *Domo* en de *CCF* worden verwerkt. In Friesland zullen dat vooral de zuivelfabrieken in Olterterp, Opeinde en Gerkesklooster zijn. Niet bekend is of voor het personeel van de eventueel te sluiten fabrieken al een afvloeiingsregeling is getroffen. De bonden zouden niet over de voorgenomen sluiting zijn ingelicht.

De *Domo* is het meest bij de overdracht betrokken, doordat de vijf fabrieken in een gebied staan waar ook de Domo melk wint. De Domo, een van de grootste melkproduktenbedrijven in ons land, versterkt haar positie door de overname van de Lijempf aanzienlijk.

Voortekenen van het afstoten van vijf fabrieken werden vorige week al zichtbaar toen de *Lijempf* haar kaasfabrieken in Ursem (NH) van de hand deed. Korte tijd later werden mededelingen gedaan over verdere transacties, die binnen 14 dagen rond zouden zijn.

Nieuwsblad van het Noorden, 1970-03-25

Werkgelegenheid volgens directie gewaarborgd

Domo betaalt Lijempf voor vijf fabrieken f 3 miljoen¹²

(Van onze Drentse redactie)

- Met de overname van de Lijempf-fabrieken in Drachten, Winsum, Briltel, Doezum en Tolbert door de DOMO-Bedum G.A, te Beilen is een bedrag van f 3 miljoen gemoeid.
- Het bedrijf in Drachten zal zo spoedig mogelijk worden gesloten. (De melkontvangst - 13 mln. kg per jaar - wordt overgedragen aan de Coöperatieve Condensfabriek Friesland te Leeuwarden).
- De fabrieken in Tolbert en Doezum zullen eveneens op korte termijn dicht gaan, terwijl het bedrijf in Briltel voorlopig als melkontvangststation dienst blijft doen. In Winsum zal de produktie van melkpoeder in de eerstkomende jaren worden voortgezet.

Dit deelden hoofddirecteur K. de Boer van de DOMO en mr. M. Rutgers, directeur van de NV. Lijempf, vanmorgen op een persconferentie in Beilen mee. De 45 bij de sluiting van de drie fabrieken betrokken arbeidskrachten zullen elders in het DOMO-concern werk krijgen. In de twee andere overgenomen fabrieken werken 35 mensen.

Het is de bedoeling, aldus de heer De Boer, dat de overgenomen bedrijven zo spoedig mogelijk worden ingepast in de activiteiten van de Domo. De inpassing van het personeel zal geleidelijk gebeuren. Voor hen is de volgende regeling opgesteld: 1) geen ontslag, 2) men krijgt een gelijkwaardige functie terug en 3) voor verhuiskosten is een bedrag van f 1500 beschikbaar. Van vakbondszijde heeft men zich „wel gelukkig” met deze gang van zaken verklaard.

Een algemene ledenvergadering van de Domo heeft zich gisteravond zonder hoofdelijke stemming akkoord verklaard met het voorstel tot overname van de vijf bedrijven. Domo-Bedum vertegenwoordigt in Groningen en Drenthe de belangen van 13.000 boeren en verwerkt jaarlijks ongeveer 820 miljoen kg. melk tot kaas, boter, melkpoeder, condens, speciaalprodukten en consumptiemelkprodukten.

Bij de overname wordt het aantal Domo-leveranciers uitgebreid met circa 1800, die per jaar voor zo'n 85 mln. kg. melk zorgen.

De heer De Boer vertelde dat de hele opzet van de Domo is een zich instellen op een gemeenschappelijke exploitatie en bundeling van krachten om leiding te kunnen geven aan de overal op gang zijnde ontwikkeling in de zuivelindustrie. „De ondernemers van vandaag moeten zich instellen op toenemende concurrentie, kostprijsverhoging en schaalvergroting.” Hij stelde met

¹² Zie ook [MAP Lijempf](#) over verwarring en tegenstribbelende boeren (ZHN)

nadruk dat de belangen van de bij de overname betrokken werknemers zo goed mogelijk en op dezelfde wijze zullen worden behartigd als die van de 1400 Domo-medewerkers.

De reorganisatie van de melkontvangst zal spoedig worden aangepakt; ongeacht het feit of de fabrieken al dan niet gesloten zullen worden. „Ik dacht dat alle leveranciers er belang bij hebben dat wij tot deze aanpassing zijn gekomen. We stellen de levering van hun melk op prijs,” aldus directeur De Boer.

Lijemp-directeur Rutgers noemde de transactie een zinvolle en sociaal verantwoorde oplossing. „Het melkgebied in Groningen was zeer ingewikkeld en het in eigen beheer concentreren bleek op lange termijn niet mogelijk. De liquiditeit van Lijemp is hierdoor aanzienlijk verbeterd en de mobiliteit op de markt kan worden vergroot. Voor Lijemp betekent deze afstoting een sprong vooruit en de omzet zal zeker niet dalen”, zo verklaarde hij. Van de onlangs uitgebreide **poederfabriek in Kampen** verwacht de Lijemp een toenemende bijdrage tot de concernwinst.

Nieuwsblad van het Noorden, 1970-03-25-b

Domo-directeur de Boer – kort overzicht

„Grotere samenwerking is voor toekomst van de veehouder belangrijk”

(Van onze Drentse redactie)

Met de overname van enkele Lijemp-fabrieken heeft Domo-Bedum uiteraard haar positie in het Noorden weer aanzienlijk versterkt. Maar ook heeft deze all-round zuivelindustrie een volgende stap gezet op de weg naar steeds grotere eenheden. Dat is op zuivelgebied een duidelijke stroming, niet alleen in Nederland, maar zeker ook in het EEG-gebied en daarbuiten. Hoofddirecteur K. de Boer heeft ons eens in een uiteenzetting over de ontwikkeling van zijn Domo-Bedum-organisatie onomwonden gezegd: „Een grotere samenwerking, waarnaar wij streven, is voor de toekomst van de veehouders zeer belangrijk en is zonder meer noodzakelijk om op een economisch verantwoorde wijze richting te geven aan de vereiste ontwikkelingen op technologisch, markttechnisch en bedrijfs-economisch gebied.

Domo-Bedum verwerkt momenteel de overgrote meerderheid van de melkproduktie in Groningen en Drenthe. In 1967 was dat 500 miljoen kg van de 753 miljoen en dit verhoudingscijfer is sindsdien niet onaanzienlijk gestegen, want de melkopbrengst die door de over te nemen Lijemp-fabrieken wordt verwerkt is al 90 miljoen kg.

Nationaal gezien verwerkt Domo-Bedum 8 tot 10 pct, van de totale melkplas en dat is op zich zelf nog niet eens zo imponerend. Maar daarbij mag niet vergeten worden, dat Domo-Bedum alle (zeven) produktierichtingen omvat die maar in de zuivelindustrie mogelijk zijn.

Hoofddirecteur K. de Boer: „In ons centraal bedrijf in Beilen hebben we vier produktierichtingen, namelijk melkpoeder, speciaalprodukten. boter en kaas. In onze melkinrichting in Groningen hebben we één produktierichting: consumptiemelk en melkprodukten. In het bedrijf te Bedum hebben we condensbereiding en ijs. Met elkaar zijn dat zeven produktierichtingen. Op

deze basis en gelet op de hoogte van de grondstofaanvoer kunnen we met recht stellen. dat wij een all-round zuivelindustrie in Nederland zijn.'

Export

Wat de buitenlandse markt betreft kan worden vermeld, dat *Domo-Bedum* naar negentig landen in de wereld exporteert. Die export betreft dan de verschillende soorten melkpoeder, gecondenseerde melk en speciaalprodukten. In de betrokken landen zijn agenten (importeurs) werkzaam, die de produkten van deze zuivelindustrie doorverkopen.

De Domo is in 1938 ontstaan uit een noodtoestand. Er was namelijk in de provincie Drenthe een enorm overschot aan ondermelk, doordat er zoveel boterfabrieken waren. De waarde van deze ondermelk was toen slechts 0.1 cent per kilogram. Men liet de ondermelk in de sloot lopen om er maar af te zijn. Om aan deze noodtoestand een einde te maken werd een vereniging gesticht, die tot taak kreeg de overtollige ondermelk op te kopen, te vervoeren en te verkopen. De vereniging kreeg de naam Drentse Onder Melk Organisatie, waaruit de naam Domo valt af te leiden. In 1948 werd de coöperatieve melkfabriek in Beilen gekocht.

Voorspoedig

De vereniging ontwikkelde zich in de na-oorlogse jaren voorspoedig. In 1950 werd begonnen om, samen met **Sterovita**, melk te leveren aan het Amerikaanse leger in West-Duitsland. In 1952 werd in Groningen een melkinrichting gekocht gevolgd door de overname van nog enkele kleinere melkinrichtingen, zowel in als buiten de stad.

In 1956 werd samen met de *Coöp. Condensfabriek Friesland* (CCF) te Leeuwarden het bedrijf **De Ommelanden** te Groningen overgenomen. In 1957 stichtten Domo en CCF samen de *Rivella-fabriek* te **Wolvega**, in 1958 een veevoederfabriek in **Sloten**. Daarna werd gebouwd aan een nieuwe melkinrichting in Groningen, die in oktober 1966 in gebruik werd genomen. Tegelijkertijd werd voor een deel overgeschakeld op de verpakking in papier.

Ondertussen was eind 1963 een fusie tot stand gekomen met de Coöp. Fabriek van Melkprodukten te Bedum, waardoor ook het Lich-IJs-bedrijf te Groningen een dochteronderneming werd. De melkinrichting te Bedum werd overgeschakeld naar het nieuwe bedrijf in Groningen en in het vrijgekomen pand werd toen het Lich-IJs-bedrijf geïnstalleerd. De fusie met Bedum had mede tot gevolg. dat de naam werd gewijzigd in *Domo-Bedum* (hoofdkantoor Beilen). Medio 1965 werd besloten deel te nemen in *Sacono*. een aardappelverwerkend bedrijf in Oosterwolde, dat door zes verenigingen werd gesticht. Dit bedrijf begon in de tweede helft van 1966 de Crespa-chips te produceren.

Gekozen is voor een gemeenschappelijke exploitatie en de bestuurlijke opbouw werd daaraan aangepast. In totaal zijn meer dan 14.000 veehouders lid van de Domo.

Mogelijk ook actie in Onnen

Strijd om Lijempmelk kan Winschoten veel geld en melk kosten

(Van een onzer correspondenten)

De strijd om de Lijempmelk in Friesland heeft er toe geleid dat de DOMO te elfder ure heeft besloten de voormalige Lijempffabriek in Drachten zondag nog niet te sluiten. Dit melkontvangststation blijft voor onbepaalde tijd nog in bedrijf.

Eind vorige week bleek, dat er onder boeren en melkrijders van de Lijempf groot ongenoegen bestond over de manier, waarop ze van een particuliere fabriek naar een coöp. waren overgegaan. Bovendien steunde de directeur van de Winschoter zuivelcoöperatie, de heer H. Postma, de pogingen om melkritten voor oud-Lijempfboeren te organiseren naar zijn melkontvangststation in Veenwouden.

In Garijp dreigde zo een-en-eenkwart miljoen kg melk naar Veenwouden te gaan i.p.v. naar Bergum en in de omgeving van Ureterp is sprake van een rit met drie miljoen kg melk, die bestemd was voor Olterterp-Oosterwolde. Ook bij Onnen en Peizermade zijn akties onder de voormalige Lijempf-boeren gaande.

Er zijn vorige week verschillende besprekingen geweest tussen de directie van de DOMO en de voorzitter en de directeur van Winschoten. De Winschoter mensen zouden daarbij zwaar onder druk zijn gezet.

In Friese zuivelkringen is er sprake van een melk oorlog, waarbij men de boeren in het gebied van de zuivelfabriek Winschoten, die hun melk gaan leveren aan een DOMO-fabriek, één cent meer voor de melk willen garanderen dan Winschoten uitbetaalt.

Deze aktie lijkt een grote eensgezindheid te demonstreren van de coöperatieve zuivelindustrie, doch inmiddels begint in dit kamp toch steeds meer de houding van de coöperatieve zuivelfabriek Opeinde te knagen. Deze fabriek wil namelijk niet meedoen aan het overnemen van Lijempmelk tegen de door de DOMO en CCF afgesproken prijs.

In het gebied van de zuivelcoöperatie Opeinde bevindt zich slechts een half miljoen kg melk, die aan de voormalige Lijempffabriek Drachten geleverd wordt.

Nieuwsblad van het Noorden, 1970-05-02

DOMO neemt bedrijf – Zweedse Salades – in Smilde over

(Van onze Drentse redactie)

De Coöperatieve Melkproductenbedrijven *DOMO-BEDUM* G.A. te Beilen heeft de produktie en de verkoop met het bijbehorend personeel overgenomen van de N.V. Mayo aan de Leemdijk in Smilde. Het faillissement van de N.V., waarvan de directeur momenteel in Amerika verblijft, is aangevraagd. Curator is mr. J. Th. N., van der Voorde, advocaat en procureur te Assen.

Volgens *DOMO-BEDUM* zullen do zeventig personeelsleden van de N.V. Mayo niet worden ontslagen of vervroegd afvloeien. Ook zal in de produktie en verkoop van de produkten (Zweedse salades) geen stagnatie ontstaan. — (*verder niet uitgezocht!*)

Leeuwarder Courant 1970-06-23

Domo gooit lijntje uit naar Friese kaasindustrie

(Van onze landbouwredacteur)

De Domo moet er naar streven een behoorlijk deel van de melk tot kaas te verwerken, omdat kaas een sterk onderdeel van het gehele zuivelpakket is, aldus deelde de heer K. de Boer, hoofddirecteur van de Domo, gisteravond mee op de ledenvergadering van de Domo in Assen. Een verdere samenwerking of integratie met andere provincies kan evenwel een geheel ander licht op deze zaak werpen en tot een gewijzigde samenstelling van het pakket van activiteiten leiden.

Met deze opmerking gooide de heer De Boer een nieuw lijntje uit naar de Friese zuivelcoöperatie, waarmee de Domo reeds nauwe betrekkingen onderhoudt. In zijn toespraak drong de heer De Boer sterk aan op verdere schaalvergroting, zowel in eigen land als buiten de landsgrenzen. De heer De Boer staat daarbij een integratie voor met agrarische sectoren buiten de zuivel om tot een zo veelzijdig mogelijk aanbod te komen. Er dient ook een veelzijdige aanpak te komen van de verschillende problemen.

De voorzitter van de Domo de heer J. Kuipers Gzn. maakte in zijn openingsrede gewag van de besprekingen tussen de *Domo* en de *Drents-Groninger Zuivelbond* om tot een fusie te komen. De voorzitter van de raad van commissarissen, de heer T. E. Willems drong naderhand aan op spoed bij deze besprekingen.

De *Domo* heeft een goed jaar achter de rug, zoals uit de vergadering enkele malen met voldoening word vastgesteld. Er was een saldo van 11,3 miljoen gulden, hetgeen resulteerde in een nabetaling van 5,4 cent per kg melk. De afschrijvingen bedroegen 4,8 miljoen gulden, de onkosten beliepen 33 miljoen gulden, terwijl voor grondstoffen en produkten werd betaald 176 miljoen gulden. Gebouwen en inventaris staan op de balans voor 24,3 miljoen gulden (v.j. 25,2). De totale omzet beliep 417 miljoen gulden.

De Domo verwerkte in 1969 464 miljoen kg melk, 24,6 miljoen kg ondermelk en 93 miljoen kg wei, in totaal 582 miljoen kg grondstof. Voor het lopende jaar verwacht de heer De Boer een verwerking van 630 miljoen kg melk en ondermelk en 220 miljoen kg wei, in totaal 850 miljoen kg grondstof. Het personeelsbestand van de Domo bestaat op het ogenblik uit 1900 man.

Provinciale Zeeuwse Courant, 29/06/1970

NIEUWE MELK DERTIG DAGEN HOUDBAAR

DEN BOSCH (GPD) — Sinds dit weekeinde is in 125 supermarkten en andere zelfbedieningszaken in Nederland begonnen met de verkoop van melk, die door een sterilisatieproces dertig dagen houdbaar is. De nieuwe consumptiemelk wordt geïntroduceerd door het grootwinkelbedrijf P. de Gruyter uit 's-Hertogenbosch. De consumptiemelk wordt, om deze graad van houdbaarheid te verkrijgen, een paar seconden tot zeer hoge temperatuur verhit en dan naar een nieuw procédé gesteriliseerd, waardoor de smaak niet wordt aangetast. Daarna wordt de melk verpakt in anti-septisch papier in de vorm van een baksteen.

De nieuwe melk wordt geleverd door de Bijlense melkfabriek Domo. De consument moet er 62 cent per liter voor betalen.

Melkimport van *Domo-Bedum*

Al haal je de melk van heide en ver, ze wordt er heus niet minder van.

BEILEN. Van heide en ver worden dagelijks in grote gekoelde tankauto's omvangrijke hoeveelheden melk aangevoerd naar de fabrieken in het Noorden des lands, omdat de in dit gebied geproduceerde „melkplas” onvoldoende is om de produktie vol te laten draaien. De DOMO haalt dagelijks flinke hoeveelheden uit het aangrenzende Duitse gebied en verder uit Gelderland, Overijssel, Brabant en Limburg. Ook de ACMESA betreft melk uit Brabant en Limburg als aanvulling op de eigen aanvoer, om de kaasproduktie op peil te houden.

Is dit urenlange transport in tankwagens nu wel of niet van invloed op de kwaliteit van het produkt? „Absoluut niet!” zegt hoofddirecteur K. de Boer van de DOMO in Beilen. „We rijden de melk door heel Nederland. Als de melk goed wordt ingebracht dan verandert er door het transport niets aan.”

[....]

Dat die melk niet aan kwaliteit inboet blijkt ook wel – zo zegt De Boer – uit de exportmogelijkheden van het gerede produkt. Sinds jaar en dag levert de DOMO consumptiemelk aan de in Duitsland gelegeerde Amerikaanse troepen en zo'n leverantie is aan strenge, regelmatig herhaalde controle onderworpen.

Voor diegenen die argwanend stellen „die fabrieksdirecteuren kunnen me nog meer vertellen,” mag hier nog de mening van de directeur van de Keuringsdienst van Waren in Drenthe, ir. H J. Egmond, aan toegevoegd worden. Hij zegt „Wanneer de melk goed gekoeld vervoerd wordt. zal er van kwaliteitsvermindering geen sprake zijn.”

Hoofddirecteur K. de Boer van de DOMO geeft als toelichting dat de DOMO uit eigen gebied rond 600 miljoen kg melk ontvangt, dat de import uit het aangrenzende Duitse gebied ongeveer 40-50 miljoen kg melk per jaar betreft en dat eveneens aanzienlijke hoeveelheden melk worden aangevoerd uit Gelderland, Overijssel, Brabant en Limburg.

Melktekort

K de Boer: „Er is nu eenmaal in het eigen gebied een melktekort. Wij kunnen meer verwerken. Als we zelf onvoldoende grondstof hebben, halen we de melk van elders. Dat gebeurt op jaarcontract al naar gelang de behoefte. Het transport is voor de kwaliteit van de melk absoluut geen probleem. Het is hoogstens een economisch probleem, voor zover het een kostenvraagstuk is, want het is logisch dat de kosten stijgen naarmate de afstand groter wordt. Maar nogmaals, goede melk wordt er door het vervoer niet minder op. Als de melk door de boeren goed wordt ingebracht – en daaraan stellen we hoge eisen - dan is er geen wolkje aan de lucht. Het is gewoonweg een beheersing van het proces. Ook al rijd je vier uur met melk in een gekoelde tank, dan wordt die melk daar niet slechter van”.

En zo wordt dus ook melk gehaald uit het Duitse grensgebied, tot Bentheim toe. De DOMO-tankwagens rijden ook daar langs de verschillende melkontvangststations.

Samenspel

DOMO-directeur De Boer: „Je moet even op elkaar ingesteld raken. Daar in Duitsland werken ze ook in coöperatief verband. We hebben met de kwaliteitsinstanties aldaar een goed samenspel opgebouwd. Waarom zouden de grenzen ook bepalend moeten zijn? Onze hele economie is toch mede afhankelijk van het achterland Duitsland. Ik zie de ontwikkeling in Europees verband en dan zal er een steeds breder wordend samenspel plaats moeten vinden. Het zou toch onverstandig zijn als we niet samen zouden proberen dat hele agrarische gebied te stimuleren.

Dat woord „grens” ligt DOMO-directeur De Boer overigens wat zwaar op de maag. Hij zegt: „Als er dan van een probleem gesproken moet worden, dan is het een probleem dat we nog in het jaar 1970, in de groei naar de eenwording van Europa, van grensovergangen moeten spreken, met (kwaliteits-)controle en wat dies meer zij. Al moet ik er aan toevoegen dat we van de instanties alle medewerking krijgen”.

Overigens lijkt het Duitse gebied door die psychologische grensbarrière verder weg van de DOMO-fabrieken dan het in werkelijkheid is, want de afstand tot de afgelegen eigen gebieden is in wezen nog groter. De eerste Duitse melk is ook om 12 uur ‘s middags aan de fabriek. [...]

Nieuwsblad van het Noorden. 1970-10-05

ook MAP DG-Zuivelbond

Ledental is sterk geslonken door vergaande concentratie

Voorzitter Kadijk: Er is geen reden tot onrust

Drents-Groninger Zuivelbond door Domo opgeslokt

(Van een onzer verslaggevers)

De Drents-Groninger Zuivelbond zal als zelfstandige organisatie verdwijnen. De vergaande concentratie van bedrijven in de *Coöperatieve Melkproduktie Bedrijven DOMO-Bedum* was er oorzaak van dat het aantal bondsleden de laatste jaren reeds sterk was verminderd. Al enige tijd ook waren er besprekingen gaande tussen de bond en DOMO-Bedum over de mogelijkheden van een nauwere samenwerking. Beide besturen hebben nu in een kortgeleden gehouden gecombineerde vergadering in principe overeenstemming bereikt over de uiteindelijke organisatievorm. Zowel het personeel als de leden zijn vorige week door middel van een circulaire op de hoogte gesteld van het resultaat van deze vergadering.

„Er moeten nog vele details geregeld worden”, zo staat in de brief aan het personeel, „en het is daarom op dit moment moeilijk over de uiteindelijke organisatievorm mededelingen te doen. Het lijkt ons bovendien beter om deze dingen met het voltallige personeel te bespreken.”

Met nadruk deelt het bestuur aan het personeel mee dat „de werkzaamheden van de zuivelbond ook in de nieuwe opzet onverkort zullen worden voortgezet, zij het dan in een ander verband.” Het zegt toe zo spoedig mogelijk een gezamenlijke bespreking te houden met alle personeelsleden om de vragen, die er zijn te beantwoorden.

Aan de leden heeft de bond ongeveer hetzelfde meegedeeld. In de kringvergaderingen zullen de leden uitvoeriger geïnformeerd worden over de details van deze aangelegenheid. Over de

uiteindelijke organisatievorm is nog weinig bekend.

Naar men meedeelde zal de bestaande dienst ingebouwd worden in de DOMO-organisatie en moet bovendien de bestuurlijke opbouw van de DOMO aangepast worden. Onder meer zal een ledenvergadering stemrecht hebben in het hoogste college. Het werkgebied wordt dan verdeeld in regio's met een eigen bestuur. Zij zorgen voor een afvaardiging in het DOMO--bestuur.

De heer G. Kadijk uit Baflo, voorzitter van het bestuur van de *Drents-Groninger Zuivelbond*, wil ook de uiteindelijke organisatievorm liever nog niets zeggen. „Binnen veertien dagen komt er een vergadering van beide dagelijkse besturen en dan weten we precies hoe het allemaal gaat lopen.

Blz.2

wel is het bijna voor honderd procent zeker dat de Drents-Groninger Zuivebond als zelfstandige organisatie zal verdwijnen, aldus de voorzitter, die zegt dat er geen enkele reden is om over dit besluit onrust te verwekken.

„Iedereen kan er zeker van zijn dat er een vorm wordt gevonden, waarin alle betrokkenen in de toekomst goed kunnen werken.

Op de vraag of de niet bij de DOMO organisatie aangesloten bedrijven wel gebruik zullen kunnen maken van bondsdiensten zoals laboratoriumonderzoek, bedrijfseconomische voorlichting en accountantszaken, wilde de heer Kadijk voorlopig nog niet op ingaan. „Dat zijn juist de details, die we nog met elkaar moeten bespreken en waarover ik dus nog niets kan en mag zeggen”. aldus de voorzitter.

Acmesa

„Wij hebben vorige week een niets zeggend briefje gekregen en ik weet nog helemaal niet hoe het precies geregeld wordt”, zegt de heer T. Oosterloo, directeur van de Asser Coöperatieve Melkinrichting en Melkproducten Fabriek (*Acmesa*). De Acmesa is als B-lid aangesloten bij de DOMO. organisatie. Zij heeft wel het recht om melk te leveren, maar behoeft dit niet te doen.

„Ik kan alleen zeggen”. aldus de heer Oosterloo, „dat volgens mij, een aantal onderzoeken door een onafhankelijke organisatie moet gebeuren. De boeren moeten enige garantie hebben dat hun waar naar eer en geweten wordt gecontroleerd. We moeten er voor vechten, dat het de boer goed

gaat, want hij heeft van onze welvaart nog lang niet zijn deel gekregen.

Dat de bond ging verdwijnen was wel te verwachten, die heeft zijn tijd overleefd. We moeten echter niet denken dat samengaan een middel is voor alle kwalen. Het is geen Haarlemmer-olie” Volgens de heer Oosterloo is het eventueel wegvallen van van aantal bondsdiensten niet zo rampzalig. „Als wij van deze diensten gebruik meer kunnen maken, zijn er wel andere instanties, die dit willen doen.”

„Ik vind het jammer dat de bond weggaat.” Er moet een onafhankelijke instantie zijn, daarvoor hadden wij de bond. Leden hebben recht op een onafhankelijke voorlichting”, aldus de heer J. Nicolai, directeur van de Coöperatieve zuivelfabriek Rolde. „Ik maak me er echter geen zorgen over, er zijn wel andere instanties, die de diensten kunnen overnemen. Bovendien zijn wij sterk betrokken bij de *Zuidoosthoek* (ZOH.) en *Oosterwolde* en die vallen onder de Friese Coöperatie. We moeten maar eens zien wat wij doen” vindt de heer Nicolai.

Ook de heer W. Hoogterp, directeur van de Melkverwerkingsvereniging *DOC* in Hoogeveen betreurt het verdwijnen van de bond. „We verliezen een stukje dienstverlening Die zullen we op een andere manier moeten zoeken.”

Leeuwarder Courant 1970-10-06

Drents-Groninger Zuivelbond in Domo-verband opgenomen

Leeuwarder Courant 1970-10-06

Drents-Groninger Zuivelbond in Domo-verband opgenomen

Al enige tijd waren besprekingen gaande tussen de **Drents-Groninger Zuivelbond** en de **DOMO-Bedum** over mogelijkheden tot nauwere samenwerking. De vergaande concentratie van zuivelfabrieken in **DOMO-verband** had het aantal leden van de **Zuivelbond** al sterk verminderd. In een onlangs gehouden gecombineerde vergadering van de besturen der beide organisaties is in principe overeenstemming bereikt over de toekomstige organisatievorm.

Zowel het personeel als de leden van de Bond zijn thans per circulaire op de hoogte gebracht van het resultaat der vergadering. Er zal zo spoedig mogelijk een bijeenkomst met het voltallige

personeel worden belegd, waar opening van zaken zal worden gedaan. De leden van de **Drents-Groninger** zuivelbond zullen in kringvergaderingen over details van deze aangelegenheid worden geïnformeerd. Er is nog weinig bekend over de wijze, waarop de nieuwe organisatie zal gaan werken. Het schijnt de bedoeling te zijn, dat de **zuivelbond** als zelfstandige organisatie gaat verdwijnen. Dit behoeft, zo deelt het bestuur mede, geen onrust te verwekken, aangezien het zeker is, dat een vorm wordt gevonden, waarin alle betrokkenen in de toekomst goed kunnen werken. Binnen veertien dagen zullen nadere mededelingen worden gedaan.

NvhN 1970-10-07

NADER NIEUWS over Concentratie in de zuivelindustrie

De melkende boer wordt bij concern bijna net zo klein als melk drinkende consument

Er zit verandering in de melk. We hebben het nu niet over het vetgehalte - lekkere vette of gezonde tapte. Ook niet over de verpakking - van los in de pan via de fles naar het kartonnen pak. Maar wel over de boer die de melk levert, voor de stedse melkdrinkers, kaaseters en vlaslurpers een in ochtendnevelen gehulde figuur van wie gemeenlijk niet veel meer bekend is dan dat hij volle melk uit de koeien haalt en dat hij klaagt over de melkprijs. En ook over de melkgiganten die aan het ontstaan zijn, zoals het concern *DOMO-Bedum*, dat in Gronings en Drenthe bijna een monopoliepositie heeft, en waartegen de individuele melkende boeren ook maar als hele kleine mannetjes afsteken - bijna net zo klein als de individuele consument. Dat steekt wel eens een beetje. Bijvoorbeeld wanneer de boer merkt dat de melkrijder het voortaan vertikt het erf op te rijden om voor de deur van de stal de melkbussen op te pikken. Boerlief moet zijn bussen maar zelf de laan uit rijden en aan de kant van de weg zetten. De melkrijder kan er ook niks aan doen, die heeft zijn instructies van zijn chef, en die heeft ze weer van een andere chef en die heeft ze van de Grote Baas, de directeur van het melkconcern, de Grote-Melkboer.

Maar het melkconcern is nog steeds een coöperatie: dus is hij mede-eigenaar. Jawel, maar de rechtspositie lijkt op die van de man die één aandeeltje Philips heeft. Als de boer protesteert krijgt hij te horen: dit is economisch, dus goed voor de winst, dus goed voor de melkprijs die de boer krijgt, dus goed voor de boer, dus mond houden verder. (NU ja, zó onvriendelijk gaat het niet). En de boer die zegt: dit neem ik niet, ik verkoop mijn melk aan een ander - die boer is niet goed meer bij de tijd. Want er is geen andere melkfabriek meer sinds alles is opgekocht door dat ene concern.

Zo slecht als het, na lezing van het bovenstaande, voor de boeren lijkt door de concentratie in de melkverwerking is het toch niet. De melkende veehouder R van Wijngaarden, bedrijf houdend even ten noorden van Aduard, ziet belangrijke voordelen. Hij was tot 1 januari van dit jaar gedurende elf jaar lid van het dagelijks bestuur van de Groninger Maatschappij van Landbouw en voorzitter van de veehouderijcommissie van de Maatschappij, dus hij kent de problematiek. Naar aanleiding van de jongste stap op weg naar verdergaande concentratie, de integratie van de Drents-Groninger Zuivelbond in DOMO-Bedum, spraken we met hem.

Veehouder Van Wijngaarden woont aan de Medenerweg. Tot voor kort werd de Medenerweg bereiden door melkauto's van vier fabrieken. Nu komt er nog maar één, van de DOMO-Bedum. Van Wijngaarden ziet de winst wel zitten.

Boer Van Wijngaarden was gewend zijn melk te leveren aan de zuivelfabriek in Ezinge. Die was gespecialiseerd in kaas. 's Winters, als er minder melk van de koeien kwam, kon de fabriek niet op volle capaciteit draaien. Nu is de fabriek van DOMO en zorgt het grote concern voor optimale melkaanvoer het hele jaar door. In concernverband maakt de fabriek nog steeds kaas - maar de jaarlijkse hoeveelheid verwerkte melk sprong van veertien op twintig miljoen. Dat is ook winst.

Geldelijke winst is er in de concentratietendens in de zuivelindustrie voor de boeren wel te bespeuren. Of dit ten koste van hun inspraak in het industrieel gebeuren gaat is nog de vraag. Van Wijngaarden weet nog goed dat je als één van de 140 Ezinger coöperatieleden wel wat inspraak had op de algemene ledenvergadering. De duizenden boeren die bij DOMO-Bedum zijn aangesloten kunnen dat in de praktijk niet meer verwezenlijken. Hun invloed is echter niet helemaal weg. De oorspronkelijke coöperaties zijn blijven bestaan als plaatselijke verenigingen. Van daaruit worden regionale besturen samengesteld, en daaruit komt tenslotte het hoofdbestuur van het concern te voorschijn. Getrapte inspraak dus. Of dit in de alledaagse praktijk van het leiden van een op de wereldmarkt opererend concern wat zal uithalen is een vraag die Van Wijngaarden nog niet kan beantwoorden. Zijn reactie is echter niet bij voorbaat negatief.

Van Wijngaarden is een voorstander van verdergaande concentratie op het gebied van de zuivelindustrie. Hoe meer rationalisatie hoe meer winst voor de boer, is zijn redenering. Voor de consument ziet hij het prijsvoordeel niet zo een twee drie zitten: het zal, gezien de snelle kostenstijgingen in het productieproces, al moeite genoeg kosten de melk niet veel duurder te laten worden. Met één groot Fries-Drents-Gronings zuivelconcern zou Van Wijngaarden best tevreden zijn. Hij verwacht dat er wel eens een keer iets in deze richting zal gebeuren. Vooral hoopt hij op een gemeenschappelijke afzetorganisatie. Zij gedachten gaan nog verder, naar een landelijk afzetapparaat, zodat de nationale zuivelkrachten worden gebundeld om op de wereldzuivelmarkt een sterke vuist te kunnen maken. Elkaar op de binnenlandse markt bestrijdende en verzwakkende zuivelconcerns lijkt hem niks.

Even een terzijde. Hoewel Van Wijngaarden voorstander van concentratie in de zuivelindustrie is, stelt hij geen enkel vertrouwen in de ideeën, die momenteel sterk leven, over concentratie van de melkveehouderij zelf. Als een boer meer dan veertig koeien heeft loopt het fout, zo is zijn bevinding. Door gebrek aan aandacht aan het afzonderlijke dier gaan ziekten de melkproductie drukken, en dat is ook niet economisch. Voorbeelden van grote bedrijven in het buitenland (een melkveebedrijf met 1500 dieren in Essen) dat niet wil renderen) en in de naaste omgeving sterken hem in die overtuiging.

Maar, als gezegd, wat betreft de produktie van consumptiemelk en melkprodukten kan hem de rationalisatie niet ver genoeg gaan. Een machine is tenslotte heel wat anders dan een dier. Of een boer.

H. KOK.

Nieuwsblad vh Noorden, 1970-11-27

Crespa-fabriek – chips – in Oosterwolde sluit: 29 man op straat

(Van een onzer correspondenten)

De Sacono-fabriek in Oosterwolde zal met ingang van 1 januari de produktie stopzetten. Het personeel, 29 man, wordt ontslagen of overgenomen door de CCF. De fabriek fabriceerde Crespachips, hetgeen een verliesgevende produktie was voor de belde partners in het bedrijf, de CCF in Leeuwarden en de *Domo-Bedum* in Beilen.

De verkoop van chips die in dit bedrijf worden gemaakt is teleurstellend geweest. De fabriek moest voortdurend met verliezen werken. Op het ogenblik worden de contracten van de fabriek afgewerkt.

De fabriek waarin twee miljoen is geïnvesteerd is oorspronkelijk opgezet door de CCF en de *Domo-Bedum* met een aantal aardappelcoöperaties. Deze coöperaties kregen al gauw genoeg van de verliezen en stapten er uit.

Nieuwsblad vh Noorden, 1970-11-28

ook MAP DG-Zuivelbond

***Drents-Groningse Zuivelbond* vergadert over opheffen**

(Van onze Asser redactie)

Op de algemene ledenvergadering van de Drents-Groninger Zuivelbond op 14 december in café-restaurant Bellevue in Assen zal het bestuur voorstellen de *Drents-Groninger Zuivelbond* op 1 Januari op te heffen, en de activa en passiva over te dragen aan de coöperatieve melkproduktenbedrijf Demo-Bedum GA te Bellen.

Hierbij uitgezonderd de activa van enkele roerende goederen die aan de nog op te richten stichting Melkcontrolestation Drenthe Groningen in Assen zullen worden overgedragen. Zoals gemeld, waren de besturen van de Zuivelbond en de Domo enkele weken geleden al tot overeenstemming gekomen.

‘Havelte besprekingen’: Zuivel-mammoet in de maak.

LEEWARDEN (CPD)- Vijf van de grootste zuivelcoöperaties in Nederland zijn besprekingen begonnen om te komen tot een zeer nauwe samenwerking, welke moet uitmonden in een melkprijs voor de bij de coöperaties betrokken boeren. De zuivelcoöperatie in Friesland, Brabant en Limburg neemt niet aan de besprekingen deel. Bij de samenwerking is ruim een derde deel van de Nederlandse melk betrokken.

Deelnemers aan de besprekingen zijn *Domo-Bedum* (Drente-Groningen), *Coberco* (Gelderland-Overijssel), *CMC* (Holland/Utrecht) en de *Noord-Holland*. Ook de *NCZ*, de afzetorganisatie van zuivel, neemt aan de besprekingen deel. Tijdens een conferentie in Havelte, waar zestig bestuursleden van de vijf topcoöperaties aanwezig waren, bleek reeds in vergaande mate overeenstemming te bestaan omtrent de organisatie van het nieuwe zuivelconcern.

Landbouwcoöperaties stichten centrale houdstermaatschappij ‘Groenhoven NV.’¹³

DEN HAAG (ANP) - Een zevental centrale landbouwcoöperaties is van plan, onder de naam ‘Groenhoven NV’ een houdstermaatschappij op te richten, teneinde daarin een aantal activiteiten gemeenschappelijk te ontplooiën.

Het zijn *Cebeco* (nationale coöperatieve aan- en verkoopvereniging voor land- en tuinbouw te Rotterdam), *CMC* (Coöperatieve Melkcentrale te Den Haag), *Domo-Beilen* (Coöperatieve Melkproduktenbedrijven te Beilen) *Coberco* (Coöperatieve Melkproduktenbedrijven Gelderland-overijssel), *‘Noord-Holland’* (Coöp. Vereniging tot exploitatie van melkproduktenfabrieken te Alkmaar), *Abeve* (Coöperatieve Verkoop- en productievereniging van Aardappelmeel en derivaten te Veendam), *Suiker Unie* (Coöperatieve Vereniging Suiker Unie te Rotterdam).

In het gesprek, dat de zeven voeren over de mogelijkheden tot coördinatie van activiteiten, gaat het vooral over de afzet van bepaalde landbouwprodukten, voorzover deze direct of na verwerking voor de levensmiddelensector bestemd zijn. Met andere coöperaties wordt terzake contact onderhouden.

¹³ *Domo-Bedum* nam voor f 2,5 mln. (10%) deel in ‘Groenhoven’. Aan ‘Groenhoven’ is geen extra aandacht besteed of het moet genoemd worden in de verslagen van jaarvergaderingen o.d. ZHN.

DOMO beslist 14 december over overneming *Drents-Groninger Zuivelbond*

(Van onze Asser redactie)

De coöperatieve melkproductenbedrijven *DOMO-Bedum*, GA Beilen houdt maandag 14 december in Bellevue te Assen na afloop van de ledenvergadering van de *Drents-Groninger zuivelbond* een bijeenkomst, waarin een voorstel aan de orde komt tot overneming van alle activa en passiva van deze bond per 3 januari 1971 met uitzondering voor wat betreft de activa van enkele roerende goederen die nog aan de op te richten stichting melkcontrolestation „Drenthe-Groningen” te Assen zullen worden overgedragen.

Het Domo-Bedum-bestuur vraagt voorts machtiging tot het aangaan van een hypothecaire lening tot een maximum van f 3.500.000 voor de financiering van onder meer de activa en deelneming in het project N.V. Groenhoven i.o. voor maximaal f 2.500.000.

Leeuwarder Courant 1970-12-14

ook MAP DG-Zuivelbond

***Drents-Groninger Zuivelbond* gaat op in DOMO**

Met honderd stemmen voor en drie tegen hebben de 103 leden-coöperaties van de Drents-Groninger zuivelbond besloten, deze bond op te heffen. Dat gebeurde vanmorgen tijdens een algemene ledenvergadering te Assen, waarbij alle leden-coöperaties waren vertegenwoordigd. Men besloot verder de activa en passiva over te dragen aan de coöperatieve melkproduktenbedrijven *DOMO-Bedum* ga. te Beilen.

Daarvan werd uitgezonderd het laboratorium, dat aan een nog op te richten stichting melkcontrolestation „*Drenthe-Groningen*” zal worden overgedragen. De opheffing wordt 15 januari a.s. effectief. Het persmeel van de bond gaat op drie uitzonderingen na mee over naar *DOMO-Bedum*. De voorzitter, de heer G. Kadijk uit Baflo, zei dat na 75 jaar Drenthe, iets korter Groningen en enkele jaren Drents-Groninger bond, die laatste bond zich door zijn eigen werk overbodig heeft gemaakt.

De secretaris van de *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ*, dr. E. van de Wiel, noemde deze ontwikkeling zakelijk een gelukkige. Hij hoopte, dat omstreeks 1980 de Nederlandse coöperatieve zuivelindustrie uit vier tot zes grote en krachtige regionale coöperaties zal bestaan. Kort na het middaguur begon in Bellevue te Assen een algemene ledenvergadering van *DOMO-Bedum* om deze zaak verder af te handelen.

Alleen Rolde, Anloo en Grolloo tegen

Leden akkoord met opheffing van de *Drents-Groninger Zuivelbond*

(Van onze redactie in Assen)

Op een na alle afdelingen van de *Drents-Groninger Zuivelbond* hebben zich gistermorgen tijdens de algemene vergadering van de bond in Bellevue te Assen voorstander getoond van het bestuursvoorstel om tot integratie van de bond in de *Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-Bedum* te komen. Alleen de afdeling Rolde bleek met drie stemmen (Rolde, Anloo en Grolloo tegen het voorstel. De stemmenverhouding was 100 voor en drie tegen. Alle leden waren op de vergadering aanwezig. Zoals gemeld bereikten de beide dagelijkse besturen van de bond en de DOMO enkele maanden geleden al overeenstemming.

De activa en passiva van de bond zullen nu per 15 januari 1971 worden overgedragen aan DOMO-Bedum, uitgezonderd de activa van enkele roerende goederen, die aan de nog op te richten Stichting melkcontrolestation „Drenthe-Groningen” in Assen zullen worden overgedragen. Het bestuur van de zuivelbond zal zijn werk kunnen blijven doen in de nieuwe organisatievorm.

Voor de secretaris drs. U. Hettinga en de directeur van het laboratorium van de bond, ir. A. J. van der Have, is in de nieuwe organisatievorm geen plaats gevonden. De heer P. Groenhof ing., hoofd-technicus van de bond gaat met vervroegd pensioen.

Andere vorm

„De beslissing is nu gevallen,” zei bondsvoorzitter G. Kadijk uit Baflo nadat de vergadering zich achter het bestuursvoorstel had geschaard. „De uitslag is voor de een gemakkelijker te aanvaarden dan voor de ander en loopt uiteen van gelukkig de bond is weg, dat apparaat heeft zijn tijd gehad, naar een ander uiterste. Dat is de groep die met het bondsapparaat vertrouwd was en er een goed gebruik van maakte en de bond waardeerde Toch zullen we mee moeten met de ontwikkeling. Het bondsapparaat vervalt, maar het werk zal moeten doorgaan, zij het in een andere vorm,” aldus de voorzitter.

„Nu het bondsapparaat uitgezonderd het vet- en eiwitonderzoek en het kwaliteitsonderzoek, ingebouwd is in een grote onderneming wordt de verantwoordelijkheid van het bestuurscollege steeds groter,” meende de heer Kadijk, die het bondspersoneel bedankte voor hun begrip voor de zaak. „Zij hebben jaren aan grote spanningen bloot gestaan. Ik ben hen zeer erkentelijk.” Hij noemde het vertrek van de heren Hettinga, Van der Have en Groenhof een schaduwzijde van de overeenkomst.

Lid van federatie

Voordat het voorstel werd aangenomen werd vanuit de vergadering nog gevraagd of de DOMO het lidmaatschap bij de Federatie van Nederlandse Zuivelbonden zou aanvragen. De heer K. de Boer, hoofd-directeur van de DOMO, antwoordde dat daarover geen twijfel hoeft te bestaan. „Mits de ledenvergadering het goed vindt,” zo zei hij.

Dr. E van der Wiel, secretaris van de FNZ zei naar aanleiding van het opgaan van de bond in de DOMO ondermeer, dat de FNZ de DOMO graag als lid zou zien. „Voor hen die niet akkoord zijn gegaan met het bestuursvoorstel is in de FNZ zeker een plaats ingeruimd. Zij komen in aanmerking om B-lid te worden,” aldus de heer Van der Wiel.

Leeuwarder Courant 1970-12-16

Minister Roolvink: Domo wil meer gastarbeiders

(Van onze redacteur in Den Haag)

Niet alleen de zuivelfabriek te Marum maar ook andere vestigingen van de Domo hebben behoefte aan buitenlandse arbeidskrachten, omdat de omschakeling van vrijkomende arbeidskrachten uit de landbouw in dit gebied „veelal niet eenvoudig is” door de leeftijd en het beroepsverleden van deze arbeidskrachten.

Dat antwoordt minister Roolvink (Sociale Zaken en Volksgezondheid) op schriftelijke vragen van het PvdA-Tweede Kamerlid Sake van der Ploeg. Hij wijst er dit Kamerlid op, dat er — nu b. en w. van Marum hun voorstel mee te werken aan de bouw van een huisvestingsbarak tijdens de raadsvergadering van 23 november hebben teruggetrokken — geen sprake meer is van de bouw van een barak voor 60 buitenlandse arbeidskrachten. In Marum zijn op dit moment geen buitenlandse arbeidskrachten werkzaam. In de loop van 1970 zijn achttien werknemers in dienst van de fabriek getreden die afkomstig waren van elders gesloten zuivelfabrieken. Daarvan heeft één het bedrijf inmiddels om onbekende redenen weer verlaten.

Leeuwarder Courant 1970-12-23

.....

De FNZ besloot de Domo en de CMC als lid aan te nemen. Het lidmaatschap van de Acmesa in Assen werd in beraad gehouden, omdat de Domo in de rechten van de opgegeven Drentse Zuivelbond is getreden, waarvan ook Acmesa lid was.

.....

Zuivelfabrieken in Groningen en Drenthe vanaf 1960 tot sluiting of heden

DRENTHE	Adres	Sluiting	Opmerking
Anloo		1972	
Assen	Acmesa		
Beilen	Perk 30	2005	
Borger		1970	
Buinen		1968	
Bunne		1968	
Coevorden		1969	
Dalen (Cominzo)	Zie Emmen	1978	
Dalerveen		1968	
Diever		1970	
Dwingeloo (Domo)	Entingheweg 15	1974	
Eelde		1968	
Eemster		1968	
Eext (Domo)	Hoofdstraat 18	1977	
Emmen of Zd Barge (Cominzo)	Ermerweg 88	> 1995	
Exloo		1966	
Ezinge (Domo)	v. Swinderenweg 26		
Gasseltenijeveensche- mond		1970	
Gees		1969	
Gieten		1966	
Grolloo		1971	
Haalweide		1969	
Havelte		1977	
Hoogersmilde		1967	
Hoogeveen		heden	
Hooghalen		1966	
Koekange		1987	
Kolderveen		> 1995	
Meppel	Kievit	> 1995	
Nw. Schonebeek		1969	
Noord Barge		1988	
Norg		1977	
Odoorn		1968	
Oosterhesselen		1968	
Oud-Schoonebeek		1972	
Peize		1969	

Roden		1982	
Rogat		1977	
Rolde		1976	
Ruinen		1977	
Ruinerwold		1984	
Sleen		1969	
Uffelte		1969	
Vries		1972	
Wapse		1970	
Wapserveen		1977	
Westerbork		1977	
Zuidbarge = Emmen		> 1995	
Zuidlaren		1968	
Zuidwolde		1987	
Zweeloo		1977	
GRONINGEN			
Bedum	Boterdiep	Heden	
Brilt (Lijempf)		1970	
Den Hoorn			
De Wilp		1965	
Doezum (Lijempf)		1977	
Ezinge		1976	
Glimmen		1966	
Grijpskerk		1969	
Groningen MI. (Domo)	Scandinaviëweg 12		
Groningen (dl. Domo)	Friesestraatweg	1995	
Holwierde			
Laude		1967	
Marum		heden	
Noordwijk		1963 / heden	
Tolbert (Lijempf)		1970	
Winschoten		1999	
Winsum (Lijempf)		1976	

1971

Nieuwsblad van het Noorden,

11 februari 1971, blz.18

Drs. C. van der Sluys in DOMO-directie

Drs. C. van der Sluys uit Den Haag, het 39-jarige hoofd van de afdeling voorlichting van het Landbouwschap, is met ingang van 1 mei benoemd tot financieel-administratief directeur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-Bedum GA in Beilen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1971-02-15

Voor 185 man personeel geen gevolgen

Domo en Noord-Holland neemt voor f5 miljoen Hollandsche Melksuiker over

De Hollandsche Melksuikerfabriek zal worden overgenomen door de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven DOMO-Bedum GA in Beilen en de Coöperatieve Vereniging tot Exploitatie van Melkproduktenfabrieken Noord-Holland GA in Opmeer. De twee coöperaties zullen een bod doen op alle uitstaande aandelen van de Hollandsche Melksuikerfabriek ter hoogte van 350 procent in contanten.

Op de laatste beursdag voordat de notering van aandelen Hollandsche Melksuiker werden geschorst door de onderhandelingen over het bod, noteerden de aandelen 266 pct. Het bod komt neer op een overnemingsprijs van f5,1 mln. De werkzaamheden in de fabrieken van Hollandsche Melksuiker in Uitgeest en Bolsward zullen op dezelfde wijze worden voortgezet. Voor het 185 man tellende personeel zal de onderneming geen gevolgen hebben, zo hebben de twee coöperaties bekend gemaakt.

De Hollandsche Melksuikerfabriek heeft fabrieken in Uitgeest en Bolsward die liggen in gebieden waar de grondstof voor farmaceutische melksuiker, nl. de wei, een afvalprodukt van de kaasfabricage, ruim voorhanden is. Verder worden ook nog verschillende bijprodukten gefabriceerd. Blijkens het jaarverslag over 1969 werd in dat jaar een winst van bijna f334.000 behaald tegen f297.000 over 1968. Over de gewone aandelen werd 17 pct. (15 pct.) dividend uitgekeerd. De dochteronderneming SA pour la fabrication du sucre de lait heeft over 1969 een aanmerkelijk verlies geleden.

„Domo-Bedum” en de Noord-Holland” zullen de al bestaande informele samenwerking institutionaliseren door een holdingmaatschappij op te richten voor het beheer van de over te nemen aandelen van de *Hollandsche Melksuiker*.

Bij „Domo” werken 1720 personeelsleden en bij de „Noord-Holland” ongeveer 600.

Bod Hollandsche Melksuiker open tot 15 april

Houders van gewone aandelen NV *Hollandsche Melksuikerfabriek* hebben tot uiterlijk 15 april de tijd hun stukken ten verkoop aan te bieden. Zoals bekend hebben de Coöperatieve melkproduktenbedrijven *Domo-Bedum* te Beilen en de Coöperatieve vereniging tot exploitatie van melkproduktenfabrieken *Noord-Holland* te Opmeer een bod uitgebracht van 350 procent in contanten op alle uitstaande aandelen van Hollandsche Melksuiker, inclusief een eventueel dividend over 1970. Bij aanbieding van tenminste 85 pct. van de aandelen Hollandsche Melksuiker zal het bod gestand worden gedaan. Uiterlijk 20 april zal worden bekendgemaakt of aan het aanbod gestands wordt gedaan, zo blijkt uit het officiële bericht aan aandeelhouders, dat op een buitengewone vergadering op 31 maart. zal worden behandeld.

Nieuwsblad van het Noorden, 02 april 1971,

Hollandsche Melksuiker blij met bod 350 pct. - vooruitzichten waren slecht

De vooruitzichten voor '71 waren voor NV Hollandsche Melksuikerfabriek in Uitgeest niet zo goed door de concurrentieverscherping en de moeilijkheid om de prijzen aan te passen. Een overdracht van de aandelen zat eigenlijk al lang in de lucht, er is alleen gewacht op een gunstige gelegenheid. Het bod van 350 pct. kan alleen maar worden aanbevolen, omdat Hollandsche Melksuiker de aandeelhouders nooit meer zoiets gunstigs zal kunnen bieden.

Dit bleek gisteren op een buitengewone aandeelhoudersvergadering in Amsterdam (tevens de laatste) waar commissarissen en directie een toelichting gaven op het bod van Coop. Melkproduktenbedrijven *Domo-Bedum* en Coöp. Vereniging tot Exploitatie van Melkproduktenfabrieken Noord-Holland. Directeur Ir. G. Kranen vertelde dat HMS tot en met 1945 de enige producent van melksuiker was in Nederland. „Daarna zijn er vier anderen begonnen met de productie van melksuiker, zodat wij thans minder dan 30 pct. van de Nederlandse markt bestrijken.”

Nieuwsblad van het Noorden, 21 april 1971,

Noordelijk bod op melksuikerfabriek

De Coöperatieve Melkproduktenbedrijven *Domo-Bedum* GA te Beilen en de Coöperatieve Vereniging tot Exploitatie van Melkproduktenfabrieken „Noord-Holland” doen het bod gestand dat zij samen hebben gedaan op de aandelen NV Hollandsche Melksuikerfabriek te Uitgeest. Zoals gemeld is een bod in contanten gedaan van 350 pct op het aandelenkapitaal. Tot en met 30 juni bestaat nog gelegenheid de aandelen Hollandsche Melksuiker ter overneming aan te bieden.

Leeuwarder Courant 1971-05-14

Domo stopt met stuntmelk in Heerlen

Het dreigement van de r. k. melkhandelaarsbond, afdeling Heerlen, de Friese Vlagprodukten en de Domo-fabrieken te Boycotten heeft succes gehad. De directie van de Domo heeft de Heerlense slijters meegedeeld, dat de stuntmelkprijs van f 0,59 per liter vanaf vandaag tot f 0,68 à f 0,69 wordt opgetrokken. Voorzitter van Aken van de slijters zegt: „Mocht blijken, dat de Domo-fabrieken ons met een kluitje in het riet hebben gestuurd, dan beginnen wij onmiddellijk met een boycot van de limonadeproducten, zoals Rivella, E-10 en Sprento, van de Domo”.

Nieuwsblad vh Noorden, 1971-05-14

DOMO-Directeur K. de Boer tot Eeg-parlementariërs: „Met huidige beleid gevaar aanwezig dat produktie straks behoefte niet dekt” **Na de boterberg dreigt „zuivelkuil”**

(Van een onzer verslaggevers)

Er dreigt een tekort aan zuivelprodukten in Europa. De hoofddirecteur van de DOMO, de heer K. de Boer heeft gisteren leden van de commissie voor de landbouw van het Europees Parlement gewaarschuwd voor wat hij noemde „de negatieve kretologie over de boter- en poederberg in Europa”. Hij voegde er een toe: „Met het huidige beleid is het grote gevaar aanwezig dat wij beneden onze voorzieningsgraad komen”. Hij wenste zo snel mogelijk aan een beleidsplan te gaan werken. „Politici en leidinggevende figuren hebben hier een taak. We moeten komen tot een beter samenspel en meer als Europeanen optreden dan als individualisten.”

Het internationale gezelschap parlementariërs, dat zoals gemeld een tweedaags werkbezoek aan Noord-Nederland bracht, ging gistermorgen naar Beilen om zich te verdiepen in de problematiek van de zuivelindustrie.

Directeur De Boer maakte van de gelegenheid gebruik om zijn grote bezorgdheid over de huidige ontwikkeling te uiten. Hij hekelde de politici, die er maar aan zaten te denken hoe van de botervoorraad af te komen. „Er was geen brainstorming over een beleid op langere termijn. In 1967 was die negatieve stemming er al. Wij moeten zekere reserves inbouwen voor een eventuele bijsturing om tenminste een minimale hoeveelheid zuivelprodukten op tafel kunnen brengen. De voorraden zijn door de paniekstemming plotseling weggeslopen. Nu is er weer ‘n paniekstemming, omdat wij voelen dat er een tekort is. Wij denken te weinig aan morgen.”

Volgens de heer De Boer zal de vraag naar zuivelprodukten in de naaste toekomst sterker toenemen dan voorheen. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de bevolkingsaanwas maar tevens door het feit dat degenen die nu nog niet hun portie zuivelprodukten krijgen, dit in de naaste toekomst wel zullen krijgen. „Uit sociale en rationele overwegingen moeten wij de

melkstroom gaan beheersen.”

Hij vroeg zich bovendien af hoe men de boeren kan overtuigen hun werk voort te zetten. De heer De Boer vreesde dat de jongere generatie er onder de huidige omstandigheden niet veel voor voelt om het agrarische bedrijf van de ouderen over te nemen. Daarom vroeg hij de aanwezige politici de particuliere ondernemer te steunen. „Wij moeten niet naar het communisme.” Als de boer geen uitzicht meer heeft, dan stagneert het boerenbedrijf.”

Volgens de prognoses blijft er in de periode 1971-1972 een botervoorraad over van 20.000 ton, maar zal er reeds een tekort van 20.000 ton mager poeder zijn.

Ernstige kritiek richtte hij aan het adres van degenen, die in hun streven om van de voorraden af te komen, de zuivelprodukten tegen de laagst mogelijke prijzen hebben verkocht aan onder andere Japan. „Dat is budgettair onjuist. Wij moeten er ‘n les uit leren en op weg naar 1980 er ons voordeel mee doen, want het is thans een minuut voor twaalf. We moeten komen tot een beter samenspel.”

Volgens de heer De Boer zal de ontwikkeling leiden tot nauwere samenwerkingsverbanden waarbij een stuk van de zelfstandigheid zal moeten worden prijsgegeven.

De afgelopen vier jaar heeft de DOMO vierentwintig bedrijven afgestoten. Er bleven over: drie centrale zuivelbedrijven. 3 melkinrichtingen, een poederbedrijf, tien kaasbedrijven en 6 melkontvangststations. Van de dit jaar verwachte aanvoer van 690 miljoen kilogram zal 285 miljoen kg kaas ontstaan, 122 miljoen kg consumptiemelk, 230 miljoen kg speciale producten, 17 miljoen kg magere poeder en 20 miljoen kg condens. Zestien miljoen kilogram wordt afgeleverd aan derden.

[....]

Nieuwsblad van het Noorden, 1971-06-29

Directeur De Boer pleit voor bezuinigen

Domo-Bedum dit jaar naar nieuw record: een miljard kg melk en wei

(Van een onzer verslaggevers)

„t Jaar 1970 is door de vele kostenstijgingen een moeilijk jaar voor ons geweest. Dank zij de integrale aanpak in de jaren ‘67 en ‘68 konden echter noodzakelijke produktieverbeteringen gerealiseerd en projecten ontwikkeld worden, maar hiermee zijn we er nog niet: in 1971 hebben we te doen met aanzienlijke meerkosten ten opzichte van 1970 en daarom doe ik een beroep op allen, die in het kader van hun functie aan kwaliteitsverbetering en kostenbesparing kunnen meewerken. Overigens zijn de ontwikkelingen tot nu toe in 1971 niet onbevredigend te noemen.”

Aldus gisteravond de heer K. de Boer, hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven *Domo-Bedum* G.A. Beilen, in zijn toespraak op de 33ste jaarvergadering voor de leden in het Postiljon-Motel te Haren.

De Domo verwacht dit jaar een melkverwerking van een miljard kg.

De toetreding van het Verenigd Koninkrijk en Ierland tot de EEG ziet de heer De Boer als een uitbreiding van de mogelijkheden voor de zuivelindustrie; Nederland kan in Europa een weer goede positie innemen indien de zuivelindustrie op een hoog peil wordt gehouden.

De ledenvergadering werd geopend door de heer J. Kuipers Gzn. als voorzitter van het be-

stuur van Domo-Bedum, die in zijn openingstoespraak in het kort de ontwikkelingen in het boekjaar 1970 memoreerde. Enkele punten: aan de vijf bedrijven werd in het boekjaar 1969 totaal ongeveer 85 miljoen kg melk aangevoerd. Mede door toetreding van de verenigingen Marum, Ezinga en Roden tot de GE en de overname van de Lijempf-bedrijven kon in oktober 1970 een omvangrijke reorganisatie van het boeren-melkvervoer in Noord-Drenthe en Groningen worden gerealiseerd, waarmee een hoeveelheid van 300 miljoen kg was gemoeid.

De heer T. E. Willems uit Roden, voorzitter van de Raad van Commissarissen, hield een pleidooi voor aansluiting van „enkele ondernemingen in ons gebied, die de weg naar GE-aansluiting maar moeilijk kunnen vinden. Ik zou willen zeggen: „Sluit de rijen”, aldus de heer Willems.

883 miljoen kg

Het jaarverslag laat zien dat er in 1970 in totaal 883 miljoen kg grondstoffen werden verwerkt (melk en wei). dit is 301 miljoen kg meer dan in 1888. Voor 1971 wordt een grondstofverwerking van circa een miljard kg verwacht. De melk-ontvangst bedroeg in 1970 ca. 663 miljoen kg, die werden verwerkt tot kaas (240 milj. kg), consumptiemelk (108 milj. kg), condens (20 milj. kg), speciaal-produkten (12 milj. kg), melkpoeder (264 milj. kg) en room en retouren (19 milj.4 kg).

De ontwikkelingen bij de verschillende dochter-ondernemingen waren verschillend. De Saco-no te Oosterwolde slaagde er niet in een positie op de chipsmarkt te veroveren en eind 1970 werd de productie beëindigd. De afvloeiing, respectievelijk herplaatsing bij Friki leverde geen moeilijkheden op.

De Coöp. Centrale Veevoederfabriek Sloten te Sloten had dit jaar een uitbreiding van de afzet ondanks ernstige moeilijkheden in de kalvermelkindustrie.

Het bedrijf Phranakorn Milk Industry in Bangkok begon medio 1969 te produceren. In 1970 ontwikkelde het bedrijf zich voorspoedig en besloten werd de productiecapaciteit uit te breiden.

Het in Djakarta gevestigde P.T. Friesche Vlag Indonesia begon in januari 1971 met de proefproductie; in de loop van het jaar werd de commerciële organisatie in principe opgezet.

Verhoging

De ledenvergadering besloot verder het bestuur te machtigen tot verhoging van het rekening-courant-krediet van f 21.800.000 tot f 25.000.000 en het bestuur toestemming te verlenen tot het aangaan van een hypothecaire geldlening van f 8.000.000 bij de CCRB te Utrecht. Ook werd het bestuur gemachtigd een uniform verschil in nabetaling te doen vaststellen tussen leden en leveranciers.

(‘Havelte besprekingen’)

Zuivelondernemingen praten over rapport over integratie.

AMSTERDAM (ANP) - De besturen en directies van zes zuivelcoöperaties zijn eergisteren bijeengekomen voor een nieuw integratie-gesprek tussen de zuivelondernemingen. Het gaat om de *CMC-NMU*, *Coberco*, *Domo-Bedum*, *NCZ*, ‘Noord-Holland’ en *Vecomi*.

Een werkgroep, die na de in het najaar van 1970 in Drenthe gehouden conferentie is samengesteld met de opdracht de mogelijkheden van integratie van deze organisaties te onderzoeken, heeft dinsdag een tussentijds rapport van haar voorlopige bevindingen uitgebracht. De inhoud van het rapport is niet openbaar gemaakt. In de bijeenkomst - te Velp gehouden - is besloten dat de besprekingen tussen de coöperaties zullen worden: voortgezet, aldus is bekendgemaakt.

Het ligt niet in de verwachting dat op korte termijn beslissingen zullen vallen. Mochten de onderhandelingen positief verlopen dan zou pas mogelijk op 1 januari de integratie werkelijkheid worden.

Nieuwsblad vh Noorden, 1971-12-24

Domo-Bedum-directeur De Boer:

‘Managers geven werknemers niet voldoende informatie’.

(Van een onzer verslaggevers)

„Nog te veel managers geven onvoldoende informatie aan hun werknemers. Ze zwijgen over het hoe en het waarom van de onderneming. Daardoor wordt een dialoog onmogelijk.” Dat vertelde hoofddirecteur K. de Boer van „Domo-Bedum Melkprodukten-bedrijven” in Beilen gistermiddag in het Groninger Restaurant R 2000 aan leden van het departement Groningen van de *Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel*.

Sprekend over „management en integratie” stelde hij dat men de mensen bij de zaken moet betrekken, omdat het onder anderen leidt tot productiviteitsverbetering.

Leeuwarder Courant 1971-09-02

Grote zuivel-fusie dreigt te mislukken

AMSTERDAM — Goed ingelichte kringen spreken van een mislukking van de pogingen om de Nederlandse topcoöperaties in de zuivel in een nauw verband te brengen. De besprekingen, die vorig jaar zonder de Friese en de Zuidnederlandse zuivelcoöperatie, in Havelte zijn begonnen, zijn deze week in Velp voortgezet. In Velp is besloten de besprekingen over de samenwerking voort te zetten. Een werkgroep, wilde reeds volgend jaar de integratie verwirkelijken, doch in een communiqué over het gesprek in Velp wordt gezegd, dat op korte termijn geen beslissingen zullen vallen. Aan de besprekingen deed nu ook mee de *Vecomi* uit Gelderland. De oudere partners aan het Havelte-overleg zijn *CMC*, *Coberco*, *Domo*, **NCZ** en Noord-Holland.

Nieuwsblad van het Noorden,
24 november 1971, blz.17

DOMO-directeur praat over ‘moderne bedrijfsvoering’

(Van een onzer verslaggevers)

De hoofd-directeur van **DOMO**-Bedum in **Beilen**, de heer K. de Boer, gaf gisteravond in het congrescentrum Het Tehuis in Groningen een inleiding over moderne bedrijfsvoering.

Hij deed dit in de door de Algemene Voedingsbedrijfsbond (A.V.B. van het NVV) georganiseerde forumavond. De inleiding van de heer De Boer, met als onderwerp „Management en integratie” werd door ongeveer zeventig leden, uit de zuivelhandel, de suikerverwerkende industrie, het bedrijfsleven, de landbouw en het bakkersbedrijf, bijgewoond.

Na de inleiding konden de aanwezigen aan een forum vragen voorleggen.

„Praat met ze in de meest open zin, het komt de werksfeer ten goede.” De heer De Boer stelde als taak van het management het bewerkstelligen van tweerichtingsverkeer. Hij voegde er echter aan toe: „Maar maak je werknemers wel duidelijk dat ze hun menselijkheid niet behoeven te bewijzen met een bepaald percentage fouten.” Hij zei onder meer: „Wij moeten het van de winst hebben, al lijkt dat woord soms wel eens besmet.”

1972

Leeuwarder Courant, 1972-01-27

Domo-directeur heeft zorgen om Friese zuivelcoöperatie

BEILEN - De hoofddirecteur van de Domo, de heer K. de Boer, maakt zich naar aanleiding van de ontwikkeling in de Friese zuivelindustrie zorgen, zo deelde hij gister op een persconferentie in Beilen mee. Hij vreest, dat door het uiteenvallen van de Friese coöperaties afzet en produktie niet meer in de hand kunnen worden gehouden, nu zowel *Frico* als *ZOH* in Oostervolde de kaasproduktie willen opvoeren.

Dat kan tot een prijsverlaging over de hele lijn voeren, omdat prijzen van andere produkten worden afgeleid van de kaasprijs. Anderen dan boeren zullen profijt van deze situatie trekken. De heer De Boer hoopte, dat het gezond verstand in Friesland zou zegevieren. Of een terugkeer van de *ZOH* in de *Frico* mogelijk is, wist de heer De Boer niet, maar de kwestie is er niet alleen een van lokale betekenis, maar betreft een algemeen boerenbelang. Daaraan ontleende de heer De Boer het recht om er over te spreken.

Mensen, die naar scheiding in de zuivel streven, nemen een zeer grote verantwoordelijkheid op zich. De heer De Boer zou die verantwoordelijkheid niet graag dragen, zei hij.

Ook maakt de heer De Boer zich zorgen over de investeringen in de kaasindustrie. Als de investeringsplannen, zoals ze er nu liggen, doorgaan, dan is dat strijdig met het algemeen boerenbelang. Er zijn veel plannen in voorbereiding, terwijl er op het ogenblik al een onderbezetting in de kaasindustrie is. (De heer De Boer doelde hier ook op de situatie in Friesland). Als deze plannen alle worden uitgevoerd, dan zal de zuivelindustrie nooit een beroep kunnen doen op de overheid om steun, want voor de situatie, die dan ontstaat, dragen de zuivelmensen zelf de verantwoordelijkheid.

De tijd : dagblad voor Nederland 18-02-1972

Domo sluit melkstation

BEILEN - Een op handen zijnde reorganisatie van het melkvervoer in regio Noord-Drenthe van het werkgebied van **Domo Melkproduktenbedrijven** zal gepaard gaan met de sluiting van het **melkontvangststation** in Vries.

Leeuwarder Courant 1972-03-18

Naar hogere kaasproduktie in Drente en Groningen

LEEUWARDEN — De Domo heeft in Groningen en Drente een nieuw vijf-jarenplan met investeringen tot een bedrag van twaalf miljoen gulden in kaasfabrieken ontwikkeld. De coöperatieve **zuivelfabriek** in **Winschoten** is van plan anderhalf miljoen gulden te investeren in een nieuwe kaasmakerij ten behoeve van de cheddarbereiding.

De **zuivelfabriek** in Ezinge zal door de Domo fors worden uitgebreid, waarvoor een bedrag van zes miljoen is geraamd. De produktiecapaciteit in Ezinge zal uitgebreid worden van 2.000 ton tot 5000-6000 ton per jaar. De produktie aan kaas in de Domo bedraagt op het ogenblik 30.000 ton. Domo-directeur K. de Boer heeft van kaas grote verwachtingen in de vergrote EEG.

Rivella-Wolvega betrokken bij fusiegesprek

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperaties CCF-Domo, Coberco en CMC voeren fusiebesprekingen voor hun frisdrankindustrieën te Wolvega. Ede en Maasdam. Het raadgevend bureau Berenschot onderzoekt hoe de fusie het beste gestalte kan krijgen.

In een eerste rapport van het bureau is de wenselijkheid van een fusie reeds naar voren gekomen. Het bureau onderzoekt op het ogenblik wat de beste vestigingsplaats (of vestigingsplaatsen) voor de nieuwe fabriek(en) zijn. Duidelijk is wel, dat er in ieder geval een van de drie fabrieken gesloten zal moeten worden. De definitieve fusiebesprekingen zullen pas beginnen, wanneer de onderzoekingen van Berenschot voltooid zijn. Verwacht wordt, dat dit binnen enkele weken het geval zal zijn. De besturen van de zuivelcoöperaties zullen na afsluiting van de besprekingen met voorstellen in hun organisaties komen. De fusie zal mogelijk met ingang van 1 januari 1973 een feit worden.

Indien de fusie doorgaat, zullen de zuivelorganisaties hun belangen in de frisdrankenindustrie onderbrengen in een nieuwe onderneming. Deze onderneming zal dan op basis van de huidige omzetten een marktaandeel van tien procent hebben in Nederland.

Voor de CCF betekent een fusie, dat de verkoop van de produkten uit de Rivella-fabriek in Wolvega los gemaakt wordt uit de verkooporganisatie van de CCF. Het is nog zeer de vraag, aldus verkoop directeur Bart Kuik of de CCF akkoord zal gaan met een eventuele sluiting van de fabriek in Wolvega. Er werken daar in de fabriek ongeveer 75 mensen. Bij de CCF in Leeuwarden zijn ongeveer 30 mensen bij de verkoop van de frisdranken uit Wolvega betrokken. Het personeel is op de hoogte gesteld van de ontwikkeling van de plannen.

Nieuwsblad vh Noorden, 1972-06-06

Strop voor DOMO melkinrichting Groningen

Vuile leiding vultank oorzaak van zure melk

De melkinrichting *Domo-Bedum* in Groningen stelt op het ogenblik een onderzoek in naar het zuur worden van een hoeveelheid melk. Van verschillende kanten zijn vanmorgen meldingen binnengekomen over melk in litersverpakking die, vrij gauw na aflevering door de venters, zuur bleek te zijn. Het onderzoek heeft tot nu toe uitgewezen dat het zuur worden waarschijnlijk veroorzaakt is door een niet goed schoongemaakte leiding van de vultank voor litersverpakking.

De fout moet gistermorgen gemaakt zijn. Verschillende huisvrouwen in Selwerd kwamen vanmorgen tot de ontdekking dat de melk die ze kort tevoren gekocht hadden zuur was. Volgens de verkoopafdeling van de *Domo* blijft de melk goed zolang ze in de koeling blijft.

De Domo heeft de Keuringsdienst van Waren reeds ingelicht. Het bedrijf zal vandaag nog de afnemers berichten, dat alle melk geretourneerd kan worden. Huisvrouwen die als gevolg van de gemaakte fout in het bezit zijn van zure melk, kunnen deze inruilen. De Domo hoopt dat het grootste deel van de melkaflevering van gisteren goed zal blijken te zijn. Over de omvang van de schade is tot dusver niets bekend.

Plan voor hogere kaasproductie

Melkaanvoer bij Domo steeg slechts weinig

BEILEN - De Domo heeft in 1971 616 miljoen kg melk ontvangen, wat één procent melk meer is dan in 1970. Bijgekocht werd in binnen- en buitenland nog 82 miljoen kg melk. Voor de melk van de veehouders is betaald 257 miljoen gulden en voor de aanvullingsmelk 16,6 miljoen gulden.

De melkprijs voor de veehouders kwam van 37,6 cent per kg in 1970 op 41,7 cent exclusief BTW in 1971. Met inbegrip van de BTW, de kosten van het tankmelken en de veeverbetering kwam de melkprijs in 1971 op 43,7 cent. De voorschotten stegen gemiddeld met 4,88 cent per kg. Hiervan is 0,28 cent te danken aan de hogere vet- en eiwitgehalten en ongeveer 0,15 cent aan de gewijzigde voorschotcalculatie. Het overgrote deel van de stijging, te weten 4,25 ct. is veroorzaakt door de gunstige ontwikkeling van de kaasprijzen, waarop de melkvoorschotten zijn gebaseerd. Het gemiddelde vetgehalte van de Domo-melk bedroeg 3,99 procent en het eiwitgehalte 3,36 procent.

Van de totale hoeveelheid melk (698 miljoen kg melk) werd 39 procent tot kaas verwerkt, zestien tot consumptiemelk, twee tot condensmelk, 0,5 procent tot speciaalprodukten, 41 procent tot melkpoeder en 1,5 procent tot room en retourprodukten.

De vaste activa staan voor 59,9 miljoen gulden op de balans. Het eigen vermogen bestaat voor 3,3 miljoen uit reserves en 4,8 miljoen uit ledenkapitaal. De langlopende schulden bedragen 43,3 miljoen gulden, bankschulden 29,9 miljoen en kortlopende schulden 54,3 miljoen gulden.

In de komende tijd zullen uitbreiding en centralisatie van de kaasproductie ter hand worden genomen, aldus het jaarverslag. De produktieuitbreiding zal bereikt kunnen worden door een hogere produktie in de bestaande bedrijven en door het bouwen van om nieuw bedrijf.

Nieuwsblad vh Noorden, 1972-07-03

Nog geen nieuwe DOMO-fabriek, eerst uitbreiding

(Van een onzer verslaggevers)

De DOMO GA. te Beilen gaat voorlopig niet over tot de stichting van een nieuwe kaasfabriek. De melkorganisatie wil eerst de bestaande bedrijven uitbreiden en eventueel pas in de toekomst een nieuwe fabriek bouwen.

De oprichting van een nieuw project zou hogere investeringskosten met zich mee brengen dan aanpassing van de huidige fabrieken. Daar staat tegenover, dat door de mechanisatie in een nieuwe fabriek de loonkosten lager worden. Men is nu tot de slotsom gekomen, dat een mengvorm van beide mogelijkheden de beste oplossing is.

De kaasproductie maakte in 1971 ongeveer 39 procent uit van de totale produktie van de DOMO-organisatie.

In het jaarverslag wordt 1971 een goed jaar voor de zuivelindustrie genoemd. „De prijzen van de zuivelprodukten stegen binnen de Europese gemeenschap, vooral in de tweede helft van 1971, aanzienlijk boven het interventieniveau. Voor sommige produkten was het evenwicht tussen vraag en aanbod volledig verstoord en was er duidelijk sprake van tekort of krapte,” aldus het jaarverslag.

In 1971 steeg de melkaanvoer van de aangesloten leden met één procent tot 616 miljoen kg. De melkaanvoer steeg voornamelijk in de provincie Groningen, terwijl Drenthe het niveau van 1970 niet helemaal haalde.

Steeds populairder worden de zogenaamde boerderijtanks, waarin de melk nu enige dagen kan worden verzameld. Eind 1971 stonden er in het gebied van de DOMO 387 tanks met een capaciteit van bijna 80 miljoen kg melk. Men verwacht, dat er dit jaar nog zo'n 185 tanks bijkomen, zodat men aan het eind van 1972 over 135 miljoen kg tankmelk kan beschikken. Tegen die tijd rijden er in het gebied van de DOMO dan 12 tankauto's (RMO's). Het geïnvesteerde bedrag in tanks en auto's was in 1971 ongeveer vijf miljoen gulden.

Nieuwsblad vh Noorden 1972-07-05

Voorzitter Domo-bestuur waarschuwt:

Bedrijven in gevaar door heffingen milieubeheer

(Van een onzer verslaggevers)

De kans bestaat dat bedrijven in gevaar komen door milieuheffingen. Hiervoor waarschuwde voorzitter J. Kuipers van *Domo-Bedum* gisteravond op de algemene ledenvergadering in Haren. Hij wees er op dat ook langs die milieuweg werkloosheid kan ontstaan, en hij wilde daarom gecoördineerd overleg om dit te voorkomen.

„Posities moeten niet ondermijnd worden als de overheid aanzienlijke bedragen uittrekt om de werkloosheid in het Noorden te bestrijden, en anderzijds hoge bedragen gaat heffen in het kader van het milieubeheer,” aldus de heer Kuipers.

Hoofddirecteur K. de Boer toonde zich bezorgd over de kaasproductie in ons land. Eind vorig jaar werd er te veel kaas gemaakt en nam de export af door een grotere productie in de andere EEG-landen. „De DOMO beperkte de productie met twintig procent, maar andere bedrijven verminderden met slechts drie tot vijf procent. Dat is beslist onvoldoende.” zo vindt de heer De Boer, die een gezamenlijke aanpak van de Nederlandse zuivelproblemen bepleitte.

Nieuwsblad vh Noorden, 1972-07-25

Kaasmakers gaan zich beperken

De Nederlandse kaasmakerijen gaan negen weken lang minder kaas produceren. De vermindering is drie procent ten opzichte van vorig jaar en zelfs elf procent minder dan wanneer zonder beperking gedraaid zou worden.

De *Frico (De Takomst)*, de Coöp. Zuivelfabriek *Acmesa* te Assen, *Domo-Bedum* Beilen. NCZ

in Meppel (en Amsterdam), de *Coberco* (Gelderland/Overijssel) *CMC* (Den Haag) en de Zuid Nederlandse Melkindustrie *Campina* gaan het kalmer aan doen. Samen beheersen deze fabrieken 80 procent van de markt.

De landelijke kaasproductie zal niet meer dan 6000 ton per week zijn. In de afgelopen weken begon men al vrijwillig te beperken.

Nieuwsblad vh Noorden, 1972-08-09

„Kleine fabriek 10 % hoger dan Domo”

(INGEZONDEN)

Onlangs maakte een krantenbericht melding van de ledenvergadering van de Coöp. Zuivelindustrie *De Twee Provinciën* G.A. te Gerkesklooster, waarbij werd meegedeeld, dat in 1971 ruim 86 miljoen kg melk was verwerkt, waarvoor aan de boer een prijs was uitbetaald van gemiddeld 46,25 cent.

Dezer dagen was er in uw krant te lezen, dat er van de Coöperatieve melkproduktenbedrijven *Domo-Bedum* G.A. te Beilen een zeer uitvoerig, fraai met foto's en statistieken verrijkt jaarverslag van 1971 was uitgegeven, waar in bekend gemaakt werd, dat er in 1971 767 miljoen kg melk was verwerkt, waarvoor aan de boer een gemiddelde prijs van 41,7 was uitbetaald.

Tevens werd melding gemaakt van de vele nevenactiviteiten van de Domo in verschillende dochterondernemingen. Zou het niet mogelijk zijn, dat beide ondernemingen in deze rubriek een uiteenzetting gaven van:

- a. „De twee Provinciën” over hoe het mogelijk is, dat een zo betrekkelijk kleine onderneming zo'n goede prijs kan betalen voor de melk aan de boer.
- b. „De Domo” hoe het mogelijk is dat een onderneming met een tienvoudige omzet (dochteronderneming meegerekend) 10 pct bij deze prijs ten achter blijft. Deze 10 pct (4½ c.) verschil betekent voor een boer met 20 à 25 koeien n.l. plm. f 5000 per jaar.

Een-West

In afwachting,
C. van VLIET,

Nieuwe Leidsche Courant, 1972-09-05

Coöp. Zuivelsamenwerking voorlopig van de baan

DEN HAAG - De nauwe samenwerking tussen vijf zuivelcoöperaties, waarvan de mogelijkheden sinds enige tijd werden onderzocht, gaat voorlopig niet door. Het gaat hier om de Coöperatieve Melk Centrale (CMC) te Den Haag, Vecomi-Coberco die in Gelderland en Overijssel opereert, Domo te Beilen, CVM Noord-Holland en de Nationale Coöperatieve Zuiververkoopvereniging te Amsterdam.

Het lag aanvankelijk in de bedoeling productie, verkoop en ontwikkeling van alle onderne-

mingen volledig te integreren. Nu dit niet mogelijk blijkt gaan drie van de partners, CMC, Domo en CVM Noord-Holland proberen tot de volledige samenwerking te komen. Ook gaat men nog onderzoeken of alle partners op de deelgebieden kunnen samenwerken.

Nieuwsblad vh Noorden, 1972-09-23

„DOMO onafhankelijk van boeren?"

(INGEZONDEN)

Enige weken geleden stond er in deze krant een ingezonden stukje over de uitbetaalde melkprijs van Coöp. melkprodukten bedrijven *Domo Bedum* G.A. te Beilen in vergelijking met de betaalde melkprijs van Coöp. Zuivelindustrie *De Twee Provinciën* G.A. te Gerkesklooster. De schrijver verzocht de Domo in deze krant te reageren op het feit dat zij per kg melk 4,5 pct. (10 pct) minder hadden uitbetaald dan een veel kleinere fabriek n.l. de *Twee Provinciën*.

Daar er in deze rubriek door de Domo niet is gereageerd, vraag ik mij af of de Domo zo onafhankelijk geworden is van de boer, dat zij het niet noodzakelijk vindt om hier op in te gaan.

Ook in afwachting.

J. -VENEMA, Marum

Leeuwarder Courant 1972-09-26

IJsfusie nu in beslissend stadium

AMSTERDAM - De besprekingen tussen *Davino*, *Ermi*, *Horna* en *Lich*, de ijsdochters van *Coberco*, *CMC-Ned.*, *Melkunie*, *CVM Noord-Holland* en *Domo-Bedum*, over een samengaan om een aanmerkelijke bedrijfsresultatenverbetering te verkrijgen, bevinden zich in een beslissend stadium. Deze beslissing zou inhouden, dat de ondernemingen hun bedrijven in één vennootschap zullen inbrengen. Hiervan worden voordelen verwacht voor de verkoop en productie, aldus een gezamenlijke verklaring.

Er wordt nog onderzocht op welke plaats of plaatsen het ijs geproduceerd zal worden. Een beslissing over de sluiting van bedrijven zal pas een jaar na inbreng van de bedrijven in de nieuwe vennootschap worden genomen, naar aanleiding van de resultaten en de nadere vooruitzichten. Als tot ontslagen of tot sluiting van bedrijven moet worden besloten, zullen regelingen voor het personeel tenminste gelijke waarborgen inhouden als soortgelijke regelingen bij de bedrijven op dit moment.

1973

Nieuwsblad vh Noorden 1973-01-04

Miljard kilo melk: Aanvoerrecord bij de DOMO

(Van een onzer verslaggevers)

Het zuivelconcern *DOMO-Bedum* heeft een mijlpaal bereikt in de grondstoffenaanvoer. Op 20 december werd voor het eerst in de geschiedenis van de 25 jaar bestaande organisatie de een miljardste kilogram melk in een jaar aangevoerd. Uiteindelijk is er in het recordjaar nog 30 miljoen kilogram melk bijgekomen. In 1948 werd 43 miljoen kg melk aangevoerd. In 1956 de 200 miljoen kg. in '1963 de 300 miljoen kg. en in 1968 de 500 miljoen.

De ledenvergadering van DOMO-Bedum is op 25 januari In het Postiljonmotel in Haren.

Leeuwarder Courant, 1973-01-16

Domo stapt officieel uit Rivella-fabriek

BEILEN — Het bestuur van de Domo te Beilen stelt de algemene vergadering van dit melkproduktenbedrijf voor uit de coöperatieve bottelfabriek „Wolvega“ (Rivella) te Wolvega te stappen. Over de voorwaarden van uittreding is cvereinstemming bereikt met de Coöperatieve Condensfabriek Friesland in Leeuwarden. De CCF zet exploitatie van de Rivella-fabriek sedert 1 januari 1973 alleen voort.

Domo-Beilen stapt uit Rivella-fabriek

Nieuwsblad vh Noorden, 1973-01-26

Oplevering deze zomer

DOMO krijgt nieuwe opslagruimte van 4000 m2 bij fabriek in Groningen

(Van een onzer verslaggevers)

De vestiging van Domo•Bedum GA In Groningen zal worden uitgebreid. Aan de Scandinaviëweg wordt een 4000 vierkante meter grote opslagruimte gebouwd, die in de loop van de maanden juli-augustus klaar moet zijn. Wat betreft het personeelsbestand betekent deze uitbreiding voor de vestiging In Groningen mogelijk enige uitbreiding. Op het totaal van het personeelsbestand komt mede door centralisatie bij Domo-Bedum GA te Beilen geen extra ruimte.

De uitbreiding van de opslagruimte is nodig door het produceren van een aantal nieuwe artikelen en een aanpassing In de handel In bijartikelen - zoals koffiemelk. Over de gehele linie voorziet de Domo een uitbreiding van de produktie. Zo zal ook de kaasmakerij in Ruinerwold worden uitgebreid.

Voor de realisering van de opslagruimte aan de Scandinaviëweg wil Domo-Bedum van de gemeente Groningen een stuk grond kopen voor een bedrag van ' i 225.000. De Groninger raad zal hierover maandagavond beslissen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1973-06-21

Domo-Bedum wil prijs consumptiemelk verhogen

Domo-Bedum te Beilen wil de prijs van de consumptiemelk met drie cent per liter verhogen, maar heeft hiervoor de toestemming nodig van minister Lubbers van Economische Zaken. Kort voor de totstandkoming van het kabinet-Den Uyl is de melkprijs al verhoogd met uitzondering van het Noorden, Overijssel, Gelderland en een deel van Utrecht. In Beilen verwacht men dat de goedkeuring van het ministerie niet al te lang op zich zal laten wachten.

Leeuwarder Courant 1973-07-20

Domo-directeur De Boer

Domo met melkprijs op tweede plaats

HAREN - De Domo heeft een zeer redelijk jaar achter de rug, volgens bestuur en directie, met een melkprijs, die 46,23 cent per kg melk bedroeg, wat 3,5 cent meer is dan het voorgaande jaar. Met die melkprijs komt de Domo na Friesland op de tweede plaats. De vergelijking met Friesland zou nog gunstiger uitvallen indien rekening gehouden wordt met gemiddeld vet en eiwitgehalte. De hogere kosten in het Domo-gebied worden o.a. veroorzaakt door de kosten van melkaanvoer, die 0,6 cent hoger liggen dan in Friesland.

De hoofddirecteur van de Domo, de heer Koert de Boer, deelde dit mee in een toelichting op het jaarverslag. De Domo verwacht dit jaar een verdere stijging van de melkaanvoer van 757 miljoen kg vorig jaar tot 774 miljoen kg dit jaar. Bij de wei wordt een stijging verwacht van 285 miljoen kg tot 305 miljoen kg. De personeelsbezetting werd ingekrompen van 1808 man tot 1701. De geldelijke omzet kwam op 450 Miljoen en dit jaar wordt een omzet verwacht van meer dan een half miljard gulden.

De algemene vergadering van de Domo besloot gisteravond tot uitbreiding van de poeder capaciteit, waarvoor 5,8 miljoen gulden geïnvesteerd zal worden. De installatie zal in maart in

bedrijf moeten komen. Volgend jaar wil de Domo 1,8 miljoen investeren in de kaasfabriek te Ruinerwold. Verder is het de bedoeling de kaasproductie van Ezinge onder te brengen in een nieuwe fabriek te Bedum.

De liquiditeitspositie van de Domo is sterk verbeterd door financiering op lange termijn. Het is de bedoeling van het bestuur jaarlijks op een ledenrekening 0,2 cent per kg melk bij te schrijven en daarna 0,5 miljoen voor het eigen vermogen te reserveren. Verder overweegt het bestuur naast de vorming van de ledenrekening ook over te gaan tot het uitschrijven van een obligatielening, waarover eind dit jaar nog mededelingen zullen volgen.

De voorzitter van de raad van commissarissen, de heer Tale E. Willems van Roden, wees de suggestie van het bestuur af om te komen tot een obligatielening, die tot stand komt door verzilvering van de ledenrekening. De verhandelbaarheid van dergelijke obligaties moet sterk worden betwijfeld. De enige koper zou de Domo zelf wel eens kunnen zijn.

Toch dient er om verbetering tot stand te komen, meende de heer Willems. Bij een balanstotaal van 165 miljoen gulden bedraagt het eigen vermogen nu 3,9 miljoen. Dit moet worden opgevijsd o.a. door een duidelijke reserveringspolitiek met een reservering uit de exploitatie, ondanks het feit, dat er dan belasting moet worden betaald, wanneer een dergelijke politiek een aantal jaren is gevoerd en de reserves bedragen ongeveer vijftien procent van het balanstotaal. dan zou er aan gedacht kunnen worden de uittredende leden in dit kapitaal mee te laten delen.

De hoofddirecteur, de heer De Boer, pleitte in zijn mededelingen opnieuw voor de vorming van een voedselbank om de continuïteit van de voedselvoorziening te waarborgen. Nu er in de wereld grote voedseltekorten zijn, is de instelling van zo'n bank van des te meer belang. Zorgwekkend noemde de heer De Boer de economische ontwikkeling, hetgeen blijkt uit het feit, dat gezonde ondernemingen wegens financiële zorgen hun uitbreiding afremmen. Optimisme over een ononderbroken welvaartsstijging achtte de heer De Boer niet gewettigd. Hem bekruipt wel eens de vraag of de uitgaven en ontvangsten in het kader van de politiek economische ontwikkelingen verantwoorde grenzen blijven.

1974

Leeuwarder Courant, 1974-05-13

Domo in Beilen kan door brand 4 mln. kilogram minder melk verwerken

BEILEN - Zaterdagmiddag is een melkpoedertoren van het coöperatieve melkproduktenbedrijf *Domo-Bedum* in Beilen door brand in het ongerede geraakt. *Domo-Bedum* zal hierdoor per week vier miljoen kilogram melk minder kunnen verwerken. Het bedrijf is bezig met andere melkproduktenbedrijven een oplossing voor de problemen te zoeken, heeft de hoofddirecteur van het concern K. de Boer zaterdag meegedeeld. Het is niet bekend, waardoor het vuur ontstaan is. De brand ging gepaard met drie ontploffingen.

Nieuwsblad vh Noorden, 1974-05-13

Poedertoren Domo in brand: productie lam

(Van een onzer verslaggevers)

Een felle brand met drie ontploffingen heeft zaterdagmiddag de gloednieuwe melkpoedertoren van de melkproduktenfabriek *Domo-Bedum* in Beilen verwoest. De schade bedraagt enkele miljoenen guldens. Het bedrijf zal voorlopig vier miljoen kilo melk per week minder kunnen verwerken. Met veel improvisatie hoopt men over veertien dagen de productie gedeeltelijk weer op gang te hebben. Pas in het najaar kan de productie op volle capaciteit zijn. Een deel van de melkaanvoer is bij andere bedrijven ondergebracht.

Hoofddirecteur K. de Boer sloeg zelf alarm. Hij werd opgeschrikt door het wegslaan van de veiligheidsluiken in de 33 meter hoge toren, die pas een week of zes in gebruik was. Omdat de Beiler brandweer deelnam aan een defilé in Assen kon ze niet zo vlot komen. De poeder in de toren brandde fel en zorgde voor zware rook. Het Beiler korps en de Asser brandweer hadden het vuur na ruim een uur onder controle.

Naar de oorzaak van de brand wordt een onderzoek ingesteld.

Leeuwarder Courant 1974-07-27

Melkprijs Domo met 1,7 cent omhoog

BEILEN - De melkprijs van de Domo lag over 1973 1,7 cent hoger dan het voorgaand jaar en kwam daardoor op 47,187 ct. per kg melk met 4,05 procent vet en 3,36 procent eiwit. In een toelichting op de jaarcijfers deelde de directeur van de Domo, de heer Koert de Boer mee, dat het Domo-gebied daardoor een goede tweede is achter Friesland wat de melkprijs voor de boer betreft.

De heer De Boer toonde zich gelukkig met de stijgende aanvoer van melk in de Domo-bedrijven (de laatste jaren achtereenvolgens van 616 via 663 naar 706 miljoen kg melk). Daarnaast

was er nog een aanvoer van aanvullingsmelk. Het persbestand daalde van 1707 via 1634 naar 1594. De omzet steeg met 12,5 procent tot 513 miljoen gulden en de onkosten liepen op met twintig procent tot 121,6 miljoen gulden.

Er wordt op het ogenblik een intensieve studie gemaakt van het bussen- en tankmelkvervoer, omdat men komt op een keerpunt in de kostenverhouding. De aanvoer uit tanks wordt goedkoper dan met de bussen. In de herfstvergadering komt het bestuur met voorstellen. De leveranciers met een minder dan 20.000 kg hebben een aandeel van 1,7 procent in de totale aanvoer bij de Domo, maar ze maken nog 14,2 procent van het aantal van 8100 leden en leveranciers uit. Hun melk brengt hoge kosten met zich mee en hetzelfde geldt voor de aanvoerders beneden de 50.000 kg.

Dit Jaar hoopt de Domo de duizendste tank te plaatsen, Moeilijkheden met de stroomvoorziening heeft men daarbij nauwelijks vergeleken met Friesland. Als er 12.000 gulden voor een aansluiting wordt gevraagd, dan zeg ik daar klopt niets van, aldus de heer De Boer. Iedereen moet voor een normale prijs stroom kunnen krijgen.

De heer De Boer pleitte opnieuw voor een grotere samenwerking in de zuivelindustrie met name op het gebied van de consumptiemelk. Deze herfst krijgt de ledenvergadering ook een voorstel tot de bouw van een kaasfabriek in Bedum met een capaciteit van 10.000 ton kaas.

Nederlands Dagblad 1974-08-15

Omzet van *Domo* in 1973 gestegen

ASSEN — Het jaar 1973 is voor *Domo*-melkproduktenbedrijven in Beilen niet onredelijk geweest. De melkaanvoer van eigen leden in Groningen en Drenthe steeg in vergelijking met 1972 met 6,4 pct. tot 706 miljoen kilogram. Voor het hele land was deze stijging 4,8 pct. De totale hoeveelheid verwerkte grondstof (melk en wei) steeg tot 1100 miljoen kilogram dat is 70 miljoen kilogram meer dan in 1972, aldus de voorzitter van deze coöperatie de heer Kuipers. Hij stelde vast dat de kostenstijgingen (20 pct.) in het afgelopen jaar erg hoog geweest waren. Zij konden grotendeels worden opgevangen. Op de bedrijven van de leden — mede in verband met de prijs van vee, vlees en. krachtvoer — helaas niet.

Volgens de voorzitter blijft *Domo* doelgericht onderzoeken op welke wijze zo mogelijk in samenwerking met andere, bedrijven een verdergaande specialisatie en kostenbeheersing kan worden gerealiseerd. Tegenover de kostenstijging staat een omzetstijging van 12 pct. In 1972 werd voor een waarde van 456 miljoen gulden omgezet, in 1973 was dat voor 513 miljoen gulden.

De heer Kuipers vond het beschamend, dat de zuivelondernemingen elkaar niet beter kunnen vinden om tot een betere distributie van de consumptiemelk te komen.

Hoofddirecteur K. de Boer deelde mee, dat de door *Domo* aan de leden uitbetaalde melkprijs op één na de hoogste in het land is. In Friesland alleen is die melkprijs hoger, „maar dat is ook een zuivelland bij uitstek, waar veel specialisatie aanwezig is.” aldus de heer De Boer.

Het tankmelken in het *Domo*-gebied ontwikkelt zich goed en zal volgens de heer De Boer op den duur goedkoper worden dan het bussen melken. *Domo* werkt thans een beleidsplan voor

1980 voor het tank melken uit.

Men hoopt in 1976 een nieuwe kaasfabriek in *Bedum* met een produktie van 10.000 ton kaas in gebruik te nemen. De melkplas in het noorden groeit voortdurend, aldus de heer De Boer, die in de ontwikkeling daarvan geen moeilijkheden zag. Zestig pct. van de produktie van *Domo* is voor de export bestemd.

Nieuwsblad vh Noorden. 1974-08-30

Directeur Domo-Bedum: 'Karnemelk niet uit de produktie'

„Consument, bestel bij ons karnemelk. U krijgt nat zoveel als u maar hebben wilt; nu en ook in de toekomst.” Zo reageert de heer H. Nijhof, directeur van de Zuivelfabriek DOMO-Bedum in Groningen, op een bericht in *De Telegraaf* van vanmorgen, waarin melding wordt gemaakt dat de karnemelk verdwijnt. Volgens het ochtendblad zou het Nederlands Instituut voor Zuivelonderzoek bezig zijn het produkt de wereld uit te helpen, omdat het niet in trek is en niet in andere produkten kan worden verwerkt.

De heer Nijhof, die erg verbaasd is over het bericht, is van mening dat de redactie van *De Telegraaf* de zinsnede uit het verband heeft gerukt. „Het klopt dat er in Nederland meer karnemelk bij de boterproduktie vrijkomt dan er wordt geconsumeerd. Er wordt alleen naar gestreefd de produktie van boter zo te veranderen dat het overschot aan karnemelk wordt teruggedrongen. Vast staat dat de karnemelk blijft.”

Leeuwarder Courant 1974-09-27

CMC, Melkunie en Domo-Bedum willen samenwerken op consumptiemelkmarkt

AMSTERDAM - Drie grote Nederlandse zuivelconcerns - *CMC-MelkUnie* te Amsterdam. *Coberco* te Zutphen en *Domo* te Beilen - hebben in principe besloten tot een samenwerking om hun posities op de consumptiemelkmarkt te verstevigen. Zij zijn overeengekomen om te streven naar:

- onderlinge afstemming van produktie en produktieuitwisseling,
- integratie van de distributie, waar dat gewenst en mogelijk is,
- een grote mate van uniformering van hun programma's ter bevordering van de verkoop.

De drie ondernemingen willen hun posities op de consumptiemarkt verstevigen door het aanbieden van „een optimaal assortiment en een efficiënte distributie”. Zij verwachten ook een verbetering van de rentabiliteit door een besparing op investeringen en andere kosten.

CMC Melkunie en Domo willen samenwerken ¹⁴

„Melkfusie” geen gevolgen voor de Frico

LEEUWARDEN - De samenwerking op het gebied van de consumptiemelk tussen CMC-Melkunie in Amsterdam, Coberco in Zutphen en Domo in Beilen zal geen gevolgen hebben voor de Frico, zet desgevraagd gistermiddag directeur mr. Gerrit Hepkema. De drie zuivelconcerns zijn - zoals wij al in een deel van onze edities meldden - overeengekomen te streven naar: onderlinge afstemming van produktie en produktieuitwisseling, integratie van de distributie, waar dat gewenst en mogelijk is, en een grote mate van uniformering van hun programma's ter bevordering van de verkoop.

Volgens de heer Hepkema is het Friese zuivelconcern wel ingelicht over de samenwerking, maar niet gevraagd om mee te doen. „Als wij als Frico dat nu gewild hadden was dat misschien geen probleem geweest, maar er is geen enkele aanleiding toe. Wij moeten eerst maar eens zien hoe dit zich ontwikkelt. Wij werken alleen in Friesland en in het Novac-gebied dan natuurlijk. Zij werken landelijk op de straat- en winkelkanalen. Wij doen niet mee aan landelijke aanbiedingen voor het winkelkanaal”.

De drie ondernemingen willen hun posities op de markt verstevigen door het aanbieden van „een optimaal assortiment en een efficiënte distributie”. Zij verwachten ook een verbetering van de rentabiliteit door een besparing op investeringen en andere kosten.

Nieuwsblad vh Noorden, 1974-11-21 / 22

Tweede maal in half jaar

Zware brand bij Domo in Beilen

(Eigen nieuwsdienst)

De dertig nieter hoge nieuwe verstuivingstoren van het zuivelconcern Domo-Bedum in Beilen is vanmiddag omstreeks half één voor de tweede maal binnen een half jaar getroffen door een felle uitslaande brand. Aangenomen wordt dat de brand veroorzaakt werd door werkzaamheden aan het mastiekdak. Evenals in mei ziet het er naar uit dat er sprake is van een miljoenen schade.

De brandweer van Beilen kreeg assistentie van het korps uit Assen met een ladderwagen. Omstreeks kwart over één kon ook de ladderwagen van Hoogeveen worden ingezet, waardoor aan de hoge vlammen, die ver in de omtrek waren te zien, snel een eind kwam. De rookontwikkeling was enorm. Tegen twee uur zag het er naar uit dat men de brand vrijwel meester was.

Naar verluidt waren er vanmorgen mastiekwerkers op het dak bezig met het herstellen van de laatste schade, die aan het kapitale gebouw in mei werd toegebracht. Toen brak er brand uit na drie enorme ontploffingen. Aan de verstuivingstoren van het Domo-Bedum-concern, die nog niet in gebruik was, legde een aantal technici uit Denemarken en Nederland de laatste hand.

¹⁴ Commentaren ander kranten in MAP CMC-Melkunie (ZHN.)

Het was de bedoeling dat er op 28 december met deze nieuwe toren zou worden proefgedraaid.

Een woordvoerder van de Domo in Beilen had bij het sluiten van deze editie nog geen idee van de precieze omvang van de schade, omdat men de zeer kostbare installaties die zich hoog in de verstuivingstoren bevinden nog niet kon bereiken. Ook wist men niet of er ook grote schade is in de aangrenzende verstuivingstoren.

Zeker is wel dat de waterschade zeer groot is en dat het herstel van deze tweede brand zeker enkele maanden zal kosten.

Nieuwsblad van het Noorden, 1974-11-22

Schade valt mee aan Domo-toren in Beilen

(Van een onzer verslaggevers)

De gevolgen van de felle brand die gistermiddag uitbrak in de dertig meter hoge nieuwe verstuivingstoren van het zuivelconcern Domo-Bedum in Beilen, blijken minder ernstig dan men aanvankelijk dacht. Hoofdirecteur K. de Boer noemde de schatting van vele honderdduizenden guldens gisteravond nog aan de hoge kant. Het proefdraaien van de toren op 28 december kan men echter wel vergeten.

Het was de tweede brand binnen een half jaar in de kostbare toren. Op 11 mei werd grote schade aangericht, toen na drie enorme ontploffingen de toren in brand vloog. Men was nog steeds bezig aan het herstel van deze schade. „Onze eerste indruk is dat er aan de opbouw van de nieuwe toren kan worden doorgewerkt”, zei de heer De Boer gisteravond.

De oorzaak van de brand is nog niet bekend. Behalve mastiekwerkers waren gistermiddag kort voor de brand uitbrak, ook lassers op de toren aan het werk.

Leeuwarder Courant 1974-12-24

Voedingsbonden stellen stakingsultimatum aan fabriek Winschoten

DOMO neemt melkinrichting over

WINSCHOTEN - De voedingsbonden van NVV, NKV en CNV hebben vannacht besloten een stakingsultimatum te stellen aan de zuivelfabriek te Winschoten. De bonden willen een goede (afvloeiings-)regeling voor personeel, dat betrokken is bij de overname van de melkinrichting van de Winschoter fabriek door de Domo.

De zuivelfabriek in Winschoten heeft een melkinrichting waar nog slechts zes miljoen kg melk verwacht wordt. Eind dit jaar zal de melkinrichting gesloten worden, waarbij de melkinrichting van de Domo in Groningen de productie en een deel van het personeel zal overnemen.

In Winschoten worden ongeveer 30 mensen van het 100 man tellende personeel als te veel beschouwd.

Bij de drie voedingsbonden zijn grote spanningen ontstaan door de onverhoedse ontwikkelin-

gen in Winschoten Er is nauwelijks overleg mogelijk geweest over de sociale positie van, de personeelsleden, die bij de overgang betrokken zijn. Indien de directies van Winschoten en van de Domo vrijdag niet met een sociaal begeleidingsplan accoord zijn gegaan, willen de bonden op vrijdag staken. De overdracht van de activiteiten van Winschoten aan de Domo is dan nog geen feit.

Nieuwsblad van het Noorden, 27 december 1974, blz. 15

BONDEN KRIJGEN HUN ZIN

Staking bij Winschoter zuivelfabriek afgewend

De aangekondigde staking in de Winschoter zuivelfabriek is niet doorgegaan. De drie voedingsbonden van NVV, CNV en NKV hebben hun zin gekregen. „Zelfs meer dan we vroegen,” aldus AVB-bestuurder T. Volders dinsdagavond. De bonden hadden zoals gemeld een sociaal plan geëist voor de 16 personeelsleden die overbodig worden door de overneming van het bedrijf door **DOMO-Bedum** te Beilen.

Het sociale plan van de **DOMO** wordt ook van kracht voor het personeel in Winschoten en blijft eveneens gelden voor de 16 man die elders werk moeten vinden, hetzij bij de **DOMO** of in de buurt van Winschoten.

Een eigen sociaal plan voor de Winschoter fabriek is volgens directeur H. Postma niet op korte termijn te maken. Daar heeft hij een half jaar de tijd voor. Zolang geldt het **DOMO**-plan. In een brief aan de commissarissen zet hij uiteen dat het niet zijn bedrijf was dat ontoereikende voorzieningen aanbood, maar de **DOMO**. Het was juist zijn fabriek die een betere verhuysregeling bepleittet zodat niet f 1100, maar f 3500,- wordt uitgekeerd.

De heer Postma stelt dat niet Winschoten zou opdraaien voor de 16 over te nemen werknemers, maar de **DOMO**. Het hoofd personeelszaken bij de **DOMO** zou er niet van op de hoogte zijn geweest dat de **DOMO** de 16 overbodige Winschoters moest overnemen.

1975

Leeuwarder Courant 1975-03-28

Vier cent nabetaling aan Domo-boeren

Onlust over tankmelkproject

HAREN - De nabetaling van de Domo aan de veehouders over 1974 zal vier cent per kg melk bedragen. Hoofddirecteur Koert de Boer deelde dat gisteravond op de ledenvergadering van de Domo in Haren mee. De melkprijs van de Domo komt met die nabetaling op 49,85 cent per kilo, twee cent hoger dan in 1973.

Na de zeer somber gestelde mededelingen van de heer De Boer over de snelstijgende kosten, die in 1974 met twintig miljoen gulden omhoog gegaan waren, viel deze nabetaling niet tegen. Voorzitter Jan Kuipers constateerde nog tijdens de vergadering, dat de melkprijs door de bestuurders van de aangesloten coöperaties positief gewaardeerd werd. De nabetaling zal eind april bij de boeren zijn.

In zijn mededelingen zei de heer De Boer te geloven, dat de economische situatie erger is dan doorgaans naar voren gebracht wordt. Hij sprak opnieuw van een onrustbarende kostenstijging. Veel ondernemingen durven de werkelijkheid daaromtrent niet onder ogen te zien, zodat ook de toestand van de Nederlandse maatschappij niet duidelijk is. Alles moet op alles gezet worden om kosten en uitgaven weer in balans te krijgen. Met kreten komt men er niet. Bezig zijn met alleen eigen belangen met voorbij zien van integrale belangen kan een funeste invloed hebben, meende de heer De Boer.

De geldomzet van de Domo kwam op 560 miljoen gulden (zonder de deelnemingen maar met de HMS). De omzet bedroeg in 1973 513 miljoen gulden en de heer De Boer verwacht ongeveer 620 miljoen omzet In 1975.

Aan de plannen voor een nieuwe kaasfabriek in Bedum voor de productie van 10.000 ton kaas per jaar (100 miljoen kg melk) wordt verder gewerkt. In de volgende vergadering zal een uitgewerkt plan aan de leden worden voorgelegd. De fabriek kan dan in maart 1977 gereed zijn. Aan de voorbereiding van de bouw is in 1969 begonnen.

Het tankmelkproject, dat het bestuur heeft opgesteld, en waarin alle boeren een tank krijgen. en de bussen vervallen, valt in Zuidwest-Drenthe niet goed. De heer J. Oshaar van Koekange deelde mee, dat hij 700 handtekeningen heeft verzameld tegen de plannen, die het bestuur de leden heeft opgelegd. Voorzitter Kuipers zei dat het bestuur er niet aan denkt om de plannen terug te nemen. Invoering van de tanks is de enige weg om de kosten in de hand te houden.

De heer Oshaar zei daarop dat de Drentse boer niet met zich laat sollen. „Ze staan achter mij” en „Als het niet langs de rechte weg kan, dan moet het maar langs de kwade weg”, zei hij. Uit mededelingen van de heer Van Gijzel uit Uffelte bleek, dat men ook bezwaar maakt tegen de wijze waarop de kosten van de tanks, die de boeren moeten nemen, in rekening worden gebracht. Het zou betekenen, dat de boeren verschillende melkprijzen krijgen, zei hij. Voorzitter Kuipers ontkende dat, maar, zei hij, een boer met veel koeien kan natuurlijk goedkoper in tanks investeren dan een boer met weinig koeien. Uit de vergadering werd nog geadviseerd om de boeren, die geen tank willen hebben volledig te laten opdraaien voor de onkosten van het bussentransport.

Nieuwsblad van het Noorden,
28 maart 1975, blz.21

NEGEN DOMO-FABRIEKEN IN GRONINGEN EN DRENTHE IN DE PRIJZEN

(Van een onzer verslaggevers)

Negen zuivelfabrieken in Groningen en Drenthe, die bij de DOMO aangesloten zijn, hebben dertien prijzen gewonnen bij de nationale kaaskeuring door de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond FNZ. Een keer werd goud behaald, vijf keer zilver en zeven maal brons. De gouden medaille was voor de fabriek in Wapserveen. De andere prijswinnende fabrieken staan in Ezinge, Koekange (twee medailles), Kolderveen (2x), Marum (2x), Norg (2x), Roden, Ruinerwold en Westerbork.

Nieuwsblad van het Noorden 1975-04-25

Drentse melk naar Duitsland?

(Van een onzer verslaggevers)

Directeur-eigenaar Herman Levelink (62) van de melkfabriek in het Duitse grensplaatsje Twist bij Meppen wil graag de melk ophalen bij de Drentse boeren maar hij heeft er geen ruimte voor over met de DOMO-fabriek in Beilen. „Het is verkeerd om als kleine buurman met de DOMO te gaan concurreren, temeer omdat er een goede verstandhouding is. Als de DOMO goedvindt — wat ik overigens betwijfel — dat een deel van de boeren aan de Nederlandse kant van dit grensgebied hun melk aan mij gaan leveren dan zal ik hun produkt met plezier in ontvangst nemen. Ik kan er best wat melk bij gebruiken....” aldus de heer Levelink.

Hij reageert hiermee op de uit boosheid over de melkkoeltankplannen van de DOMO ontstane actie van merendeels kleinere boeren in het grensgebied om te proberen de melk naar (Duitsland af te voeren. De boeren zijn het niet eens met de DOMO om volgend jaar te stoppen met het ophalen van de melk in bussen. Hierdoor zijn ze verplicht om een melkkoeltank te nemen. De actievoerende boeren vinden die investeringen te hoog om hun bedrijf nog rendabel te houden.

Vandaar het streven aansluiting te zoeken bij 't bedrijf van de heer Levelink. Dit bedrijf haalt tweemaal per dag de melkbussen op bij de (Duitse) boeren. Wat afstand betreft is het, zo vertelt de heer Levelink, erg aantrekkelijk om ook de Nederlandse kant te „bedienen”.

„Nu de DOMO een ander systeem van melkophalen gaat invoeren heeft mijn bedrijf voor de (Nederlandse) boeren, het grote voordeel dat we tweemaal per dag melk ophalen, in bussen.

Maar nogmaals, zonder toestemming van de DOMO zal ik deze „Hollandse melk” niet aanvaarden.”

De protesterende boeren willen hun „Duitse plan” niet zomaar laten schieten. Veehouder Vischer in Schoonebeek is één van de boeren die het DOMO-plan als de doodsteek ziet voor de bedrijven. „Daarom moeten we met de melk naar Duitsland, want anders komen we in grote financiële moeilijkheden....”, verklaart hij.

Dat de Drentse boeren hun oog op de melkfabriek in Twist hebben laten vallen komt ook omdat we directeur Levelink goed kennen. Twee broers van hem hebben een landbouwbedrijf in Schoonebeek, waar hij ook is geboren. Later vertrok hij naar Duitsland en leidt daar sinds vele jaren een particuliere melkfabriek en een busonderneming.

Van de melkfabriek kan ik zeggen dat er een aanvoer is van 10 miljoen kg melk per jaar. Er is grote vraag naar melk. Vandaar m'n opmerking dat ik er best wat bij kan gebruiken,” aldus de heer Levelink.

Voorzitter H. H. Hüter van de melkhoudersvereniging in Nieuw- Schoonebeek beweert met nadruk dat het aantal boeren in de grensstreek dat thans actie voert niet erg groot is.

„Bij onze vereniging heeft 65 procent van de leden al een melkkoeltank en over twee maanden is dat 80 procent. De DOMO is helemaal niet onverwachts met het plan gekomen; we hebben dit al lang zien aankomen omdat er in de eerste plaats sprake is van een lange (50 km) melktracé naar de fabriek in Emmen en ten tweede omdat er in dit gebied al veel koeltanks zijn,” zo brengt hij naar voren.

Huren

Het is naar zijn mening een misverstand dat de boeren voor een koeltank f20.000 op tafel moeten leggen. „Deze tanks worden door de DOMO verhuurd en de kosten die gemoeid zijn met de inrit van een deel van het bedrijf voor de plaats van zo'n tank heb je zelf in de hand. Dat hoeft helemaal niet zoveel te zijn. Ik heb zelf zo'n „lokaal” gemaakt.” Volgens hem kan een boer met zes koeien nog op rendabel manier een tank huren.

Nieuwsblad vh Noorden, 1975-05-30

Miljoenenorder: Domo levert Perzië melk en fabrieken

(Van een onzer verslaggevers)

Zuivelconcern *Domo-Bedum* te Beilen gaat binnenkort melk leveren aan zes miljoen Perzische schoolkinderen, en heeft daarmee een vette miljoenenorder in de wacht gesleept. Onderdeel van die order is ook de overeenkomst, dat de Domo samen met de *Verenigde Machinefabrieken* (VMF) zeven melkfabrieken in Perzië gaat bouwen. En het zit er in dat dat aantal binnen enkele jaren zal stijgen.

De schoolmelk gaat in poedervorm naar Perzië, en wordt daar weer verwerkt tot volwaardige melk.

De sjah van Perzië heeft onlangs bepaald dat alle schoolkinderen in zijn land in de middag-pauze gratis een maaltijd krijgen. Daarbij hoort ook een halve liter melk per kind per dag. Die melk komt dus uit Beilen.

Deze miljoenenorder voor de Domo is het gevolg van een bezoek van een Nederlandse handelsmissie aan Perzië. Een ander bedrijf dat zo ook een Peizische order kreeg is de optische industrie *De Oude Delft* in Delft, die apparatuur voor het opsporen van tuberculose gaat leveren.

Leeuwarder Courant 1975-06-28

Domo bouwt kaasfabriek voor 100 miljoen kg melk

BEILEN — De Domo heeft besloten tot de bouw van een kaasfabriek in Bedum met een capaciteit van 100 miljoen kg melk. De leden van de Domo hebben het bestuur gemachtigd kredieten aan te trekken tot een bedrag van vijftien miljoen gulden om dit deel van de bouw te verwezenlijken. De Domo maakt nog een nadere studie van de welverwerking, die er nodig is.

Met de bouw hoopt de Domo zijn aandeel in een naar verwachting nog groeiende markt via de NCK als afzetorganisatie te handhaven. Het is de bedoeling te zijner tijd de kaasfabriek van Eelinge te sluiten. In Bedum kan de kaasfabriek gebruik maken van de faciliteiten, als ketelhuis e.d., van de bestaande fabriek.

Leeuwarder Courant 1975-06-28

Toeslag Domo voor tankmelken nadelig voor kleine boer, zegt Partij vd Arbeid

ASSEN — Drie progressieve partijen in Drente, waaronder de Partij van de Arbeid, hebben de Domo in Beilen een brief met beschuldigende vragen gesteld over het plan tankmelken bij de Domo. Zij zeggen, dat het plan ten koste van de kleine boeren gaat en dat het plan te veel is geredeneerd uit het belang van de Domo. De tankmelktoeslag komt uit de algemene middelen van de Domo, zodat de tankmelkers bevoordeeld worden boven de kleine boeren die hun melk nog in bussen leveren. Men zo te benadelen lijkt op zijn minst in strijd met de coöperatieve gedachte, aldus de brief. De brief was nog niet bij de Domo ontvangen, toen de heer Koert de Boer, hoofddirecteur, om commentaar gevraagd was. De partijen hadden hem eerder ook geen inlichtingen gevraagd over het project. De Domo hoopt in 1980 geheel op tankmelken te zijn overgeschakeld.

De Waarheid 1975-07-10

moet naar melktank MAP

Verzet tegen afwenteling kosten

Boeren eisen handhaving van de melkbus

(Van een verslaggever)

Op het Zeeuwse eiland Walcheren, maar ook in andere plaatsen van het land zoals in Drenthe, zijn veehouders in verzet gekomen en tegen de omschakeling van het melken met bussen naar het tankmelken.

Het gaat de boeren niet om een folklorisme in stand te houden, hoewel het sjouwen met de melkbus voor velen een vertrouwd beeld van het platteland moet zijn.

Op de achtergrond van het aan de dijk zetten van de melkbus staat de verdergaande specialisatie- of saneringspolitiek in de landbouw, zoals de E.E.G. dat voorschrijft. De veehouder die wil vasthouden aan het tweemaal daags laten ophalen van zijn melkbus, kan beter wijken; investeren moet hij, die wil blijven; dat maken de melkfabrieken ervan.

Banken willen meer investeringen voorschrijven

De overschakeling naar het tankmelken betekent in de eerste plaats dat de boer de melk enke-

le dagen in een melkkamer bewaart. In plaats van op de fabriek wordt de melk op de boerderij afgekoeld tot op een temperatuur van 4 graden celsius.

De melkkamer, met een oppervlakte van ruim 20 vierkante meter, komt de boer op een verbouwing te staan, waarvoor velen 10.000 gulden op tafel moeten leggen. Voor een koeltank moet 2500 gulden worden betaald en eenzelfde bedrag gaat op aan de aanleg van waterleiding, elektriciteit, een boiler en schakelkast. Ook de vaste kosten zullen toenemen, opvallend daarbij is dat de boeren energiekosten voor het koelen van de fabrieken gaan overnemen. De fabrieken hebben bovendien het voordeel van het wegvallen van het merendeel van de ritten om de melk af te halen. De grootste melkfabriek in ons land, de coöperatieve DOMO uit Beilen, heeft al eerder laten doorschemeren dat deze afschuiving van kosten in opdracht van de banken geschiedt.

RABO-bank

De RABO-bank, die altijd een hoofdrol heeft vervuld in de propaganda voor schaalvergroting en nieuwe investeringen, waarvoor zij dan weer haar 'diensten' beschikbaar stelt, heeft geëist dat de coöperaties een groter vermogen scheppen. De DOMO heeft daarop aangekondigd dat in 1980 al haar leveranciers over moeten zijn gegaan op tankmelken. Ondertussen voegt zij er de verwachting aan toe, dat in die vijf jaar 20% van haar leveranciers het loodje bij het melken hebben neergelegd, omdat hun kosten te sterk zijn gestegen.....

Om dit 'vernieuwings'-proces te versnellen zijn door de EEG subsidies en toeslagen aan tankmelkers gegeven en gaan de melkfabrieken zelfs over tot heffingen voor de bussenmelkers. Ook de concurrentie tussen de melkafnemers speelt hierbij een rol. De fabrieken raken soms in een hevige slag verwickeld om koeltanken op afbetaling te slijten, met daaraan gekoppeld een leveringsplicht voor de melk.

Coöperaties

Dat de coöperaties meedoen met de stimulering van het tankmelken maakt de ergernis voor de boeren nog groter. Onder vele leden van de coöperaties leeft nog sterk het gevoel samen de fabriek te hebben opgebouwd en een verschillende behandeling tussen groepen leden, in dit geval tussen tank- en bussenmelkers, wordt dan ook afgewezen. Maar de boeren beseffen tegelijkertijd goed dat de banken de coöperaties sterk in hun greep hebben. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de fusies van melkfabrieken, waarmee ook de werkgelegenheid van de fabrieksarbeiders en melkrijders in gevaar wordt gebracht. In een poging de reorganisatie bij het melken er door te drukken, trachten de fabrieken het voor te stellen alsof de arbeid voor de boer wordt verlicht. Vooral voor hen, die niet volledig op koeien zijn overgeschakeld, stelt deze verlichting echter niets voor. Daar staat wél een nieuwe kostenstijging tegenover.

Ondanks het machinepark dat de boerderijen siert, zijn de werktijden niet afgenomen maar opgelopen onder druk van de kostenstijgingen. De boeren worden financieel niet in staat gesteld om nieuwe investeringen af te lossen.

Kostprijsberekeningen leren dat de opbrengst van een liter melk 55 tot 60 cent moet zijn wil de boer er ook een fatsoenlijk uurloon aan overhouden. De VCZ in Middelburg bijvoorbeeld betaalt slechts 47,5 cent.

In feiten verliezen de boeren op melk, als gevolg van de EEG-politiek die melkplassen in de hand werkt en de risico's van de overschotten op de boer verhaalt. Sinds de EEG is opgericht is de melkprijs die de boer ontvangt, als zij gecorrigeerd wordt op de inflatiestijging, gedaald.

Vijftientig jaren geleden waren er in Zeeland nog 6000 melkleveranciers, nu nog 1000. Hoewel de melkplassen soms als sneeuw voor de zon verdwijnen en er dus niet gesproken kan worden van structurele overschotten, worden er in Brussel thans weer pogingen in het werk gesteld om de melkprijs te bevriezen.

Nieuwsblad van het Noorden

02-08-1975

Europese subsidie voor KSH en drie Drentse verkavelingen

In **Beilen** komt f 130.000 ten goede aan het inrichten van een 'pilot-plant' bij Domo-Bedum voor het winnen van speciale produkten voor consumptie uit kaaswei.

Nieuwsblad van het Noorden,
10 december 1975, blz. 2

DOMO krijgt nieuwe hoofddirecteur

In verband met het terugtreden van hoofddirecteur K. de Boer van DOMO Melkproduktenbedrijven in Beilen, is drs. S. W. Meihuizen met ingang van 1 maart 1976 tot zijn opvolger benoemd. De heer De Boer wordt dan algemeen adviseur van het bestuur van DOMO. Drs. Meihuizen is thans algemeen commercieel directeur van de Coöperatieve Zuivelvereniging „**Campina**” in Eindhoven.

Nieuwsblad van het Noorden,
11 december 1975, blz. 13

De Boer regeert

Het **DOMO**-melktankproject blijft de gemoederen bezighouden. Er zijn al heel wat boze woorden over gevallen. Maar deze keer dan een grapje van het Drentse statenlid L. Feijen (GPV). Onlangs zei hij terloops in zijn betoog: „Er wordt onder de boeren veel gesproken over het **DOMO**-melktankproject. In **Beilen** gaat het volgende gezegde rond: „Vroeger regeerden de boeren de coöperatie, nu regeert de coöperatie de boer, behalve bij de **DOMO**, daar regeert nog altijd De Boer.”

Voor een goed begrip moet u dan nog even weten, dat de directeur van de **DOMO** luistert naar de naam De Boer.

1976

Nieuwsblad vh Noorden 1976-01-07

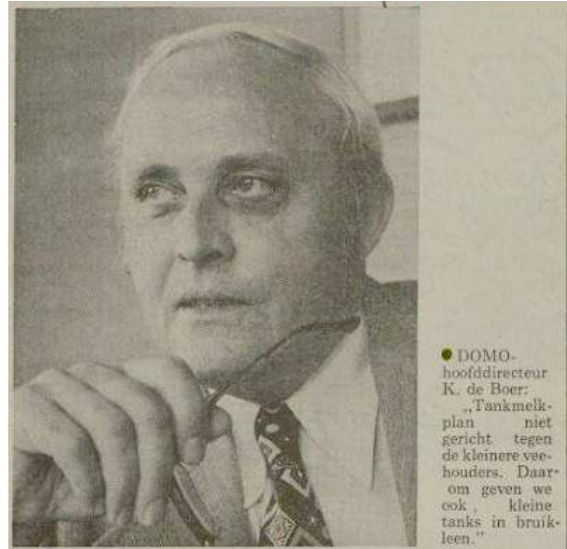
Koeltankplan: Melkbus gaat verdwijnen

Gesprek met – vertrekkende – hoofddirecteur DOMO-Bedum K. De Boer

(Door PIET SWANENBURG)

Na 1980 zullen er in Groningen en Drenthe geen melkbussen meer worden opgehaald bij de boeren. De zuivelcoöperatie DOMO-Bedum, (nu nog ruim 7.000 leden/leveranciers, maar verwacht wordt dat dit tegen 1980 zal zijn gedaald tot 6.000 in verband met bedrijfsbeëindigingen), die vrijwel alle melk in deze twee provincies in ontvangst neemt, wil de ontwikkeling van het tankmelken met kracht gaan aanpakken.

Ruim 1.000 melkveehouders in Groningen en Drenthe hebben inmiddels een tankmelkinstallatie. Binnen vier jaar moet dit aantal naar de 6.000 toe. Daarop is ook het beleidsplan van DOMO-Bedum afgestemd. Vooral onder de eigenaren van kleine(re) bedrijven, de oudere boeren die geen bedrijfsopvolger hebben, alsook degenen die een gemengd bedrijf hebben (zowel vee als akkerbouw) is nogal wat onvrede gekomen over het diep in hun boerenbestaan ingrijpende DOMO-tankmelkplan.

● DOMO-
hoofddirecteur
K. de Boer:
„Tankmelk-
plan niet
gericht tegen
de kleinere vee-
houders. Daar-
om geven we
ook kleine
tanks in bruik-
leen.”

Niet zo vreemd overigens want er kleven nogal wat financiële haken en ogen aan.

„In een tijd waarin het helemaal niet zo rooskleurig is voor de landbouw moeten we opnieuw gaan investeren”, zo zeggen ze. De werkwijze van DOMO-bestuur en directie wordt door hen niet altijd even „coöperatief” genoemd.

DOMO-hoofddirecteur K. de Boer wil graag de stelling kwijt dat het tank- melkplan helemaal niet gericht is tegen de kleinere melkveehouder. „Integendeel, ik kan wel een bandopname laten horen waarin ik op één van de vele voorlichtingsbijeenkomsten over het tankmelken een lans breek voor deze ondernemers. Juist om de kleinere boer in staat te stellen in deze moeilijke tijd z'n bedrijf te blijven uitoefenen heeft de DOMO besloten om ook kleine tanks (420 liter) in bruikleen te geven. En die zijn afgestemd op de melkproductie van zo'n 8 koeien. We hebben als zuivelcoöperatie echter ook te maken met de grote agrarische ondernemers. En wij kunnen in Groningen en Drenthe niet achterblijven bij de internationale ontwikkelingen op het gebied van de melkveehouderij. Men moet de tankmelkplannen van de DOMO zien als onderdeel van een totale, noodzakelijke, vernieuwing van de melkveehouderij en de coöperatieve zuivelproductie in beide provincies, die mede gebaseerd is op het landbouwstructuurbeleid van de EEG”, aldus de heer De Boer.

Hij schat het aantal boeren dat ernstige bezwaren maakt tegen het tankmelkplan op hooguit 900 die, zo zegt hij, allen te maken hebben met de problematiek van de kleinschaligheid. De heer De Boer (in 1967 bij de DOMO gekomen, per 1 maart 1976 treedt hij om gezondheidsredenen af als hoofddirecteur) erkent de moeilijkheden waarmee de kleinere en oudere melkveehouder te maken krijgt in het kader van de overchakeling van bussenmelk naar melk-

koeltankinstallaties en tankwagens die de melk rechtstreeks naar de verwerkingsplaatsen moeten brengen maar, beweert hij, „er wordt van onze kant alles aan gedaan om hen daarbij te helpen. Daartoe hebben we ook stappen ondernomen om de regering te bewegen de veehouders tegemoet te komen in de kosten van deze overschakeling. Als coöperatie hebben we er voor te zorgen dat de „kleinere” veehouders geen blok gaan vormen aan het been van hun „grotere” collega's.

Waarmee krijgen de DOMO-leden de komende jaren te maken, voor welke kosten komen ze te staan en in hoeverre komt de DOMO over de brug?

Omdat het vervoer van melk per bussen te arbeidsintensief en daardoor ook te kostbaar wordt (of al is geworden) gaat DOMO volledig over tot het ophalen van melk door speciale tankwagens die de melk uit de koeltanks bij de boerderijen halen. De DOMO-leden kunnen van hun coöperatie een koeltank in bruikleen krijgen. De kosten (rente, afschrijving, onderhoudskosten en dergelijke) worden aan de melkveehouder in rekening gebracht. Bij normale benutting variëren deze van 1,8 cent per kilo bij levering van 20 -50 ton per jaar, tot 0,5 cent per kilo bij levering van 800 à 1000 ton per jaar. Tegenover deze kosten staat een tankmelktoeslag die voor elke veehouder gelijk is aan f 1,60 per 100 kg melk (gegevens doctoraalstudie N. B. J. Koning, Wageningen). Dat betreft dan alleen de koeltank maar daarmee is de boer er nog (lang) niet.

Zelf gefinancierd moeten worden een noodzakelijke melkleiding in het bedrijf, een lokaal waarin de tank moet komen, aanpassing van het erf om de zware tankauto te laten komen en zo is er nog wel meer op te noemen, zoals bijvoorbeeld een weidetank.

Over de vraag wanneer een tankmelkinstallatie nu kostendekkend is bestaat een grote onduidelijkheid en het lijkt er wel wat op of dit bewust in allerlei rookgordijnen wordt verhuld.

In een speciale uitgave van de DOMO-koerier (10 januari 1975) wordt gesteld dat tankmelken „nog bijna kostendekkend is voor een leverancier van 50.000 kg melk per jaar”. Dat wil zeggen voor een bedrijf van circa 10 melkkoeien.

Het Consulentenschap voor Rundveehouderij in Assen evenwel heeft een rekenvoorbeeld opgesteld waaruit moet blijken dat de tankmelktoeslag van f 1,60 per 100 kg voor een bedrijf dat jaarlijks 160 ton melk levert (32 melkkoeien) net hoog genoeg is om de kosten van de tank, stroom, warm water en reinigingsmiddelen te betalen. Kleinere bedrijven gaan er, zegt het Consulentenschap, wat op achteruit. Bovendien moeten de melkveeouders een aantal bijkomende investeringen doen die ze zelf moeten betalen.

Hoofddirecteur De Boer van de DOMO noemt het voorbeeld van het Consulentenschap niet juist en zegt daarover ook een brief naar Assen te hebben verzonden. „In principe kan elke boer, welke tank-ie ook heeft, quitte draaien, wel is het zo dat bijvoorbeeld een melkleiding zelf moet worden opgebracht”.

Landbouwhogeschool-student N. B. J. Koning heeft een onderzoek verricht onder 27 melkleveranciers van DOMO-Bedum die (nog) geen melkkoeltank hebben. Eén van z'n conclusies is dat de grote meerderheid van de 27 ondervraagde melkveeouders negatief oordeelt, over de tankmelkplannen van de DOMO. „Men vindt dat de coöperatieleden onvoldoende invloed hebben gehad op dit plan en dat DOMO op deze wijze niet de belangen van de melkveeouders behartigt, of althans niet van allen. Tegenover het beeld van de boer als „zelfstandige ondernemer mede dank zij de coöperatie”, dat in kringen van coöperatieleiders nogal eens opgeld doet, heeft een aantal boeren het beeld van „steeds minder zelfstandigheid, mede dóór

bemoeying van de DOMO”, aldus de heer Koning. Hij zegt dat de veronderstellingen over de negatieve mening van de melkveehouders over de DOMO-plannen gesteund worden door de uitkomsten van een onderzoek dat een groep studenten van de vakgroep cultuurtechniek van de Landbouwhogeschool in december 1975 heeft gehouden in Ruinerwold.

De heer De Boer van de DOMO stelt zich bijzonder sceptisch op tegenover de activiteiten van de studenten, „die nog veel moeten leren”, zoals hij laat doorschemeren.

„DOMO-Bedum is in Nederland en helemaal niet in vergelijking met het buitenland „koploper” op het gebied van de invoering van een algeheel melktankplan voor de boeren. In een streek als de Maasvallei heeft 80 procent van de melkveehouders al een tankinstallatie. Waarom nu juist ons project reacties oproept en daardoor ook grote aandacht krijgt? Welnu, ik zou willen zeggen omdat wij de zaak van begin af aan zo open en eerlijk mogelijk hebben gespeeld.”

De *Groninger Maatschappij van Landbouw* en het *Drents Landbouw Genootschap* hebben zich tot nu toe formeel afzijdig gehouden van het DOMO-tankmelkplan. Eensluidend is hun verklaring hiervoor „dat het in de eerste plaats een zaak is die de DOMO aangaat en die deze coöperatie ook moet zien te regelen met de leden/leveranciers”. Ruim een jaar geleden heeft de DOMO alle landbouworganisaties op de hoogte gebracht van het plan, dat zowel door de Groninger Mij van Landbouw als het DLG noodzakelijk wordt geacht. Daarbij onderkennen de beide boerenorganisaties de problemen die een en ander voor sommige boeren met zich brengen.

De hoop is echter gevestigd op de minister van Landbouw die aan een subsidieregeling sleutelt voor de overgang op tankmelken. Volgens de DLG-woordvoerder is deze regeling vooral gericht op de kleinere boer.

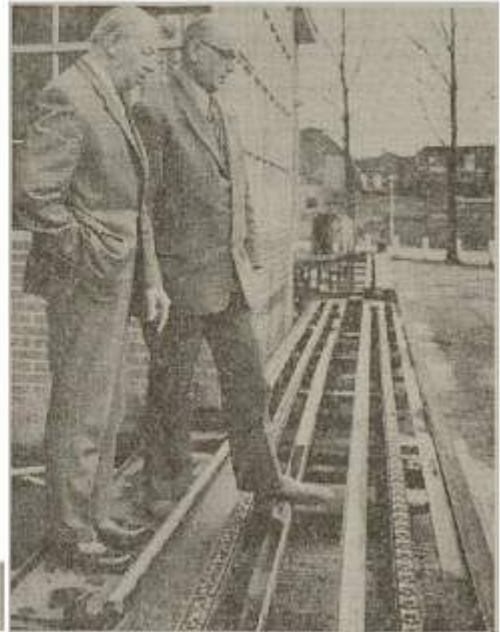
Rijke historie van de – LIJEMPF – zuivelfabriek Winsum

NOORDER RONDBLIK

Nieuwsblad van het Noorden 12-01-1976

De gebroeders B. Raangs (links) en H.R. Raangs voor de definitief gesloten zuivelfabriek in Winsum.

Triest zijn roestige transportband, waarlangs eens de melkbussen rammelden.

WINSUM. De zuivelfabriek midden in Winsum (Gr.) is definitief gesloten. De aan de gemeente verkochte gebouwen bieden een troosteloze aanblik. Vergane glorie! Voor heel wat inwoners van Winsum is de sluiting van de fabriek maar moeilijk te verkroppen. Generaties lang is de zuivelfabriek sfeerbepalend en werkgelegenheidsbiedend geweest voor dit gebied. Langs de door zware kettingen aangetrokken transportband voor de afdeling melkontvangst zijn miljoenen melkbussen rammelend in en uit de fabriek gegaan. Meer dan een halve eeuw lang kwam er rook uit de hoge schoorsteen en ontsnapte sissend stoom uit de verschillende gebouwen. Miljoenen liters melk zijn er verwerkt tot allerlei soorten kaas, boter, melkpoeder. En dan al die karnemelkseppap, die voor de oorlog in deze fabriek werd gemaakt en elke dag kant en klaar en gloeiend heet regelrecht werd geleverd aan klanten in de wijde omgeving, tot in de stad Groningen.

Trouwe werkers als de gebroeders Raangs, die hun leven lang op deze fabriek hebben gewerkt, worden er triest en weemoedig van. Al hebben ze dit roemloos einde de laatste jaren wel al zien aankomen, het gaat hun toch aan het hart, want ze zijn als zuivelbewerker verknocht met „hun” fabriek.

Berend Raangs Rzn. (67) is 52 jaar onafgebroken werkzaam geweest in de zuivelfabriek te Winsum en zijn broer H.R. Raangs Rzn (63) is er ruim 40 jaar in dienst geweest. Toen Berend Raangs op 23 mei 1921 als jongen van dertien jaar voor het eerst naar de zuivelfabriek ging, was het bedrijf juist overgenomen door de Lijempf. De fabriek bestond toen al jaren als een onderlinge fabriek van boeren uit de streek onder de naam NOWO (Nieuwe Onderneming Winsum-Obergum). Berend Raangs had de zeven klassen doorlopen van de Christelijke Lagere School in Winsum en wilde eigenlijk graag nog verder leren. Maar dat zat er niet aan, want zijn vader — een paardenhandelaar — werd ziek en er moest verdiend worden. Berend Raan-

gs moest de kaasdoeken schoonmaken en allerlei andere karweitjes verrichten. Hij was leer-
gierig en leerde onder leiding van eerste kaasmaker J. Zwart kaasmaken. Hij bleef jarenlang
in de kaasmakerij, werd naderhand in de melkpoederfabrikage geplaatst, werkte in de boter-
makerij en werd na de oorlog melkontvanger.

De heer B. Raangs draagt de koninklijke onderscheiding Oranje Nassau in zilver, in 1953 ge-
kregen, toen hij veertig jaar „bij de fabriek” was. Verder de gouden CNV-speld en de gouden
speld van de DOMO. Hij is jarenlang lid van de personeelsraad geweest en bestuurslid en la-
ter voorzitter van de afdeling zuivel van de NCLB in Winsum.

Zijn broer H. R. Raangs werkte voor de oorlog eerst een tijdlang bij de boer, kwam toen eerst
als losse kracht en sinds omstreeks 1937 in vast dienstverband bij de zuivelfabriek. Hij ver-
vulde allerlei functies bij de melkpoederbereiding, bij de melkontvangst, op de zgn. spray-af-
deling.

Berend Raangs: „De fabriek werd in 1928 verbouwd en uitgebreid. Er kwam een nieuwe
spray-afdeling bij. Er werden allerlei melkpoederprodukten gemaakt zoals Bebelac, die, in
blik verpakt, geëxporteerd werden. Op de kaasmakerij was het vroeger hard werken. We
maakten vaak zeventig uur in de week, want de aangevoerde melk moest nu eenmaal verwerkt
worden. De melk werd in het begin afgehaald met paard en wagen. Ik kan me nog herinneren
dat we drie muilezels hadden. Jan, Piet en Klaas. De melk kwam toen voornamelijk uit de om-
geving. Later kregen we melk aan de fabriek uit de hele streek.”

De zuivelfabriek in Winsum heeft jaren van grote bloei gekend. In de jaren 1950-'60 werkten
er zeker 180 man in deze fabriek. Dat liep na 1959 snel terug, toen de halfautomatische melk-
ontvangst werd ingevoerd. Een tijdlang werkten er nog een man of veertig. Een paar jaar gele-
den kwam het bedrijf in handen van de DOMO. De laatste jaren was er alleen nog maar melk-
ontvangst. Enkele werknemers zijn overgeplaatst naar Groningen en Bedum, enkelen gingen
met vervroegd pensioen. De melk gaat nu grotendeels naar Bedum.

H. R. Raangs: Er is een tijd geweest dat we op de fabriek toch wel honderdduizend kilo melk
per dag binnenkregen. De laatste tijd was dat nog zo'n 25.000 kilo melk per dag.”

Ik liep met de gebroeders-Raangs over het fabrieksterrein. Bij het oude fabrieksgedeelte war-
relden de herinneringen als afgewaaide-bladeren langs de gebouwen. Berend Raangs: „Ik heb
zeven directeurs meegemaakt. Dat waren de heren Blom, De Kuiler, Van Ommen, Folmer,
Tolsma, Wijma en De Vries.

Deze verlaten toestand maakt me wel triest. Wat kon het hier bedrijvig zijn. Toen ik vijftien
jaar was, kwamen de boten hier heen om kaas op te halen. Ik moest dan de personeelsleden
langs om iedereen te waarschuwen. We laadden de kazen op wagens, gingen er mee naar de
boot en zorgden dat de boot geladen werd. De kaas ging naar Leeuwarden. En dat werd niet
apart betaald. Dat hoorde er gewoon bij. Pas later werden deze diensten als overuren bere-
kend. Kazen die zaterdag gemaakt waren, moesten zondags in de pekkel en daar moest ik voor
terugkomen.”

Domo wel voldaan over haar melkprijs

BEILEN. De Domo heeft in 1975 de hoogste voorschotprijs voor de melk betaald van 48,4 cent, per kg met gemiddeld vetgehalte. Daarop volgt nog een nabetaling van 5,57 cent. Inclusief de kosten voor de veeverbetering komt de melkprijs van de Domo over 1975 dan op 54,246 cent per kg. melk wat 4,42 cent meer is dan in 1974.

Deze mededeling werd gister in Beilen gedaan door de hoofddirecteur van de Domo, de heer Koert de Boer, die vandaag voor het laatst als hoofddirecteur van de Domo tot de algemene vergadering van de organisatie spreekt. De heer De Boer meende, dat de Domo de verhogingen van de richtprijs in 1975 net waar heeft gemaakt. De kostenstijging bij de Domo heeft in 1975 9,5 procent bedragen, een cijfer, dat naar de heer De Boer hoopt, gezien mag worden, indien meer onkostencijfers bekend worden gemaakt.

Het overschot van het bedrijf bedroeg in totaal 57,5 miljoen gulden, waarvan 16.5 miljoen bestemd is voor afschrijving, voorzieningen en reserveringen (v.j. 13,3 miljoen). Voor de nabetaling komt 41 miljoen beschikbaar.

De daling van het aantal melkveehouders loopt sneller dan werd verwacht en de toename van het aantal koeltanks op de boerderij loopt sneller dan verwacht omhoog. Geraamd was dat er in 1975 380 tanks bij zouden komen, terwijl het er 760 zijn geworden. De kosten van het bus- en vervoer lopen steeds verder weg van het tankvervoer. Ze zullen in 1984 het dubbele bedragen van het tankvervoer.

De Domo heeft een plan ontworpen om de kleine melkers behulpzaam te zijn bij de omschakeling op het tankmelken. De Domo wil de omschakeling in vijf jaar voltooid hebben. Het tankmelkproject wordt daarbij afgestemd op een veehouder met minimaal zeven koeien. De Domo rekent er op, dat dit in de komende jaren een verlies van ruim drie miljoen gulden gaat opleveren.

In zijn openingswoord tot de algemene vergadering in Haren, zei de (aftredende) voorzitter de heer Jan Kuipers, dat de nabetaling van ongeveer 5,5 cent waardering bij de leden heeft gewekt. Tegen de hoge reserveringen zijn wel bezwaren gerezen maar de coöperatie moet de kans niet laten voorbij gaan zich te versterken en te wapenen tegen risico's.

De heer Kuipers schetste de ontwikkeling van de Domo tot een goed functionerende onderneming, die een melkprijs tot stand heeft gebracht, waarmee zij op een goede tweede plaats in Nederland staat. Er zal nog veel moeten worden gedaan om de infra-structuur van Drenthe en Groningen voor de melkveehouderij te verbeteren, zo voegde hij er aan toe.

Pas afgetreden hoofddirecteur K. de Boer

„Vertrouwen in toekomst DOMO”

(Van een onzer verslaggevers)

„Wij kunnen zelfs in de huidige conjunctuur met vertrouwen uitzien naar 1982. Terwijl vele bedrijven moeten sluiten kan de DOMO vertrouwen in de toekomst hebben. We hebben in de afgelopen tijd bijzonder veel bereikt. Als we zo doorgaan dan kunnen we in 1980-'81 een vierde vijfjarenplan gaan maken”.

De pas afgetreden hoofddirecteur van de DOMO (Drentsche Ondermelk Organisatie), die zoals gemeld per 1 maart zijn functie neerlegde, zei dit gistermiddag in Bedum. Hier heide hij op het terrein van de melkfabriek van de DOMO officieel de eerste paal voor een nieuwe kaasfabriek.

De heer De Boer kon vertrouwen in de toekomst van de DOMO hebben omdat zoals hij zei „voedsel en energie de belangrijkste peilers in de wereld zijn”.

In de voedselvoorziening in de wereld speelt Nederland een belangrijke rol, volgens de heer De Boer. „Er is een groot tekort aan voedsel en energie. Het voedsel is een van onze grootste verantwoordelijkheden. De derde wereld heeft faciliteiten van ons nodig. Daarom moeten wij onze ontwikkelingen ook voort zetten om die landen verder te helpen en ons niet met vechtpartijtjes bezig houden”.

Vanaf 1967 heeft volgens de heer De Boer de DOMO een goede koers bepaald. „Anders waren we bankroet gegaan. In 1967 zaten we in Groningen en Drenthe met 17.000 veehouders met een gemiddelde produktie van 28 ton per jaar. Eind 1975 waren dat 7100 veehouders met een gemiddelde produktie van 100 ton en voor 1980 verwachten we dat we met 6000 veehouders zullen zitten met een gemiddelde produktie van 160 à 170 ton”.

Vijfhonderd

De achttien meter lange betonnen paal die de heer De Boer voor de nieuwe kaasfabriek in Bedum de grond in joeg is er een van de vijfhonderd. Daarnaast zijn nog eens vierhonderd houten palen nodig voor de gebouwen die een oppervlakte van zeventuizend vierkante meter beslaan. Met deze fabriek is een investering van 15 miljoen gemoeid, de grootste die ooit door het bedrijfsleven in Bedum is gedaan, zo zei wethouder H.M. Wiersema bij deze gelegenheid.

De fabriek, die Goudse kazen van 10 en 12 kilo gaat maken, moet volgend jaar april in bedrijf zijn. De produktie is berekend op 100 miljoen kilo per jaar. Veel nieuwe werkgelegenheid zal de kaasfabriek in Bedum niet met zich meebrengen. Vijftien tot twintig man personeel zal er nodig zijn. Deze komen vrijwel allemaal van de kaasfabriek in Ezinge die zoals gemeld gaat sluiten.

De ex-hoofddirecteur K. de Boer hierover: „Je moet er durf voor opbrengen om die boodschap te brengen dat een fabriek dicht gaat, maar het is een kwestie van verantwoordelijkheid opdat de continuïteit van het bedrijf gewaarborgd blijft. Met vreugde konden we zeggen dat de werknemers op niet te grote afstand een nieuwe fabriek krijgen”.

Bij Domo helft van melk in melktanks

BEILEN. Ongeveer de helft van de aan de DOMO geleverde melk wordt tegenwoordig verzameld in melktanks. Ondanks de aanvankelijke tegenstand staan er momenteel 1634 melktanks in het noorden.

Dit staat in het jaarverslag over 1975 van de DOMO in Beilen. Het meldt dat de voor 1975 opgestelde prognose van 380 tanks verdubbeld werd „mede door het stimulerend effect van de verdere ontwikkeling, maar vooral ook door de voortgaande spontane ontwikkeling”, „Volgens het rapport komt de verdeling van 50 procent melkbussen-aanvoer en 50 procent melktanks overeen met de ontwikkelingen in andere gebieden in het land.

Leeuwarder Courant, 1976-06-26

ook in MAP De Veemarkt

Domo-plan alle melk in de melktank

(De Veemarkt)

IN HET DOMO-GEBIED, dat oostelijk aan het melkwinningsgebied van de Friese zuivelcoöperaties grenst, wordt de overgang nog versterkt doordat de Domo besloten heeft binnen enkele jaren over te gaan op het ontvangen van melk uitsluitend in tanks. De bussen worden afgeschaft. Voor de veehouders betekent deze overgang een investering in een melklokaal op de boerderij, terwijl er uiteraard ook geïnvesteerd moet worden in tanks en toegangswegen.

Voor de kleine veehouders - we praten nog niet eens over de mensen die een „wide bus” aan de weg zetten - levert dit ernstige bezwaren op, omdat de investeringen er in de komende jaren, tot het bedrijf beëindigd wordt, niet meer uitkomen. De Domo is zo gelukkig, dat een groot deel van die dure klanten het nu laten afweten en overgaan op de akkerbouw. Want het zijn voor de melkfabrieken dure klanten; het ophalen van de melk kost er centen per kilo.

Bij een aanhouden van het gunstige prijspeil in de akkerbouw zal de overgang van de melkveehouderij naar de akkerbouw door het scheuren van grasland ook doorgaan. Die ontwikkeling zal nog begunstig worden door een mogelijke kunstmatige verhoging van de prijzen voor veevoer in de EEG.

De overgang zou dit voorjaar bovendien nog groter zijn geweest, wanneer het weer niet tussenbeide was gekomen. De inzaai van bieten mislukte op duizenden hectares en het is niet steeds tot een herinzaai gekomen. Wel werden er op die percelen nog rapen gezaaid - van mosterdinzaai hebben we alleen maar praat gehoord -, maar er zijn ook boeren geweest, die tenslotte gras gezaaid hebben.

Minder gelukkig zal de Domo zijn met de afkeuring, die EEG-commisaris Lardinois heeft uitgesproken over de subsidiëring van melktanks voor kleine boeren. Als je de produktie naar beneden wilt halen, dan moet je niet dit soort maatregelen verzinnen zei Lardinois.

Allicht niet, maar in het oerwoud van regelingen in de EEG staan wel meer van dit soort ver-

zinsels. Uit Friesland kijken we overigens met enige vrome en ongepaste zelfvoldaanheid naar de zeer wijze uitspraak van Lardinois over die subsidiëring van kleine tanks. Toen namelijk vorig jaar de Verenigde- en Achter Gesloten Deuren Werkende Geheime Krachten het Friese Zuivelplan voor de extra werkgelegenheid van 2000 manjaar in de grond boorden, werd dat tankmelkproject naar voren geschoven als alternatief. De zeer wijze Lardinois heeft dat project nu op zijn beurt in de grond geboord. Er is nog gerechtigheid in de EEG-wereld.

Het gehannes met het tankmelkproject heeft wel tot gevolg gehad, dat de kleine boeren en fabrieken zelf met investeren in tanks ophielden. Bij *Meko* in Assen, waar de *Muellertanks* vandaan komen, heeft men dat terdege gemerkt. De teruggang in de werkgelegenheid, die het project veroorzaakte, terwijl het op de centen uit Brussel lag te wachten, is overigens opgevangen door een omzet in grote tanks, die de verwachtingen te boven ging.

Aangezien vele boerderijen niet geschikt zijn voor de inrichting van een melklokaal, heeft *Meko* nu ook een buiten-melklokaal op de markt gebracht. Boeren, die de stalruimte niet willen missen of die als gevolg van monumentenzorg genoopt worden in een ouderwetse stal te melken waarin geen veranderingen mogen worden aangebracht, kunnen de resterende jaren van hun boer zijn nog gebruik maken van zo'n melklokaal op het erf. Dat lokaal met tank brengt ook al gauw een investering mee van ruim twintigduizend gulden.

In Friesland zullen er niet zoveel van die kant-en-klare gebouwtjes geplaatst worden, maar *Meko* verkocht een van de eerste toch nog naar Friesland. Als alle vergunningen rond komen, zal het geplaatst worden bij Akkrum. Om de schoonheidscommissie voor het ontwerp te vertederen zou er een *úleboerd* op gespijkerd kunnen worden. Nou ja, dat is maar zo'n ideeetje, een streekeigen *úleboerd*?

Nieuwsblad vh Noorden, 1976-06-29

Franse veehouders krijgen EEG-hulp

Droogte deert Nederlandse melkproductie nog niet.

(Van een onzer verslaggevers)

De Nederlandse melkveehouders hebben nog niet zoveel te lijden gehad van de droogte, volgens DOMOhoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen. Hij meent dat de aanhoudende droogte nog nauwelijks merkbaar is in het bedrijf. DOMO-voorzitter P. Mulder verklaarde gisteren in Beilen dat een verder uitblijven van regen wel merkbaai zal worden in de melkproductie.

Drs. Meihuizen gelooft dat een en ander zich in de komende wintermaanden zal manifesteren op het gebied van de ruwvoedersituatie. Maar voorlopig staat de melkproductie er nog goed voor. „Alleen als dit weer nog twee weken voortduurt, zullen de overschotten al tussen aanhalingstekens kunnen worden gezet", aldus Meihuizen.

Minimumprijs

De Europese Commissie heeft gisteren besloten de Europese melkveehouders die het zwaarst door de droogte getroffen zijn te helpen met speciale maatregelen. In Bretagne, Normandië en nog enkele streken in Frankrijk zal 10.000 ton vlees van melkkoeien tegen een gegarandeerde minimumprijs uit de markt genomen mogen worden. Deze maatregel geldt tot eind juli.

Ook particuliere opslag van rundvlees wordt gestimuleerd. Dit vlees mag dan pas na enkele

maanden op de markt worden gebracht. De Europese Commissie hoopt op die manier 80.000 ton vlees van de markt te houden.

Nieuwsblad vh Noorden 1976-06-29

Hoofddirecteur DOMO: 'Belangrijke voedselrol voor Nederland'

(Van een onzer verslaggevers)

Binnen afzienbare tijd komt een ontwikkeling op gang waarbij zuivellanden als Nederland een belangrijke rol gaan spelen op het gebied van de wereldvoedselvoorziening. Dit stelde hoofddirecteur drs. S. W. Meihuisen van de Beiler Domo-melkproduktenbedrijven gisteren bij de bespreking van het jaarverslag 1975. Dan ook zal de huidige kunstmatigheid van de overschotten duidelijk worden aangetoond. Vooral in landen waar de koopkracht zich snel ontwikkelt (de rijke olielanden in het Midden-Oosten), - is een duidelijke vraag naar zuivelprodukten."

Domo-voorzitter P. Mulder is het niet eens met EEG-landbouwcommissaris Lardinois, dat invoering van melkkoeltanks de internationale melkplas zou vergroten. „In het algemeen vergemakkelijkt zo'n koeltank het werk, en bewerkstelligt daardoor betere sociale situaties op de bedrijven," aldus de heer Mulder.

In het Domo-gebied telde men eind 1975 1634 koeltanks, waarin ongeveer de helft van de totale melkaanvoer (in totaal 767 miljoen kilo) werd vergaard. In 1980 hoopt de Domo de laatste koeltank te plaatsen, maar er is enige vertraging als gevolg van geblokkeerde overheids-subsidies.

De Domo ziet de stijging van de melkaanvoer tot nu toe dit jaar achterblijven bij het landelijke beeld: landelijk 6 procent omhoog, bij de Domo 2 pct. Oorzaak daarvan is de vermindering van het aantal gemengde bedrijven; vooral in Midden- en Zuidoost-Drenthe kiezen steeds meer boeren voor de akkerbouw. Het aantal bij de Domo aangesloten melkveehouders daalde vorig jaar van 7453 naar 6738.

Zorgen maakt de Domo zich over de internationale zuivelmarkt en vreest met name problemen voor kaas en magere melkpoeder.

1977

Leeuwarder Courant 1977-01-22

Nabetaling Domo over de vier cent

BEILEN - De zuivelcoöperatie Domo zal over 1976 een nabetaling op de melk geven, die de vier cent zal overschrijden. De hoogte van de nabetaling is nog afhankelijk van o.a. enkele deelnemingen, die nog niet geheel bekend zijn. De voorschotprijs van de Domo, die nauwelijks afwijkt van die van de Friese zuivelindustrie, bedroeg vorig jaar f 52,07 per 100 kg melk met 4,09 procent vet en 3,38 procent eiwit. De Domo deelt mee, dat met deze prijs net beneden de richtprijs van de EEG is gebleven.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1977-01-27

Bonden starten acties bij 22 bedrijven Zuivelindustrie 7 februari plat.¹⁵⁾

UTRECHT – De voedingsbonden FNV hebben 22 zuivelondernemingen in het land uitgekozen voor een staking van onbepaalde duur. Het zijn bedrijven van onder meer *Coberco* (in het oosten van het land), *Domo* (noorden), *Campina* (zuiden) en de *Nederlandse Melk Unie*. Het CNV steunt deze actie. Dit heeft de voorzitter van de voedingsbonden, C. Schelling, woensdag bekendgemaakt in het actiecentrum van de bonden in Utrecht. De Vereniging van Zuivelfabrikanten wijst de FNVplannen af. „Dit kan gewoon niet”, meent Rinse Zijlstra, voorzitter van die vereniging. Het is de bedoeling dat de stakingen in het weekeinde van 5 en 6 februari uitbreken. „In ieder geval moet maandag 7 februari het werk in deze bedrijven volledig stilliggen”, aldus Schelling. Alle grondstof (melk) die dan van het ene bedrijf naar het andere gaat, zal „besmet” worden verklaard.

Donderdag beginnen de stakingsvergaderingen met de 3400 werknemers die in de 22 uitgekozen bedrijven werken. Ook krijgen de 1600 chauffeurs die de melk bij de boeren ophalen een uitnodiging voor deze bijeenkomsten. Aanstaaende maandag verwacht Schelling het antwoord van de betrokkenen. Stemmen zij met de stakingen in, dan kunnen diezelfde maandag nog de ultimatus aan de werkgevers de deur uit.

In het ultimatum staan de bekende FNV-eisen: automatische prijscompensatie, 2 procent loonsverbetering, onderhandeling over de „vertaling van de winst in werk”, en controle op investeringen. Met ondernemingen die de bonden laten weten dat zij de prijscompensatie willen betalen zal over de rest van de verlangens onderhandeld worden. Zij krijgen, zo staat in het ultimatum, de toezegging dat bij hen geen stakingen worden afgekondigd.

De uitgekozen bedrijven omvatten 17 procent van de gehele zuivelindustrie met een dagomzet van 4,5 miljoen liter melk. Hoewel er enkele consumptiemelkbedrijven bij zijn zal landelijk gezien de melk-voorziening niet in gevaar komen. „Hooguit kunnen er distributieproblemen ontstaan”, zo zei Schelling.

¹⁵ Het gaat hier nog om een – stakingsdreiging – bij mogelijke mislukken van de gevoerde – landelijke – cao-onderhandeling, niet specifiek voor het Domo-Bedum bedrijf dus. Hier toch vermeld ivm. de impact welke dit soort (stakingen)dreiging al had op het Domo-bedrijf en zijn personeel. ZHN.

De acties zijn, aldus Schelling, voornamelijk gericht op die bedrijven waar melkpoeder, boter en kaas worden gemaakt. De consument hoeft niet te gaan hamsteren. De voorraden kaas zijn zeker toereikend voor enkele weken, boter is er nog voor een maand en melkpoeder is er nog voor jaren.

Vooraf met dit laatste produkt willen de bonden de ondernemers onder druk zetten. Het is voor hen bijzonder aantrekkelijk melkpoeder tegen interventieprijzen in te leveren bij de EEG, waar inmiddels al 1 miljoen ton ligt opgeslagen. „Dat levert hun lekker op”, zei Schelling.

Boeren

De bonden rekenen min of meer op steun van de boeren, die bij een staking met hun melk blijven zitten. De uitgekozen bedrijven zijn in de regel coöperaties. De boeren zijn als leden van de coöperatie eigenaren van de zuivelondernemingen. Schelling hoopt dan ook dat zij als zodanig druk zullen uitoefenen op de directies. Schelling: „Wij voeren met onze actie voor handhaving van de koopkracht in feite een zelfde soort actie als zij zelf in het verleden voor hun compensaties hebben gevoerd. Wij hebben daar toen nooit bezwaar tegen gemaakt”.

Situatie beter

Bij de keuze van bedrijven is rekening gehouden met de situatie van de ondernemingen. „Het argument van het VNO dat de automatische prijscompensatie niet kan worden betaald, gaat voor de zuivelindustrie niet op”, aldus Schelling. „We zeggen niet dat het allemaal botertje tot de boom is, maar het is duidelijk dat de situatie beter is dan in de jaren 1975-1976, toen wel met gemak de prijscompensatie kon worden overeengekomen”.

Hij zei nauwelijks te verwachten dat de werknemers in de bedrijven zich van de actie zullen distantieëren. Uit gesprekken met de kaderleden daar is gebleken dat er duidelijke bereidheid bestaat het stakingswapen te hanteren.

De zuivelsector is samen met de vleeswarenssector, in overleg met de FNV, aangewezen als „actiepunt in de eerste lini”. In de vleeswarenssector is op 2 februari nog een onderhandelings-bijeenkomst. Mislukt dat overleg, dan zullen nog de volgende dag de werknemers in deze sector bijeen worden geroepen. „Het stakingsparool voor 22 zuivelfabrieken betekent dat de boeren die de laatste jaren toch al een zeer laag inkomen hebben direct in hun inkomen worden aangetast. Bovendien betekent het dat de overheid direct, bij de zaak wordt betrokken want geen gemeente- en provinciebestuur kan toelaten dat de boeren miljoenen liters van Gods melk over Gods akker laten lopen. Verder komt de voedselvoorziening ernstig in gevaar en zullen we enkele miljoenen aan deviezen moeten missen omdat de export vrijwel stil komt te liggen”. Dit is het commentaar van drs. P. Bukman voorzitter van het Landbouwschap.

Drs. Rinse Zijlstra voorzitter van de Vereniging van zuivelfabrikanten, meent dat de gevolgen van stakingen in de zuivel catastrofaal zullen zijn. „Alleen al in Friesland zou dit betekenen dat er per dag een miljoen liter melk in de sloot verdwijnt. Zijlstra gelooft ook in ingrijpen van gemeentebesturen en provincies „Hiermee wordt in feite de overheid direct betrokken bij de meningsverschillen rond de prijscompensatie”, aldus Zijlstra.

[....]

Domo overweegt sluiting fabrieken

Vrees voor losslaan emoties bij staking onder Domo-boeren

BEILEN - De Domo heeft enkele kaasfabrieken (80 man) gesloten of is daarmee bezig, nu de nieuwe fabriek in Bedum klaar komt en de ombouw van de fabriek in Marum vrijwel gereed is. Deze fabriek voldoet nu aan moderne normen en kan 12.000 ton kaas maken, evenveel als de fabriek in Bedum. Er is nog in overweging of er meer fabrieken gesloten zullen worden. De beide fabrieken maken tweederde van de kaas van de Domo. Het resteren, de derde deel betreft specialiteiten, die niet in een fabriek behoeven te worden gemaakt. Opmerkingen over het fabrieksbeleid werden gister op een persconferentie bij de Domo gemaakt tegen de achtergrond van een stakingsdreiging.

Hoofddirecteur Samuel W. Meihuizen deelde mee, dat de Domo de NCK trouw blijft voor de afzet van de kaas. Moeilijkheden kunnen in goed overleg opgelost worden. Het zal nodig zijn om de kostenverhoudingen en de vergoedingen voor de verschillende kaassoorten vaker te herzien.

Inzake de stakingsdreiging zal de Domo geen moeite hebben met het standpunt, dat het bestuur van de FNZ (zuivelcoöperaties) inneemt. Op de vraag of de boeren daar ook anders over zouden kunnen denken, antwoordde drs. Meihuizen, dat hij meer bezorgd is over een andere opstelling van de veehouders.

Wij zijn verontrust, zei hij over de emoties, die een staking bij de veehouders los zou kunnen slaan. Deze zouden een verstandelijke oplossing van het conflict in de weg kunnen staan. Hij achtte derhalve de actie levensgevaarlijk. Bij een verdere escalatie zal de Domo contact opnemen met de landbouworganisaties. Drs. Meihuizen was van mening, dat de overheid hier verantwoordelijkheid dient te dragen, als de stakingschaos op de bedrijfstak afkomt.

Nieuwsblad vh Noorden, 1977-02-01

Breuk dreigt in stakingsfront bij DOMO-bedrijven

BEDUM/GRONINGEN. Er dreigt een breuk in het stakingsfront bij de DOMO-vestigingen in Bedum en Groningen. Nadat de overgrote meerderheid van de FNV-leden bij deze zuivelbedrijven zich zaterdag en gisteren voor een staking hadden uitgesproken, hebben de CNV'ers die in Groningen en Bedum werken, een staking van de hand gewezen. Op een vergadering gisteravond in *Het Tehuis* in Groningen sprak meer dan 75 procent van de aanwezige CNV'ers zich uit tegen een staking bij de DOMO-vestigingen in Bedum, Groningen en Marum. Dit kan met name grote gevolgen hebben voor de staking bij de zuivelfabriek in Bedum, waar een vrij groot aantal van de medewerkers bij het CNV is aangesloten. Zij zouden dus een staking kunnen breken.

De uitslag van deze stemming is overigens wel als een verrassing gekomen. Het hoofdbestuur van het CNV heeft zich achter de actie gesteld, terwijl ook de vakgroep Zuivel van het CNV voorstander van de staking is. Men zit derhalve bij de CNV-voedingsbond met de handen in

het haar. Er bestaat nog één mogelijkheid: bij de gisteravond gehouden vergadering was het tevoren vastgestelde quorum van vijftig procent van de werknemers uit Bedum niet aanwezig. Daarom wil het bestuur nog deze week een spoedvergadering met de CNV'ere uit Bedum. De CNV.-afdelingen in Friesland en bij DOMO-Beilen hebben zich in grote meerderheid achter de actie gesteld. Als de staking bij de DOMO doorgaat, zijn er 600 mensen bij betrokken. De kans bestaat dat ook Acmesa in Assen meedoet.

Nieuwsblad vh Noorden, 1977-02-01

Speerpuntactie doodsteek voor veel melkveehouders

(Theo Koopman)

De (nog) zwijgende partij in de strijd om de loonsverhoging en de prijscompensatie voor dit jaar in de zuivelindustrie bestaat uit boeren. Ondanks, dat zij rechtstreeks en zeer nauw bij de gevolgen van die strijd zijn betrokken, is hun stem amper te horen.

Kennelijk wacht men lijdzaam op de stakingen die eventueel geen komen. Maar het is wel duidelijk dat, als er inderdaad stakingen uitbreken in de zuivelfabrieken (de voedingsbonden hebben er 22 aangewezen), de melkveeboeren dit op gevoelige wijze zullen ondergaan. Niet alleen immaterieel, maar ook in de portemonnee, hoewel een deel van de strop zal worden betaald uit een garantiefonds.

Voor de melkveehouders komen de acties van de vakbeweging wel op een zeer ongelegen moment. De droge zomer van het vorig jaar heeft veel melkveehouder; een financiële aderlating opgeleverd. De totale melkaanvoer in ons land was weliswaar nog nimmer zo hoog, maar de opbrengst per koe lag lager dan gemiddeld in andere jaren. Hier staat tegenover dat de gemaakte kosten opnieuw zijn gestegen. Door gebrek aan weidegras hebben veel boeren hun wintervoorraad al in de zomer moeten aanspreken om de koeien in leven te houden. Dit had tot gevolg dat men later de markt op moest om tegen peperdure prijzen nieuw winter- en krachtvoer te kopen, wat een flinke aanslag op de geldbuidel betekende. Daarnaast hebben veel melkveehouders investeringen moeten doen om over te kunnen schakelen op de koeltanks. Kortom, financieel gezien verkeren zij in een kwetsbare positie en een staking in de melkfabrieken, waardoor ze hun produkten niet kwijt kunnen, zal de toestand verslechteren.

Niet buiten schot

De vakorganisaties hadden van tevoren aangekondigd dat ze met hun speerpuntenacties de kwetsbare plekken buiten schot zouden houden. Waarom dan wel een zuivelactie waarbij de kwetsbare melkveeboeren in geding zijn. Tamme Volden van het FNV hierover: „De melkveehouders zijn inderdaad kwetsbaar, maar aan de andere kant zijn zij de aandeelhouders van de melkfabrieken. Als die boeren nu met z'n allen de directies van de melkfabrieken gaan benaderen en hen opdragen ja te zeggen tegen de gerechtvaardigde eisen van de vakbeweging, dan krijgen de werknemers in de zuivelsector waar te recht op hebben en dan kunnen de boeren zelf hun melk weer aan de fabriek leveren.”

Maar of de boeren er voor voelen om een soortgelijke, voor de vakbeweging gunstige actie te gaan ondernemen is niet duidelijk. Melkveehouder Beijering uit Wijster zegt: „Nooit van mijn leven. Het is tegenwoordig steeds zo, dat je kennelijk je zin krijgt als je de tegenpartij maar

onder druk zet. Deze mentaliteit staat me tegen, zodat ik er ook niet aan mee doe. Laten ze het zelf maar uitzoeken.”

De heer Olthoff, bedrijfsleider op de melkveehouderij Koepon in Garnwerd zegt echter: „Als het begint te knijpen, dan zou ik wel bij de directie gaan aandringen om toe te geven aan de verlangens van de vakbonden.”

De melkveehouders staan in deze voor hen spannende tijden alleen. Van de kant van de bestandsorganisaties valt voorlopig niet veel actie te verwachten. Voorzitter T. Meijer Jzn. van de *Groninger Maatschappij van Landbouw* motiveert: „De strijd die gaande is is er een tussen de voedingsbonden en de coöperaties. Wij volgen de ontwikkelingen met zorg op de achtergrond, maar u hoort van ons geen uitspraken. We willen niet dat de onderhandelingen worden vertroebeld door een eventuele uitspraak onzerzijds. Als onze leden in nood komen, zullen we actief worden. Wat we dan gaan doen kan ik nog niet zeggen, maar dat we harde acties als blokkades zullen ondernemen, lijkt me niet voor de hand te liggen.

In de sloot

Dat de nood er komt, zodra de stakingen in de melkfabrieken uitbreken is wel duidelijk. De eenvoudigste vraag waar de melkveehouders zich dan voor gesteld zien is, waar gaan we met de melk naar toe? „In de sloot.” is een veelgehoord en serieus gemeend antwoord. Milieudeskundigen voorspellen echter dat dit een enorme schade zal toebrengen aan de waterwegen in de betrokken gebieden.

Het FNV heeft een andere oplossing. Men wil hier de melk verwerken tot melkpoeder en dit naar de Derde Wereld brengen. Met minister Pronk zijn hierover al contacten gelegd. FNV'er Volders hierover: „De fabrieken liggen den inderdaad wel plat, maar onze mensen zijn dan bereid om de melk van de boerderijen op te halen en naar de fabriek te brengen, waar wij ze dan zelf zullen verwerken tot melkpoeder. De boeren moeten hun melk wel gratie beschikbaar stellen. Als de melk in de sloot zou worden gegooid, zouden ze er ook niks voor ontvangen.”

Wat de consequenties van de staking in de melkfabrieken precies zullen zijn hangt voor een groot deel af van de vraag hoe lang die acties gaan duren. De heer Olthoff hierover: „Als het een paar dagen duurt is het zo erg nog niet, maar als we er weken mee worden opgescheept wordt het een complete ramp en het zal voor veel bedrijven de doodsteek worden. In het bedrijf waar ik werk hebben we ongeveer 220 koeien, die dagelijks een kleine vierduizend liter melk produceren. We hebben koeltanks en daar kunnen we de produktie van twee dagen in opbergen. Dan moet het opgehaald worden door de fabriek. Gebeurt dat straks door de staking niet, dan blijven we ermee zitten en moeten we het lozen via de riolering of in de sloot gooien. Maar dat betekent wel dat we in twee dagen tijd een verlies lijden van zo'n f4300. Als u dan bovendien weet, dat melk voor zeventig procent het inkomen van de melkveehouderij bepaalt, dan kunt u wel aanvoelen wat er gaat gebeuren als de actie lange tijd gaat duren. Die hele actie wordt dan een catastrofe voor de hele specifieke weidebedrijfstak.”

Tweede klap

„Velen zullen kapot gaan. Vergeet niet, dat we al in zo'n vreselijk kwetsbare situatie verkeren. Velen moesten dit jaar al een keer tot op de bodem van hun kunnen gaan om het vee de winter door te kunnen slepen. Zo'n tweede klap zal niet te verwerken zijn voor iedereen. Of de landbouwers zelf actie zullen ondernemen weet ik niet, maar het lijkt me wel, dat destemee de situatie begint te knijpen, destemee zal er druk op de melkfabrieken worden uitgeoefend om tegemoet te komen aan de wensen van de vakbeweging.” aldus Olthoff, die zijn melk

zelf overigens levert aan de fabrieken *De Ommelanden*, die niet als stakingsobject is aangewezen. „Nog niet, maar je weet nooit wat er nog gaat gebeuren. Nee, ik maak me bepaald wel zorgen over de situatie,” aldus Olthoff.

Minder zorgelijk is veehouder Beijering uit Wijster. Zijn bedrijf telt 55 melkkoeien die gemiddeld een kleine zeshonderd liter melk per dag leveren. Deze melk gaat naar de DOMO in Beilen, wel een bedrijf dat als stakingsobject is aangewezen. Beijering: „ik moet het allemaal nog zien. Er is zolang ik boer ben al zoveel aan de hand geweest en er zijn al zo vaak dreigementen geuit en het is altijd nog goed gekomen. Dat zal nu ook wel gebeuren. Ik maak me er voorlopig nog geen zorgen over. Dat doe ik pas als ik zie dat de melk inderdaad niet meer weggaat. Maar ik kan me werkelijk niet voorstellen, dat die situatie er komt. Melk is een produkt dat ieder mens nodig heeft. Dacht u dan dat ‘t in de sloot gegooid mag worden? Vast niet. Ik denk dat die verstandige vakbondsmensen wel overtuigd zullen worden door een nog verstandiger iemand die zegt dat je de gezonde melk niet in een sloot mag gooien. Stel je voor. Jarenlang is er de meeste zorg besteed aan de keuring van de melk en nu hebben we dan een goed produkt en nu zou ‘t in de sloot moeten verdwijnen. Nee, dat wil ik niet geloven. Voor ik ‘t zal doen, moet er wel helemaal geen ander redmiddel meer zijn.”

Geen alternatieven

Veel alternatieven zijn er niet. De melk opvoeren aan het vee haalt slechts een gering percentage weg, evenals het ter verkoop aanbieden aan particulieren. De verwachting is, dat dit verkopen aan de consumenten zal toenemen als de aangekondigde stakingen doorgaan. Volgens het *Produktschap van Zuivel* mag de boer van zijn bedrijf af de melk verkopen onder bepaalde voorwaarden. Hij mag er niet zelf mee gaan venten. Overigens schijnen er al melkboeren door melkveehouders benaderd te zijn om, als de fabriek niks meer kan leveren, het vocht bij hen weg te halen. Maar bij het FNV zegt Volders dat de consument niet de dupe zal worden van de stakingen. „Het kan wel gebeuren dat men in plaats van een fles een pak melk krijgt, maar erger zal ‘t niet worden. Daarvoor blijven nog te veel melkfabrieken normaal draaien.”

Nieuwsblad vh Noorden. 1977-02-03

Boeren willen bij staking Domo Beilen gaande houden

(Van een onzer verslaggevers)

Als de Domo in Beilen maandag plat gaat, zullen boeren van het Groene Front bij de fabriekspoort gaan poste om werkwilligen vrije toegang te verschaffen. Bovendien wil het Front - een in oprichting zijnde boerenorganisatie, die hogere prijzen voor landbouwprodukten wenst - proberen dat boeren zelf de produktie in het zuivelbedrijf op gang houden.

Dit maakte de heer J. Willems uit Roden gisteravond bekend op een contactbijeenkomst van het Front in Emmercompascuum. Als de zuivelstaking lang duurt, zal het Groene Front contact zoeken met de melkhandel om de volle melk af te zetten.

De vakbonden zijn niet van plan Zuidoost-Drenthe (met alleen al in Emmen 3600 werklozen) bij de stakingsacties te betrekken. Men vindt dat dit kwetsbare gebied niets meer kan lijden; zeker geen stakingen. .

[...]

De DOMO zegt het grievend te vinden, dat juist de veehouders in hun allerminst florissante

financiële positie als eersten rechtstreeks in hun inkomen zullen worden getroffen. Dit vooral omdat de zuivelcoöperaties van het begin af bereid zijn geweest tot een aanzienlijke positieverbetering van de zuivelwerknemers te komen, ondanks het feit dat deze verbeteringen schril afsteken tegen datgene waarmee de individuele veehouder er in inkomen en werkomstandigheden op is vooruitgegaan.

Leeuwarder Courant 1977-02-19

Groningers willen melk naar Friese fabrieken sturen

LEEK - Een grote groep boeren in het Groningse Westerkwartier wil de melk niet langer aan de Domo leveren in Marum maar zoekt naar mogelijkheden om de melk naar de Friese zuivelcoöperaties in Gerkesklooster en Oosterwolde te sturen. Ze zijn het niet eens met de plannen van Domo om op korte termijn over te schakelen van het bussenmelken op het tankmelken.

De boeren hebben van de Domo geëist, dat het tankmelkplan wordt stopgezet. Als dat niet gebeurt, willen ze een kort geding tegen deze coöperatie aanspannen om te bereiken, dat ze hun melk kunnen leveren aan de fabrieken in Gerkesklooster en Oosterwolde. (Veel kans lijkt daar niet op te zijn, omdat de coöperaties onderling grensregelingen in acht nemen. Ze halen de melk niet uit elkanders gebied).

Leider van de actie is de heer J. Boerema uit Sebaldeburen, die ook een handtekeningenactie op gang heeft gebracht, welke 400 handtekeningen tegen het tankmelkplan heeft opgeleverd. Er zijn 600 melkleveranciers in het gebied. De actievoerende boeren hebben zich ook tot andere instanties gewend o.a. het ministerie van landbouw.

Provinciale Zeeuwse Courant, 1977-03-05

Vier zuivelcoöperaties nemen Haags bedrijf – *Leerdam* – over.

ZUTPHEN (NAP) – Tussen de eigenaren van melkinrichting *Leerdam* te Den Haag en op vier coöperatieve zuivelbedrijven is overeenstemming bereikt over de overdracht van het aandelenpakket van *Leerdam*. De vier coöperaties, te weten *Coberco*, *Domo*, *CMC/Melkunie* en *Noordholland* verkrijgen ieder een minderheidsbelang. De overdracht van deze melkinrichting moet bezien worden in het licht van de reeds geruime tijd op gang zijnde structurele ontwikkelingen in de Nederlandse consumptiemarkt, aldus een gezamenlijk communiqué

Leerdam explodeert in Den Haag een melkinrichting, waarin ca. 50 miljoen liter melk per jaar verwerkt wordt. De betrokken vier coöperaties, die elk zelfstandig zijn, hebben fabrieken in West-, Midden-, Oost- en Noord-Nederland. Op het terrein van consumptie-ijs, diepvriesproducten en de verkoop van kaas en boter bestaat bij deze vier zuivelondernemingen reeds een aantal gezamenlijke activiteiten.

LC 1977-03-17 – DOMO-Bedum bijna 5 ct. nabetaling

LC 1977-03-19 – DOMO-Bedum mede eigenaar fabriek in Indonesië

Leeuwarder Courant 1977-03-17

Bijna vijf cent in nabetaling **Domo**

ASSEN - De veehouders van de zuivelcoöperatie **Domo** in Drente en Groningen zullen een nabetaling van gemiddeld 4,91 cent per kilo geleverde melk in 1976 ontvangen. Dit bedrag is inclusief de btw en geldt voor melk met het gemiddelde vet- en eiwitgehalte. De voorschotprijs van de **Domo** lag op hetzelfde niveau als die van de melk, die in Friesland aan de zuivelfabrieken is geleverd. De nabetaling in Friesland is nog niet bekend, maar zal gemiddeld naar verwachting iets hoger liggen dan bij de **Domo**.

voorschot* was 52,07 + 4,91 = 56,98

* zie 1977-01-22

Leeuwarder courant 19-03-1977

Friese Vlag neemt Amerikaanse fabriek in Djakarta over

LEEUWARDEN - De CCF en de Domo hebben met hun Indonesische partner Mantrust de Amerikaanse onderneming Foremost McKesson in Djakarta overgenomen. Met de transactie is een bedrag van 7,7 miljoen dollar gemoeid. Het bedrijf ligt op enkele kilometers van de fabriek „Friese Vlag Indonesia”, die niet meer aan de vraag kon voldoen. Foremost is een fabriek voor „recombined milk” met een eigen blikproductie. De partners in de Friese Vlag-fabriek hopen met Foremost de groeiende vraag naar gecondenseerde melk in Indonesië te kunnen dekken. Mantrust en CCF hebben elk een belang van 40 procent in de onderneming en de Domo twintig procent. De Amerikaanse onderneming Foremost uit Los Angeles was geen succes en kampte met grote moeilijkheden.

Leeuwarder Courant 1977-03-19

Domo-boeren willen naar Friesland ¹⁶⁾

ZOH. heeft nog geen grensregeling

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperaties in oostelijk Friesland krijgen op het ogenblik uit het Groningse Westerkwartier veel verzoeken de melk te mogen leveren. De Friese coöperaties gaan hier niet op in, omdat het leveranciers betreft, die aan de Domo gebonden zijn. De Friese coöperaties hebben grensregelingen met de Domo, behalve de coöperatie *De Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde, die daarover in onderhandeling is.

Zoals eerder bericht zoeken de veehouders in het Westerkwartier naar mogelijkheden om hun melk in bussen te blijven leveren, terwijl de Domo de veehouders wil verplichten tot levering in tanks. De Friese zuivelfabrieken willen van die verplichting niets weten, omdat ze via een tankmelktoeslag de leveranciers van melk in bussen de kosten daarvan kunnen laten betalen.

In Oosterwolde is men wel enigszins ongeduldig, dat de besprekingen met de Domo over een grensregeling, zo lang moeten duren. Het betekent, dat er voor de Domo-boeren in het Westerkwartier een kans is om de melk naar Oosterwolde te sturen. De ZOH is nog niet van plan om agressief op te treden bij de werving van melk in Groningen. Het zou oorlog betekenen, zegt men in Oosterwolde. Men vraagt zich wel af, hoe serieus de aanbiedingen uit het Westerkwartier zijn. Er zijn daar mensen, die bereid zouden zijn om de levering van volle melkwagens te organiseren. „Wij wachten met belangstelling af”, aldus de heer Douwe Hoitinga, di-

¹⁶ Meer over deze ‘melktankproblemen’ in de MAP [1961-1981_RMO-en-Melktank_15-07-2007.pdf](#)

recteur van de ZOH, die we het bovenstaande probleem voorlegden.

De ZOH verstrekt iedere boer, die er om vraagt een melktank ook wanneer dat niet zo rendabel is, maar iedere boer heeft er recht op een tank. Het kostenverschil met het bussenmelken wordt uitgedrukt in een tankmelktoeslag. Het verschil bedraagt op het ogenblik ongeveer een cent per kilo melk ten gunste van het tankmelken

Nieuwsblad vh Noorden, 1977-03-21

CCF en DOMO breiden uit in Indonesië

LEEWARDEN/BEILEN. De *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* (CCF) in Leeuwarden en de DOMO in Beilen nemen een Indonesische vestiging over van het Amerikaanse Foremost Me Kesson. Dit bedrijf bestaat sinds 1973 en kan onmiddellijk mee gaan doen aan de condens-productie.

Het concern zat al in Indonesië, 3,5 kilometer verderop, in de omgeving van Jakarta met Friesche Vlag Indonesië, voor de productie van gesuikerde gecondenseerde melk voor de plaatselijke markt. De vraag overtreft thans de capaciteit. Dat is dan ook de reden dat men de belangen in Indonesië wil vergroten. De autoriteiten daar moeten overigens nog toestemming verlenen.

Leeuwarder Courant 1977-05-11

Domo op de knieën voor aktievoerende boeren

Gedwongen melktank-plan in Zuidelijk Westerkwartier was een „mis-taxatie”.

NORG - Zestig zgn „bussenboeren” in het Groningse Zuidelijk Westerkwartier langs de oostgrens van Friesland zijn er dinsdag in geslaagd het machtige Domo-concern op de knieën te krijgen. De grote Beilense zuivel-coöperatie heeft gisteren in Norg medegedeeld dat zij het dwangmatige karakter van het Domo-melktankplan voor het Zuidelijk Westerkwartier terugneemt.

De Domo stuitte enkele maanden geleden op onverwachte tegenstand, toen zij de Marumer melkfabriek, een volle dochter, aanwees als eerste, waar de overschakeling naar melktanken verplicht werd. Enkele niet-leden-leveranciers besloten daar tegen in het geweer te gaan. Vooral de dwang zinnigde de zgn „vrije boeren” niet. Binnen korte tijd wist een actiecomité vierhonderd handtekeningen te verzamelen, ook van Domo-leden.

Toen praten met de Domo niet meer hielp, besloot een harde kern onder de „bussenboeren” tot aktie over te gaan. Bij verrassing verscheen men de vorige week onaangekondigd met zo’n 25.000 liter melk bij de ZOH in Oosterwolde, een situatie die sindsdien niet is veranderd. Ook gisteren werd de dagopbrengst, een kleine 800 bussen, nog bij de Friese coöperatie afgeleverd. Hoewel er tussen de beide coöperaties goede betrekkingen bestaan, besloot de directie van de Zuid Oosthoek de melk wel in ontvangst te nemen.

Handenklappend

De overrompelingsactie van de vrije boeren, gecoördineerd door Jan Boerema uit Grootegast, leidde in het Domo-gebied, waar het melktankplan ruim twee jaar geleden zonder verzet was aangenomen, tot de nodige deining. Toen vorige week dinsdag de protesterende boeren voor de eerste keer hun eigen melkroute reden, stonden ook Domo-leden handenklappend langs de weg. Zij moesten zich tot deze openlijke sympathiebetuiging beperken, omdat de leden in tegenstelling tot de vrije boeren, leveringsplicht hebben.

De Domo heeft destijds het besluit van verplicht tankmelken uit rationele overwegingen genomen. Hoewel de gebelgdheid bij de agrariërs vooral voortkwam uit het niet willen accepteren van enige dwang, spelen ook financiële factoren mee in het groene verzet. Tot de tegenstribbelende veehouders behoren zowel boeren met twee als met vijftig koeien.

„Mis-taxatie”

Het lijkt er op dat de normale verhoudingen tussen de Domo en haar leveranciers in het Zuidelijk Westerkwartier na de concessies van het bedrijf nu snel terug zullen keren. Het Domo-bestuur deed mededeling van zijn tegemoetkomende opstelling in het melk-conflict tijdens een ronde-tafelgesprek met de aktievoerende boeren in een Norger hotel. Het overleg nam ruim anderhalf uur in beslag. Daarbij was als intermediair ook het bestuur van de Zuidoosthoek in Oosterwolde aanwezig.

Na afloop van het onderhoud achter gesloten deuren zei de heer Samuel W. Meihuizen van de Domo dat aan het besluit om in het Zuidelijk Westerkwartier het tankmelken verplicht te stellen een mis-taxatie ten grondslag heeft gelegen -„We moeten dat eerlijk bekennen”. Hij verklaarde het helemaal niet dramatisch te vinden als er op zeker moment op grond van een niet verwachte ontwikkeling moet worden bijgestuurd. Mede namens de zustercoöperatie in Oosterwolde kon hij mededelen dat de situatie, zoals die de afgelopen weken gegroeid was, in het belang van de beide coöperaties zo snel mogelijk moet worden beëindigd. Van Domo-zijde werd ontkend dat de betrekkingen tussen de fabrieken de afgelopen dagen vertroebeld zouden zijn geweest.

Geen akties meer

De boeren hebben tijdens het overleg toegezegd geen nieuwe acties meer te zullen ondernemen. Het comité blijft echter wel bestaan en zal straks, zo zijn beide partijen overeengekomen, gaan functioneren als een soort overlegorgaan met de Domo-direktie. Zodra de rust aan het groene front in Zuid-West-Groningen volledig is hersteld, zullen de meeste leveranciers, zo is de verwachting, wel weer terugkeren naar de fabriek in Marum. Voor het echter zover is, zal de Domo eerst over de brug moeten komen met een door de notaris gewaarmerkte verklaring, waarin de direktie haar gewijzigde uitgangspunten zwart op wit zet, verklaarde na afloop het aktiekómité in een gesprek met de pers. Men hoopt daarna een beroep te doen op de „bus-senboeren,, om Marum weer de klandizie te gunnen. Of dat lukt? „Boeren bin gien zakkies meel, die beslissen zelf”, aldus een woordvoerder.

De Domo heeft gisteren in Norg desgevraagd gezegd dat zij volledig de financiële gevolgen op zich zal nemen als door de gewijzigde opstelling de strakke EEG-subsidie-regeling voor het tankmelken op de tocht zou komen te staan. Meihuizen: „Daar mag uiteraard geen lid de dupe van worden. Boeren, die zich aan het installeren zijn en misschien worden bedreigd door de consequenties van ons gewijzigde standpunt, kunnen op ons rekenen”.

Nieuwsblad van het Noorden 13-05-1977

Voor 54 man ander werk Domo-fabriek in De Wijk dicht

De zuivelfabriek Rogat in het Drentse De Wijk wordt 1 november gesloten. Voor de 54 personeelsleden zal binnen het Domo-concern, waartoe Rogat behoort, een andere functie worden gezocht. Volgens directeur Tuinstra ging het er om of de zuivelfabriek in Emmen of die in De Wijk open moest blijven. Emmen heeft om een aantal redenen gewonnen: de aanvoer van melk en de bijzonder slechte sociaal-economische situatie in dit gebied.

Nieuwsblad van het Noorden 18-05-1977

Na week actie melk weer naar DOMO

(Van een onzer verslaggevers)

De zestig actievoerende boeren in het Zuidelijk Westerkwartier, die zich verzetten tegen het tankmelkplan van de DOMO, hebben gisteren de melk weer afgeleverd aan de fabriek in Marum (onderdeel DOMO-concern).

Dit is gebeurd nadat begin deze week de DOMO-directie schriftelijk had

bevestigd, dat de boeren in het ZWK niet worden verplicht een melktank aan te schaffen.

Zoals gemeld, hebben de protesterende veehouders ruim een week de melk naar een zuivelfabriek in het Friese Oostervolde vervoerd. Een deel van de boeren wil nu niet meer terug naar MARUM. Vanavond wordt daarover vergaderd.

Domo wil handhaving van werkgelegenheid

(Van een onzer verslaggevers)

De Drente-Groningse zuivelgigant Domo gaat voorrang geven aan uitbreiding van die activiteiten die van belang zijn voor handhaving van de werkgelegenheid. Uitbreiding wordt onder meer gezien in de sector consumptiemelk.

Dit stelde hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen vanmorgen op een ledenvergadering van deze coöperatie in Haren. Als het de overheid wat waard is arbeid zo eerlijk mogelijk over Nederland te verdelen, dient ze daarbij ook de mogelijkheden die de zuivel daartoe biedt niet uit het oog te verliezen, meent de heer Meihuizen.

Hij constateerde een zich gunstig ontwikkelende kaasmarkt en een toenemende vraag naar poederprodukten. Overigens voorziet hij aan het begin van volgend jaar enorme voorraden magere melkpoeder. Reden voor de Domo om in de rest van dit jaar geen melkpoeder meer te produceren. Ook zal de produktie van boter vrijwel stil komen te liggen.

De Domo wil een ledendienst instellen, die moet zorgdragen voor een beter contact tussen de leden-veehouders en het bedrijf. Bij de coöperatie zijn 42 melkproduktenbedrijven¹⁷ met in totaal ruim 1500 werknemers aangesloten. Drs. Meihuizen deelde mee dat de in 1969 in gang gezette reorganisatie nagenoeg is afgerond. Bedrijfssluitingen op een zo grote schaal als in de afgelopen jaren zijn volgens hem uitgesloten.

Leeuwarder Courant 1977-06-28

„Ledendienst” voor beter contact

Domo twijfelt over nut kaasbeheersing

BEILEN - Bij de Domo rijst enige twijfel over het verdere nut van de kaasproduktiebeheersing ze bleek gister op een persconferentie van dit coöperatieve bedrijf. Hoofddirecteur Samael Meihuizen berekende een derving van anderhalf miljoen gulden aan dekkingskosten in het produktieapparaat van de Domo dus afgezien van de onderbezetting bij de zuivelafzetorganisatie NCK.

Van de resultaten van de Domo over 1976 zei Meihuizen, dat deze f 3,90 per 100 kilo melk boven die van 1975 lag, hetgeen een stijging van zeven procent is. Aan het trapezewerk elders over de Melkprijs wilde hij verder niet mee doen. Door de onverwacht lagere aanvoer van melk komt de bezetting van de kaasmakerijen dit jaar wel dicht bij de prognose. Door de ontwikkeling van de orderpositie bij de Domo zal dit bedrijf geen magere melkpoeder en bulkboter hoeven te maken voor inlevering bij de overheid. Het is een van de redenen, waarom de voorgenomen EEG heffing op de melk kan vervallen, meent de heer Meihuizen. Over de oorzaak van de lagere melkaanvoer en het wisselende droge-stofgehalte van de melk tast de Domo in het duister.

¹⁷ Hier staat 42, het waren er op dat moment echter nog maar 10 – zie ook NvhN knipsel 1978-02-01 (3) waarin staat dat de Domo 40 jr. bestaat en waar deze twee getallen - 42 en 10 – ook worden genoemd (ZHN.)

De Domo gaat over tot het instellen van een „ledendienst” teneinde tot een beter contact tussen leden en leiding van het bedrijf te komen. Daartoe was al besloten in een bestuursvergadering van februari nog voor de moeilijkheden in het Westerkwartier omtrent, het tankmelkproject tot uiting kwamen.

Door het samengaan van CMC en de Noord-Holland is de samenwerking van Domo en de Noord-Holland in de Hollandse Melksuiker in Uitgeest en Bolsward in een ander licht komen te staan, deelde de heer Meihuizen mee. De CMC heeft namelijk zelf een weiverwerkingsbedrijf voor melksuiker in Gouda. Hoe de weiverwerking in elkaar gestoken moet worden, is een zaak van studie in de Domo.

De voorzitter van de Domo, de heer Piet Mulder van Dwingeloo, zei over de ledendienst, dat deze contacten moet verzorgen opdat kortsluitingen worden voorkomen. Het kan zijn, dat hieruit ook de conclusie getrokken wordt, dat de organisatorische opzet van de Domo gewijzigd moet worden. De individuele veehouders zijn nu lid van een plaatselijke vereniging en niet van de Domo zelf.

Leeuwarder Courant 1977-07-02

volledig in MAP De Veemarkt

Smeulend conflict Domo en Oosterwolde

(De Veemarkt)

De Friese zuivel, zal wat romantiek moeten inleveren zei Rabobanktopman Pierre Lardinois toen hij bij de *Friese Zuivelbond* kwam spreken. Dat was nodig om de basis gezond te houden, zei hij. Wel van inleveren is nog geen sprake. De Friese zuivelromantiek met een veelheid van coöperatieve en een, twee particuliere ondernemingen is nog springlevend en het is een exportproduct.

De Friese zuivelproblemen worden op het ogenblik naar Drenthe en Groningen geëxporteerd, waar de *Domo* er zeer onvriendelijk tegen aan zit te kijken. Zijn dit nou Friezen, zo vraagt men zich daar af. Nou nee, het zijn Stellingwerpers, zeg je dan, dat zijn niet zulke echte Friezen. Duidelijk is, dat het om een conflict gaat tussen de Domo en de Friese zuivelcoöperatie *De Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde, die het tankplan van de Domo torpedeerde.

Dit conflict verdiept zich snel. Terwijl Oosterwolde melk blijft ophalen uit wat men in Beilen als puur Domo-gebied beschouwt, zint de Domo op tegenmaatregelen.

De Domo wordt bij het beramen van die plannen wat gestuurd door een programmering, die de buitenwereld het bedrijf opdringt. Als bijvoorbeeld noordelijke kranten het bedrijf in Beilen afschilderen als „het gigantische zuivelconcern” dan wordt *Domo* een rol opgedrongen tegenover het zuivelfabriekje in Oosterwolde. De *Domo* kan wel zeggen, dat ze die verhouding zo niet gewild heeft, maar dat is niet helemaal waar. De *Domo* is in Nederland begonnen zich dik te maken door melk en wei bij elkaar op te tellen als verwerkte grondstof, terwijl een kind weet, dat er dan een dubbeltelling plaats vindt. De wei zit immers al in die melk.

Deze week zei Domo-hoofddirecteur Samuel Meihuizen op een persconferentie, dat je de betekenis van een onderneming niet moest afmeten naar hoeveelheden, maar naar andere maatstaven. Dat was al een stap in de goede richting. Naar melk gemeten is de *Domo* een groot be-

drijf en de hoeveelheid melk beliep vorig jaar zo'n 780 miljoen kg. De dwaze dubbeltelling van melk en wei komt in het jaarverslag niet meer voor. Enige Groninger nuchterheid is de nieuwe leiding van het bedrijf niet vreemd. De vorige hoofddirecteur, Koert de Boer, heeft in zijn jaren de *Domo* getild naar de top van de Nederlandse melkprijzen, juist achter de Friese prijzen.

De coöperatieve *De Zuid-Oost-Hoek (ZOH)* in Oosterwolde, die ontstaan is tussen Drachten en Elsloo, ontving vorig jaar 220 miljoen kg melk in drie fabrieken, (Oosterwolde, Olterterp en Elsloo) en zij betaalt daarvoor een melkprijs, die jaarlijks royaal boven die van de *Domo* ligt. De zorgen van ZOH-directeur Douwe Hoitinga zijn geringer dan die van Domo's Nieuwehuizen. Hoitinga heeft eigenlijk maar één zorg, kostendrukken in de kaasmakerij. Dat kan door de melkaanvoer op te peppen, want de apparatuur kan altijd meer. De *Domo* doet ook in Bintjes.

Naar de Friese kant is het melkaanvoergebied van Oosterwolde afgeschermd door grensregelingen met de andere coöperaties. Er gaat geen melk over die grens. De grens met Groningen en Drenthe daarentegen ligt open. Dat heeft Oosterwolde gemerkt, toen de fusie tussen Oosterwolde en Haulerwijk tot stand kwam. De toen nog niet zo versukkelde fabriek in Marum, nog niet in de *Domo*, pleegde een inbraak in het melkwinningsgebied van Haulerwijk en haalde en miljoenen kilo's melk binnen terwijl Oosterwolde de daarop rustende schulden overnam. Later ging Marum met die melk van Haulerwijk maar de *Domo* en dat was dat. De rotte plek bleef.

Daarnaast was er een fusie tot stand gekomen tussen Oosterwolde en de Drentse zuivelcoöperatie *Rolde-Grolloo-Anloo*, die naast en met de autonome coöperatie *Acmesa* uit Assen centraal ligt in een gebied, dat verder aan de *Domo* toevalt. De Friese ondernemingen *Frico* en CCF waren niet gelukkig met die fusie tussen Oosterwolde en Rolde, want zij vertroebelde hun verhouding met de *Domo*. Voor die Drentse melk kreeg Oosterwolde geen aandeel in de CCF-pot. Ook *Acmesa* had al eens gemerkt, dat de *Domo* een gemakkelijke verhouding tot de Friese coöperaties in de weg stond. Op het ogenblik merkt de toenadering tot Friesland zoekende fabriek uit Winschoten hetzelfde: de grote coöperaties voeren een machtspolitiek. De *Domo* staat sterk tegenover de CCF., waarvan met de ZOH alle Friese zuivelcoöperaties lid zijn, want de *Domo* maakt zelf geen koffiemelk maar voert de CCF-merken, waarmee ze ook wat centjes voor Oosterwolde verdient.

IDEËEL DRAAIT door deze constructie nog een vreemde wrong. Men meende op een gegeven moment in de Nederlandse zuivelcoöperatie, dat de toekomstige gebiedsverdeling duidelijk. Er zouden machtige regionale coöperaties in Nederland ontstaan, die als vrienden zouden leven. Die coöperaties zouden zijn de *CMC*, *Campina (het Zuiden)*, de *Coberco* en de *Domo*. Het wachten was nog op eenheid in Friesland, dan kon dat ook mooi meedoen.

Halverwege de mars naar eenheid in Nederland zien we andere dingen gebeuren. Een groeiende groep kleine coöperatieve ondernemingen blijkt zich uitstekend te handhaven tegenover de machtspolitiek bedrijvende topcoöperaties, de foutieve naam voor een conglomeraat van ondernemingen. Er worden door en in topcoöperaties ontwikkelingen geforceerd, omdat men ze langs de weg van geleidelijkheid niet kan oplossen.

In Friesland leidde dat streven tot het uittreden van de *ZOH* uit de *Frico*, gevolgd door 't uittreden van Opeinde.

In Gelderland-Overijssel maakt de *Ormet* in Twente zich met 200 miljoen kg. melk los van de *Coberco*. In Nijkerk planeert een melkinrichting buiten alle strak gespannen schema's om naar steeds grotere omzetten en in de Hollanden maken de particuliere melkinrichtingen zich breed, omdat de machtspolitiek van de CMC niet tot haar doel is gekomen.

De *Domo* wilde zijn boeren in de tank dwingen en kreeg daarbij de hulp van minister van der Stee, die voor de subsidiëring van het tankmelkproject de eis stelde, dat alle boeren in de streek gingen tankmelken. Ook dat was machtspolitiek waarvoor de minister nauwelijks aan zijn jasje is getrokken. De boeren die in het Groninger Westerkwartier niet in de tank wilden, kwamen met hun melk in Oosterwolde terecht. Oosterwolde heeft de *Domo* op een keiharde manier in de wielen gereden door die melk te ontvangen. De *Domo* heeft ondanks de voorwaarden van Van der Stee het dwangmatige van het tankmelkplan moeten laten vallen. Maar er gaat nog altijd melk uit het Westerkwartier naar de fabriek in Oosterwolde.

NA HET PACT VAN NORG, waar de *Domo*, het actiecomité van de anti-tankers en Oosterwolde om de tafel zaten, meende ieder dat de vrede in het gebied teruggekeerd was. Buiten het actiecomité om gaat er nog melk naar Oosterwolde. Bij de *Domo* zouden op het ogenblik gerechtelijke stappen in overweging zijn tegen de CCF, als rechtsopvolger van Oosterwolde om deze leveranties aan Oosterwolde te verhinderen.

Basis voor gerechtelijke stappen zou kunnen zijn de overeenkomst, die *Domo* en CCF indertijd gemaakt hebben bij de overname van de *Lijempff-fabrieken* in **Drachten, Doezum, Tolbert, Winsum en Brilt**. De melk werd naar de provinciale grenzen verdeeld over de *Omme-landen*. *Domo* en de CCF en over de deelgenoten van de CCF volgens hun grensregelingen.

De verenigingen, die lid zijn van de *Domo*, werden de afgelopen weken in de regiovergaderingen opgewarmd omtrent de houding die Oosterwolde tegenover de *Domo* heeft aangenomen. De honderden boeren moesten aanhoren wat hun „zuivelgigant” werd aangedaan door de dwergen uit Oosterwolde. Dat zijn geen woorden, die in de regiovergaderingen zijn gebruikt, maar dat is de setting, waarin de uiteenzettingen vallen en passen.

Het is niet de eerste keer, dat de boeren van Oosterwolde voor zo'n situatie geplaatst worden. Het is al heel lang geleden, dat directeur Hoitinga in de Frico-vergadering een nota overlegde tegen de centralisatie van de botermakerijen in de Frico. Die nota is hautain in de prullenmand gedeponneerd. Oosterwolde hoorde er niets meer van. Het bestuur was diep gegriefd. De *Frico* heeft het geweten. Oosterwolde stapte uit de *Frico*, die sedertdien op haar benen staat te trillen.

In de coöperatie zijn de boeren baas. Als er jégens de boeren in Nederland dwangmiddelen worden gebruikt om ze tot het een of ander te brengen, dan gaan in Ooststellingwerf, in Oosterwolde en in Appelscha, waar nog altijd een idealistisch anarchistische (dat van Tolstoj en Domela) smeult de haren overeind. Als in het Westerkwartier de boeren in de tank moeten dan kunnen ze altijd rekenen op meer dan morele steun uit Oosterwolde. Te weinig wordt er gerept over de geestelijke achtergrond van de coöperatie en dat blijkt nu zuur op te breken. Coöperaties dreigden ondernemingen als alle andere te worden en nu blijken sentimenten, andere dan financiële en andere dan dorpistische toch van betekenis te zijn.
[...]

Leeuwarder courant 04-07-1977

Kaasproductie niet langer beheerst

LEEUWARDEN - De Nederlandse zuivelindustrie is gestopt met afspraken omtrent de kaasproductie. Met ingang van volgende week is iedere kaasfabrikant weer vrij te doen en te laten wat hem goeddunkt. Een drietal grote zuivelondernemingen, Coberco, Domo en Frico, achtten een kaasproductie beheersing niet langer wenselijk of mogelijk.

De produktie van kaas wordt deze week nog beperkt tot 7800 ton. Het is niet geheel duidelijk wat de produktiemogelijkheden zijn, doch deze worden geschat op 8400 ton per week. De omvang wordt bepaald door de pekelcapaciteit. De prijs van kaas ligt op een dergelijk laag peil, dat een grote toename in de produktie niet te verwachten valt.

Leeuwarder Courant 1977-07-09

Noord-Holland niet optimistisch over gezamenlijke HMS melksuikerfabrieken Bolsward en Uitgeest

Leeuwarder Courant 1977-07-09

Noordholland niet optimistisch over melksuiker HMS

BOLSWARD - Blijkens het jaarverslag van de zuivelcoöperatie Noordholland is er nog niet veel reden tot optimisme inzake de prijzen voor melksuiker. Het jaarverslag zegt dit bij de bespreking van de resultaten van de b.v. Hollandsche Melksuikerfabriek (bedrijven in Bolsward en Uitgeest). De Noordholland bezit met de Domo de aandelen in de HMS.

Van de grondstof wei werd 47 pro-

cent door de Noordholland geleverd en 42 procent door de Domo. Elf procent kwam van andere bedrijven. De kostenstijging was in 1976 niet gering, waarbij vooral genoemd moeten worden de kostensoorten energie en onderhoud.

De melkprijs van de Noordholland beliep in 1976 55,15 cent (v.j. 51,09), waarbij een storting op het ledenkapitaal van 6,4 cent (v.j. 4,0). Vetgehalte en eiwitgehalte beliepen resp. 44 procent en 3,31 procent. De melkaanvoer beliep 340,5 miljoen kg, wat een stijging van ruim een procent inhield. Op het einde van het jaar werd 63 procent van de melk uit de koeltank op de boerderij ontvangen.

Kort geding *DOMO* en *Volnij* (Nijkerk)

(Van een onzer verslaggevers)

„Het doet een buitenstaander wat vreemd aan, dat ondanks de samenwerking tussen Domo en Volnij toch concurrentie blijft bestaan’. Dat zei de Asser rechtbankpresident mr. F. C. Fliek gistermorgen aan het eind van het kort geding, dat het melkverwerkende bedrijf *Volharding* uit Nijkerk (Volvij) had aangespannen tegen de Meldoc-partners, waarvan Domo-Bedum er één is. De Volvij verwijt Domo, dat deze een vrij belangrijke afnemer (de supermarkten Dreize) zou hebben „afgesnoept”. Dreize betrok eerst melkprodukten van de Volvij, maar was daar niet tevreden over. Domo rechtvaardigt zich nu door te zeggen, dat Dreize zelf voor Domo heeft gekozen.

De uitspraak van het geding is dinsdag 25 oktober om half 10.

Nieuwsblad van het Noorden, 1977-10-24

Rechter beslist: Geen Domo-melk naar Dreize

De Domo in Beilen mag geen melkprodukten meer leveren aan Dreize’s Supermarkten in Groningen. Die uitspraak heeft mr. F. C. Fliek, president van de Asswe rechtbank, gedaan in het kort geding van de Coöperatieve Melkinrichting *Volharding* in Nijkerk (Volvij) tegen de Domo. De kosten van het geding, 829 gulden, komen voor rekening van de Domo.

Volgens mr. Fliek is het contract tussen de Domo en Dreize voor de levering van melkprodukten niet overeenkomstig eerder gemaakte onderlinge afspraken binnen de grote Nederlandse zuivelconcerns. Krachtens die afspraken mag de Domo geen klant van Volvij afsnoepen. Dreize is aangesloten bij de inkooporganisatie Superunie, een van de grootste *Volvij* afnemers.

De moeilijkheden tussen *Volvij* en de Domo ontstonden toen de Meldocpartners (waarvan de Domo er één is) de melkinrichting „*Leerdam*” in Den Haag overnam. Tegelijkertijd werd bekend dat *Volvij* de grootste Leerdam-afnemer Superunie aan zich had getrokken. Door onderlinge afspraken tussen de *Volvij* en de Meldocpartners kon „*Leerdam*” toch de produktie voortzetten.

Nieuwsblad van het Noorden, 1977-10-27

Domo blijft melk aan Dreize leveren

(Van een onzer verslaggevers)

Dreize’s Supermarkten in Groningen blijven DOMO-melk verkopen. Weliswaar heeft de president van de Asser Rechtbank dit in zijn uitspraak vorige week van een kort geding van de zuivelfabriek Volvij tegen DOMO verboden, maar de beide zuivelfabrieken zijn tot een overeenstemming gekomen.

Volgens directeur H. Nijhof van de DOMO hield de uitspraak geen rekening met de belangen

van Dreize en heeft hij daarom alles in het werk gesteld om uitstel te krijgen. Dit houdt niet in, dat de fabrieken de uitspraak van de rechter naast zich neer hebben gelegd. Deze zal richtlijn zijn hij het verdere gestuek. Maar de *Volnij* zal voorlopig geen dwangsom (10.000 gulden per dag) van de DOMO eisen.

1978

Nieuwsblad vh Noorden 1978-01-19

‘Geen gevolgen voor de werkgelegenheid’

DOMO ruilt produktie in Groningen en Emmen

(Van een onzer verslaggevers)

Voor 1 mei gaat de volledige produktie van flessenmelk bij de DOMO over van Emmen naar Groningen. In de loop van dit jaar wordt de produktie van dagverse melk in kartonverpakking daarentegen in Groningen geleidelijk gestopt en overgebracht naar Emmen.

In Emmen zal dan na afloop van de hele operatie de complete produktie van dagverse melk in karton en in plastic bekertjes - nieuw voor het Noorden - plaats hebben. De hele zaak, die volgens de DOMO-directie geen gevolgen zal hebben voor de werkgelegenheid, vergt investeringen van ettelijke tonnen.

Het doel is in de verschillende DOMO-bedrijven een zekere specialisatie door te voeren. Zo zal uiteindelijk in Groningen alleen nog maar glasverpakte melk en in karton verpakte vlassoorten, melk en chocolademelk die lang houdbaar zijn zonder koeling, worden geproduceerd. De produktie van flessenmelk zal daardoor in Groningen worden verdubbeld.

De dagverse produkten worden in Emmen geconcentreerd, waar men, dus, naast de bestaande kartonverpakkingen, ook plastic bekertjes met aluminium capsules zal produceren. De afbouw in Groningen van dagmelk zal zeer voorzichtig gebeuren, opdat er tijdens de operatie geen tekorten in de aanvoer optreden.

DOMO-Beilen produceert alleen nog maar poedermelk en kaas en DOMO-Bedum melkpoeder, gecondenseerde melk en sinds kort ook kaas, waarvoor een miljoeneninvestering nodig was.

LC 1978-02-01

DOMO-Bedum 80 % melk in melkkoeltank

Leeuwarder Courant 1978-02-01

.....

Van de melkaanvoer bij de Domo komt op het ogenblik 80 procent uit **melkkoeltanks** op de boerderij. Het dwangmatig karakter van de koeltankregeling is opgeheven, maar de Domo verwacht niettemin alle boerenmelk in januari 1980 uit de boerderij-tanks te kunnen ontvangen.

Leeuwarder Courant, 1978-02-01

Optimisme Domo-Bedum over zuivelafzet

Tegen kaasproductieregeling.

BEILEN - Bij bestuur en directie van Domo heerst een optimistische stemming omtrent de toekomst. De nieuwe kaasfabriek in Bedum komt op gang en draait op driekwart van zijn

technische capaciteit. Bij de melkinrichting wordt dit jaar een omzetverhoging van twintig procent verwacht. De Domo heeft in midden-Zuid-Amerika een melkpoedercontract afgesloten voor vijf jaar. Het betreft een hoeveelheid poeder die overeenkomt met 700 miljoen kg melk en met een omzet in geld van 400 miljoen gulden. (De helft van de jaaromzet van de Domo).

De investeringsplannen bij de Domo belopen voor de komende jaren dertig tot veertig miljoen gulden o.a. ter besparing van energiekosten en om tegemoet te komen aan de milieu-eisen. Verder pakt de Domo een aantal nieuwe projecten aan ter verhoging van de veredelingsgraad van het eindproduct. De financiering van deze investeringen is voor de komende drie jaar gegarandeerd.

Domo directeur Sam Meihuizen zei gister in Beilen - na afloop van de ledenvergadering - dat de financiële positie van de Domo uitermate gezond is. Het weerstandsvermogen van de Domo bedraagt 30 procent van het balanstotaal. De melkaanvoer is na de teruggang van vorig jaar nu stabiel en zeven procent hoger dan vorig jaar. De orderportefeuille is uitermate bevredigend.

De Domo doet niet mee aan de vrijwillige kaasproductiebeperking mede gezien de extreem hoge kaasprijs als gevolg van de vorige kaasproductiebeheersing. De deskundigen waren een jaar geleden erg somber omtrent de toestand op de kaasmarkt, zo herinnerde de heer Meihuizen zich gister. Men vreesde een groot verschil tussen vraag en aanbod. Deze vrees leidde tot de instelling van een vrijwillige beheersing van de produktie. Deze beheersing heeft een schaarste op de kaasmarkt in de hand gewerkt met een extreem uitlopen van de kaasprijs.

Gezien de doelstelling van de Domo, die een gestage groei van de afzet en de consumptie van kaas voorstaat, is de Domo-directie van oordeel, dat er een stabiele prijsbasis voor kaas nodig is. Daaraan is vorig jaar niet voldaan. Integendeel. Op grond van die ervaring treedt de Domo de sombere verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de kaasmarkt met enige omzichtigheid tegemoet.

Drs. Meihuizen wees er verder op, dat de kaasprijs bij het huidige niveau (f 5.30 per kilo Goudse) nog ruim tien cent boven het interventieniveau voor poeder en boter ligt. Daarom ziet de Domo-directie ook met enig optimisme tegen de kaasmarkt aan.

Van de melkaanvoer bij de Domo komt op het ogenblik 80 procent uit melkkoeltanks op de boerderij. Het dwangmatig karakter van de koeltankregeling is opgeheven, maar de Domo verwacht niettemin alle boerenmelk in januari 1980 uit de boerderijtanks te kunnen ontvangen.

Nieuwsblad vh Noorden 1978-02-01

is bijna het zelfde als voorgaande

Betere aanpassing aan milieu-eisen

DOMO investeert 40 miljoen gulden

(Van een onzer verslaggevers)

De Drents-Groninger zuivelcoöperatie DOMO gaat de komende drie jaar 30 tot 40 miljoen gulden investeren in beperking van de energiekosten, betere aanpassing aan milieu-eisen en

verhoging van de veredelingsgraad van de produkten. Domo-directeur drs. S.W. Meihuizen zei dit gisteren na afloop van de algemene ledenvergadering in Assen.

Het hele investeringsprogramma kan volgens hem met eigen middelen worden uitgevoerd, door een uitermate gezonde financiële positie van het concern. Boven het balanstotaal is een weerstandsvermogen opgebouwd van ongeveer 30 procent. De tien DOMO-produktie bedrijven in Groningen en Drenthe verwerkten in 1977 943 miljoen kg melk tot produkten met een waarde van ongeveer 800 miljoen gulden.

Om de energiekosten te drukken denkt DOMO aan het in eigen beheer opwekken van energie. Voor dit jaar verwacht men een verontreinigingsheffing van het Zuiveringsschap van ongeveer één miljoen gulden. „Dat maakt het zoeken naar alternatieven steeds aantrekkelijker,” aldus directeur Meihuizen. Binnen het bedrijf wordt voortdurend gestreefd naar een betere verdeling van de aangevoerde halfprodukten.

Voor 1978 houdt de DOMO rekening met een stabiele ontwikkeling van de produktie, wat een groei met ongeveer zeven procent betekent. De consumptiemelk-produktie zal naar verwachting met ongeveer 20 procent stijgen, vooral door samenwerking van de zuivelconcern Coberco, CMC, Melkunie, Noord-Holland en DOMO als „Meldoc. partners”.

Overigens verwacht directeur Meihuizen dat aan sanering van de markt voor consumptiemelk niet valt te ontkomen. Hij voorziet een voortgaande afbrokkeling van de melkconsumptie met ongeveer twee procent per jaar. Doordat de agressie van de melkconcerns onderling afneemt, moet sanering volgens de heer Meihuizen in goed overleg mogelijk zijn.

Binnen het DOMO-concern verwacht hij geen nieuwe sluiting in 1978. De orderportefeuille is goed gevuld. Een paar weken geleden werd nog een exportcontract voor vijf jaar afgesloten met staten in Midden-Zuidamerika voor de levering van 700 miljoen kilo poedermelk met een waarde van 400 miljoen gulden. Een groeiende koopkracht in landen van de Derde Wereld doet volgens de heer Meihuizen de vraag naar westerse zuivelprodukten steeds verder stijgen.

Belangrijk voor de DOMO is ook de kaasproduktie, eind vorig jaar gecentraliseerd is in Bedum. De nieuwe kaasfabriek, een investering van 18 miljoen gulden, draait momenteel op driekwart van zijn capaciteit. De verwachtingen voor de kaasconsumptie zijn volgens de heer Meihuizen minder somber dan een jaar geleden. Toen werd de produktie vrijwillig beperkt om de markt in evenwicht te houden. Achteraf bleek dat niet goed omdat daardoor in de tweede helft van 1977 een kaasschaarste ontstond, die de prijzen opdreef.

Nieuwsblad vh Noorden 1978-02-01

Directie zuivelconcern Domo

'Alle ruimte voor medezeggenschap'

BEILEN. De directie van de Drente-Groninger zuivelcoöperatie DOMO wil alle ruimte geven voor medezeggenschap aan de in totaal 1400 werknemers van haar tien bedrijven. Hoofd-directeur drs. S.W. Meihuizen zei dit gisteren tijdens de algemene ledenvergadering in Assen. Volgens hem is versterking van de betrokkenheid van de werknemers bij het concern in het

belang van de 6000 ledenveehouders, die dagelijks voor de aanvoer van de melk zorgen. Voorwaarde is wel, aldus drs. Meihuizen, dat de medezeggenschap moet stoelen op overeenstemming over het doel van de DOMO als onderneming. De vaak nogal overdreven tegenstelling tussen kapitaal en arbeid bestaat volgens de heer Meihuizen niet binnen een zuivelcoöperatie. Hier geldt eerder het beeld van een werkgemeenschap.

De DOMO wil ook alle medewerking geven aan het streven van de vakbonden om werknemersorganisaties op bedrijfstakniveau informatie en inspraak te geven over investeringen en te verwachten ontwikkelingen.

In maart bestaat de DOMO veertig jaar. Dat jubileum wordt herdacht met een buitengewone ledenvergadering op 10 maart. Omdat het contact tussen de DOMO en de leden-veehouders door de ingrijpende veranderingen van de laatste jaren (waarin het aantal produktiebedrijven werd teruggebracht van 42 naar 10) nogal is verschaald, wil het concern alle leden in maart opnieuw met de DOMO laten kennismaken.

Leeuwarder Courant, 1978-05-16

DOMO in Beilen schort regeling kaasproduktie op

BEILEN - De coöperatieve zuivelindustrie **DOMO** in **Beilen** heeft besloten de medewerking aan de kaasproduktie-regeling op te schorten. Hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen heeft dit bekendgemaakt. Zijn motief is dat de regeling is opgezet om in tijden van een zwakke kaasmarkt de prijs te ondersteunen. Nu dat op dit moment niet het geval is wordt volgens hem de regeling in stand gehouden om een vaste meeropbrengst van kaasmelk te krijgen. Hij vermoedt dat de vrijwillige regeling daardoor een permanent karakter zal krijgen. De buurlanden zullen nu in de verleiding komen de produktie van Nederlandse kaas ter hand te gaan nemen, zeker nu de inlevering van mager melkpoeder en boter is opgeschort.

Geen gevolgen voor noordelijke kartonindustrie **DOMO is weer aan de fles**

(PIET SWANENBURG)

De fles staat weer in hoog aanzien bij het Noordelijke DOMO-zuivelconcern. Na een ontwikkeling waarin de kartonnen verpakking van melk en melkprodukten een aandeel van 65 procent verwierf tegen 35 procent voor de fles, wil de DOMO-directie er nu op korte termijn naar streven dat de verhouding tussen beide vormen van verpakking getijk komt te liggen.

Daartoe heeft het produktiebedrijf in Groningen 150.000 nieuwe literflessen en 30.000 nieuwe halve-literflessen aangeschaft.

Als reden voor deze omschakeling geeft de heer H. A. de Groot, hoofd van de commerciële afdeling van de DOMO op, dat marktonderzoeken hebben aangetoond dat de consument de melk liever in een fles heeft. Bovendien, zo zegt hij, wordt tegemoet gekomen aan de wens van de ambulante melkhandel („onze grootste afnemer van dagverse melk en melkprodukten”) die in de melkfles een uitstekend middel ziet om aan klantenbinding te doen.

„Een leeg karton kan worden weggegooid maar een fles, waarvoor een kwartje statiegeld is betaald, moet weer aan de melkboer worden teruggegeven en op deze wijze krijgt deze leverancier meer contact met z'n klanten waardoor hij in staat is een groter assortiment aan produkten te slijten,” aldus de heer de Groot.

Over de marktonderzoeken vertelt hij nog dat deze zijn verricht door de afdeling marktkunde van de Landbouwhogeschool in Wageningen en het BAC, het beleids- en adviescentrum voor de melkhandel, maar ook door de DOMO-organisatie zelf. Duidelijk bleek dat er onder de consumenten een toenemende behoefte is aan de verpakking van melk en melkprodukten in flessen.

Volgens de commerciële man van de DOMO is deze belangstelling voor een deel van „nostalgische aard”, maar is wel gebleken dat glasverpakking suggereert dat dit hygiënischer is dan een kartonnen verpakking. De heer De Groot benadrukt in dit verband echter dat dit beslist niet het geval is. „De melk komt uit dezelfde kraan, maar als het publiek dit nu eenmaal denkt dan moet je daar als bedrijf op inspelen, nietwaar?”

De verpakking van melk en melkprodukten in flessen wordt volledig geconcentreerd in het productiebedrijf in Groningen. In het bedrijf in Emmen wordt de eenmalige kartonnen verpakking voor de melk gebruikt.

De heer De Groot: „We handhaven het karton, omdat deze verpakking van onze produkten een wens is van met name de supermarkten”.

Met de fles denkt de ambulante melkhandel een belangrijk wapen te hebben in de strijd tegen het grootwinkelbedrijf. In tegenstelling tot het Westen vormen de melkhandelaren in het Noorden nog een belangrijke schakel in de afzet van de zuivelprodukten.

„Commercieel doel”

Secretaris-administrateur A. Veldman uit Hoogeveen van de Belangen Gemeenschap Melkhandel in Noord-Nederland (tevens hoofdbestuurslid van Iveko) geeft het „commerciële doel” van de melkfles grif toe. maar buiten dat wil hij toch wel onderstrepen dat „de huisvrouw er ook om vraagt!”

„Smaakonderzoeken hebben duidelijk uitgewezen dat de consument de melkprodukten liever in glas dan in karton verpakt wil zien. Op dezelfde lijn zit naar mijn mening de tendens die de ambulante melkhandel de laatste tijd bespeurt dat er ook veel meer vraag is naar conserven in glas, hoewel dit niet zo rigoureuus is als met de melk. Een ander punt, maar in feite hetzelfde onderwerp rakend, is wel dat - zoals wij dat zeggen - de consument momenteel helemaal op de verstoer is.” aldus de heer Veldman. Hij wijst er overigens op dat de DOMO niet „uniek” is wat betreft de „terugkeer naar de fles”. „Veel hoofdzakelijk kleinere melkfabrieken leggen het accent er al geruime tijd op en de Frico is ook voor een belangrijk deel over. gegaan op de levering van melk in flessen.”

Commissie

Bij het *Produktschap voor Zuivel* in Rijswijk wijst ir. De Boer erop dat flessenmelk voor de ambulante melkhandel van veel belang is; alleen al, omdat de consument hiermee gebonden wordt door middel van het statiegeld, waar juist de supermarkten zo op tegen zijn. Hij onderschrijft de gedachte dat het publiek weer „aan de fles wi” omdat men bang is geworden voor de kunststoffen. „Buitendien staat voor veel mensen vers en schoon gelijk aan glas.”

Op Europees niveau is momenteel een commissie aan het werk die zich speciaal met verpakkingen bezighoudt. De conclusies van deze commissie zullen binnenkort aan de regeringen van de EEG-landen worden gezonden.

Een woordvoerder van de Nederlandse Consumentenbond in Den Haag deelt mee dat verpakkingvormen van levensmiddelen op het programma van onderzoek staan bij de bond. „Maar voordat zo’n onderzoek is uitgevoerd kunnen we geen concrete mening geven over de verpakking in glas. Wellicht bekend is dat onze voorkeur uitgaat naar een verpakking die „afbreekbaar is”, aldus de Consumentenbond.

Karton-industrie

De thans door de DOMO benadrukte ombuiging naar verpakking in glas zet geen gevolgen hebben voor de werkgelegenheid in de kartonnage-industrie in het Noorden. Een woordvoer-

der van het KAPPA-concern merkt opdat Scandinavische bedrijven een patent hebben op de fabricage van kartonnen verpakkingen voor melk en melkprodukten. In de bedrijven in Oost-Groningen houdt men zich hiermee niet bezig.

In ons land doen dat twee bedrijven, dochterondernemingen van Scandinavische kartonindustrieën. Ze zijn gevestigd in Terneuzen en Moerdijk. Verder wordt er „melkkarton” geïmporteerd.

De drang naar glas geeft wel nieuwe impulsen aan de Nederlandse glasindustrie, maar een groothandelaar in kartonnen verpakking voor melk en melkprodukten gelooft niet dat het karton verdreven zal worden door de fles. „Dat zou betekenen dat de klok wordt teruggedraaid en wie het „winkelgedrag” van de Nederlandse vrouw volgt, zal kunnen vaststellen dat deze de voorkeur geeft aan een eenmalige verpakking van de melkprodukten.” zegt deze zonder weifeling.

Bij de DOMO en de ambulante melkhendel denkt men er anders over....

Leeuwarder Courant 1978-07-01

Sluiting fabriek Bolsward?

Weifusie van Domo met CMC en HMS

BELLEN - De Domo staat op het punt om de gehele wei-verwerking van CMC, Noordholland en HMS (Bolsward) naar zich toe te trekken, zodat deze coöperatie jaarlijks ongeveer een miljard kg wei zal verwerken en verhandelen. De verwerking van de wei geschiedt op het ogenblik op verschillende plaatsen. Wat de Domo precies gaat doen, wilde hoofddirecteur Sam Meihuizen gister niet zeggen. Voor het einde van het jaar zal via de geëigende kanalen in Bolsward bekend gemaakt worden, wat daar te gebeuren staat.

We zullen overgaan tot een geïntegreerde verwerking van de wei, zo formuleerde de heer Meihuizen het. Het gehele management komt bij de Domo te liggen. Het betekent voor de desbetreffende ondernemingen een partiële fusie voor het product wei. De heer Meihuizen zei, dat van een gezamenlijke aanpak betere resultaten worden verwacht dan van een afzonderlijk doorgaan. Voor de Domo betekent het, dat de basis van de onderneming niet onaanzienlijk wordt verbreed.

De heer Meihuizen deelde gister ook mee, dat met de Coberco overeenstemming is bereikt betreffende overleg in investeringen. Sommige investeringen kunnen worden uitgesteld als de buurman er bij wordt betrokken. De heer Meihuizen verwachtte er een gunstige invloed op de kosten van.

Ten aanzien van de uitbetaalde voorschotprijs voor de melk in de noordelijke provincies merkte de heer Meihuizen op dat er wat schuim op de emmer zit. De voorschotmelkprijs lag

Nieuwsblad van het Noorden,
03 juli 1978, blz. 5

DOMO: in 1980 tankmelkplan afgerond

(Van een onzer verslaggevers)

DOMO-hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen zegt dat men er nog steeds van uit gaat, dat op 1 januari 1980 het tankmelkplan afgerond is. „Gelet op het kostenaspect kan dit geen uitstel gedogen”. Wel zei hij dat er heel misschien nog incidenteel iets valt te regelen voor de busmelkers. „Maar onder welke voorwaarden we daaraan nog tegemoet zullen komen, zal ook voor die datum duidelijk zijn,” aldus de heer Meihuizen.

De **DOMO** is vorig jaar, ten opzichte van 1976, met bijna 100 man ingekrompen. De heer Meihuizen verwacht dat tegen het eind van dit jaar het onderzoek naar een eigen zuiveringsinstallatie bij de **DOMO** fabriek in **Beilen**, zal zijn afgerond. Het overleg daarover met de diverse instanties is nog in volle gang, „maar de financiële consequenties kunnen wij als **DOMO** op dit moment nog niet overzien”.

in de eerste vijf perioden 5,5 cent hoger dan vorig jaar, terwijl de feitelijke situatie slechts een verhoging van de zuivelprijzen van 2 tot 2,25 liet zien.

De Domo ontvangt ruim 80 procent van de aangevoerde melk uit boerderijtanks. De heer Meihuizen meent, dat de datum van 1 januari 1980 voor het overgrote deel van de melk kan worden gehandhaafd als datum, waarop alle melk in de tank zit. Er zal dan nog ongeveer een jaar nodig zijn voor de afronding van de omschakeling van bus op tank.

Het jaarverslag van de Domo spreekt van een melkprijs over 1977 van **62,86** cent (inclusief o.a. tankmelktoeslag van 1,20 en inclusief kosten veeverbetering van 0.20). (De gemiddelde vet- en eiwitgehalten waren 4,092 en 3,417). De melkaanvoer van melkveehouders daalde met 0,8 procent tot 772 miljoen kg. Met de aanvullingsmelk kwam de Domo op 932 miljoen kg verwerkte melk.

De vaste activa staan op de balans voor 112 miljoen (v.j. 99,5), waarvan boerderijtanks 19,9 miljoen (16,5) en machines 53 miljoen (37,6). De niet-geconsolideerde deelnemingen staan op de balans voor 29 miljoen (13,6) en de immateriële activa voor 5,6 miljoen (1). Het eigen vermogen bedraagt 12,5 miljoen gulden (10,8) en de ledenrekening belooft 7,5 miljoen (5,6).

Lecuwarder Courant 1978-07-29

Tien miljoen kg melk naar Oosterwolde Zuivelcoöperaties ZOH en DOMO regelen geschillen.

(Van onze landbouwredacteur)

LEEWARDEN - De zuivelcoöperaties *ZOH* in Oosterwolde en de *Domo-Bedum* in Beilen gaan hun geschillen regelen. Bij een grensregeling tussen beide coöperaties zal de Domo tien miljoen kg melk afstaan aan de ZOH. Wanneer in het Groningse Westerkwartier meer melkveehouders naar de ZOH overstappen dan overeenkomt met het kwantum van tien miljoen kg melk, zal de ZOH melk leveren aan de Domo om onderbezetting bij de Domo-bedrijven te voorkomen.

In het Westerkwartier was een groep boeren een actie begonnen tegen de Domo, omdat dit bedrijf een strikte regeling van de invoering van de melktanks op de boerderijen wilde. Deze groep stelde, dat de Domo haar toezeggingen omtrent de invoering van het tankmelken na vorige acties niet nakwam. Men wilde de melk derhalve leveren aan de coöperatieve zuivelindustrie de *Zuid-Oost-Hoek* te Oosterwolde, die ook fabrieken exploiteert in Elsloo en Olterterp. Omdat er geen grensregeling bestaat tussen ZOH en Domo kreeg de ZOH melk van veehouders uit het Domo-gebied aangeboden, omdat ze nog niet in de tank wilden melken.

De ZOH ging op dit aanbod van melk in, omdat men meende, dat de ZOH ook rechten heeft op melk in dit gebied. Bij de sluiting van de coöperatieve zuivelfabriek in De Wilp hebben de omliggende coöperaties indertijd de melk en de schulden van deze fabriek overgenomen. Zo kreeg ook de fabriek in Haulerwijk een deel van de melk uit De Wilp. Toen daarna Haulerwijk fuseerde met de ZOH voelden de boeren van De Wilp zich weer vrij te gaan en te staan waar ze wilden. Ze stuurden de melk naar de zuivelfabriek in Marum, die nadien in de Domo opging.

Bij de ZOH stond men op het standpunt, dat Marum de afspraken geschonden had die er inzake de schulden van De Wilp gemaakt waren. Omdat de melkprijs van de ZOH beter is in de loop der jaren dan die van de Domo is het in het gehele westelijke deel van Drenthe en in het Westerkwartier een neiging onder de veehouders om hun melk naar de ZOH te leveren. Dit leidde tot een conflict tussen de Domo en de ZOH, dat zelfs invloed heeft op de hele Nederlandse zuivelpolitiek. De Domo heeft namelijk duidelijk laten merken, dat haar geringe bereidheid om mee te werken aan een regeling voor de kaasproduktiebeheersing ook verband hield met het veel grotere belang dat de ZOH bij een regeling van de kaasproduktie heeft dan de Domo.

Drs. Rinse Zijlstra heeft als voorzitter van de zuivelbond FNZ de beide zuivelcoöperaties tot elkaar gebracht en ook de groep boeren in de besprekingen betrokken, die een handtekeningenactie tegen de Domo hebben gevoerd in het Westerkwartier. Drs. Zijlstra zegt nu in een communiqué, dat de dagelijkse besturen van de beide zuivelcoöperaties tot een volledige overeenstemming zijn gekomen „terzake van het gezamenlijk te boeren beleid”. Er zijn melkleveranties afspraken gemaakt over de melkleveranties in het gebied, waar de ZOH en de Domo beide komen. ,

Wat betreft het Zuidelijk Westerkwartier is besloten, aldus drs. Zijlstra, tot een onderlinge afstemming te komen van het ook voor de verdere toekomst te voeren beleid. In de overeengekomen regeling is ook getracht, aldus drs. Zijlstra, zoveel mogelijk met de wensen rekening te houden, die er bij de groep boeren leven, die de handtekeningenactie hebben gevoerd. De besturen van de ZOH en de Domo hebben voorts besloten een contactcommissie in te stellen, waarvan drs. Zijlstra voorlopig voorzitter is en waarin ook de vertegenwoordiger van de actieboeren zitting kan krijgen.

Naar wij vernemen houdt een en ander niet in, dat de ZOH bij de boeren in het Westerkwartier het tankmelken verplicht zal stellen. De ZOH schrijft de boeren het tankmelken niet voor en blijft de bussen ophalen. De bussenroutes werden echter niet verlegd. Een en ander betekent wel, dat de bussenontvangst in Elsloo beter benut kan worden. De bussenontvangsten in Oosterwolde en Olterterp zijn tot hun maximale capaciteit bezet.

Nieuwsblad vh Noorden 1978-08-30

Automatisering kostte acht miljoen gulden

Nieuwe DOMO melkontvangst bijna afgerond

(Van een onzer verslaggevers)

BEILEN. Er moet nog ongeveer twee maanden gewerkt en geëxperimenteerd worden, maar dan is één van de ingrijpendste vernieuwingen binnen het DOMO-bedrijf in Beilen afgerond. Het gaat om de technische verbetering en automatisering van de afdeling, waar dagelijks de melk bij DOMO-Beilen binnenkomt en een eerste behandeling ondergaat, zodat deze klaar is voor verdere verwerking. In DOMO-termen duidt men deze afdeling aan als *Voorfabriek*. Het is een project, dat volgens bedrijfsdirecteur ir. K. Roetman het best omschreven kan worden als een „aanpassen van de fabriek aan het tankmelkplan”. Er is aan deze vernieuwing ruim anderhalf jaar gewerkt en het geheel heeft acht miljoen gulden gekost.

Daarvoor is onder meer de ontvangstcapaciteit van de melk vergroot door de aanleg van nieuwe losplaatsen en aan de zuidkant van het DOMO-complex kwamen zeven nieuwe melktanks, die elke 250.000 liter kunnen bevatten. Verder krijgt de ontvangen melk onmiddellijk na binnenkomst automatisch een warmtebehandeling. Volgens adjunctdirecteur K. Samshuijzen is hierdoor de melk langer en veiliger houdbaar.

In het automatische proces is verder het standaardiseren van de melk opgenomen. Dat wil zeggen dat de melk op vetgehalte wordt gebracht al naar gelang de bestemming. Boter, kaas, consumptiemelk of melkpoeder vereisen namelijk allemaal een verschillend vetgehalte. Dat men in Beilen tot een dergelijke forse investering is overgegaan komt volgens ir. Roetman, omdat de functie van dit bedrijf in de loop der jaren steeds sterker is veranderd. „We zijn hier steeds meer overmelk uit de provincies Groningen en Drenthe gaan verwerken. Nu we de meeste melk met tankwagens ophalen betekent dit, dat we de overslagafdelingen bij diverse andere melkfabriekjes gaan afbouwen. Daarom moesten de ontvangstmogelijkheden in Beilen vergroot worden.

Dat het in Beilen om grote hoeveelheden aangevoerde melk gaat bewijzen de cijfers. Jaarlijks komt hier ongeveer 400 miljoen kilogram melk binnen. Dat is bijna de helft van de totale DOMO-melkontvangst. In Beilen wordt ongeveer 10 procent van de 400 miljoen kilogram nog in bussen ontvangen. Maar als die bussen zijn verdwenen zal ook deze afdeling worden afgebroken. De hoeveelheid bussenmelk die nu nog wordt aangevoerd heeft op het nieuwe proces praktisch geen invloed.

De automatisering van de voorfabriek betekent dat veel mensenwerk door machines is overgenomen. Desondanks zijn er, volgens de heer Roetman, geen ontslagen gevallen. Wel heeft men de twee ploegendienst uit moeten breiden tot een systeem van continudienst, omdat de aanvoer van melk nu dag en nacht doorgaat, terwijl ook de verwerking ervan in een eerste stadium geen moment stil mag staan.

Het enige werk dat nu nog in de voorfabriek door mensen wordt verricht is het aan- en ontkoppelen van de slangen aan de tankwagens, het nemen van monsters om de kwaliteit te controleren en de bediening van de apparatuur in de regelkamer. In deze regelkamer - „De hersenen van het systeem.” zegt de heer Roetman - staat verder een tv-toestel waarop het personeel via een gestoten circuit praktisch alle hoeken van de voorfabriek kan overzien. Maar met een gemiddelde personeelsbezetting van twee man per ploeg is de hele voorfabriek bediend.

Leeuwarder courant 13-09-1978

Deelgenoten Frico blijven zelfstandig **Frico en Domo streven** naar groot zuivelblok

(Van onze landbouweredacteur)

LEEWARDEN - De besturen van **Frico** en **Domo** zijn het in beginsel eens geworden over de noodzaak van de vorming van een noordelijk zuivelblok in Nederland. Een eerste stap bij de vorming van dat blok zal waarschijnlijk zijn een harmonisering van het beleid bij de melkinrichtingen van de **Frico** in Warga (60 miljoen kg melk) en van de **Domo** in Groningen (90 miljoen kg melk). Gevolgen voor de werkgelegenheid zou dit in eerste aanleg niet hebben. Op lange termijn betekent het in ieder geval, dat er werkgelegenheid behouden blijft.

Bij de besprekingen vertegenwoordigde de **Frico** haar zes deelgenoten, te weten de zuivelcoöperaties De Takomst in Wolvega, de Novac in Tuk, Noordoostergo in Dokkum, De Foarútong in Bergum en de kleine zuivelfabrieken Makkinga en Donkerbroek. Gezamenlijk beschikken deze bedrijven over meer dan een miljard kg melk. De **Domo** heeft een melkaanvoer van 780 miljoen kg melk uit het eigen gebied plus een aanvoer van 150 miljoen kg melk uit Duitsland.

Frico-deelgenoten en **Domo** zouden hun zelfstandigheid behouden, maar binnen de **Frico** zou een betere taakverdeling tussen de kaasfabrieken van de deelgenoten tot stand kunnen wor-

den gebracht. De **Frico** is in de eerste plaats een handelshuis, de **Domo** een produktiebedrijf. Bij een samenwerking vullen ze elkaar aan. De **Frico** heeft fabrieken als lid, de **Domo** is een coöperatie van veehouders.

Het is wel de bedoeling van de Frico-deelgenoten de **Domo** te zijner tijd binnen de coöperatie CCF te brengen, terwijl ook de verhouding tussen de **Domo** en de Friese Zuivelbond nader dient te worden bekeken. Een en ander houdt in, dat de **Domo** zich los maakt van de Nationale Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale (NCZ) te Amsterdam. Hoe dat in zijn werk zal gaan is nog niet duidelijk en zal in de komende maanden verder uitgewerkt moeten worden. De **Domo** verkoopt alleen haar kaas via de NCZ, voor haar melkpoeder heeft ze zelf een handelsorganisatie opgebouwd.

De **Frico** heeft behalve een melkinrichting en een botermakerij in Warga geen eigen produktieplaatsen. Zij verhandelt de kaas en poeder, die bij haar deelgenoten worden bereid. Ook de zuivelafzet van de **Domo** zal te zijner tijd over de **Frico** lopen, maar de besturen van **Frico** en **Domo** menen, dat de goede verhoudingen in de Nederlandse zuivelcoöperatie behouden moeten blijven. Zij achten deze van wezenlijk belang. (Zie verder pagina 21)

Communiqué van Frico en Domo

BEILEN/LEEWARDEN - De besturen van de zuivelcoöperaties *Frico* in Leeuwarden en *Domo* in Beilen zijn na besprekingen, die een 'jaar geduurd hebben, tot de conclusie gekomen, dat er in de noordelijke zuivel samengewerkt moet worden.

Zij hebben hun opvattingen in het volgende communiqué neergelegd:

De besturen van *Domo* en *Frico*, vertegenwoordigend haar deelgenoten, zijn van mening, dat een verdere samenwerking binnen de coöperatieve zuivelindustrie in Noord-Nederland dient te worden nagestreefd. De problematiek van het gemeenschappelijke landbouwbeleid in de EEG, de situatie aan de afzetkant alsmede de mogelijkheden, welke de technologische ontwikkelingen geven, vragen om bundeling van krachten in zodanige samenwerkingsvormen, dat deze ook voor de toekomst een basis bieden tot optimale valorisatie van de Noordnederlandse melk.

Beide besturen menen voorts, dat goede verhoudingen met andere coöperatieve organisaties in hun benadering van zeer wezenlijk belang zijn. Tegen deze achtergrond menen beide besturen, dat een nauwere samenwerking tussen de gesprekspartners gewenst is. Een logisch uitvloeisel van de basisgedachte is verder, dat ook ten opzichte van de *Coöp. Condensfabriek „Friesland“* (CCF) de belangen op één lijn worden gebracht en dat de relatie van Domo met de Bond van Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland nader wordt bekeken. De besturen stellen zich voor plannen ter verwezenlijking van deze gedachtegang in de komende maanden uit te werken.

Nieuwsblad van het Noorden, 1978-09-13/b

Grote melkplas verwacht

Domo en Frico willen brede samenwerking

(Van een onzer verslaggevers)

Het komend jaar valt een enorme melkproduktie te verwachten. Daarmee wordt de stagnatie van de laatste jaren doorbroken. De Domo in Bedum en de Frico in Leeuwarden, twee van de belangrijkste en grootste verkooporganisaties in ons land op het gebied van de zuivel, gaan onderzoeken of ze tot samenwerking kunnen komen om de problemen het hoofd te bieden. Daarbij richten ze zich op de afzet en de verwerking van de produkten en de technologische ontwikkelingen. Een en ander met het doel de melkprijs in het Noorden te verbeteren.

Beide bedrijven hebben een akkoord bereikt over het gezamenlijke onderzoek Domo-directeur drs. S. W. Meihuizen daarover: „Het EEG-landbouwbeleid ziet er allerm minst gunstig uit voor de veehouderij. Overleg in breder verband over de verwachte melkstroom is gewenst. Er is een brede basis nodig, gelet op het gedrang op de markt.”

Voor al de Frico in Leeuwarden zal zich moeten aanpassen als de samenwerking doorgaat. De Frico telt acht zuivelfabrieken in Friesland en in de produktie is dan wel enige omschakeling nodig, want er zijn nogal wat raakvlakken met de Domo-produkten. Over het hoe en wat van die aanpassing kon echter vanochtend nog geen zinnig woord worden gezegd.

De heer Meihuizen licht toe dat men een duidelijke reden heeft om nu al met de plannen naar buiten te treden. Men wil de 5000 veehouders die lid zijn van de Domo in Bedum niet laten raden wat er achter zit. „Het streven is om ook in Noord-Nederland in organisatorisch verband groter te gaan opereren zoals elders in ons land reeds gebeurt,” aldus de heer Meihuizen.

Men wil verder de belangen ten opzichte van de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* op een lijn proberen te brengen. Ook de relatie met de *Bond voor Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland* wordt nader bekeken. „Een verdere uitbreiding van de basis is in de toekomst misschien nodig. Vandaar, dat we hen niet bij voorbaat uitsluiten,” stelt Domo-bestuursvoorzitter P. Mulder.

Leeuwarder Courant, 1978-09-13/c

Frico vreest voor Fries isolement

LEEWARDEN - Vrees voor isolement van de Friese zuivelcoöperatie heeft de bereidheid van de Frico deelgenoten om samenwerking met „de Domo na te streven vergroot. In de Nederlandse zuivelindustrie vormden zich de laatste jaren grote blokken, terwijl er met name in Friesland van een grote verscheidenheid en verdeeldheid sprake bleef. De Domo zocht herhaaldelijk toenadering tot Friesland, maar er ontstonden conflicten, waarbij op het ogenblik vrij grote hoeveelheden melk voor de Domo verloren gaan, welke uit Drente en Groningen wegvloeit naar de ZOH in Oosterwolde.

Elders in Nederland worden hechte ondernemingen in elkaar getimmerd, waarbij gewerkt wordt met doelstellingen op lange termijn. In Friesland gebeurt dat niet in die mate. Daar leek ook niet veel aanleiding voor te zijn gezien de voorsprong, die de zuivelindustrie hier heeft op technologisch terrein en in de apparatuur, hetgeen tot uiting komt in de melkprijs, die de Friese industrie aan de boeren betaalt.

Het blijkt niet gemakkelijk, zo menen de Frico-deelgenoten, om die melkprijs tegenover de rest van Nederland te handhaven als de onderlinge verdeeldheid blijft bestaan in Friesland en in het Noorden. De laatste jaren is er een toenemende wrevel te merken jegens de Friese zuivelindustrie. Elders zet men zich tegen Friesland af en het tot stand brengen van productieafspraken stuitte met name bij de Domo op toenemende tegenstand.

Bij de Frico-deelgenoten bestaat angst, dat de voorsprong in de melkprijs verloren zal gaan, indien men niet tot een nauwere samenwerking komt met anderen. Niet alleen de Domo is ongemakkelijk geweest bij het tot stand brengen van kaasproductieregelingen, ook de Coberco zat niet lekker. De Frico heeft al veel moeten toegeven onder die druk.

Pogingen om de zelfstandige zuivelcoöperatie Winschoten via de ZOH in Oosterwolde in de Friese zuivelcoöperatie binnen te halen, zijn op krachtig verzet van de Frico gestuit, want daar wilde men de weg voor de Domo naar de CCF open houden. Als Winschoten binnengelaten werd zou de Acmesa in Assen de volgende geweest zijn.

Ook pogingen van Noord-Hollandse veehouders om hun melk naar Friesland te sturen zijn op verzet van de Frico afgestuit. Men wil de vrede in de Nederlandse coöperatieve zuivel bewaren. Wanneer men in de coöperatie zo is de opvatting bij de Frico-deelgenoten, elkaars

melk gaat ophalen, tast men de grondslagen van de desbetreffende zuivelonderneming aan. Tegen ~ die achtergrond moet men de plannen van Domo en Frico zien.

In de zuivelpolitiek zijn veranderingen te verwachten, die de zuivelindustrie krachtig tegemoet kunnen treden. Het zuivelbeleid in de EEG zal van karakter veranderen met een grotere invloed van de lidstaten op de binnenlandse verhoudingen. De afzonderlijke ondernemingen zullen een veel minder onafhankelijke koers kunnen volgen en de nationale overheden zullen meer in de situatie ingrijpen. In die situatie mag de Friese zuivelindustrie niet geïsoleerd staan in Nederland, zo meent men. Wanneer in Noordelijk Nederland de belangen gelijk gericht worden in de zuivel kan men landelijk meer gewicht in de schaal leggen.

Bij de nationalisering van de zuivelpolitiek in de EEG valt te verwachten, dat de Duitse melk-aanvoer voor de Domo opdroogt. Te verwachten is ook een explosieve toename van de melk-aanvoer in Nederland. Er zal met verwerkingscapaciteiten gewoekerd moeten worden. Bij de Frico is men ook overtuigd van een verdergaande specialisatie van de kaasfabrieken. Op het ogenblik moeten er te veel soorten in de fabrieken gemaakt worden. De Frico-deelgenoten en de Domo-fabrieken kunnen hun assortimenten op de behoeften van de Frico afstemmen.

Hoe de samenwerking tussen de Frico en de Domo nader in het vat zal worden gegoten, is nog niet duidelijk. Het lijkt in de bedoeling te liggen om allerlei commissies in te stellen voor elk van de terreinen van samenwerking. De consumptiemelk zal het eerst aan de beurt komen, maar dan volgen meteen de verwerking van de kaasmelk en het botervet.

Er is gedurende het overleg in het afgelopen jaar al herhaaldelijk gesproken over het gelijk op laten lopen van de belangen in de noordelijke zuivelindustrie. De spanningen, die de noordelijke samenwerking elders zal geven, wil men volgens het harmoniemodel oplossen. Het is overigens niet de bedoeling om de bestaande onafhankelijke coöperaties in Friesland op te heffen. Het gaat om een samenwerking tussen ondernemingen.

Als er nu geen samenwerking tot stand komt, dan komt de kans daartoe niet weer, zo meent men bij de Frico-deelgenoten, waarbij duidelijk gezinspeeld wordt op besprekingen die er tussen de Domo en de Coberco hebben plaats gevonden. Zonder de noordelijke samenwerking zullen er bij de grote coöperaties als De Takomst en de Novak andere beslissingen inzake de investeringen moeten vallen.

Tussen de Frico en de Domo bestond tot dusver geen samenwerking. Wel waren er in de consumptiemelksector spanningen over de levering van de Frico aan de Acmesa in Assen en over de levering van flessenmelk van de Frico aan Groninger winkels. De Domo werd daardoor gedwongen haar melkinrichting in Groningen terug te schakelen van kartonverpakking op flessen.

De samenwerking tussen de CCF en de Domo is heel nauw geweest, maar deze bekoelde toen de Domo daaruit niet de voordelen kreeg, die zij ervan verwachtte. Domo en CCF exploiteren gezamenlijk o.a. de condensfabriek de Ommelanden in Groningen en enkele fabrieken voor „recombined milk” in de tropen. Zoals bekend zijn alle Friese zuivelcoöperaties aangesloten bij de CCF.

Niet bij de Frico aangesloten zijn de ZOH in Oosterwolde, De Goede Verwachting in Workum, De Twee Provinciën in Gerkesklooster en de zuivelfabriek in Oudwoude.

De Domo werkt voor de consumptiemelksector samen met andere melkinrichtingen in de Meldoc. Met de CMC/Noordholland bezit zij de Hollandse Melksuiker, die een fabriek voor weiverwerking in Bolsward heeft.

Leeuwarder Courant 1978-09-14

Tegengestelde verklaringen over NCK „zuivelblok”

Frico en Domo roept vraagtekens op

LEEUWARDEN - Het voornemen van Frico en Domo om in noordelijk Nederland een samenwerking, een „zuivelblok”, tot stand te brengen is elders in Nederland met gemengde gevoelens begroet. Bij de NCK was men kennelijk onaangenaam getroffen bij het vooruitzicht, dat de Domo te zijner tijd zijn kaasafzet via de Frico zal leiden in plaats van via NCK. die ten behoeve van de Domo een groot kaaspakhuis in Meppel heeft.

De directeur van de coöperatieve zuivelindustrie De Zuid-Oost-Hoek in Oosterwolde, de heer Douwe Hoitinga, was ingenomen met het feit, dat de Domo de blik naar het Westen richt en geen aansluiting zoekt bij de zuidelijke coöperatie Coberco. De hier en daar geuite veronderstelling, dat Frico en Domo de ZOH in Oosterwolde in de tang zouden nemen, verwierp de heer Hoitinga. Hij herinnerde er aan, dat de 'ZOH een overeenkomst met de Domo heeft gesloten op initiatief van FNZ voorzitter Rinse Zijlstra.

Het ingewikkelde perscommuniqué

van Frico en Domo riep bij de heer Hoitinga vraagtekens op. Met name intrigeerde hem de zinsnede in het communiqué, waar sprake is van het op één lijn brengen van belangen van Frico-deelgenoten en Domo ten opzichte van de CCF. Hij kon daaruit niets opmaken. De heer Hoitinga is er een voorstander van, dat de Domo zich aansluit bij de Friese Zuivelbond. De heer Hoitinga is vice-voorzitter van deze organisaties van Friese zuivelcoöperaties. De ZOH zegde haar deelgenootschap van de Frico op. Zij is lid van de CCF.

Met een eventueel lidmaatschap van de Domo van de CCF had de heer Hoitinga ook niet veel moeite, mits de statuten van de CCF. zoals die nu luiden, onverkort van toepassing zijn op het nieuwe lid. De heer Hoitinga herhaalde nog eens, dat het persbericht eigenlijk niets duidelijk zegt.

Op een persconferentie in Beilen hebben directeur mr. Gerrit Hepkema van de Frico, drs. Sam Meihuizen en voorzitter Paul Mulder van de Domo nog een toelichting gegeven op het perscommuniqué. Van het Fricobestuur kon niemand aanwezig zijn, omdat dit op excursie is in Engeland.

Voorzitter Paul Mulder stelde nog eens, dat uit het communiqué (zie Leeuwarder Courant van gister) opgemaakt kan worden, dat Frico en Domo voornemens zijn een onderzoek in te stellen naar een verdere integratie in de noordelijke zuivelindustrie, hoewel men zich niet van de rest van Nederland wil afsluiten.

Frico leidt Domo naar vleespotten CCF

(De Veemarkt)

Tante Frico leurt met nicht Domo....NCK koopt afzet voor Domo ?.... spoeling CCF wordt dun denken in machtsblokken curieus communiqué geen fata morgana kortgeding is onzin bij DOC

DE LIEFDESVERKLARING, die Frico en Domo deze week de wereld inzonden, moet de inleiding zijn van een verstandshuwelijk: het noordelijk coöperatiekapitaal moet in de familie blijven. Als de Domo haar deel er niet van krijgt, gaat ze de hort op. Daarom leurt de Frico met een huwbare dochter van elders bij de Friese zuivelcoöperaties. Er is geen sprake van een fusie tussen Frico en Domo, zoals uit de liefdesverklaring valt op te maken. De Frico, een handelshuis, presenteert de Domo, een productiebedrijf, als deelnemer in een noordelijk zuivelblok.

Op één plaats in Nederland wekte de aankondiging van Frico en Domo paniek. Dat was in de NCK, de grote afzetorganisaties van kaas van Domo, Coberco, CMC / Noordholland en een aantal kleinere zuivelcoöperaties. Bij de vorming van een noordelijk zuivelblok zou de kaas van de Domo niet langer verhandeld worden via de NCK maar via de Frico, terwijl de NCK op het punt staat het exportbedrijf van Schaap, een miljoenenzaak met een gloednieuw kaascentrum, over te nemen.

Het los weken van de Domo uit de NCK is natuurlijk een meesterstukje in de handel, maar het uitkopen van de Domo kost een bom duiten. De NCK blijft in Meppel met een enorm groot en duur kaasbehandelings en rijpings-centrum zitten, dat of door het noordelijk blok moet worden overgenomen of door de Domo moet worden afgekocht. Dat zou kunnen met de miljoenen, die de Domo bij de CCF vrijmaakt als ze lid wordt van de CCF. Dan moet de Domo namelijk haar investeringen in De Ommelanden, Sloten en de tropen opgeven, omdat ze als lid van de CCF niet apart in ondernemingen van dit bedrijf kan deelnemen.

De paniek in de NCK was groot. NCK-direkteur Ko v. d. Pol zei halsoverkop een spreekbeurt af op een feestje voor kaaspropagandist Willems (de man van Frau Antje) in Aken en tuimelde terug naar Amsterdam. Dat was begin deze week. Het bestuur van de Frico was spoorloos. Dat maakte een reisje door Engeland. Het bestuur van de Frico heeft een extrabestuursvergadering in Londen, zo heette het. Het bestuur van de CCF wist van niets. Er waren althans bestuursleden van de CCF die van niets wisten, toen ze woensdagmorgen werden ingelicht over het „communiqué" van Frico en Domo.

Daarbij dient men wel te bedenken, dat de Frico en de CCF tot voor enkele maanden - de besprekingen tussen Frico en Domo waren toen al aan de gang, zoals de oplettende lezer van deze rubriek kon concluderen - een gemeenschappelijke directie hadden. Sedert enkele maanden is er echter een scheiding. Mr. Gerrit Hepkema stapte uit de directie van de CCF en nam de leiding van de Frico met Syb Valk en Jan Bles. Germ Zeilmaker wijdde zich verder alleen aan de taken van de CCF met Arie Kranendonk en Wobbe de Graaf. Hepkema is toen mede uit de directie van de CCF gestapt om de komende manoeuvres met de Domo mogelijk te maken, zo mag men nu aannemen.

De CCF-directeuren moesten in hun bestuur tegenover de vertegenwoordigers van niet-deelgenoten van de Frico net doen alsof ze van niets wisten. De voorzitters van de deelgenoten van de Frico werden vorige week ingelicht over het communiqué. Dat was een formele kwestie, want alle deelgenoten zijn in het bestuur van de Frico vertegenwoordigd en waren op de hoogte.

De vorming van een noordelijk zuivelblok betekent, dat de Domo zich los maakt van de NCK en kaas gaat leveren aan de Frico. Dat betekent een versterking van de Frico. Om deze overgang van de Domo aantrekkelijk te maken moet de Drents-Groningse coöperatie ook kunnen profiteren van de rijke, stille reserves van de CCF. De deelgenoten van de Frico moeten daartoe de ruimte verschaffen in de CCF. Dat betekent, dat de winsten van de CCF niet langer uitgesmeerd worden over 1,8 miljard kg Friese maar over 2,5 miljard kg Noordnederlandse melk. De Domo heeft namelijk een aanvoer van 0,7 miljard kg. Daarmee legt de Frico wel een koekoeksei in het nest van de CCF. In de CCF-vergadering hebben de deelgenoten van de Frico de meerderheid.

IN DE GRONINGSE en Drentse kranten wordt de Domo altijd voorgesteld als „zuivelgigant“. Dat zal het gevoel van de machthebbers in deze coöperatie wel strelen, maar in Friesland wordt nog altijd in het voetspoor van CCF's Sietse Hepkema gesproken over „us winkeltsje“, dat op de wereldmarkt met de echte giganten te maken heeft. De Domo roept bij ons altijd wat de indruk op van een baby-olifant in de zuivelwinkel van Nederland. Doch laten we deze beelden vergeten dus geen olifantje en geen koekoeksei in het adelaarsnest, de werkelijkheid is al ingewikkeld genoeg.

We kunnen ons voorstellen, dat er mensen zijn, die graag zouden willen weten hoe die Domo, Frico, CCF, ZOH en De Takomst nu precies in elkaar zitten, maar die het opgeven om te begrijpen hoe het zit. Voor de uithouders willen we nog een poging doen.

De Domo is een organisatie van melkveehouders, die melk leveren, die de Domo als producten verkoopt. De Takomst in Wolvega is net zo'n coöperatie, maar zij verkoopt haar producten niet zelf, doch levert die aan haar verkoopcoöperatie Frico. Bovendien levert De Takomst een deel van haar melk aan de CCF in Leeuwarden, die er gecondenseerde melk van maakt.

De leden-melkveehouders van De Takomst zijn ook lid van Frico en CCF. Deze coöperaties vormen als het ware één familie. Wat nu in Friesland is onder gebracht in De Takomst, de Frico en de CCF is in Groningen en Drente samengevat in de Domo, die al de functies van die drie coöperaties in meer of mindere mate in zich verenigt.

Het beeld in Friesland wordt nog iets gecompliceerder, doordat er in ons gewest enkele plaatselijke zuivelcoöperaties zijn, zoals de ZOH in Oosterwolde, die wel zijn aangesloten bij de CCF en niet (meer) bij de Frico.

Mr. Hepkema heeft in de afgelopen jaren een poging gedaan om de deelgenoten van de Frico nauwer aan elkaar te binden. Die poging is mislukt. De deelgenoten blijven op hun eigen zelfstandige positie staan, waarbij ze eventueel het lidmaatschap van de Frico kunnen opzeggen. Vorig jaar is dat nog gebeurt bij de fusie van de zuivelfabrieken in Gerkesklooster en Opeinde.

Voor de Domo-top moet de Friese toestand een aantrekkelijke situatie zijn.

HET LIJKT IN FRIESLAND, zij het niet bij Frico, een uitgemaakte zaak, dat de bestaande regionale zuivelcoöperaties als zelfstandige eenheden zullen blijven bestaan. De grote eenheden, die er zijn ontstaan, werken goed en betalen een melkprijs, die de Friese boeren niet in

verleiding brengt om zich te storten in avonturen als die van Coberco, Campina en CMC, die altijd onderweg zijn van het ene fata morgana naar het andere.

De boeren melkten vanmorgen en ze melken vanavond en maandag moeten hun producten verkocht worden. Wie dat niet ziet zitten, begint te denken in machtsblokken, waarbij met andere middelen dan die van vraag en aanbod de markt beheerst moet worden. Niet vandaag en morgen, maar volgende week.

Men moet zich natuurlijk wel zorgen maken over wat er over een week gebeurt. Er gebeurt zo het een en ander. Er komt meer melk; de subsidieregelingen wekken een explosie aan melk op. De melkprijs gaat onderuit onder invloed van Brusselse regelingen; maar dat gebeurt niet eerder dan in de loop van volgend jaar als ook de grondprijs nog verder onderuit zal gaan.

Voor de NCK is er dan nog het probleem van de Domo, die een andere weg voor haar kaasafzet zoekt.

De NCK is een kaasafzetcoöperatie, die sterk staat met de afzet van Noord-Hollandse kaas. De NCK is ook de grootste kaashandelaar in Nederland. Van de ruim 400 miljoen kg kaas in Nederland kwam er vorig jaar 163 miljoen kg bij de NCK terecht. Van die 163 miljoen was ruim 35 miljoen afkomstig van de Domo. Dat is een vijfde deel van de NCK-omzet. Bij de Frico zou deze hoeveelheid een toename van ongeveer dertig procent te weeg brengen.

De omzet van Schaap schatten we op 30 tot 35 miljoen kg kaas, maar die hoeveelheid is ten dele ook al bij de NCK geteld.

Het enige belang, dat de Frico bij de Domo heeft is haar kaas. 't Enige belang, dat de Domo bij Friesland heeft, is de pot van de CCF. De rest is koek. Het communiqué dat Frico en Domo over hun plannen hebben uitgegeven, is daarvan een eerste bewijs. Het stuk, dat woensdag curioseitehalve geheel in deze krant werd afgedrukt, verradt de ingewikkelde in- en uitpraterij van Sam Meihuizen. Het is één stuk kruipdoor en sluip-door met een buiging naar links en bukken voor rechts.

De Domo is druk bezig in het geheel van de Nederlandse zuivel een plaatsje te zoeken. Van de „grote vier" in de Nederlandse zuivel is de Domo de vierde na Coberco, Campina en CMC. In de NCK kan de Domo haar geldingsdrang niet kwijt en in Friesland zou ze de grootste regionale coöperatie zijn. In het afgelopen jaar heeft de Domo zich rommelig gedragen inzake de productiebeheersing van kaas. Meihuizen heeft op alle commissiebesprekingen over de productiebeheersing ontbroken. Hij stuurde de man van de NCK met zijn eisen naar die besprekingen toe, hetgeen de andere deelnemers, ook volwassen personen, tenslotte verveelde.

De Domo heeft dit jaar een forse bijdrage geleverd aan de ineenstorting van de kaasmarkt. Iedereen weet nu maar wat hij aan Meihuizen en Paul Mulder heeft. Deze grote jongens laten zich niet uitpoetsen. Nu willen ze snoepen van de koekjes van de CCF. Begrijpelijk. De Domo kan de Friese kaasfabrieken chanteren door de kaasmarkt kapot te maken. En moest dat rammelend communiqué deze week de zaak tussen Schaap en NCK stinkend maken?

IN HET COMMUNIQUE staat dat de besturen van Frico en Domo menen: „dat goede verhoudingen met andere coöperatieve organisaties in hun benadering van zeer wezenlijk belang zijn". Deze kronkelige zin moet een geruststelling voor de NCK betekenen, maar dat zal wel niet het geval zijn, evenmin als voor *ZOH* en *De Goede Verwachting* in Workum.

Op een persconferentie in Beilen werd ter geruststelling van de NCK ook nog gezegd, dat de Domo de bindingen met de NCK niet zal verbreken, terwijl daarna werd meegedeeld, dat bij de komende onderhandelingen die NCK één knelpunt zal zijn, omdat Domo en NCK ontkoppeld moeten worden. Het is duidelijk, waar de onderhandelingen beginnen, maar het complex uitspraken ligt wel in het grensgebied der betrouwbaarheid.

Op die persconferentie plofte de directeur van het Instituut van Landbouwcoöperatie in Friesland, drs. Durkvan der Zee, midden in de roos, toen hij er aan herinnerde, dat er eerder in de sfeer van de landbouwcoöperatie sprake is geweest van een noordelijk blok. (Op de voorpagina van de Leeuwarder Courant verschenen toen naast elkaar berichten over een fusie tussen CAF, CLNI en ACG en een fusie tussen Frico en CCF). Dat van de veevoercoöperaties is toen op niets uitgelopen, omdat Paul Mulders CLM na herhaalde toezeggingen weigerde de boeken op tafel te leggen. Mulder kon er nu mooi aan herinneren, dat de CAF in Drachten een nieuwe veevoerfabriek bouwt met een afnametoezegging van de CLM.

Wie nu meent, dat het ontstaan van een noordelijk zuivelblok tot de fata morgana's behoort, heeft het mis. Er kan een situatie ontstaan, waarin dat blok noodzakelijk is. Het vrije spel tussen de ondernemingen in het Noorden is interessant. We zullen proberen onze lezers ook op de hoogte te houden, maar we willen toch de aandacht vestigen op een regeltje, dat men deze week in de krant kon tegenkomen: „Wanneer men in de coöperatie elkaars melk gaat ophalen, tast men de grondslagen van de desbetreffende onderneming aan". In dit verband moeten we opmerken, dat Domo en ZOH hun geschillen geregeld hebben, hoewel er nog een definitief contract door Rinse Zijlstra op papier gezet moet worden. Het is duidelijk, dat de opmerking ook op de situatie DOC en Mient Pel van Nijkerk slaat.

DE ZUIVELWERELD wacht op het kort geding, dat de actiegroep van „tankboeren voor bussenmelkers" tegen de DOC in Hoogeveen zal aanspannen. De gijzeling van het bestuur werd immers opgeheven met de mededeling van dat kort geding.

Dat kort geding komt er niet. Zelfs een blad als De Boerderij begrijpt de situatie niet als het schrijft: „Een uitspraak van de rechter in kort geding zal, zo hopen wij, ook de mogelijkheid voor anderen forceren zonder financiële kleerscheuren de banden met de DOC te verbreken".

Maar er komt geen kort geding. Stel immers dat de rechter een paar boeren aan de DOC laat ontsnappen, dan staat de volgende dag het bestuur van deze coöperatie bij diezelfde rechter op de stoep met een faillissementsaanvraag. Dan stort het hele zaakje ineen en krijgen alle boeren de zaak boven op zich. Maar dat is de bedoeling niet van de ploeg, die een vlucht-tunnel aan het graven is, nee, de achterblijvers moeten - ook volgens De Boerderij - de zaak op de kop krijgen. Het noordelijk zuivelblok zou ook kunnen optreden als steunpilaar van de DOC. Daarvoor heb je nu eenmaal een blok.

De waarheid 18-09-1978

Melkreus in Friesland

Domo in Bedum en Frico in Leeuwarden gaan de mogelijkheid onderzoeken om tot een nauwere samenwerking te komen.

Bundeling van krachten is nodig, zo oordelen de beide melkconcerns, vanwege de technologische ontwikkelingen en de afzetproblemen in het kader van het EEG-landbouwbeleid. Een volledig samengaan van de beide coöperaties zou een „melkreus" doen ontstaan met 2600 werknemers, terwijl de grondstoffen dan betrokken worden van zo'n 10.000 boeren.

INGEZONDEN: Tegen 'tankmelkplan' Domo-Bedum.

Nieuwsblad van het Noorden, 05 oktober 1978, biz. 15

„TANKMELKPLAN“

Af en toe kan men via uw blad kennis nemen van de hele leugens en halve waarheden, waarmee **DOMO/Bedum** haar in wezen funest tankmelkplan bij hoer en burger acceptabel probeert te maken.

Dat tankmelken met 4-8 koeien rendabel is, liegt directeur De Boer. Het onafhankelijke boerenvakblad 'De Boerderij', en o.a. ook de Gelderse Voorlichtingsdienst voor de Rundveehouderij, komen met heel wat hogere aantallen, en dan goed gedocumenteerd.

Het is een pertinente leugen, dat **DOMO** niets weet „van een aantal kleinere boeren, dat zou overwegen met de melkveehouderij te stoppen (NvhN 20-6-78, p. 9) behalve dan een enkele oudere, die er met drie à vier jaar toch mee op zou

houden. Dat het aantal boeren, dat de koeien door het tankmelkplan heeft weggedaan, niet in de tientallen loopt (NvhN 5-9-78, p. 15) wordt weerlegd door **DOMO/Bedum** zélf verstrekte cijfers: eind '74 1325 leden, leveranciers, eind '77 nog 781, een verlies dus van ruim 40 pct in drie jaar. Allemaal oude mannetjes? Zéker de helft is jonger dan 60 jaar!!!

Kampioen in schijnheilige huichelarij is zonder twijfel voorzitter Faber van Westeremden, die al jarenlang de tankmelkerij, óók voor de kleinere boer, propageert, maar zijn eigen twintig koeien zo lang mogelijk in bussen melkt.

Een slechte zaak kan men zelfs met de beste leugens niet goedpraten. En wie dat probeert, is een ordinaire baantjesjager en elleboogwerker!

Oldenzijl, **D. P. HOMMES**

Leeuwarder Courant 1978-10-07

De Veemarkt

[....] Gerrit Hepkema is plotseling met een noordelijk zuivelblok op de proppen gekomen. Dat is een plannetje van Frico en Domo, dat als een harde schok door de CCF-gelederen is gegaan.

In een noordelijk zuivelblok zou immers de Domo de melkpoederpoot - om in het ondernemersjargon te blijven spreken - gaan vormen en dan hoeft die nieuwe fabriek van de CCF in Leeuwarden eigenlijk niet meer.

Bij de CCF beginnen ze te beseffen, dat het toch in wezen maar een klein melkfabriekje is met zijn 400 miljoen kg melk. Daar worden dan wel heel dure etiketjes opgeplakt, maar toch... hebben we Hepkema niet wat al te vlot naar de Frico laten gaan? Naar de Frico betekent in dit geval ook naar *De Takomst*.

De zorgen zijn niet voldoende om het uitdijend heelal op te vullen, maar ze krijgen wel alle ruimte. Zo moest NCK-directeur Ko van der Pol 300 personeelsleden van de NCK geruststellen na het alarm, dat Frico en Domo over het noordelijk zuivelblok hadden losgelaten. We raken met de Domo een kwart van onze kaas kwijt, zei het personeel in Meppel. Hoe komt het met ons? Het heeft geen gevolgen voor het personeel, orakelde Ko van der Pol, die nota bene ook nog de capaciteit van het concurrerende bedrijf Schaap in Huizen overnam. Hier past slechts de door een dichtgeknepen keel uitgeperste staatsmanswijsheid: „Er is geen reden voor paniek.

Sluiting van HMS in Bolsward verrast het personeel nauwelijks

Al jaren was er onzekerheid over voortbestaan van het bedrijf

BOLSWARD - De directie van de *Hollandse Melksuiker Unie* heeft gistermiddag de 81 personeelsleden van de Bolswarder vestiging van het bedrijf ingelicht over de sluiting per 30 juni van het volgend jaar. Helemaal als een verrassing kwam die mededeling niet, want de laatste jaren bestond er een groeiende onzekerheid over de toekomst van het Bolswarder bedrijf. Vooral de laatste dagen heeft het aan geruchten niet ontbroken.

Het personeel heeft de mededelingen over het algemeen gelaten over zich heen laten komen. Door de onzekerheid van de laatste jaren wisten de meesten dat vroeger of later een dergelijk bericht waarschijnlijk wel zou komen. Men was dan ook nauwelijks verrast, maar toch is het altijd nog een schok, aldus Arie Stolk van de voedingsbond van de industriebond NVV. Overigens heeft de directie nog in het begin van dit jaar getracht de geruchten de kop in te drukken met geruststellende mededelingen.

„Er is geen actuele situatie, die aanleiding zou zijn tot een fundamentele wijziging in het beleid ten aanzien van de HMS-fabriek in Bolsward", zei hoofddirecteur van de Domo in Beilen, een van de aandeelhouders van de HMS, drs. Sam Meihuizen in de LC van 23 mei van dit jaar. Naar aanleiding van geruchten die over Bolswarder bedrijf de ronde deden. De directie van de HMS wilde zich toen niet uitlaten over de toekomst van het bedrijf, aangezien het beleid wordt bepaald door de beide aandeelhouders, Domo en de CMC-Noordholland. Deze laatste combinatie is ontstaan uit een fusie tussen Noordholland en het westelijke zuivelconcern CMC, dat een eigen verwerking van wei had, de grondstof waar melksuiker uit wordt gemaakt. Wel zei directeur Hendrik J. Koebrugge van de HMS te Uitgeest garanties te hebben voor de grondstoffen aanvoer.

De HMS-fabriek in Bolsward verwerkt de wei volgens een procedé, dat niet bijzonder modern is. Bovendien kan het bedrijf in Friesland niet genoeg wei meer kopen. De Friese wei gaat voor het grootste deel naar de CCF. Voor de HMS in Bolsward betekent dat de wei met tankauto's over lange afstanden - onder meer vanuit de Domo-kaasfabrieken in Drente moet worden aangevoerd. De transportkosten zouden daardoor te hoog op lopen.

De Domo en de combinatie CMC-Noordholland hebben nu een weiverwerkingsplan opgesteld, waarin Bolsward niet meer voorkomt. De produktie wordt overgeheveld naar de gemoderniseerde HMS-fabriek in Uitgeest. „In Bolsward zitten we nu met het feit dat de zaak dicht gaat en voor een plaats als Bolsward is dat heel vervelend", aldus de heer Stolk. „Er is direct niet vervangende werkgelegenheid", dacht hij, ofschoon burgemeester Johan M. A. Mulder zich daarover een wat optimistischer oordeel heeft gevormd. Hij verwacht dat een deel van de personeelsleden wellicht werk kunnen vinden bij andere zuivelondernemingen in Bolsward of de omgeving. Bovendien, zou een deel van het personeel aan het werk kunnen in onder meer de Domo-fabriek in Beilen.

Dat is misschien wel zo, zegt de heer Stolk, „maar het meest interessant is op dit moment de vraag, of de mensen daar wel naar toe willen". De heer Stolk wenste gisteren desgevraagd niet over de kwestie uit te wijden. Eerst wil hij overleg voeren met de vakbondsleden onder het

personeel, die vanavond bijeen komen. Wel zei hij dat de directie van de HMS in een „wat moeilijke positie is geweest. Men was ondergeschikt aan grotere belangen”, aldus de heer Stolk.

Leeuwarder Courant 1978-12-20

Volledige overeenstemming besturen Plannen Frico en Domo noordelijk zuivelblok

**Eerste stap de gemeenschappelijke exploitatie van de consumptiemelkbedrijven
Domo vraagt het lidmaatschap van de Frico aan**

(Van onze landbouwredacteur)

PATERSWOLDE - In januari komen de besturen van de Frico en de Domo met voorstellen bij de leden over verschillende vormen van samenwerking, die de beide zuivelcoöperaties zich bij de vorming van een noordelijk zuivelblok hebben voorgenomen. Een eerste stap zal zijn de gemeenschappelijke exploitatie van de consumptiemelkbedrijven van de beide ondernemingen.

Verder zal er een begin worden gemaakt met overdracht van de kaas en boter van de Domo aan het handelsapparaat van de Frico. De beide besturen hebben een volledige overeenstemming bereikt over verschillende plannen en zij willen nu in een jaar of drie tot een zodanige samenwerking komen, dat de bruto melkprijs van Domo en Frico-deelgenoten dezelfde zal zijn.

In Paterswolde lichtten besturen en directies gister de plannen toe die sedert september zijn besproken. De Domo zal voor de afzet van kaas en boter het lidmaatschap van de Frico aanvragen. De poederafzet van de Domo blijft in eerste aanleg buiten de samenwerking. Er zal overleg met de CCF worden geopend over de voorwaarden van toetreding door de Domo. Een adviescommissie uit beide coöperaties zal zorgen voor de onderlinge afstemming van het beleid op het terrein, waar de belangen van Frico en Domo niet gebundeld zijn.

Op de persconferentie deelden de beide directeurs, mr. Gerrit Hepkema en drs. Sam Meihuizen, mee, dat gebleken is, dat de fiscale en juridische problemen, die uit de samenwerking voortvloeien, goed oplosbaar zijn. De beide directeurs oordeelden, dat de gevolgen voor de werkgelegenheid zeker niet negatief zullen zijn. Research en ontwikkeling zullen een duidelijker nadruk krijgen, zei mr. Hepkema, terwijl bij de marketing van kaas overgegaan zal worden naar een meer op de consument gericht beleid.

Het personeel van de Frico telt 1050 mensen, dat van de Frico-deelgenoten bedraagt bijna 700, terwijl bij de Domo een 1500 man werken. De omzet van de Domo bedraagt 800 miljoen gulden en die van de Frico 950 miljoen gulden. De Domo produceert 45.000 ton kaas en de deelgenoten van de Frico 75.000 ton. Een fusie van de beide coöperaties ligt uiteraard niet in de bedoeling: de Domo vraagt alleen het lidmaatschap van de Frico aan en behoudt dezelfde zelfstandigheid als de huidige deelgenoten van de Frico.

Het is wel de bedoeling, dat de ondernemingen in het kader van de Frico hun investeringen op elkaar afstemmen. De Domo is daarbij gehouden aan de voorgeschreven hoeveelheden kaas, die de Frico van haar deelgenoten verlangt. Drs. Meihuizen zei, dat de afzonderlijke organisaties de verantwoordelijkheden houden, die ze nu hebben. Elke coöperatie blijft binnen haar ei-

gen organisatie verantwoordelijk voor de eigen kosten. Ieder investeert voor eigen rekening. Mr. Hepkema voegde daar aan toe, dat die investeringen wel in onderling overleg gebeuren. Over de uittreding van de Domo uit de NCK, die nu de kaas voor haar verhandelt, zei drs. Meihuizen, dat er veel overleg is geweest. Men wil de loskoppeling op de meest harmonieuze wijze tot stand brengen. Over uittreedgeld wilde hij niet spreken, wel over een schadeloosstelling.

Op de vraag of de Frico zonder meer de 40 tot 45.000 ton kaas van de Domo zou kunnen verhandelen, zei mr. Hepkema, dat dit ondenkbaar is. Bovendien kan men het de NCK niet aandoen, plotseling deze hoeveelheid kaas uit naar programma te halen. De toetreding van nog andere coöperaties tot de CCF is een zaak, die de meerderheid van de deelgenoten van de CCF moet beslissen, meende mr. Hepkema. Na de opmerking, dat de Fricodeelgenoten die meerderheid vertegenwoordigen, zei mr. Hepkema, dat de meerderheid er nog geen oordeel over heeft uitgesproken. Ook het begrip machtspolitiek wees mr. Hepkema in dit kader af. Macht leidt tot niets, zei hij.

Nieuwsblad vh Noorden 1978-12-20

Domo en Frico gaan samenwerken

Noordelijke zuivelreuzen vinden elkaar

(Van een onzer verslaggevers)

Twee grote Noordelijke zuivelcoöperaties, de Domo in Beilen en de Frico in Leeuwarden, gaan op diverse terreinen zeer nauw samenwerken. Doel daarvan is om binnen drie jaar de boeren die zijn aangesloten bij beide coöperaties eenzelfde melkprijs te bieden. Achtergrond van de samenwerking vormen, als gemeld, een gevreesde nieuwe melkplas en een falend Europees landbouwbeleid. De directies van beide concerns ontkennen een fusie-gedachte, en leggen de samenwerking uit als het op één lijn brengen van de belangen van de boeren en van de coöperaties.

Als eerste stap op de weg der samenwerking is overeenstemming bereikt over bundeling van de krachten op het gebied van de sectoren boter en kaas, consumptiemelk en gecondenseerde melk. Wat de consumptiemelk betreft willen Domo en Frico binnen drie jaar komen tot een gemeenschappelijk juridisch verband. Inzake de afzet van boter en kaas wil de Domo het lidmaatschap van de Frico aanvragen. Met de bestaande verkooporganisaties (NCB voor boter en NCK voor kaas) wordt overleg gepleegd over de meest harmonieuze wijze van uittreding. In de sector gecondenseerde melk wordt overleg geopend met de CCF (Coöperatieve Condensfabriek Friesland in Leeuwarden) over toetreding van de Domo. De Frico is al deelgenoot van de CCF.

De poedermelk blijft voorlopig buiten het samenwerkingsverband, maar het is de bedoeling deze sector in de nabije toekomst ook onder één noemer te brengen.

Voor de onderlinge afstemming van het beleid voor de niet gebundelde belangen zal een adviescommissie uit beide coöperaties worden ingesteld. Op organisatorisch terrein zal binnenkort worden gepraat met de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland. Het gaat vooral over de vraag op welke wijze aansluiting kan worden gevonden. Door de samenwerking tussen Domo en Frico heeft de Frico al enkele miljoenen kunnen besparen aan investeringen die voor de deur stonden, aldus directeur mr. G.F. Hepkema. Het gaat om uitgaven voor

kaasfabrieken van Frico., Nu we met de Domo gaan samenwerken liggen er in deze sector veel betere mogelijkheden,” aldus mr. Hepkema, volgens wie de samenwerking voor de werkgelegenheid waarschijnlijk positief zal uitpakken.

Bij de Domo-fabrieken in Groningen en Drenthe werken ongeveer 1500 mensen; Frico en Frico-deelgenoten hebben zo'n 1600 mensen in dienst. De jaarlijkse omzet van het Domo-concern bedraagt ongeveer 800 miljoen gulden, die van de Frico circa 950 miljoen. De consument merkt voorlopig nog niets van de samenwerking; beide bedrijven behouden hun eigen producten en hun eigen identiteit.

Nieuwsblad van het Noorden. 1978-12-21

Ook het Noorden heeft nu een zuivelgigant

Vakbonden positief over samenwerking Domo-Frico

(Door PIET SWANENBURG)

Met het besluit van de Domo in Beilen en de Frico in Leeuwarden tot nauwe samenwerking (de directies ontkennen een fusie-gedachte) heeft nu ook het Noorden een zuivelgigant gekregen. In ons land werden de krachten in het zuivelgebeuren al eerder gebundeld in Noord- en ZuidHolland (*CMC*); in Brabant, Zeeland en Limburg (*Campina*) en in Gelderland en Overijssel (*Coberco*). De combinatie Domo-Frico kan thans, zo laten zuiveldeskundigen weten, volwaardig tegenwicht bieden aan deze omvangrijke zuivelconcerns.

Bij de Domo-fabrieken in Groningen en Drenthe werken 1500 mensen en Frico en de Frico-deelgenoten hebben 1600 mensen in dienst. In de Nederlandse zuivelindustrie zijn in totaal ongeveer 24.000 mensen werkzaam.

De reactie van de vakbonden op het, overigens niet als een verrassing gekomen besluit tot samenwerking van Domo en Frico kan als vrij positief worden omschreven. Deze benadering vloeit voort uit het feit dat de directies van beide grote zuivelbedrijven naar voren hebben gebracht dat er geen ontslagen en/of bedrijfssluitingen te verwachten zijn. Wel kondigen de vakbonden aan dat ze de verdere ontwikkelingen bij Domo en Frico „nauwlettend in de gaten zullen houden”.

Hoofdbestuurder G. D. Koster uit Hoogeveen van de Voedingsbond CNV over het „huwelijk” van Domo en Frico: „Deze zaak bekijken we positief. We bezinnen ons op de verdere ontwikkeling en we willen in gesprek blijven met de directies over zowel het behoud van de werkgelegenheid als de sociale aspecten van de samenwerking. In eerste instantie letten we op de levensvatbaarheid van de bedrijven waarbij we het nodige voorbehoud maken tegen de stichting van al te grote concerns. Gelet echter op de situatie in de rest van het land zijn we er tevreden mee dat Domo en Frico elkaar hebben gevonden. Tot nu toe vormden Friesland en Groningen/Drenthe twee afzonderlijke delen in het zuivelgebeuren”.

Positief

Al even positief in zijn commentaar is in Groningen Lolke van der Meulen van de *Voedingsbonden FNV (NVV en NKV)*.

„We hebben nooit onwelwillend gestaan tegenover een samenwerking van Domo en Frico. Het betreft geen sluiting van bedrijven maar een versteviging van de Noordelijke zuivelindustrie. Door samenwerking kan er ook minder versnipperd worden geïnvesteerd,” aldus vak-

bondsbestuurder Van der Meulen. Ook hij benadrukt dat de voedingsbonden FNV de verdere gang van zaken bij Domo en Frico kritisch zullen volgen.

Over het aspect van de werkgelegenheid bij deze bedrijven merkt hij op dat „indien de Domo-Frico-combinatie meer marktgericht gaat werken en meer soorten produkten gaan produceren - ofwel een verdere veredeling van de grondstofverwerking - er ook meer werk komt”.

De verregaande samenwerking tussen Domo en Frico betekent niet dat in Groningen, Friesland en Drenthe het hele melk-boter-kaas-gebeuren nu in één hand terecht komt.

Niet aangesloten in Friesland zijn bijvoorbeeld de zuivelbedrijven „*De Zuidoosthoek*” in Oosterwolde, en de „*Goede Verwachting*” in Workum waartoe meerdere Friese bedrijven behoren.

In Groningen behoort zuivelfabriek „*De Ommelanden*” niet tot de Domo-Frico-combinatie evenmin als de Coöperatieve Zuivelfabriek „*Oost-Groningen*” in Winschoten. Ook de zuivelbedrijven van *DOC* in Hoogeveen en de *Acemese* in Assen maken geen deel uit van de thans gevormde noordelijke zuivelgigant Domo-Frico.

Ingewikkeld

Het is trouwens een bijzonder ingewikkelde en daardoor voor een buitenstaander ook onoverzichtelijke zaak met de zuivel in het Noorden.

„De Ommelanden” in Groningen is eigendom van de Coöperatieve Condens Fabriek (CCF) in Leeuwarden, waarvan de coöperatieve zuivelbedrijven in Friesland, al dan niet deelgenoot van de Frico, lid zijn. Voorts betreft de Acmesa in Assen melk en melkprodukten van de Domo en van de Frico en voeren de directies van de CZ „Oost Groningen” in Winschoten en van de „Zuidoosthoek” in Oosterwolde fusiebesprekingen.

Veel lijnen komen hierdoor weer samen bij de CCF in Leeuwarden waar ook de Frico-deelgenoten weer binding mee hebben.

1979

Nieuwsblad vh Noorden 1979-01-30

Domo zet in 1978 f 50 miljoen meer om

(Van een onzer verslaggevers)

De totale omzet van de melkproduktenbedrijven van de Domo is vorig jaar met vijftig miljoen gestegen tot 850 miljoen gulden. Met „Ik teken ervoor als dit zich de komende jaren voortzet,” liet hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen gisteren na afloop van de ledenvergadering, waar de resultaten bekend werden gemaakt, blijken dat de Domo, die in voorgaande jaren te maken had met een stagnerende aanvoer, tevreden is over 1978.

De stijging van de melkaanvoer bedroeg vorig jaar zes procent. Naar aanleiding van de resultaten van de eerste maand van dit jaar verwacht de Domo in 1979 een stijging van vier tot zes procent. De melkaanvoer bij de Domo naderde vorig jaar een miljard kilogram. Daarvan wordt nu ongeveer negentig procent aangevoerd via melkkoeltanks, waarvan er tot nu toe 3300 tot 3400 geplaatst zijn. Geschat wordt dat nog 700 tot 800 tanks de melkbussen zullen vervangen.

In de algemene ledenvergadering sprak directeur drs. Meihuizen de verwachting uit dat per 1 januari 1980 in Nederland tachtig procent van de melk zal worden verwerkt door niet meer dan vier ondernemingen of economische samenwerkingsverbanden die op dezelfde koers zitten, waaronder Domo-Frico in Noord-Nederland. De samenwerkingsplannen met Frigo, waarvan de algemene ledenvergadering unaniem haar goedkeuring hechtte, is volgens drs. Meihuizen een gevolg van de ontwikkelingen in andere delen van het land. In het zuiden, westen en oosten zijn inmiddels grote zuivelondernemingen die tussen de 1,5 en 2 miljard kilogram melk verwerken. „Tegen die achtergrond lopen Frigo en Domo in Noord - Nederland met de nu op stapel staande plannen om eveneens ruim 2 miljard kilogram melk in een belangenbundeling te brengen, dan ook zeker niet voorop”.

Voor de fabriek in Beilen heeft de Domo plannen in verband met hoge elektriciteitsstarieven zelf stroom te gaan opwekken. Volgens drs. Meihuizen willen ook steeds meer veehouders, om storingen te voorkomen, hiertoe overgaan

„Schoon schip maken”

Domo beperkt zich in deelnemingen

HAREN: - De zuivelcoöperatie *Domo-Bedum* zal haar deelnemingen sterk beperken en geen verdere verplichtingen met Groenhoven en de IJs-Unie aangaan. Van een consolidatie van de onderneming wilde de directie gister nog niet spreken, maar op een persconferentie werd die conclusie wel getrokken na afloop van de ledenvergadering, die de Domo gisteren in Haren hield.

Op die vergadering kreeg het bestuur machtiging voor het nemen van maatregelen voor de vorming van het noordelijk zuivelblok, waartoe Frico en Domo het initiatief hebben genomen. De ombouw van de onderneming nadert zijn voltooiing, zei directeur mr. Sam Meihuizen. Hij noemde de resultaten van de eigen ondernemingen niet onbevredigend. Dat wilde echter niet zeggen, dat hetzelfde geldt voor het eindresultaat, want dat staat via problemen in de deelnemingen onder druk. De Domo heeft over 1978 schoon schip gemaakt in een aantal deelnemingen en dan speciaal in de „koude sector”.

Het jaar 1979 is begonnen met een opleving van de markt voor kaas. Mr. Meihuizen achtte het niet uitgesloten, dat er een verhoging van de kaasnotering op handen is. De prijs van wei is ongekend hoog. De condensfabriek in Bedum zal in ieder geval het eerste halfjaar geheel bezet draaien, zulks in tegenstelling met vorig jaar. De sfeer op de poedermarkt verbetert. De orderpositie van de Domo dekt voor het eerste kwartaal de gehele melkaanvoer. De fabriek in Beilen krijgt een eigen stroomvoorziening om economische redenen en niet wegens storingsgevaar.

De Domo verwacht dit jaar een verdere toename van de melkaanvoer met vier tot vijf procent, waarvan overigens slechts 2,5 procent in de top van de aanvoer. De contracten voor aanvullingsmelk (150 miljoen kg) lopen dit jaar nog niet af. Het is nog te vroeg om te zeggen, dat de Domo uit Groenhoven stapt, aldus mr. Meihuizen, maar wij gaan ons niet verder interesseren. De activiteiten, die geen bijdrage leveren tot het ondernemingsresultaat, zullen worden afgesneden.

In de vergadering van de Domo hebben bestuur en directie verschillende mededelingen ge-

Leeuwarder courant 27-01-1979

BIJ DE NCK HEERST nog altijd verbijstering over de vaandelvlucht van de **Domo** naar de **Frico**. De **Domo** wil met 40.000 ton kaas van handelsadres veranderen: van de NCK naar de **Frico**. Voor de NCK betekent het vertrek van lid **Domo** een harde klap van voren en voor de **Frico** een harde klap van achteren. Bij de NCK ziet men nog maar één oplossing: fusie NCK en **Frico**. (Ze praten overigens al).

De problemen bij de **Domo** blijven groeien. Het bestuur vraagt de leden om een kleine vijftig miljoen gulden meer krediet te mogen opnemen bij de bank. Ieder vraagt zich af, waar de **Domo** dat geld voor nodig heeft, want een vergroting van de capaciteit heeft de **Domo** niet nodig, de fabrieken werken immers met ondercapaciteit en dat wordt er niet beter op, wanneer de **Frico** de **Domo** gaat vertellen welke kaas of ze moet maken.

Boze tongen melden dat de **Domo** speelschulden heeft, maar dat is onzin. Ze betaalde over 1978 wel iets dat de hoogste voorschotprijs voor de melk leek te zijn, maar daarvoor neemt een coöperatie geen kredieten op. Waarschijnlijk wil de **Domo** schoon schip maken met de **kostbare avonturen op de iismarkt**.

daan over de samenwerking met de Frico, waarvan de Domo het deelgenootschap zal aanvragen. Mr. Meihuizen gaf een verduidelijking, zoals hij het noemde, van de belangrijkste wijzigingen in de beleidsopstelling. Men zal de tekenen des tijds moeten verstaan en die zullen vertaald moeten worden in concreet beleid, zei hij. De directeur constateerde sterke wijzigingen in het krachtenveld der zuivelindustrie.

De Domo blijft streven naar doelmatige productieomstandigheden. Een verdere verbetering van die omstandigheden achtte mr. Meihuizen mogelijk, wanneer men bereid is over de grenzen van het eigen organisatorisch verband te zien. Er mag niet geschroomd worden, die besparingen te verwerkelijken, die alleen in nauwe samenwerking met anderen binnen bereik kunnen worden gebracht. De eigen zelfstandigheid kan daarbij wel bewaard blijven.

Mr. Meihuizen zag een „grote organisatorische beweging”, die binnen afzienbare tijd zijn invloed op het marktgebeuren zal uitoefenen. Eind dit jaar zal rond 80 procent van de melk in Nederland worden verwerkt door niet meer dan vier ondernemingen of economische samenwerkingsverbanden, waaronder Noord-Nederland in de positie Domo-Frico. De plannen van Domo en Frico beslaan ruim twee miljard kg melk.

Leeuwarder Courant 1979-02-03

ook MAP de Veemarkt / Kaf en koren

Noordelijke zuivelblok krijgt snel gestalte

(De Veemarkt)

DE DOMO IS BEZIG met een afslankingskuur. De Drents-Groninger zuivelcoöperatie, die bijna een miljard kg melk ontvangt, ontdoet zich van o.a. verliesgevende deelnemingen. De eigen activiteiten worden niet beperkt. Wanneer het echter komt tot de vorming van een noordelijk zuivelblok zullen de belangen tussen *Domo* en *CCF* toch wel gestroomlijnd worden.

Te verwachten valt, dat de *Domo* in de meivergadering van de *Frico* met een aanvraag tot toetreding zal komen, terwijl het lidmaatschap van de *NCZ*, de *Nationale Coöperatieve Zuivelafzetorganisatie*, dan opgezegd wordt. Speciaal moet de *Domo* zich dan losmaken van de *NCK*, de kaasdivisie van de *NCZ*.

De plannen van *Domo* en *Frico* zijn een schok voor de organisatorische verhoudingen in de Nederlandse zuivelindustrie. Vooral de *NCK* wordt zwaar aangeslagen, waarbij men er op moet rekenen, dat de *CMC-Noord-Holland* ook geneigd zal zijn om zijn Noord-Hollandse kaas zelfstandiger te verhandelen, opdat het maximum rendement uit deze kwaliteitskaas wordt gehaald.

De *NCK* blijft dan alleen zitten met de kaas van de *Coberco* en van een reeks kleine coöperaties. De *Domo* kreeg vorig jaar de zwarte piet in de te grote kaasproductie, maar *Coberco* speelde ook niet zwak met de nieuwe kaasskanonnen in *Balkbrug* en *Winterswijk*.

Om de schok van 40.000 ton kaas van de *Domo* op te vangen bij de bestaande aanvoer van 70.000 tot 80.000 ton zal de *Frico* wel eens wat aan de noodrem willen trekken. Te verwachten valt, dat de *Frico* zal proberen de opslag van kaas aan de fabrieken van de deelgenoten zo lang mogelijk te laten duren. Er zijn daartoe mogelijkheden. Bovendien kan de nieuwe kaasopslag van de *Frico* in *Wolvega* in een goed geautomatiseerd bedrijf goedkoop worden uit-

gebreid.

Frico en *NCK* zijn soortgelijke coöperatieve ondernemingen. die samen ongeveer de helft van de Nederlandse kaasafzet controleren en die met hun deelnemingen nog wel wat verder reiken dan de helft. De *Frico* is anders georganiseerd dan de *NCK*. De *Frico* geeft aan welke kaas de fabrieken van de geelgenoten moeten maken en als er een prijsuitloop is van één kaassoort, dan profiteren alle kaasmakende fabrieken daarvan, of ze al of niet Edammers maken. De *NCK* daarentegen verhandelt de toegezonden kaas, waarbij de aangesloten coöperaties de marktontwikkeling volgen met hun produktie. De *NCK* rekent op basis van e Leeuwarder notering, die wekelijks door *NCK-directeur Ko van de Pol* uit de lucht gegrepen wordt.

Bij het systeem van de *Frico* stuurt de Frico-directie de produktie, althans in principe, want in de top van de melkaanvoer valt er natuurlijk niet zoveel te sturen. Dan moet de melk verwerkt worden met alle beschikbare middelen en dan ziet men wel wat er van komt. De aanvoer van melk is dan onstuitbaar en de omvang van die aanvoer is al jaren te voren gepland, waarbij het meer en het minder van omstandigheden afhangt, die de boer niet in de hand heeft en Gundelach trouwens ook niet.

DE FRICO HEEFT het al eens beleefd, dat de kosten uit de hand liepen. Met de beroemde kunstgreep van een herwaardering van de bezittingen werd op de balans de ontsporing al aangekondigd. Mr. Gerrit Hepkema bracht daarna met drs. Germ Zeilmaker van de *CCF* de onderneming weer in het rechte spoor. De arbeidskosten blijven echter snel stijgen en het bedrijf in Leeuwarden doet de buitenstaander ouderwets aan met zijn ingewikkelde aan- en afvoer en met zijn elkaar in de weg staande vrachtwagens.

Een verkooporganisatie als de *Frico* moet een volledig kaasassortiment voeren. Als kaashandelaar wil de *Frico* geen nee verkopen. Dat vraagt bij deelgenoten een produktie, die aangepast is bij het assortiment, dat de *Frico* wij hebben. Bij de kaasproduktie zelf hebben de deelgenoten van de Frico te maken met de heel doelmatig draaiende en om de boerengunst concurrerende coöperaties in Workum, Gerkesklooster en Oosterwolde, die aan de particuliere handel leveren. Deze drie coöperaties, die niet bij de Frico zijn, bepalen welke prestatie de *Frico* ten opzichte van de boeren moet leveren.

Met name Workum en Gerkesklooster zetten een norm voor de melkprijs in Friesland. Ze staan aan de top, ze zijn bij met hun investeringen en hun eigen vermogen en ze werken met een beperkter assortiment dan de *Frico*. De deelgenoten van de *Frico*, met *De Takomst* voorop, moeten in de eerste plaats de doelmatigheid van Workum en Gerkesklooster bereiken en dat kunnen ze alleen door in nog grotere fabrieken de personeelskosten te drukken.

Als de *Domo* de afzet van de *Frico* komt versterken kan de *Frico* meer soorten kaas op grote schaal en dus goedkoop produceren. Dat is ongeveer de theorie. De *Frico* wordt de grootste kaashandelaar van Nederland na de toetreding van de *Domo* en dat betekent ook, dat de gelijkgerichte belangen van de noordelijke melkveehouders in politiek opzicht tot gelding zullen blijven komen. Financiële voordelen levert het blok zeker op, maar daar gaat het de Drentse boeren in laatste instantie niet om.

De *Domo* blijft in het noordelijk zuivelblok een zelfstandige coöperatie met heel grote belangen in de produktie en afzet van vol melkpoeder. Behalve in de kaassector, waar de *Domo* zo'n 40 procent van zijn melk instopt en de Friese coöperaties zo'n 70 procent, zit de *Domo*

voornamelijk in dat volle poeder. De Domo verhandelt dat poeder onder eigen merken en niet via de NCZ.

Als de vorming van het noordelijk zuivelblok doorgaat, dan zitten er drie poederhandelaren in dat blok, naast de *Domo* ook de *Frico* en de *CCF*. De *CCF* is ook poederproducent - zal daarvoor zelfs een nieuwe fabriek bouwen - en de *CCF* is een grote afnemer van Domo-melkpoeder. Het is de bedoeling dat de *Domo* behalve deelgenoot van de *Frico* ook deelgenoot wordt van de *CCF*, waar tot nu toe alleen (en alle) Friese zuivelcoöperaties bij aangesloten zijn.

In een ver verleden, toen de *Domo* de blik ook al op Friesland richtte, zijn de *CCF* en de *Domo* verschillende gemeenschappelijke ondernemingen aangegaan. Sommige hadden succes en andere draaiden op niets uit. Groot succes hebben de gemeenschappelijke bedrijven in Thailand en Indonesië, de kunstkalvermelkfabriek in Sloten en de condensfabriek *De Ommelanden* in Groningen. In al deze ondernemingen domineert de *CCF* en de *Domo* steekt er alleen geld in. De *CCF* voert de directie en doet bijvoorbeeld de research. De bedrijven werken praktisch als dochterondernemingen van de *CCF*. De condens van *de Ommelanden* bijvoorbeeld wordt via de *CCF* verkocht.

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-02-17

Eind, sneeuwstorm voor DOMO juist op tijd

Opslag capaciteit melktanks voordeel voor boeren

(Van een onzer verslaggevers)

Het barre winterweer had voor het DOMO-zuivelconcern geen 24 uur langer moeten duren. Dan was volgens DOMO-hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen het bedrijf „behoorlijk in de problemen geraakt.” Woensdag en donderdag lag de melkaanvoer bij de DOMO in Beilen praktisch stil. Bepaalde poederafdelingen en de kaasmakerij produceerden nog slechts mondjesmaat. Dat lag niet alleen aan de geringe melkaanvoer - de voorraadtanks bij de fabriek raakten bijna leeg - maar veel werknemers wonen her en der en konden de fabriek niet bereiken.

Hoe groot de schade voor het DOMO-concern is durft drs. Meihuizen nog niet te zeggen. De boeren hebben volgens hem slechts „in incidentele gevallen schade geleden.” Het gaat met name om bedrijven in de noordgordel van Groningen en in het Veenkoloniale gebied. Voor veel boeren kwam de hulp van de sneeuwruimers precies op tijd. Maar er is dan ook, volgens de DOMO-directeur, met man en macht en met veel zwaar materieel gewerkt om de geïsoleerde bedrijven te bereiken. De DOMO-leiding heeft geprobeerd om hulp te krijgen van militairen. Dat is niet gelukt, omdat hun inzet elders vereist was, aldus Defensie. „Daar heb ik alle begrip voor.” zegt de heer Meihuizen.

De weersomstandigheden hebben de DOMO-leiding duidelijk gemaakt dat de aanwezigheid van melkkoeltanks op 90 procent van de bedrijven een groot voordeel betekende. „Er zat nu elastiek in de opslagcapaciteit bij de boeren. De tanks zijn tenslotte berekend op de melk die de koe maximaal geeft. Die piekperiode valt in mei. Zelfs dan kunnen de boeren gemiddeld twee dagen al hun melk opslaan. Nu zitten we ongeveer op 2/3 van die piek”. Aldus drs. Meihuizen.

Als niet 90 procent van de DOMO-boeren over een melkkoeltank had beschikt, dan waren de gevolgen voor de DOMO volgens de hoofddirecteur „zeker rampzalig geweest.” Tijdens deze dagen brachten veel boeren uit de omgeving van Beilen hun melk per wagen of zelfs per slee in de bus naar de fabriek. Melk die vaak in bevroren toestand aan kwam.

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-03-06

Oud-hoofddirecteur Domo A. Ybema overleden

Dit weekeinde is op 79-jarige leeftijd overleden de oud-hoofddirecteur van de *Domo*, de heer Alle Ybema. De heer Ybema werd bij de oprichting van de coöperatieve vereniging de Drentse Onderlinge Melk Organisatie (Domo). in 1938, gekozen tot secretaris-penningmeester van het bestuur. Daarvoor was hij (vanaf 1926) directeur van de coöperatieve zuivelfabriek in het Drentse Eext.

Bij de stichting van het centrale verwerkingsbedrijf van de Domo in Beilen (in 1948) volgde zijn benoeming tot algemeen directeur van het zuivelbedrijf. Onder zijn leiding kocht de Domo een aantal melkinrichtingen in de provincie Groningen op en volgde een fusie met het bedrijf in Bedum, waardoor voortaan de naam *Domo-Bedum* GA werd gebruikt.

De heer Ybema legde in april 1966 zijn functie als hoofddirecteur neer. Drie jaar daarvoor was hij benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau.

Leeuwarder Courant 1979-04-03

Potgeld van **DOMO** dit jaar 3,5 cent

BEILEN - De **DOMO** in **Beilen** gaat - als de algemene vergadering het goedkeurt - dit voorjaar een potgeld uitkeren van 3,5 cent per kilogram melk. De boeren ontvangen evenwel 3,3 op hun bank- of girorekening. Er wordt namelijk 0,2 per kilogram melk bijgeschreven op het ledenkapitaal. Door deze nabetaling is de melkprijs van de **DOMO** over 1978 f 62,90 per honderd kilogram geworden, inclusief btw en bij een vetgehalte van 4,093 procent en een eiwitgehalte van 3,429 procent.

Domo melkgeld 1978 is 62,90 / Potgeld 3,5 cent

CCF verwacht van DOMO een aanvraag voor lidmaatschap

LEEWARDEN - [...] Voorzitter Tjeerd Wietsma deelde mee dat er een oriënterend gesprek is geweest met de DOMO. De CCF kan binnenkort een aanvraag van de DOMO verwachten om toe te mogen treden. De indruk van de heer Wietsma was dat volgend jaar de fusie van de Frico met de DOMO rond komt „en zij stellen het op prijs dat het dan ook met de condensfabriek rond zal zijn.” [...]

Nieuwsblad van het Noorden, 1979-05-30

NCZ wil met *Frico* zuivelblok vormen

Tijdens de presentatie van het jaarverslag van de *Nationale Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale* (NCZ) heeft de voorzitter van het bestuur, G. ten Kate, gistermiddag bekendgemaakt dat de besprekingen zijn begonnen met de Friese zuivelconcurrent *Frico* uit Leeuwarden. Aanleiding tot de besprekingen is de bekendmaking van een half jaar geleden dat de Drentse Zuivelcoöperatie (Domo) over wilde gaan naar Frico. Domo is deelgenoot van de NCZ.

Domo en Frico onderzoeken de mogelijkheden voor het oprichten van een noordelijk zuivelblok. Een samengaan van NCZ en Frico zou een zuivelgigant opleveren, die tweederde van de Nederlandse kaasproductie onder zijn hoede zou krijgen.

De besprekingen tussen NCZ en Frico zijn begonnen om spanningen in de zuivelafzet na een samengaan van Domo en Frico weg te nemen. De Domo brengt op het ogenblik 45 miljoen kilo kaas in bij de NCZ. Dat is een kwart van de totale aanvoer. Na de vorming van het zuivelblok in Noord-Nederland door Frico en Domo zou de Domo-kaas bij het Friese zuivelbedrijf terechtkomen, wat een grote ingreep in het bedrijfsgebeuren van de kaasdivisie van de NCZ zal zijn, aldus de heer Ten Kate. Als oplossing voor toekomstige problemen ziet hij daarom een samengaan van Frico en NCZ.

Leeuwarder courant 1979-05-30

Problemen door vertrek Domo

NCZ twijfelt aan bereidheid Frico tot samenwerking

(Van onze landhouwredacteur)

MEPPEL. - De eventuele overgang van de Domo van de NCZ naar de Frico brengt voor de NCZ nog al wat problemen met zich mee. Een idee, die bij de NCZ aanhang vindt, is het zoeken van een vorm van samenwerking met de Frico. Of daartoe bereidheid aanwezig is, is wat aan twijfel onderhevig. Dat deelde de voorzitter van de NCZ, de Nationale Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale, de heer Geu ten Kate van Balkbrug, gistermiddag mee op een bijeenkomst in het bedrijf te Meppel.

Dit kaasverwerkingsbedrijf ontvangt nu het leeuwendeel van de 43.000 ton kaas, die de Domo

jaarlijks maakt. (NCZ en Frico maken twee derde van de Nederlandse kaas.)

De heer 'ren Kate deelde mee, dat er een tweetal gesprekken met de Frico is geweest. Deze gesprekken hebben nog geen uitsluitsel gegeven. Mocht blijken, dat een onderzoek in de richting van een samengaan niet ingesteld zou kunnen worden, dan zou het een bijzonder nuttige zaak zijn om een gezamenlijk onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om de problemen van de overgang tot een zo goed mogelijke oplossing te brengen.

De heer Ten Kate bedoelde daarmee, dat de totaliteit van de kaasverkoop geen schade zal mogen ondervinden van de overgang. Later zei de heer Ten Kate nog eens dat er bij de NCZ twijfel is aan de bereidheid van de Frico tot samenwerking. Maar dat is door de Frico niet uitgesproken, zo voegde hij er aan toe.

Op de bijeenkomst werd een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de NCZ bij de afzet van zuivel. Het bedrijf haalde vorig jaar een omzet van meer dan twee miljard gulden. De investeringen beliepen mede door de overname van *Schaap Kaas* meer dan 23 miljoen gulden tegen vijf miljoen in het voorgaande jaar. Deze overname had niets uit te staan met de aankondigde samenwerking tussen Frico en Domo, zo zei de directie van de NCZ. 63 procent van de omzet ging in de export zitten. Het personeelsbestand steeg tot 812 man.

De vaste activa staan voor 58 miljoen (v.j. 41) op de balans. De reserves bedragen veertien miljoen gulden (12,2). Het ledenkapitaal is gekomen op 49,9 miljoen (44,3). Bij de bank is 259 miljoen geleend (182,9).

De heer Ko van de Pol, directeur van de kaasafdeling, deelde mee dat de aanvoer van kaas met 178.000 ton bij de NCZ vorig jaar 11.000 ton hoger was bij een landelijke stijging van de produktie van 6.000 ton. De produktie heeft tot een prijsval voor kaas geleid. Op vragen of de Domo voor die extra produktie had gezorgd, wensten bestuur en directie niet in te gaan.

De heer Van de Pol deelde mee, dat de ontwikkeling van de kaasmarkt dit jaar gunstiger is. De productie is iets lager en de prijs iets hoger. Door de afbouw van de voorraden is de export wat groter. Het commerciële rendement zal zeer matig zijn wegens de hevige concurrentie; ieder beschermd in de eerste plaats zijn marktaandeel. Men is bijzonder scherp bezig met de prijzen, aldus de heer Van de Pol. Hij noemde het een beklemmende zaak, dat de kaasexporteurs op een zo grote markt als de Duitse met zijn uitstralingseffect zo bezig zijn met de prijzen. Wel zijn de afspraken bij de produktiebeheersing dit jaar nagekomen, maar die afspraken zijn wel constant aan de hoge kant geweest.

Nieuwsblad van het Noorden, 1979-06-07

Frico en NCZ stellen samen werkgroep in

De NCZ. (Nationale Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale) in Amsterdam en Frico in Leeuwarden gaan een gezamenlijke werkgroep instellen met een tweeledige opdracht. In de eerste plaats moet de werkgroep op korte termijn aan de besturen van de twee zuivelcoöperaties rapporteren hoe de gevolgen van het eventuele uittreden van de Drentse zuivelcoöperatie Domo uit de NCZ, als gevolg van de beoogde samenwerking tusaen Domo en Frico, zullen kunnen worden opgevangen zonder dat dit de NCK (de kaasdivisie van de NCZ) schade berokkent. Daartoe zullen, aldus Frico, concrete voorstellen voor een contractuele regeling worden ontwikkeld.

In de tweede plaats moet de werkgroep de toekomstige verhouding tussen Frico en de NCZ bestuderen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1979-06-14

Meer concurrentie voor de DOMO op de wereldmarkt .

De positie van de coöperatieve melkproduktenbedrijven DOMO-Bedurn in Beilen op de wereldmarkt is vorig jaar enigszins verslechterd. In het verslag over 1978 wordt gezegd dat dit ondermeer te wijten is aan de gestabiliseerde vraag naar zuivelprodukten en de „merkbaar toegenomen concurrentie”.

Desondanks steeg de omzet met 66 miljoen gulden tot een bedrag van 831 miljoen. Van leden en leveranciers ontving DOMO 6 procent meer melk dan in 1977. De totale aanvoer was 818 miljoen kilo. Landelijk steeg de melkproductie met 7 procent.

Van de magere melkexport naar de Derde Wereld neemt DOMO 4,4 procent van het Nederlandse aandeel voor zijn rekening.

Na een stagnerende omzetontwikkeling de laatste jaren in de consumptiemelksector, registreerde DOMO vorig jaar een stijging. Deze werd veroorzaakt door een gunstige ontwikkeling van het lang houdbare pakket op de binnenlandse markt. DOMO gaf een eerste aanzet voor de export van consumptiemelkartikelen naar het Midden. Oosten.

Nieuwsblad van het Noorden 1979-06-28

DOMO-directeur Meihuizen:

‘Ontwikkeling nieuwe zuivelprodukten nodig’.

(Van een onzer verslaggevers)

„Een doorlichting van de zuivelindustrie om te kijken of er niet meer mogelijkheden schuilen in het basisprodukt melk, is gerechtvaardigd. Jaren geleden dacht de Nederlandse zuivel dat ze een onaantastbare voorsprong had, maar het buitenland loopt ons snel in. Ik zie goede afzetmogelijkheden in de fabricage van totaal nieuwe zuivelprodukten.”

Dit zei hoofddirecteur drs. S.W. Meihuizen van de coöperatieve melkproductenbedrijven DOMO in Beilen gisteravond op de algemene ledenvergadering in Haren. Er moet volgens hem snel iets worden gedaan aan de afzet, die bij de productie achterblijft. Een probleem dat groter wordt, nu de zuivelindustrie in het buitenland zich volgens hem steeds beter gaat organiseren en moderniseren.

Drs Meihuizen benadrukte dat de ontwikkeling van nieuwe zuivelprodukten met grote financiële risico's gepaard gaat. „Maar daar valt niet aan te ontkomen nu de anderen buiten onze grenzen er meer de vaart in hebben dan wij. Het is een algemeen boerenbelang dat geen afzetkansen verloren gaan uit vrees voor een tijdelijke achteruitgang op de uitbetalingsranglijst.”

De melkaanvoer bij de DOMO is dit jaar tot nu toe beduidend achter gebleven bij de verwachtingen. De directie van het zuivelconcern rekende op een stijging van de aanvoer met vijf tot zeven procent ten opzichte van 1978, maar deze zal drie tot vier procent lager zijn. Begin dit jaar lag de melkaanvoer door het slechte weer zelfs beneden die van vorig jaar. „De laatste weken zitten we er weer iets boven,” aldus de heer Meihuizen.

De fusie met de Frico zal volgens de DOMO-directeur deze herfst rondkomen. Het bedrijf zal verder (waarschijnlijk in september) lid worden van de *Coöperatieve Condens Fabriek* (CCF) in Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1979-06-28

„Minder melk door strenge winter en koude lente”

HAREN - De melkproductie over 1979 is tot nog toe drie a vier procent lager dan verwacht. Dat is vooral te wijten aan de strenge winter en het koude voorjaar. Dit verklaarde drs. Sam Meihuizen, directeur van de Domo, gisteren in Haren (Gr.) tijdens een persconferentie over de bedrijfsresultaten.

Uit het jaarverslag van de Domo blijkt dat de omzet het vorig jaar met 66 miljoen gulden is toegenomen tot 831 miljoen gulden, tegenover 765 miljoen gulden in 1977. De aanvoer van melk door de leden steeg met zes procent. De melk werd voor 43,5 procent tot kaas verwerkt en 42,9 procent tot melkpoeder. Domo's aandeel in de productie van gecondenseerde melk liep terug.

Domo zal waarschijnlijk in september lid worden van de Coöperatieve' Condensfabriek Friesland (CCF) in Leeuwarden, terwijl de besprekingen over de samenwerking met Frico eind dit jaar zullen worden afgerond.

De heer Meihuizen stelde dat de concurrentiepositie van Domo op de wereldmarkt sterk is aangetast door de waardevermindering van Amerikaanse dollar, waardoor de zuivelproducten minder opbrachten.

Leeuwarder Couranten 1979-06-29

Spanning om Domo in CCF-bestuur

Deelgenoten dragen kosten

(Van onze landbouwedacteur)

LEEWARDEN - In het bestuur van de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* (CCF) is scherp van gedachten gewisseld met de directie over de toelating van de *Domo* als lid van deze coöperatie. Gesteld is dat de deelgenoten van de CCF jaarlijks vier tot vijf miljoen gulden extra kosten zullen oplopen, alleen al doordat er voorzieningen door de deelgenoten moeten worden getroffen om meer melk thuis te kunnen verwerken als ook de *Domo* met zijn melk bij de CCF komt.

Aanvankelijk zou de lidmaatschapsaanvraag volgens de plannen reeds vorige week zijn beslag krijgen, doch de directie kreeg een reeks vragen te beantwoorden, die in een volgende bestuursvergadering opnieuw aan de orde zouden komen. Het bleek, dat de directie een nota heeft opgesteld over de aanvraag van de *Domo*, waarin alleen de consequenties voor de *CCF* werden behandeld zonder rekening te houden met de belangen van de plaatselijke zuivelcoöperaties in Friesland.

Zoals bekend zijn de *Frico* en de *Domo* overeengekomen een noordelijk zuivelblok te vormen, waarbij de *Domo* behalve het lidmaatschap van de *Frico* ook dat van de *CCF* en de *Friese Zuivelbond* zou aanvragen. Op het ogenblik ligt er alleen de formele aanvraag van de *Domo* om het lidmaatschap van de *CCF*; over dergelijke aanvragen voor *Frico* en *Zuivelbond* wordt nog gepraat.

Domo en *Frico* zijn ook overeengekomen, dat de deelgenoten de aanvraag van de *Domo* om lid te worden van de *CCF* zullen ondersteunen. De deelgenoten van de *Frico* hebben de meerderheid in de ledenvergadering van de *CCF* en zij kunnen het lidmaatschap van de *Domo* zonder meer verwerkelijken. De *Domo* moet echter aan een reeks voorwaarden voldoen om ook volgens de statuten lid van de *CCF* te kunnen zijn. Of er voor een eventuele statutenwijziging een voldoende meerderheid wordt gevonden zal moeten blijken.

In Friese zuivelkringen bestaat de indruk, dat de deelgenoten van de *Frico*, een afzetorganisatie voor kaas en melkpoeder, verwachten, dat de *Domo*-kaas op den duur de *Frico* in een betere positie zal brengen ten opzichte van de zuivelcoöperaties, die hun kaas zelfstandig verhandelen. Bovendien zou er bij de *Domo* ruimte komen voor de verwerking van melk uit Friesland, als daar geen aanvullingsmelk uit Duitsland meer wordt verwerkt.

Enkele deelgenoten van de *CCF* vrezen, dat ze bij de duivel te biecht moeten, als ze de *Domo* moeten vragen hun melk, die niet meer naar de *CCF* kan, te verwerken. Sedert de *Domo* vorig jaar de kaasmarkt over de kop heeft gejaagd, o.m. met het doel om het noordelijk zuivelblok tot stand te brengen, bestaan er jegens deze zuivelcoöperatie in Drenthe en Groningen weinig vriendschappelijke gevoelens.

Als de *Domo* lid wordt van de *CCF* zal zij haar aandeel in een reeks ondernemingen, die de *CCF* en de *Domo* gemeenschappelijk hebben, bij de *CCF* inleveren tegen boekwaarde. Het betreft o.a. de condensfabriek *De Ommelanden* in Groningen, een aandeel in de kalvermelkfabriek te Sloten, en in recombined-milkfabrieken in Bangkok, Koeala Loempoer en Djakarta. Het verschil met de werkelijke waarde van die aandelen (enkele tientallen miljoenen) wil de *Domo* zien als entreegeld, dat ook andere nieuwe leden of groepen boeren zullen moeten betalen om lid van de *CCF* te worden. De *CCF* wil daar niet aan. De *Domo* is bereid de produktie van gesuikerde gecondenseerde melk in Bedum stop te zetten. In de markt voor volle melkpoeder wil de *Domo* concurrentie met de *CCF* vermijden.

De directie van de *CCF* staat op het standpunt, dat een statutenwijziging niet nodig is, omdat de *Domo* heeft toegezegd te zullen optreden als een vereniging van melkveehouders. Volgens de statuten van de *CCF* moet een deelgenoot een coöperatieve vereniging van melkveehouders zijn, terwijl de *Domo* een organisatie van plaatselijke zuivelcoöperaties is. Ook betreffende de levering van wei bevatten de statuten bepalingen waaraan de *Domo* niet kan voldoen. De *Domo* verwerkt de wei gemeenschappelijk met de CMC. De huidige deelgenoten van de *CCF* hebben een melkaanvoer van twee miljard kg melk, ter-

wijl de *Domo* op ruim 800 miljoen kg komt. De winst van de *CCF* zal diensgevolge voor bijna dertig procent naar de *Domo* afvloeien.

De aanvoer van melk bij de deelgenoten van de *Frico* bedraagt 1,2 miljard en bij de vrije fabrieken (Workum, Gerkesklooster en Oosterwolde) 700 miljoen kg. De *CCF* verwerkt 400 miljoen kg van de deelgenoten. Als de *Domo* zijn aandeel levert, dan blijven de *Frico*-fabrieken met 75 miljoen kg melk meer zitten en de vrije fabrieken met 44 miljoen, waarvoor op korte termijn verwerkingscapaciteit moet worden gevonden.

De zaak met de *Frico* is dan nog niet rond en die komt ook niet rond, omdat de *Domo* een hoog uittreegeld van tien miljoen gulden moet betalen aan de *NCK*, die nu de kaas van de *Domo* nog verkoopt. Bovendien zijn de vakbonden wakker geworden ten aanzien van de gevolgen voor het personeel van het bedrijf van de *NCK in Meppel*.

Bij de *CCF* bestaat enige gretigheid om de *Domo* als lid binnen te halen mede op grond van de winstgevendheid van de gezamenlijke ondernemingen. De winsten van de *CCF* lopen hard achteruit en waren vorig jaar met tien miljoen gulden nog slechts de helft van die van het voorgaande jaar. De *Domo* haalde toen alleen al 6,8 miljoen gulden uit deelnemingen. De vrees, dat de *CCF* moeilijke tijden tegemoet gaat, blijkt uit de verspreiding van de personeelscijfers van de *CCF* en deelgenoten. Terwijl de deelgenoten hun personeelsbestand drastisch besnoeiden, bleef dat van de *CCF* op hetzelfde peil als in de periode-Bouwes.

Leeuwarder Courant 1979-07-31

ZOH houdt leden vergadering tegen:

Frico's 'greep naar macht' in CCF stuut op tegenstand **„Domo past niet in opzet Friese zuivelcoöperatie”**

(Van onze landbouwredacteur)

LEEWARDEN - De ledenvergadering van de Coöperatieve Condensfabriek Friesland, die vandaag gehouden zou worden, is gisteravond onverwacht afgelast. De vergadering zou beslissen over de toetreding van de *Domo* als lid van de *CCF*. Een deel van de leden van de *CCF* probeert deze toetreding te verhinderen, omdat men er een greep naar de macht in de *CCF* door de *Frico* inziet.

Gisteravond verluidde, dat er juridische problemen waren ontstaan omtrent de vorm, waarin de *Domo* tot de *CCF* zou toetreden. De coöperatieve zuivelindustrie *De Zuid-Oost-Hoek* te Oosterwolde heeft naar aanleiding van die problemen een initiatief genomen, dat tot afgelasting van de vergadering leidde. Verwacht wordt, dat het bestuur van de *CCF* binnenkort opnieuw een ledenvergadering zal uitschrijven.

De juridische problemen omtrent de toetreding liggen in het organisatorische vlak. Aanvankelijk zou de *Domo* zonder meer lid worden van de *CCF*. De statuten van de *CCF* schrijven echter voor, dat slechts coöperaties lid kunnen zijn, waarvan de veehouders rechtstreeks lid zijn. Dat is bij de *Domo* niet het geval. De *Domo* kent ledenverenigingen, waarvan de veehouders lid zijn.

Enkele weken geleden werd men zich bij de *CCF* van deze situatie bewust, toen er in het bestuur op geattendeerd werd. Om de statutaire hindernissen te ondervangen kwam een deel van

het bestuur met de directie op de gedachte om de ledenverenigingen van de Domo rechtstreeks lid te laten worden van de CCF. Dat voorstel zou vandaag in de ledenvergadering aan de orde komen. Het bestuur van de Zuid-Oost-Hoek heeft daar gister een stokje voor gestoken door op de juridische onhoudbaarheid van de agenda te wijzen. Op de agenda stond namelijk als punt de toetreding van de Domo als lid, terwijl uit de aanvullende toelichting blijkt, dat het om de toetreding van de leden van de Domo gaat.

In de praktijk maakt dat verschil. De Domo zou in de ledenvergadering van de CCF evenveel stemmen hebben gehad als *De Takomst* er heeft. Wanneer het lidmaatschap van de Domo echter via haar eigen ledenverenigingen loopt, krijgen die Domo-leden in de CCF-vergadering een veel groter aantal stemmen. Een meerderheid zouden de Domo-mensen wel niet in de ledenvergadering hebben gekregen, maar ze zouden wel veel sterker zijn komen te staan dan de bedoeling was. Uit de toelichting op de agenda van de CCF bleek, dat het de bedoeling was, dat de Domo haar 40 ledenverenigingen zou vertegenwoordigen in de ledenvergadering van de CCF. De statuten van de CCF zeggen echter, dat de leden van de CCF vertegenwoordigd moeten zijn door de directeur, een bestuurslid of een commissaris. Ook daaruit vloeide een situatie voort, die aanleiding had kunnen zijn tot juridische complicaties.

Verder werd in het kamp van de tegenstanders van de toetreding van de Domo de vrees uitgesproken, dat de Friese zuivelcoöperatie bepaalde belastingvoordelen zou kunnen verspelen, wanneer de Domo of haar leden tot de CCF zouden toetreden. De accountant van de Friese Zuivelbond, mr. drs. H. H. Smit, heeft voor de Friese zuivelcoöperaties een door de fiscus aanvaard systeem ontworpen, waarbij de veehouders hun melk rechtstreeks door de CCF laten verwerken. Bij dit systeem wordt pas belasting geheven op het melkgeld van de boer en niet bij de CCF. De Domo is fiscaal anders georganiseerd.

De opmerkingen, die over deze kwestie gemaakt worden, zijn slechts zetten in een veel groter spel, namelijk de strijd om het bezit en de zeggenschap in de CCF. De Frico probeert met haar deelgenoten de macht in de CCF over te nemen, waarbij aan de vrije coöperaties, *De Goede Verwachting* in Workum, *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster en de *Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde, de wet wordt voorgeschreven.

Vorig jaar is de gemeenschappelijke directie van CCF en Frico opgeheven, waarbij mr. Gerrit Hepkema afstand deed van zijn directeurschap van de CCF. Hij bepaalde zich verder tot het leidinggeven aan de Frico. Mr. Hepkema wilde de handen vrij hebben voor de vorming van het noordelijk zuivelblok, waartoe Frico en Domo nadien het initiatief hebben genomen. Aanvankelijk viel bij de vorming van dit blok vooral de aandacht op het deelgenootschap van de Domo bij de Frico. Het hield in, dat de Domo jaarlijks 40.000 ton kaas via de Frico zou laten verhandelen. Voor de Frico leek dat bij de bestaande aanvoer van ongeveer 100.000 ton kaas een enorme versterking. De Frico zou ook zorgen, dat de Domo lid kon worden van de CCF.

De deelgenoten van de Frico hebben de meerderheid in de ledenvergadering van de CCF. Tot het lidmaatschap van de Domo zou met enkelvoudige meerderheid van stemmen kunnen worden besloten. De deelgenoten van de Frico (*De Takomst*, de *Novac* en de *Foarutgong*) verwachten van de Domo een verbetering van de achterblijvende resultaten van de Frico vergeleken met die van de vrije fabrieken in Oosterwolde, Gerkesklooster en Workum, die hun kaas niet via de Frico maar via de beurs verkopen.

Bovendien heeft een van de Fricodeelgenoten moeilijkheden met de verwerking van de melk, omdat de nieuwe kaasfabriek in Dronriip niet op tijd klaar komt. Bij een noordelijke integratie

zou *De Takomst* melk kunnen leveren aan de Domo, die nu melk uit Duitsland moet halen om de achterblijvende aanvoer van melk in Groningen en Drente te compenseren. Als de Domo lid zou worden van de CCF, zou de Drents-Groningse zuivelcoöperatie ook een leveringsrecht bij de CCF van melk krijgen. Aangezien de CCF al tot de nok vol zit, zullen de Friese coöperaties hun levering moeten beperken en zelf verwerkingscapaciteit moeten scheppen.

De vrije coöperaties, die niet dezelfde voordelen van de komst van de Domo hebben als de Frico-deelgenoten menen te hebben, schatten de extra kosten voor de fabrieken in Friesland jaarlijks op zón vier tot vijf miljoen gulden. Wrevel, die niet beperkt is gebleven tot de vrije coöperaties, is verder ontstaan door het feit, dat de Domo praktisch om niet de voordelen gaat genieten van het lidmaatschap van de CCF. De winst, die de CCF afwerpt, werd tot nu toe uitgesmeerd over twee miljard kg melk, die de veehouders bij de Friese zuivelcoöperaties aanvoeren. Als de Domo lid wordt van de CCF, komt er nog eens 800 miljoen kg melk bij, die in de winst zou gaan delen. De teruglopende winstgevendheid van de CCF neemt de scherpe kanten van dat probleem af.

Om deelgenoot van de CCF te worden levert de Domo haar deelnemingen in enkele gemeenschappelijke ondernemingen met de CCF in het Verre Oosten in. Gekapitaliseerd komt dat neer op vijf cent per kilo melk van de Domo of een bedrag van veertig miljoen gulden. In de kring van de vrije coöperaties is al de vraag opgeworpen, of zij bij uittreding die bedragen ook kunnen krijgen in plaats van uittreedgeld te betalen, waarvan eerder sprake was.

Leeuwarder Courant 1979-08-01

Domo weldra weer voor CCF-forum

LEEWARDEN - Het bestuur van de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* (CCF) moet op betrekkelijk korte termijn een nieuwe ledenvergadering uitschrijven om over het lidmaatschap van de Domo te kunnen besluiten. Zoals werd bericht is de ledenvergadering, die gisteren gehouden zou worden, afgelast, nadat de coöperatieve zuivelindustrie *De Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde formele bezwaren had ingebracht tegen de gang van zaken.

Volgens de ZOH was de agenda van de ledenvergadering van de CCF niet in overeenstemming met de inhoud van het bestuursvoorstel. Bij het uitschrijven van een nieuwe ledenvergadering is het bestuur van de CCF aan enkele termijnen gebonden, omdat de Domo zich los moet maken van de Nationale Coöperatieve Kaasverkoopvereniging (NCK) voor deze Drents-Groningse coöperatie kan toetreden tot de Frico. De Domo moet dit lidmaatschap voor eind september opzeggen.

Het bestuur van de CCF heeft de directie opdracht gegeven een nauwkeurig studie te maken van de stukken betreffende het lidmaatschap van de Domo bij de CCF, zulks naar aanleiding van de bezwaren, die de ZOH inzake de procedure heeft ingediend. De directie zal dan een voorstel moeten doen aan het bestuur op grond waarvan een nieuwe ledenvergadering kan worden uitgeschreven.

De CCF heeft voor het uitschrijven van een ledenvergadering een termijn nodig van veertien dagen, welke dient te verlopen tussen het verzenden van de uitnodigingen voor de vergadering en het houden ervan. Wanneer er echter ingrijpende zaken aan de orde zijn, is die termijn

28 dagen. Een ingrijpende zaak is het wijzigen van de statuten.

Als mocht blijken, dat er een statutenwijziging nodig is bij de CCF om te voorkomen dat de 38 A-leden en twee B-leden van de Domo hun intocht doen in de ledenvergadering van de CCF, dan zal er voor deze statutenwijziging een tweederde meerderheid nodig zijn in de ledenvergadering van de CCF. Als de CCF-leden in Workum, Gerkesklooster, Oosterwolde en Oudwoude, zoals te verwachten is, tegen de statutenwijziging stemmen, dan kunnen de Fricoleden in de CCF-vergadering de vereiste tweederde meerderheid niet halen.

De directeur van de coöperatieve zuivelindustrie ZOH, de heer Douwe Hoitinga, wees gister verontwaardigd het verwijt van de hand, dat zijn coöperatie de aansluiting van de Domo bij de CCF wilde torpederen. Dat is niet het geval, doch wel stelt de ZOH het op prijs, dat bij die aansluiting dezelfde voorwaarden gelden, die de CCF indertijd aan de aansluiting van de „Samenwerking” in Rolde bij de ZOH heeft gesteld. Het bestuursvoorstel betreffende de Domo van de CCF is door de ZOH haastwerk genoemd en getuigend van grove onzorgvuldigheid.

Indien de ledenvergadering van de CCF op grond van die agenda betreffende de aansluiting van de Domo besluiten had genomen, dan waren die niet rechtsgeldig geweest, aldus de ZOH. De ZOH heeft met dit standpunt niet willen wachten tot de ledenvergadering. Men vond het eleganter het bestuur van de CCF maandagmiddag op de hoogte te stellen. Dat de ZOH niet eerder met zijn standpunt kwam is het gevolg van het feit, dat de CCF-leden slechts een week de tijd hadden om zich te beraden op het „monstrueuze” voorstel, zoals de heer Hoitinga het noemt. Hij zelf had de vorige week vakantie. Het juridisch advies, dat de ZOH inwon, kon pas maandag in de ZOH aan de orde komen.

In de bestuursvergadering van de ZOH zijn maandag nog wel een aantal vragen over de gevolgen van het lidmaatschap van de Domo bij de CCF aan de orde geweest. Deze vragen zullen in de ledenvergadering van de CCF nog aan de orde komen. Men moet dit volgens de heer Hoitinga niet zien als pogingen van de ZOH om de gang van zaken rond het lidmaatschap van de Domo te vertragen. Dat is de opzet niet.

Leeuwarder Courant 1979-08-04

Geheimzinnigheid breekt Frico zuur op

Noordelijk zuivelblok loopt vast in bureaucratie.....

(De Veemarkt)

DE VORMING van het noordelijk zuivelblok is de laatste grote zuivelconcentratie, die er nog in Nederland mogelijk lijkt, na die op de *CMC* in het Westen van het land, de *Coberco* in het Oosten en de *Campina* in het Zuiden. Het zou overigens nog een lange weg zijn voor in het Noorden eenheidsorganisaties van het soort *Coberco* zouden zijn tot stand gekomen.

Het noordelijk zuivelblok zou als blok ook het voornaamste in Nederland zijn geworden [...]

De blokvorming is deze week vastgelopen op de bureaucratie in het Noorden zelf. In Friesland is steeds gestreefd naar heldere, en duidelijke verhoudingen in de coöperatie; [...] in Groningen en Drente bestaan die heldere verhoudingen niet. Waar in Friesland die verhoudingen de namen dragen van dertig, veertig bekende mensen, daar hebben de Saksers er slechts een enkele. Bij de Domo loopt alles over mr. Sam Meihuizen, die daar een Hercules-taak

heeft overgenomen van Koerd de Boer, nadat deze er praktisch onder bezweken was. Wat bestuur en directie van de Domo hebben nagelaten is het organiseren van hun coöperatie. Er werd geknokt op het afzetfront, waar de centjes gehaald moesten worden. De positie van de veehouder werd niet geregeld. Men is er bij de Domo wel mee bezig geweest, maar dat bleef steken.

Zo dook deze week voor het eerst de naam Domo-groep op voor de Domo met zijn leden-verenigingen. Dat was waar ook, de Domo is niet een coöperatie zoals in Friesland *De Takomst*, maar een verzameling coöperatieve verenigingen, die de exploitatie van hun fabrieken hebben opgedragen aan de Domo. [.....] Volledige commentaar in MAP-Veemarkt / Kaf en Koren

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-08-07

Noordelijke zuivelblok binnenkort een feit.

DOMO levert aan alle werelddelen.

(Van onze verslaggever Piet Swanenburg)

Hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen van DOMO-melkproduktenbedrijven verwacht dat het bestuur van de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland (CCF)* deze week nog de uitnodigingen voor een ledenvergadering verstuurt met als belangrijkste agendapunt de toetreding van de DOMO tot lid van de CCF. Aangenomen wordt dat het besluit hierover in het laatst van augustus valt. Als gemeld zou over dit DOMO-lidmaatschap per 1 januari 1980 in een ledenvergadering op 31 juli van dit jaar worden beslist maar deze bijeenkomst werd plotseling afgelast omdat er formeel-juridische bezwaren waren tegen de komst van de DOMO door het bestuur van één van de CCF-deelgenoten, de coöperatieve zuivelindustrie „*De Zuidoosthoek*” in Oosterwolde.

Deze bezwaren komen er op neer dat volgens de CCF-statuten alleen coöperaties lid kunnen zijn waarvan de veehouders rechtstreeks lid zijn. Dat is bij de DOMO niet het geval; deze organisatie kent ledenverenigingen waarvan de veehouders lid zijn. En volgens een deel van de Friezen zou dit er toe kunnen leiden dat de DOMO in de ledenvergadering van de CCF een te groot stemmenaantal zou bemachtigen. De DOMO-groep bestaat uit veertig leden-verenigingen in Groningen en Drenthe.

Toetreding tot CCF

„Deze formeel-juridische bezwaren zijn nu weggenomen zodat er naar mijn mening binnenkort kan worden beslist over de toetreding van de DOMO tot de CCF”, aldus drs. Meihuizen. Namens de aangesloten verenigingen vroeg de DOMO begin dit jaar het CCF-lidmaatschap aan.

Met een toetreding, die thans wordt verwacht, van de DOMO tot de CCF-gelederen waarin de Frico een zeer belangrijke plaats inneemt is er sprake van de vorming van een noordelijk zuivelblok, zoals die al bestaan in de andere delen van ons land.

DOMO-profiel

In 1938 besloten 15 van de 60 Drentse coöperatieve melkfabrieken hun krachten te bundelen om iets te gaan doen aan het ondermelkprobleem. Op 5 maart 1938 ging de Drentse Onder Melk Organisatie van start. De veehouders hadden toen een ander beeld van deze DOMO dan wat het bedrijf nu is: een zeer moderne zuivelonderneming met uitgebreide verwerkingsmoge-

lijkheden voor de circa 1300 miljoen kilogram melk die jaarlijks worden aangeleverd. De produkten worden in ruim 100 landen in alle werelddelen afgezet.

Negen bedrijven

Een kleine 1500 medewerkers en medewerksters, verspreid over negen bedrijven is dag en nacht in touw voor de produktie van een veelheid aan produkten. Kaas en melkpoeder zijn hiervan de belangrijkste maar consumptiemelk, condens, boter en speciale produkten mogen zeker niet worden onderschat.

DOMO-secretaris mr. A. H. J. Bosscha somt de veelheid aan produkten gewillig op: kaas, roomboter, consumptiemelk, gecondenseerde melk en melkprprodukten op het gebied van hoogwaardige eiwitten en voorts tot halffabrikaten voor toelevering aan de levensmiddelenindustrie zoals de chocoladeindustrie, ijsfabrieken, conservenfabrieken en fabrieken voor kindervoeding en andere speciale preparaten. Naast de verschillende eigen produkten – uiteenlopend van melk tot watergruel (bessola) - neemt de DOMO deel in of heeft verbindingen met andere ondernemingen.

De eigen bedrijven zijn gevestigd in Beilen, Groningen, Bedum, Marum, Roden, Ruinerwold, Koekange, Kolderveen en Emmen. Specifieke kaasbedrijven zijn de ondernemingen in Marum, Roden, Ruinerwold, Koekange en Kolderveen. Groningen en Emmen zijn voornamelijk georiënteerd op consumptiemelk. Belangrijkste activiteit van het Beiler bedrijf is de verstui-ving van melk en wei en daarnaast wordt er een scala aan speciaalprodukten vervaardigd. Het bedrijf in Bedum legt zich toe op gecondenseerde melk, poedervormige melkprodukten en speciaalprodukten.

Belangen

DOMO heeft voor 47,5 procent belang in de Coöp. melkproduktenfabriek „De Ommelanden” in Groningen, voor 13,2 procent in de Centrale Veevoederfabriek „Sloten”, neemt voor 33,33 procent deel in Phranokorn Milk Industry Co Ltd. in Bangkok (Thailand), voor 20 procent in P. T. Friesche Vlag Indonesia in Djakarta evenals voor 20 procent in P. T. Foremost Indonesia in Djakarta en voor 30 procent in AVIKO (aardappelverwerkende industrie) in Hoog Keppel. Op de gang van zaken in de onderneming Foremost in Indonesia na wordt in het jaarverslag over 1978 gesteld dat de resultaten uiteenlopen van bevredigend tot redelijk. Over AVIKO wordt gemeld dat de brutowinst toenam.

Belangen heeft de DOMO ook bij de houdstermaatschappij Groenhoven b.v. in Den Haag. Door de teleurstellende gang van zaken bij de IJsunie b.v. in Utrecht hebben CMC-Noord Holland, Coberco en DOMO hun samenwerking in IJsunie beëindigd. In onderling overleg is besloten dat DOMO de noodzakelijke reorganisatie op zich zal nemen waarvoor samenwerking is gezocht met de Ijsfabriek De Valk in Hellendoorn. Hetzelfde jaarverslag meldt over de financiële gang van zaken in eigen bedrijven positieve geluiden. De omzet was in 1978 f. 831 miljoen tegen f. 765 miljoen in 1977.

Tankmelken

DOMO en het tankmelken. De laatste tijd is hierover erg veel gezegd en geschreven. Met enige trots wijst mr. Bosscha erop dat in de regio Noord - de provincie Groningen omvattend - eind vorig jaar de volledige overschakeling op tankmelken werd verwezenlijkt wat betekent dat door ruim 770 melkveehouders op jaarbasis 220 miljoen kg tankmelk wordt geleverd. Minder snel verloopt de overschakeling van de veehouders op tankmelken in het overige

werkgebied van de DOMO maar ook hier wordt de melkbus langzaam maar zeker door de tank vervangen, zodat momenteel 90 procent van de aangevoerde melk afkomstig is uit melk-tanks.

Personeel

Bij een schets van een verhoudingsgewijs zeker wel als zuivelconcern te omschrijven bedrijf als de DOMO hoort ook het wel en wee van de 1427 personeelsleden. Ziekteverzuim kán hierover veel zeggen. Voor de DOMO-onderneming bedroeg dit vorig jaar 9,6 procent, inclusief de langdurig zieken (langer dan 26 weken afwezig).

Hoewel deze cijfers geen bijzondere afwijkingen ten opzichte van landelijke cijfers vertonen geven zij bestuur en directie van DOMO toch aanleiding tot bezorgdheid. De oorzaak van het ziekteverzuim wordt in hoofdzaak gezocht in een aantal sociaal-psychologische en maatschappelijke ontwikkelingen en voor een deel in de vergrijzing van de beroepsbevolking.

DOMO-melkproduktiebedrijven; het ziet er - ondanks de recent geuite bezwaren van een deel van de Friese CCF-leden - naar uit dat de vorming van een groot noordelijke zuivelfabriek over niet al te lange tijd een feit is.

Dit vormde ook de basis van het beleid van het DOMO-bestuur in de afgelopen jaren: een bundeling van de zuivelbelangen in de drie noordelijke provincies.

Leeuwarder Courant 1979-08-11

Nieuw voorstel CCF-bestuur: Domo-leden zonder statutenwijziging deelgenoot CCF

LEEWARDEN - In een zeer lange bestuursvergadering van de Coöperatieve Condensfabriek Friesland (CCF) zijn gistermiddag harde noten gekraakt, maar uiteindelijk kwam er een voorstel uit het bestuur aan de leden om de Domo het lidmaatschap van de CCF te verstrekken. Tegen dit voorstel werden geen stemmen uitgebracht.

De deelgenoten van de CCF worden opgeroepen voor een nieuwe ledenvergadering, welke op dinsdag 28 augustus zal worden gehouden. In deze ledenvergadering ligt het voorstel op tafel om de veertig Drentse en Groningse coöperatieve melkveehoudersverenigingen, die samenwerken in de gemeenschappelijke exploitatie van de Domo op 1 januari te laten toetreden als CCF-deelgenoten. Voor deze toetreding is geen wijziging van de statuten nodig.

Zoals bekend is een eerdere ledenvergadering van de CCF op het laatste moment afgelast, omdat agenda en voorstel van het bestuur over het lidmaatschap van de Domo niet met elkaar in overeenstemming waren. Het bestuur van de CCF volhardde gister in zijn standpunt geen verdere inlichtingen over het bestuursvoorstel te verstrekken.

In de bestuursvergadering zijn harde noten gekraakt over de gang van zaken, die tot een crisis in de verhoudingen in de Friese zuivelcoöperatie dreigde te voeren. De besprekingen hebben gister niet tot een nieuwe verwijdering in het bestuur geleid. Het voorstel de Domo deelgenoot te maken van de CCF via het lidmaatschap van de veertig coöperatieve leden-organisaties, die gezamenlijk de A-leden van de Domo vormen is een eerste stap in de vorming van een noordelijk zuivelblok. Bij dit voorstel zijn alleen de belangen van de CCF in het geding; afspraken

en regelingen tussen Domo en Frico bleven buiten beschouwing, zo heette het.

In kringen van de CCF verluidde gisteravond na afloop van de bestuursvergadering, dat er sprake was van enige toenadering in het bestuur. Eerder waren in dat bestuur spanningen ontstaan, doordat bestuursleden, die deelgenoten van de Frico vertegenwoordigen, een eigen beleid voerden zonder daarin de vertegenwoordigers van de vrije coöperaties in Workum, Gerkesklooster en Oosterwolde te betrekken. Men zal nu proberen voor de volgende ledenvergadering „wat rust te krijgen”, opdat er op 28 augustus in „een constructieve sfeer” aan de ledenvergadering kan worden begonnen.

Buiten het bestuur van de CCF was van enige toenadering in de standpunten geen sprake. In de vrije coöperaties wil men de toetreding van de Domo tot de CCF geheel laten afhangen van de belangen van de CCF. „As it in goede saek is foar de CCF, dan kinne wy der achter stean, mar dun moat ien en oar al knap oan 'e narder komme”, zo is een algemene mening bij de vrije coöperaties, dit wil zeggen, die coöperaties, die niet zijn aangesloten bij de Frico en wel bij de CCF.

Te verwachten valt, dat de Domo een verklaring zal afgeven, dat de 40 Domo-leden niet van hun stemrecht gebruik zullen maken alsof ze afzonderlijk zijn. Ze zouden namelijk meer dan 600 stemmen hebben in de CCF-vergadering. De verklaring van de Domo zou inhouden, dat de leden van de Domo als één vereniging beschouwd moeten worden, waarbij de Domo slechts 300 stemmen kan uitbrengen, iets meer dan *De Takomst* op het moment heeft.

Uit het feit, dat het CCF-bestuur gekozen heeft voor het houden van een normale ledenvergadering om de Domo deelgenoot te maken van de CCF, kunnen enkele conclusies getrokken worden. Kennelijk menen de Frico-deelgenoten, dat ze de vrije coöperaties niet nebben kunnen overtuigen van het belang, dat het deelgenootschap van de Domo voor de CCF heeft. De Domo wordt binnengehaald zonder statutenwijziging. De Frico-deelgenoten kunnen dat doen, omdat ze in de ledenvergadering van de CCF een meerderheid hebben. Als de leden van de Domo lid zijn van de CCF, kunnen Domo en Frico de statuten van de CCF met een twee derde meerderheid zo veranderen, dat de complicaties, die het lidmaatschap van de Domo voor de statuten of voor de rechten en verplichtingen van de Domo in de CCF met zich brengt, uit de weg kunnen worden geruimd.

Gisteravond waren er stemmen te beluisteren, die zeiden, dat de juridische moeilijkheden voor de toetreding van de Domo tot de CCF mogelijk tot een nieuw uitstel van de ledenvergadering zouden kunnen leiden.

Nieuwsblad van het Noorden, 1979-08-11

Ook Groningers en Drenten

Grotere kans op zuivelblok

Alle veertig Drentse en Groninger coöperatieve melkveehoudersverenigingen die samenwerken in de DOMO te Bedum kunnen-toetreden als deelgenoten tot de Coöperatieve Condensfabriek Friesland in Leeuwarden. Dit voorstel zal het bestuur van de CCF op 28 augustus de partners voorleggen.

Het toetreden van de DOMO tot de CCF zou dan toch nog op 1 januari een feit kunnen zijn. Eerder heeft een der deelgenoten bezwaar gemaakt op juridische gronden, maar het bestuur is tegemoetgekomen aan dit protest.

Wanneer de vorming van dit zuivelblok doorgaat, betekent het dat aan de twee miljard kilogram melk die de Friese veehouders aanvoeren bij hun coöperatie's; 800 miljoen kilogram worden toegevoegd.

Leeuwarder Courant, 1979-08-11

Noordelijke zuivelblok is kip zonder kop

(De Veemarkt)

DE NEDERLANDSE zuivelindustrie lijkt in vier grote blokken opgedeeld te worden, waarvan het noordelijk blok met drie miljard kg, melk het grootste kan worden. Het noordelijk zuivelblok zal niet een eenheidsorganisatie worden als bijvoorbeeld de *CMC*, de *Campina* en de *Coberco*, de drie andere blokken. Het noordelijk zuivelblok zal een losser georganiseerde groep blijven.

In de drie andere blokken is iedere directeur verantwoording schuldig aan de top van het blok; in het noordelijk blok zullen veel meer directeuren en voorzitters in ledenvergaderingen van afzonderlijke coöperaties voorlopig het beleid tegenover de boeren moeten verdedigen en toelichten. De nieuwe voorzitter van *De Takomst*, de heer Pier de Boer, liet op een bijeenkomst van *De Takomst* overigens wel uitkomen dat hij het ook niet precies wist.

Dat is niet zo'n wonder, want hij is niet alleen pas voorzitter van *De Takomst* geworden, de grootste van de plaatselijke zuivelcoöperaties in Friesland, maar ook voorzitter van het nieuwe waterschap *Middelsé Krite*, waar boeren en stadslui om de volmachtenzetels aan het knokken waren. Bovendien vloog Pier de Boer nog even met Karst Tamminga naar Texas om er een boerderij te kopen.

Toen we deze week inlichtingen inwonnen omtrent de ontwikkelingen in de noordelijke zuivel, stuitten we een paar keer op de moeilijkheid, dat topfiguren met vakantie waren. Sommigen zijn trouwens ook hals over kop uit het buitenland terug getrommeld om fout lopende ontwikkelingen weer in goede banen te leiden. Het uitstellen van de ledenvergadering van de CCF omdat de agenda niet klopte met de toelichting, is zo'n ontwikkeling.

Uit sommige commentaren en berichten zou men de indruk kunnen krijgen, dat de *Zuid-Oost-Hoek* in *Oosterwolde* verantwoordelijk is voor die foute gang van zaken. De *ZOH* heeft de kat wel de bal aangeboden, maar die coöperatie heeft daarmee voorkomen, dat er in de CCF-organisatie zelf foute toestanden ontstonden, die alleen door de rechter weer recht gezet hadden kunnen worden. Het bestuur van de *CCF* is er gistermiddag eens lekker voor gaan zitten om alles uit te praten.

Als we dit schrijven is de uitslag van dat beraad nog niet bekend, maar het is duidelijk, dat er een poging zal worden gedaan om de breuk in het bestuur te lijmen. De laatste tijd zijn er in het bestuur van de *CCF* twee groepen ontstaan, namelijk de groep van de *Frico*-deelgenoten en de groep van de vrije coöperaties. De *Frico*-deelgenoten willen de *Domo* als lid toelaten tot de *CCF*.

Uit verschillende opmerkingen blijkt, dat de beide groepen elkaar niet los willen laten. Een heel bekende uitspraak in het kamp van de vrije coöperaties is deze: „Wy moatte by de CCF de bisluten mei algemiene stimmen nimmen bliuwe”. De belangen liggen bij de vrije coöperaties niet geheel gelijk. De *ZOH* in Oosterwolde bijvoorbeeld zit op het moment ruim in de verwerkingsmogelijkheden van melk.

Als de *Domo* zijn twintig procent van dé melkaanvoer bij de *CCF* gaat leveren - dat is zo'n drie tot vier miljoen kg melk per week - dan moet er meer melk in de Friese coöperaties blijven. De *ZOH* is daar klaar voor. *De Goede Verwachting* in Workum, een van de andere vrije coöperaties, is bezig met de bouw van een nieuwe poedertoren en zou op dit moment niet klaar zijn om de melk zelf te verwerken. In combinatie met de *ZOH* zijn er voor Workum geen problemen.

Bij de Frico-deelgenoot *De Takomst* is eveneens behoefte aan verwerkingsmogelijkheden voor melk. De aanvoer loopt er sneller omhoog dan verwacht werd, terwijl de fabrieken, wat het personeel betreft, sneller leeglopen dan gehoopt werd. *De Takomst* heeft zijn verwachtingen gesteld op de mogelijkheden die de *Domo* heeft. De *Domo* zou Friese melk kunnen gaan verwerken.

ALS DE DOMO lid wordt van de CCF, krijgt het bedrijf leveringsrechten voor twintig procent van zijn melk, terwijl de *CCF* dertig procent van de melk van de *Domo* kan opvorderen. De *CCF* is begonnen plannen op te stellen om de melkaanvoer van de *Domo* op te vangen. De nieuwe fabriek van de *CCF* gaat tientallen miljoenen guldens kosten.

Het vraagteken, dat bij deze plannen is gerezen, komt natuurlijk in de eerste uit de kringen van de voetballers. Als de *CCF* zich in Leeuwarden populair wil maken, dan moet het de uitbreiding van de fabriek op de voetbalvelden van de Greuns plannen. Een ander vraagteken rijst bij de investering zelf. Er is namelijk voldoende capaciteit in het noordelijk zuivelblok om zonder de bouw van een nieuwe fabriek in Leeuwarden de melkverwerking rond te zetten. Een andere kwestie is natuurlijk, dat de *CCF*-fabriek in Leeuwarden aan het verouderen is, zodat de directie deze rationeler wil opzetten.

De investeringsplannen van de *CCF* leverden derhalve toch een grote verrassing op. Het bleek namelijk, dat men in het noordelijk zuivelblok niet denkt aan het gemeenschappelijk belang van boeren en arbeiders in dit blok. Het eerste voorstel van de *CCF*-directie betreffende het lidmaatschap van de *Domo* liet de gevolgen voor de leden van de *CCF* buiten beschouwing. Ook de nieuwbouwplannen in Leeuwarden zijn opgesteld los van de bestaande verwerkingsmogelijkheden in het noordelijk zuivelblok.

Als de *CCF* aan het nieuwbouwen slaat om de melk van de *Domo* op te kunnen vangen, dan mag toch ook wel bedacht worden, dat de *Domo* zelf een 170 miljoen gulden aan vreemd kapitaal in de onderneming met melk rendabel moet maken. Als de *CCF* dan voor dezelfde melk gaat bouwen, komen er meer vraagtekens voor degenen, die uiteindelijk deze investeringen moeten dragen.

DE VORMING van het noordelijk zuivelblok is een noordelijk onderonsje. Als de *Domo* lid is geworden van de *CCF*, waarvan nu alleen Friese zuivelcoöperaties lid zijn, dan is het de bedoeling, dat de *Domo* ook het lidmaatschap of deelgenootschap van de Frico aanvraagt. De *Domo* moet dan melk leveren aan de *CCF* en kaas en room aan de *Frico*. Een statutenwijzi-

ging bij de *Frico* om de melkpoeder van de Domo buiten de *Frico* te houden, zal niet op moeilijkheden stuiten.

We krijgen dan het volgende beeld in het noordelijk zuivelblok: de *Domo* handelt in en verpakt poeder: de *Frico* handelt in en verpakt poeder, terwijl de *CCF* zich op dit terrein beweegt. De nieuwbouwplannen van de *CCF* waren oorspronkelijk gericht op de poederverwerking. Ze werden doorkruist, toen de *Frico* met de *Domo* aan kwam zetten. De explosie in de plannenmakerij bij de *CCF* heeft wel een achtergrond; men vreest, dat ex-CCF-directeur Gerit Hepkema via *Domo* en *Frico* nog een rekening met de *CCF* wil vereffenen.

Als de Domo met zijn kaas naar de *Frico* komt, is de *NCK* die kaas kwijt. Het gaat om jaarlijks 40.000 ton of ruim 200 miljoen gulden. Hier past de afschuwelijke uitdrukking: dat is geen kattenpis. De *Frico* en de *NCK* voeren besprekingen om te voorkomen, dat de kaasmarkt de kwalijke gevolgen van die overgang zal ondervinden. Als de *Frico* die 40.000 ton in een keer op zijn dak krijgt, zakt niet alleen het dak in maar ook de kaasmarkt. Wat er van die besprekingen bekend wordt, is gunstig. *Frico* en *NCK* zijn het al grotendeels eens en er staat al een overeenkomst op papier.

Als de *Domo* lid wordt van de *Frico*, dan moet de *Domo* tien miljoen gulden ophikken als uitteergeld van de *NCK*. De *NCK* heeft dat nog maar eens laten weten, omdat de *Domo* (de *Frico* ook) meent daaronder uit te kunnen komen via een schadevergoeding plus de overeenkomst *Frico-NCK*. In deze overeenkomst, zo valt aan te nemen, zal de *Domo* nog enige tijd kaas blijven sturen naar de *NCK* zolang de *Frico* de aanvoer nog niet kan opvangen. *Frico* en *NCK* gaan nog over die tien miljoen praten.

DE NCK VERHANDELT de kaas van Domo, Coberco, CMC/Noord-Holland en van enkele kleine coöperaties, die nog zelfstandig zijn. Niet alleen de *Domo* is van plan uit de *NCK* te stappen, ook de *CMC* wil er met de Noordhollandse kaas min of meer uit. Voor de Noordhollandse kaas voert de *CMC* een zeer doelbewust kwaliteitsbeleid, dat binnen de *NCK* geleid heeft tot een apart verhandelen van deze kaas.

Als de *Domo* los raakt van de *NCK*, gaat dit bedrijf een beroep doen op de *Coberco* om het *NCK*-kaaspakhuis in Meppel vol te houden. Gedachten over een productiebeheersing van kaas in Nederland kan men zich dan wel uit het hoofd zetten. Er zal kaas gemaakt worden in Nederland om het leven en de prijs van die kaas zal beneden het niveau van boter en melkpoeder komen te liggen.

De besprekingen tussen de *Frico* en de *NCK* om de overgang van de *Domo* op te vangen ten einde de kaasmarkt voor instorten te bewaren, krijgen nog een verlengstuk als ook over de toekomstige verhoudingen wordt gesproken. De partnerwisseling van de *Domo* trekt een diep spoor door de zuivelorganisatie, maar de twijfel, dat we te maken hebben met een storm in een emmer melk blijft bestaan.

Internationaal trekken de gebeurtenissen in de Nederlandse zuivel de aandacht. Een van de Britse *milk marketing boards* (een MMB is 'n kruising tussen een produktschap en een coöperatie met verplicht lidmaatschap) heeft een reeks zuivelfabrieken opgekocht van het particuliere concern Unigate en die stap werd verdedigd met een verwijzing naar de dingen, die in Nederland waren gebeurd.

Het blad Foodnews liet de voorzitter van de desbetreffende NMB spreken over „recente fusies in Nederland tussen Frico en Domo en DMV en Cobercó”. NCK’s directeur stuurde een ingezonden stuk naar Foodnews. We weten nu dat *Ko van de Pol* in werkelijkheid Jacobus heet, want dat stond boven het ingezonden stuk: de fusies hebben niet plaats gevonden, zei Van der Pol.

De voorzitter van de NMB heeft gezegd: „In Nederland is de Frico, de coöperatieve handelsorganisatie in Friesland, samengegaan met de Domo, de voornaamste coöperatie in North Holfand, terwijl voor het zuiden en het oosten de DMV een fusie met de Coberco heeft aangekondigd”. (De DMV is opgegaan in Campina).

De zuivelconcentratie in Engeland werd verdedigd met feiten, die nog moeten plaats hebben. De voorzitters in Nederland hebben nu ook weer een mooi argument voor hun concentraties. Overigens zit de verkoop van zestien zuivelfabrieken van Unigate aan de NMB voor 87 miljoen pond de Nederlandse zuivel niet lekker. Men vreest, dat de NMB’s in Engeland via de winst op de drinkmelk een oneerlijke concurrentie in de zuivel, en dan vooral de kaas, zullen financieren.

Leeuwarder Courant 1979-08-12

Spanning in zuivelcoöperatie over komst Domo naar CCF circulaires geven boeren enige inlichtingen

(van onze landbouwredacteur)

LEEWARDEN. Met enige spanning ziet men in de Friese coöperatieve zuivelindustrie de ledenvergadering van de CCF tegemoet. Die vergadering moet op 28 augustus een besluit nemen over de lidmaatschapsaanvraag van de 40 Domo-leden. In de ledenvergadering is een duidelijke meerderheid voor de toetreding van de Domo, maar de mogelijkheid bestaat dat de toetreding door een minderheid geblokkeerd kan worden, als blijkt dat het lidmaatschap van de Domo niet in overeenstemming is met de statuten of met hun belangen. Erg sterk staat men echter niet met statutaire bezwaren tegen het voorstel, zo is de mening in de beide kampen. Aanvraag en voorstel zijn bij de CCF van alle kanten bekeken en men vertrouwt dat de zaak nu in orde is.

In de tweewekelijkse circularies, die de directies van de zuivelcoöperaties in Friesland aan hun veehouders toezenden, is hier en daar enig gewag gemaakt van die mogelijkheid. de directie van de Takomst, als Frico deelgenoot voorstander van de aansluiting, neemt in de circulaire aan, dat de zaak niet weer doorkruist zal worden door formele kwesties. Het bestuur van de ZOH in Oosterwolde stuitte een ledenvergadering van de CCF. omdat gebleken was, dat de agendering niet in overeenstemming was met het voorstel van het CCF-bestuur inzake het lidmaatschap van de Domo.

De directie van de ZOH deelde de leden mee, dat het eerste voorstel van het bestuur van de CCF strijdig was met de statuten. Over het tweede voorstel zal het bestuur zich een oordeel vormen. De directie schrijft: „Afgezien van eventuele statutaire beletselen zal het bestuur zich over de consequenties van de aansluiting van de Domo-coöperaties bij de Condensfabriek be- raden.”

Obstakels

Er kunnen bij de toetreding van de Domo twee juridische obstakels opduiken. De Domo heeft toegezegd met minder stemmen in de ledenvergadering genoeg te nemen dan de statuten aan de 40 coöperaties, die de Domo vormen, toekennen. Een tweede obstakel vormt de vertegenwoordiging van de Domo-leden in de CCF, ook daar zou met enkele kunstgrepen een vorm moeten worden gevonden om de leiding van de Domo naar de CCF af te vaardigen. Op basis van de statuten zou de Domo bijna 50 procent van de stemmen in de CCF verwerven, terwijl voorzitter en directeur van de Domo niet in de ledenvergadering van de CCF zouden kunnen verschijnen.

De obstakels kunnen met een statutenwijziging uit de weg geruimd worden. Deze wijziging wordt niet voorgesteld, omdat het bestuur van de CCF in meerderheid kennelijk vreest, dat de vier vrije coöperaties tegen zullen stemmen, hetgeen de wijziging om zeep zou helpen. De vrije coöperaties - die niet zijn aangesloten bij de Frico - hebben meer dan een derde van de stemmen in de ledenvergadering van de CCF en kunnen derhalve een wijziging blokkeren. Indien de toetreding van de Domo tot de CCF in het belang is van de CCF, dan beschouwen de vrije coöperaties het „als een klap in het gezicht”, wanneer de Frico-deelgenoten vrezen, dat ze tegen zullen stemmen en dus het belang van de CCF in de weg zouden staan.

In de ledenvergadering van de CCF zijn volgende week vragen van de vrije coöperaties te verwachten omtrent de consequenties van het lidmaatschap van de Domo. Deze vragen liggen uiteraard in het vlak van de melk en weiverwerking. Als de Domo gebruikt maakt van zijn rechten om melk- en wei aan de CCF te leveren, zullen de huidige leden van de CCF, de Friese zuivelcoöperaties, zich in hun levering moeten beperken.

De CCF kan niet alle aangeboden melk en wei verwerken, daarvoor zal een beroep moeten worden gedaan op de Domo. De Friese zuivelcoöperaties zullen dan met de Domo moeten onderhandelen over het tarief. Verwacht mag ook worden, dat de Domo een drietal oudere kaasfabrieken in Drenthe zal sluiten, zodra de aansluiting bij de CCF tot stand is gekomen. Voorts is de gedachte opgekomen, dat de Domo het productiebedrijf in Beilen in de CCF laat functioneren, waarbij als Domo-bedrijven de kaasfabrieken in Bedum en Marum in ieder geval zouden blijven draaien.

De discussie over het belang van de aansluiting van de Domo zal de verhouding van de vrije coöperaties in de ledenvergadering naar verwachting uiteindelijk bepalen. Indien de vorming van het noordelijk zuivelblok zonder discussie en volgens plan wordt doorgezet in de ledenvergadering van de CCF, kan verwacht worden, dat een van de leden naar de juridische noodrem grijpt. De regeling van het stemrecht van de Domo en de regeling van de vertegenwoordiging van de Domo kunnen daarbij aangrijpingspunten zijn.

Het voorstel luidt om de 38 leden van de Domo lid van de CCF te maken. Het is gebleken dat een van die leden nog weer twee coöperaties tot lid heeft, die dus ook lid moeten worden. De CCF kan namelijk alleen die verenigingen tot lid hebben, waarbij de melkveehouders direct zijn aangesloten.

De precedents van het Domo-lidmaatschap liggen in de aansluiting van de Drentse coöperatie De Samenwerking in Rolde bij de zuivelcoöperatie ZOH in Oosterwolde. De CCF heeft daar indertijd erg moeilijk over gedaan, waarbij de verhouding tot de Domo op de achtergrond meespeelde. De ZOH is een Friese coöperatie, die veel melk uit Drenthe haalt, hetgeen tot

conflicten met de domo heeft geleid. Vorig jaar kwam er na moeizaam onderhandelen onder leiding van drs. Rinse Zijlstra een soort grensregeling tussen beide coöperaties tot stand.

De leden-coöperaties van de Domo zijn nauwelijks meer functionerende organisaties. Pogingen van de Domo-leiding om ze op te heffen zijn in een beginstadium. Naar buiten toe bestonden die Domo-organisaties nauwelijks meer. Ze hebben de exploitatie van hun fabrieken overgedragen aan de Domo in een zogenaamde „gezamenlijke exploitatie”. Dat die organisaties nu bruikbaar zijn om de Domo bij de CCF te krijgen, wordt in het kamp van de vrije fabrieken niet elegant geacht en een poging om door de juridische mazen van het net heen te komen. Bij de vrije coöperaties en ook bij anderen leeft de verwachting, dat de aansluiting van de Domo tot een investeringsdrang in de Friese zuivel zal leiden. De Frico-deelgenoten verwachten daarentegen een verbetering van de marktpositie van hun produkten. *De Takomst* heeft de melkveehouders bericht, dat de Domo niet zo maar mee gaat profiteren in de soms goede resultaten van de CCF. Op verschillende terreinen (Ommelanden, Sloten, Indonesië) heeft de Domo, samen met de CCF, financiële belangen, waaruit de Domo ook jaarlijks een inkomen genoot.

Deze belangen worden nu ingebracht, aldus *De Takomst*, in ruil voor het lidmaatschap. Financieel gezien wordt de Domo van dit lidmaatschap niets beter, noch wordt de CCF, dus de Friese boer, hiervan slechter. Wel kan de CCF straks het beleid in Leeuwarden en dat van de Ommelanden op elkaar afstemmen en zo efficiënter werken.

Verder meent De Takomst dat de aanvoer van wintermelk bij de CCF na het wegvallen van de aanvoer van de Coberco beter gewaarborgd is. Na het lidmaatschap van de CCF zal de Domo het lidmaatschap van de Frico aanvragen. Een belangrijke versterking van de Friese verkooporganisatie zal hiervan het gevolg zijn. Dat is een ontwikkeling voor de Frico, aldus *De Takomst*, die zeker na het uittreden van de zuivelcoöperaties in Tzum, Achlum, Oosterwolde en Opeinde zeer gewenst is. De Takomst ondersteunt die ontwikkeling van harte.

Leeuwarder Courant 1979-08-21

Spanning in zuivelcoöperatie over komst Domo naar CCF circulaires geven boeren enige inlichtingen

(van onze landbouwredacteur)

LEEUWARDEN. Met enige spanning ziet men in de Friese coöperatieve zuivelindustrie de ledenvergadering van de CCF tegemoet. Die vergadering moet op 28 augustus een besluit nemen over de lidmaatschapsaanvraag van de 40 Domo-leden. In de ledenvergadering is een duidelijke meerderheid voor de toetreding van de Domo, maar de mogelijkheid bestaat dat de toetreding door een minderheid geblokkeerd kan worden, als blijkt dat het lidmaatschap van de Domo niet in overeenstemming is met de statuten of met hun belangen. Erg sterk staat men echter niet met statutaire bezwaren tegen het voorstel, zo is de mening in de beide kampen. Aanvraag en voorstel zijn bij de CCF van alle kanten bekeken en men vertrouwt dat de zaak nu in orde is.

In de tweewekelijkse circulaire, die de directies van de zuivelcoöperaties in Friesland aan hun veehouders toezenden, is hier en daar enig gewag gemaakt van die mogelijkheid. de directie van de Takomst, als Frico deelgenoot voorstander van de aansluiting, neemt in de circu-

laire aan, dat de zaak niet weer doorkruist zal worden door formele kwesties. Het bestuur van de ZOH in Oosterwolde stuitte een ledenvergadering van de CCF. omdat gebleken was, dat de agendering niet in overeenstemming was met het voorstel van het CCF-bestuur inzake het lidmaatschap van de Domo.

De directie van de ZOH deelde de leden mee, dat het eerste voorstel van het bestuur van de CCF strijdig was met de statuten. Over het tweede voorstel zal het bestuur zich een oordeel vormen. De directie schrijft: „Afgezien van eventuele statutaire beletselen zal het bestuur zich over de consequenties van de aansluiting van de Domo-coöperaties bij de Condensfabriek beraden.”

Obstakels

Er kunnen bij de toetreding van de Domo twee juridische obstakels opduiken. De Domo heeft toegezegd met minder stemmen in de ledenvergadering genoeg te nemen dan de statuten aan de 40 coöperaties, die de Domo vormen, toekennen. Een tweede obstakel vormt de vertegenwoordiging van de Domo-leden in de CCF, ook daar zou met enkele kunstgrepen een vorm moeten worden gevonden om de leiding van de Domo naar de CCF af te vaardigen. Op basis van de statuten zou de Domo bijna 50 procent van de stemmen in de CCF verwerven, terwijl voorzitter en directeur van de Domo niet in de ledenvergadering van de CCF zouden kunnen verschijnen.

De obstakels kunnen met een statutenwijziging uit de weg geruimd worden. Deze wijziging wordt niet voorgesteld, omdat het bestuur van de CCF in meerderheid kennelijk vreest, dat de vier vrije coöperaties tegen zullen stemmen, hetgeen de wijziging om zeep zou helpen. De vrije coöperaties - die niet zijn aangesloten bij de Frico - hebben meer dan een derde van de stemmen in de ledenvergadering van de CCF en kunnen derhalve een wijziging blokkeren. Indien de toetreding van de Domo tot de CCF in het belang is van de CCF, dan beschouwen de vrije coöperaties het „als een klap in het gezicht”, wanneer de Frico-deelgenoten vrezen, dat ze tegen zullen stemmen en dus het belang van de CCF in de weg zouden staan.

Leeuwarder Courant 1979-08-25

ook MAP De Veemarkt en NN

Over: Deelname Domo aan CCF en plannen voor Frico

(De Veemarkt)

DRIE BOEREN STAKEN de koppen bij elkaar in juli vorig jaar, Tseard Wietsma (*De Takomst*), Sjoerd Boersma (*Friese Zuivelbond*) en Paul Mulder (*Domo*). Ze waren toen net even in Moskou. Ze haalden mr. Gerrit Hepkema en drs. Sam Meihuizen van *Frico en Domo* er bij. Gezamenlijk stelden zij een plan op voor de vorming van het noordelijk zuivelblok. De *Domo* zou zich aansluiten bij *Frico* en *Zuivelbond* onder voorwaarde dat de *Domo* ook lid zou worden van de *CCF*

Kennelijk zijn toen ook vijf stel kopkleppen uitgedeeld, want het vijftal besloot ook om met een minimum aan informatie de plannen er door te drukken. Wat er van uitgelekt is, ging meestal via een omweg. De boeren zijn door hun coöperaties nauwelijks op de hoogte gebracht, zij het dat er hier en daar in ledenvergaderingen van de vrije coöperaties wel uitvoerig over gediscussieerd is. Daarbij is ook uit de doeken gedaan hoe de vorken in welke stelen za-

ten. De zorg, dat de *Frico-Domo-groep* de *vrije coöperaties* van hun materiële belangen in de CCF zouden verlossen, is daar ter sprake gekomen.

Een van de zuivelcoöperaties schreef in haar circulaire, dat de boeren uit de pers wel globaal op de hoogte gekomen waren van de zaken, die zich bij het lidmaatschap *Domo-CCF* hebben afgespeeld. Dat zal dan globaal wel waar zijn, maar het houdt ook in, dat de zuivelcoöperaties in Friesland het niet zelf de moeite waard gevonden hebben om hun leden - die op papier tot hun laatste cent verantwoordelijk zijn - precies op de hoogte te brengen van de consequenties. Er is bijvoorbeeld nog niet gesproken over het dreigement elders een oplossing voor de problemen te zoeken, als Friesland de Domo in de kou liet staan.

In de prehistorie van de zuivelcoöperatie ging **Riemer Veeman** van Marssum van het ene dorpstoneeltje naar het andere om daar de grote coöperatiepreek te houden. Hij toog van rookhol naar rookhol om veehouders in Friesland van het belang van zuivelcoöperatie te overtuigen. Veeman en zijn medestanders hebben succes gehad. Van de particuliere industrie heeft alleen *Nestlé* zich kunnen handhaven, zij het dat dezer dagen de laatste kaasfabriek (**Osingahuisen**) van het Zwitserse concern in Friesland voor het laatst kaas aflevert.

Het grote argument van Veeman was: „De boer moet sels de leij ha”. Bij wijze van grapje hebben we hem wel eens in de mond gelegd: „De boer moet sels de leije oan ha”. Onder de leden van de coöperaties hoorden we ook wel eens de opmerking, dat ze het gevoel hadden net als vroeger bij vader op de bok te zitten, toen ze het los eind van de leidsels stevig mochten vasthouden. Het bestuur van de coöperatie gaat buiten hen om. Ze kunnen er steeds minder vat op krijgen, omdat het beleid bepaald wordt door enkele principes betreffende schaalvergroting, die onomstotelijk vast lijken te staan.

ALS DE LEDENVERGADERING van de CCF volgende week het noordelijk zuivelblok aan het rollen brengt, komt er een nieuwe historische ontwikkeling op gang, honderd jaar nadat in Friesland de fabrieksmatige zuivelbereiding in Veenwouden begon. Er zal een drukke tijd voor de directies aanbreken voor reorganisaties en veel ander improductief werk. Niet alle aandacht zal bij het kaas maken en het kaas verkopen zijn. Er zal ook veel geïnvesteerd moeten worden.

Tijd om zich met de kleinigheden bezig te houden zal er minder zijn. Maar wie bewust aan de toekomst bouwt, moet zich niet laten afleiden door kleinigheden. Nederland heeft vorig jaar zijn positie als grootste producent van gecondenseerde melk aan Duitsland moeten laten. Denemarken vindt van alles uit om kaasmarkten te veroveren. Het laatste succes-nummer is een pittige blauwe schimmelkaas, die zich laat smeren en snijden.

Deze schimmelkaas is een vinding van het particuliere zuivelbedrijf Tholstrup. Het was de leiding van het bedrijf opgevallen, dat er behoefte kwam aan een minder pittige kaas dan de *Danablu* en men vulde het gat in de markt met *Blu Castello*, waarvan het bedrijf vorig jaar bijna Duizend ton exporteerde naar Duitsland. In korte tijd heeft deze kaas met de imitaties erbij drie procent

van de Deense kaasexport te pakken. De kaas wordt in pakjes van 150 gram verkocht voor prijzen van 3,20 mark tot 4,50 mark per pakje.

Bij het *Produktschap voor Zuivel* is het eerste deel van „wereldhandel in zuivelprodukten” verschenen, dat in vele duizenden cijfers aangeeft, dat de Nederlandse zuivel op een kritiek punt is aangekomen. Er zijn kapers op de kust.

De Friese kaasfabrieken hebben hun produktie vorig jaar moeten terugdraaien; dat was de tweede keer in tien jaar. De eerste keer was in 1975 en vorig jaar werd de opgaande lijn weer gebroken. De produktie kwam bijna 5000 ton lager uit dan in 1977, terwijl die in Groningen door de Domo-fabrieken in Bedum en Marum 5500 ton omhoog ging. Friesland maakte ruim 114.000 ton kaas, (28 procent van de Nederlandse produktie) Groningen 27.500 en Drenthe 50.000 ton. Van de Groningse en Drentse produktie komt mettertijd zo'n 40.000 ton naar de *Frico*. Dat is kaas die nu nog naar de *NCK* gaat. Van die hoeveelheid zal de *NCK* eerst nog 25.000 ton houden, waarna jaarlijks een geleidelijke afbouw plaats vindt, als de *Domo* naar de *Frico* komt.

TOEN DEZE zomer de manoeuvres begonnen om de *Domo* lid te maken van de *CCF*, waren wel de potten bekend van de Friese zuivelfabrieken, waarbij met name de hoge nabetaling van Workum was opgevallen. Voor het eerst immers kwam de melkprijs bij een zuivelfabriek in Nederland boven de 65 cent. Het vergelijken van de melkprijzen van de verschillende fabrieken valt niet mee, wegens de ongelijke gehalten van de melk. De juiste vergelijkingen vielen midden in de moeilijkheden bij de *CCF* met het lidmaatschap van de *Domo*. De nabetalingen zijn uitgedrukt in percentages van de voorschotprijzen.

De nabetaling (pot) van *De Goede Verwachting* in Workum bedroeg 12,85 procent, van de *Novac* 12 procent, van *De Twee Provinciën* te Gerkesklooster 11,91 procent, van de *ZOH* 11,70 procent, van de *Foartúgong* in Bergum 11,11 procent, van *De Takomst* te Wolvega 11,09 procent en van de inmiddels met Bergum gefuseerde coöperatie in Dokkum 10,84 procent.

De *Novac*, die de melk haalt uit de IJsselmeerpolders, uit de Kop van Overijssel en uit een deel van zuidelijk Friesland, levert zijn produkten af via de *Frico*. De goede positie van deze coöperatie is verder toe te schrijven aan de vorming van een sterk eigen vermogen. De betaling van de *Novac* ligt boven die van de vrije coöperaties in Gerkesklooster en Oosterwolde, maar ver boven die van *De Takomst* (Frico).

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-08-25

Geen nadelige gevolgen personeel NCK Meppel Domo-kaas van NCZ naar de *Frico*

(Van een onzer verslaggevers)

Een werkgroep van bestuurs- en directieleden van de Nationale Coöperatieve Kaasverkoopvereniging (NCK) en de *Frico* heeft overeenstemming bereikt over de manier waarop de overgang per 1 januari 1980 van de Domo-kaas van NCK naar *Frico* kan worden geregeld. Deze overeenstemming is vooral van belang voor het op stapel staande noordelijk zuivelblok (toetreding *DomoFrico-Coöperatie Condensfabriek Friesland*), omdat daardoor een dreigende verstoring van de verhouding met de in NCK (dochtermaatschappij van de Nationale Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale NCZ) samenwerkende zuivelgroeperingen is voorkomen.

Een en ander blijkt uit een interne en vertrouwelijke brief van de Domo-directie aan de leden van het algemeen bestuur, de raad van commissarissen, de voorzitters en secretarissen van de A-leden en de ledendienst. De thans gevonden oplossing moet tevens inhouden dat er geen

nadelige gevolgen ontstaan voor de werkgelegenheid in Meppel, waar de NCK is gevestigd.

De werkgroep had als opdracht om op korte termijn aan de besturen van NCK en Frico te rapporteren op welke wijze de gevolgen van een uittreden van Domo uit de NCZ als gevolg van de opkomst zijnde samenwerking tussen Domo en Frico, kunnen worden opgevangen, zonder dat dit de NCZ schade berokkent. Zoals gemeld wordt op 28 augustus de feitelijke beslissing verwacht van de toetreding op 1 januari 1980 van de Domo tot de CCF.

Tot nu toe levert de Domo 45.000 ton kaas aan de NCK. Dit is ongeveer tien procent van de Nederlandse kaasproductie. De inbreng van Domo-kaas bij Frico, die een kaasaanvoer heeft van circa 100.000 ton, betekent een belangrijke versterking voor de Frico. Zowel de Frico als de NCK hebben alle belang bij een probleemloze overgang van de Domo-kaas, omdat beide organisaties momenteel samen tweederde van de Nederlandse kaasmarkt in handen hebben.

Leeuwarder Courant 1979-08-29

Domo met algemene stemmen opgenomen als lid van CCF

**„Met noordelijk zuivelblok niets te maken”
Geen vraagtekens, zegt Beetstra**

LEEUWARDEN - De ledenvergadering van de CCF heeft gister de Domo-groep als lid aanvaard. Het gebeurde zonder hoofdelijke stemming en na een uitvoerige discussie. Voorzitter

Tseard Wietsma noemde het na afloop van de besloten vergadering een belangrijke beslissing, waarbij stijlvol en op niveau gediscussieerd is. De beslissing werd met algemene stemmen genomen, zo zei de heer Wietsma.

Het lidmaatschap gaat met 1 januari in en dat betekent dat de Domo dan zijn deel van de melk kan leveren tegen bruto-zuivelwaarde. Voor de Domo houdt dat in een verbetering van de melkprijs. De brutozuivelwaarde wordt afgeleid van de kaasprijs en bevat een vergoeding voor onderbezetting in de kaasfabriek. Aan het deelgenootschap van de Domo-groep zijn verschillende voorwaarden gesteld o.a. betreffende het stemrecht, dat de Domo-leden zullen uitoefenen.

De voorzitter van de CCF-directie, ir. Arie Kranendonk, deelde mee, dat de Domo-leden afzonderlijk de collectieve aanvraag voor het lidmaatschap door de Domo hebben bevestigd. Het aantal stemmen, dat ze zullen uitbrengen, komt overeen met het aantal, dat de Domo uit zou mogen brengen, als die lid was geworden. De 40 verenigingen zouden 613 stemmen hebben, maar volgens de afspraak komt het op 338. De huidige CCF-leden hebben er ongeveer 900.

Leeuwarder courant 28-08-1979

**Leden CCF nemen
Domo-groep aan
als CCF-lid**

LEEUWARDEN - De algemene vergadering van de Coöperatieve Condensfabriek Friesland heeft vanmorgen de Domo-groep als lid van de CCF aanvaard. Toen voorzitter Tseard Wietsma na afloop van de discussies de aanwezigen vroeg of er behoefte was aan stemming over het voorstel van het bestuur de Domo-groep als lid te aanvaarden, bleek zulks niet het geval. Tijdens de bijeenkomst zijn wel de bezwaren tegen het lidmaatschap uitgemeten. De vraag of de Domo hierna het lidmaatschap van de Frico zal aanvragen, beschouwde de voorzitter als „buiten de orde”.

De Domo levert bij de CCF de deelnemingen in, waarin de CCF en de Domo nu apart participeren. Dit gebeurt tegen boekwaarde. Het betreft de deelnemingen in de fabrieken te Bangkok en Djakarta (twee), de veevoederfabriek Sloten en de condensfabriek *De Ommelanden* te Groningen. Bij de eerste vier fabrieken maakt dit voor de Domo weinig uit, omdat de deelneming daarin reeds gebaseerd was op de verhouding in melkaanvoer bij CCF-deelgenoten en bij de Domo. De Domo blijft dus in dezelfde mate profiteren.

Dat is niet het geval bij *De Ommelanden*, waar de belangen van CCF en Domo even groot zijn en waar de Domo voortaan slechts voor een 30 procent in het resultaat deelt. De 40 leden van de Domo storten bij de CCF een deelgenotenkapitaal, dat minstens gelijk is aan de boekwaarde van de ingeleverde deelnemingen. Dit kapitaal wordt dan rentedragend. De boekwaarde zal worden vastgesteld „op basis van de bestendige gedragslijn”, die daarbij door de CCF wordt gehanteerd. Het aandeel van de CCF in de veevoederfabriek Sloten stijgt tot 38 procent.

Als de Domo melk aan de CCF gaat leveren zullen de huidige leden hun levering moeten beperken, hetgeen in de winterperiode geen bezwaar is. De melk- en weiverwerkingscapaciteit van de CCF kan niet op korte termijn worden uitgebreid, waardoor er in Friesland een melkverwerkingsprobleem kan ontstaan. De regeling, die het CCF-bestuur daarvoor voorgesteld heeft, is door de leden aanvaard. Ieder CCF-lid dat met het probleem komt te zitten, kan van deze regeling die met de Domo getroffen is, in principe gebruik maken. De melk kan dan theoretisch door de Domo verwerkt worden; in de praktijk zal de Domo eigen melk verwerken, dan hoeft er niet mee gesleept te worden.

In de regeling is een prijs vastgesteld voor deze melk. Deze prijs ligt op nettopoederbasis, zoals die ook reeds wordt gehanteerd tussen Frico en Domo. Deze prijs ligt nogal wat hoger dan die voor de topmelkregeling. Voor de aangeleverde melk van de Domo gaat de CCF de bruto-zuivelwaarde betalen en het negatieve verschil, dat dit oplevert voor de CCF, wordt gecompenseerd door de hogere baten, die er uit *De Ommelanden* naar de CCF zullen vloeien. De positie van de melkveehouders van *De Ommelanden* wordt door de regeling niet aangetast. Deze houden hun aandeel van vijf procent in *De Ommelanden* en er komt geen wijziging in het melkcontract, dat de boeren met *De Ommelanden* hebben.

Met de Domo is ook een afspraak gemaakt over de weiverwerking. Zolang de CCF niet over voldoende verwerkingscapaciteit beschikt, blijft de Domo de wei verwerken, waarna het eindprodukt, voorzover het het CCF-aandeel betreft, naar de CCF gaat. Het gaat daarbij om 16.000 ton weipoeder. De Domo zal die weipoeder tegen kostprijs voor de CCF maken. De Domo houdt zijn eigen productie en merken voor gesuikerde gecondenseerde melk. Als er een uitbreiding van die productie moet komen, dan heeft de CCF een prioriteit.

De CCF heeft op een persconferentie een aantal argumenten voor de samenwerking tussen CCF en Domo naar voren gebracht. Bij de afzet zal een en ander gunstige gevolgen hebben zowel bij koffiemelk, gesuikerde condens, melksuiker en andere weiprodukten als bij melkpoeder in kleinverpakking. Bij *De Ommelanden* kan een productieplanning voor ongesuikerde condens gevoerd worden, waarvan de voordelen nu direct aan de CCF ten goede komen.

De Ommelanden is erg belangrijk voor de ongesuikerde melk, zei ir. Kranendonk, en de nieuwe verhouding is daar ook van belang voor het investeringsplan. „Wij hebben daar zonder meer de mogelijkheid om de productie te verhogen.” *De Ommelanden* is ook voor de melkaanvoer gunstig gelegen.

Groter draagvlak

Het draagvlak van de CCF stijgt van 1.9 miljard kg melk naar ruim 2,7 miljard kg, hetgeen een vermindering van de wettelijke aansprakelijkheid van de leden met zich brengt, terwijl gemakkelijker geld voor uitbreidingen kan worden aangetrokken. Met enige nadruk is er nog op gewezen, dat de Domo niet gratis lid wordt van de CCF, maar zijn deelnemingen inbrengt.

Geen vraagtekens

De vragen, die er in de ledenvergadering gesteld werden, zijn naar het genoegen van de vragenstellers beantwoord, zei voorzitter Wietsma. Niemand verlangde stemming. „en op mijn vraag of men met mij tot de conclusie kwam, dat het voorstel met algemene stemmen was aangenomen, is met applaus geantwoord”.

Op een vraag ter persconferentie of alle vragen naar genoegen waren beantwoord, antwoordde de heer Marcus Beetstra, secretaris van het bestuur van de CCF: „Het zou kunnen zijn, dat er misschien een vraagteken is of dat er nog een onbeantwoorde vraag is gebleven”. De heer Beetstra, directeur van *De Goede Verwachting* te Workum, geloofde, dat dat niet het geval is geweest.

De belangrijkste vraag was volgens hem geweest of het niet wenselijker ware om de Domo rechtstreeks lid te maken van de CCF inplaats van de veertig Domo-leden. De mening overheerste binnen bestuur, directie en deelgenoten, dat de mogelijkheid van een rechtstreeks lidmaatschap onderzocht dient te worden. Er is geen vraagteken blijven hangen, meende de heer Beetstra.

Zuivelblok

Met zaken als het „noordelijk zuivelblok” heeft de CCF niets te maken, zei de heer Wietsma. Dat gaat buiten de CCF om. De CCF staat uitdrukkelijk buiten de plannen van anderen. De heer Wietsma zei ook, dat hij zelf geen belangrijke rol gespeeld heeft in het gesprek tussen Domo en Frico. Ik heb aan geen enkel gesprek deelgenomen. Overigens meende de heer Wietsma, dat er sprake was van een noordelijke samenwerking en niet van een noordelijk Zuivelblok.

Er is ook geen sprake van het doordrukken van een Frico-mening bij de CCF., zei ir. Kranendonk. De aanvraag voor het lidmaatschap van de Domo is hier op zijn merites bekeken en als zodanig met een zeer positief advies naar de algemene vergadering toegestuurd. De aanvraag valt slechts toevallig samen met de bouwplannen voor Greuns/Hemrik. Leden, die de gang van zaken kritisch gevolgd hebben, hebben onomwonden gezegd, dat men deze ontwikkeling voor de CCF als een zeer goede zaak beschouwt.

Bij bestuur en directie heeft het belang van de boeren centraal gestaan, zei ir. Kranendonk. Hij verwachtte van de samenwerking op korte en lange termijn gunstige effecten ten voordele van de boer. De melkverwerkende bedrijven kunnen nu tot kostenverlaging komen. Zonder de samenwerking zou de CCF een aantal nadelige effecten hebben moeten ondergaan, hetgeen op de lange termijn tot een verzwakking van de CCF zou hebben geleid.

Voor de CCF wordt ook het probleem van de dure wintermelk opgelost. Vorig jaar werd nog 72 miljoen kg melk van anderen dan CCF-leden aangetrokken. Deze leverden zelf 402 miljoen kg melk aan de CCF. Het contract met de Coberco voor de melklevering loopt nog twee jaar.

(De vorige ledenvergadering van de CCF. waar het lidmaatschap van de Domo op de agenda stond, moest worden opgeschort omdat de agenda niet in overeenstemming bleek te zijn met het bestuursvoorstel. Verwacht werd, dat formele bezwaren tegen het nieuwe voorstel opnieuw tot uitstel zouden kunnen leiden. Een volgende stap bij de vorming van het noordelijk zuivelblok is de aanvraag door de Domo van het lidmaatschap van de Frico.)

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-08-29

Domo-groep naar Friesche Vlag (CCF)

(Van een onzer verslaggevers)

De zuivelfabriek *De Ommelanden* in Groningen wordt vrijwel geheel eigendom van de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland* (Friesche Vlag). Dit is een van de gevolgen van het feit, dat de Domo-groep 1 januari volgend jaar toetreedt tot de CCF. Dit Friese bedrijf en de Domo exploiteren thans gezamenlijk de Groninger fabriek. Hetzelfde geldt trouwens voor fabrieken in Indonesië en Thailand, waarvan Domo haar belangen ook aan CCF overdoet.

Tot de toelating van de Domo-groep (40 coöperatieve melkveehoudersverenigingen in Groningen en Drenthe) hebben de CCF-deelgenoten gisteren met algemene stemmen besloten. De Domo-groep had de toetreding tot de CCF aangevraagd. Waarom is totnutoe nooit helemaal duidelijk geworden, en dat werd ook gisteren niet onthuld. Wel werd er voortdurend op gewezen dat de CCF grote voordelen ziet in de samenwerking.

Al eerder was aangekondigd, dat er ook een samenwerking op komst is tussen Domo en Frico. Zodra ook die samenwerking haar beslag krijgt, zijn de drie¹⁸⁾ grote zuivelcoöperaties in het Noorden in één blok verenigd.

De CCF hecht vooral veel belang aan het „overnemen” van de melkfabriek in Groningen. Nu, populair gezegd, de „winst” van dat bedrijf niet meer met de Domo hoeft te worden gedeeld, is het veel aantrekkelijker investeringen te doen, aldus een CCF-woordvoerder.

Juridisch is de Domo niet als geheel tot de CCF toegetreden, maar zijn alle 40 aangesloten coöperatieve melkveehoudersverenigingen afzonderlijk lid. Een van de voorwaarden is echter, dat ze niet meer stemmen krijgen dan de Domo als geheel gekregen zou hebben. Als gemeld is het toetreden van de Domo als geheel een maand geleden op juridische gronden niet doorgegaan.

Een andere voorwaarde is dat Domo haar belangen in gemeenschappelijke deelneming (waaronder dus de *Ommelanden*) overdoet aan CCF. Naar schatting is de overdrachtwaarde van deze deelnemingen 8 à 8,5 miljoen gulden (afhankelijk van koersfluctuaties).

¹⁸⁾ Zou pas in 1990 gerealiseerd worden! ZHN.

Veertig nieuwe deelgenoten

Noordelijk zuivelblok toch van de grond

LEEUWARDEN (ANP) - Een groot noordelijk zuivelblok waarvan de vorming is opgehouden door formeel-juridische bezwaren van een der betrokken coöperaties, komt er nu toch. Veertig coöperatieve melkveehoudersverenigingen in Groningen en Drenthe, aangesloten bij de grote coöperatie *Domo-Bedum*, worden per 1 januari a.s. ook deelgenoot van de coöperatieve condensfabriek Friesland CCF in Leeuwarden. De algemene vergadering van de CCF heeft dinsdag tot deze toelating besloten.

Aanvankelijk was het de bedoeling de Domo-groep als geheel tot de CCF te laten toetreden. Een van de huidige aangeslotenen van CCF, de coöperatie „De Zuidoosthoek” in Oosterwolde, maakte daar echter formeel-juridische bezwaren tegen alleen verenigingen van melkveehouders kunnen CCF-lid worden. De CCF-vergadering van 31 juli, waarop toelating van de hele Domogroep aan de orde zou komen, verviel en nu heeft de CCF er dan veertig nieuwe deelgenoten bij in plaats van één

Aan de toetreding van de veertig Domo-coöperaties werd een aantal voorwaarden verbonden. Een van de belangrijkste, aldus een door CCF uitgegeven bericht, betrof de toezegging van *Domo-Bedum* inzake uitoefening van het stemrecht door alle veertig.

Per 31 december gaat *Domo-Bedum* haar aandeel in de gezamenlijke Domo-CCF-deelnemingen aan de CCF overdragen. Geschat dat de overdrachtswaarde van deze inbreng 8 a 8,5 miljoen gulden zal bedragen. Door deze overneming, aldus de mededeling van CCF, ‘*De Ommelanden*’ in Groningen en in drie zuivelondernemingen in Indonesië en Thailand. Het CCF-belang in de vee -voederfabriek ‘Sloten’ zal stijgen tot 38 procent.

Bestuurder Wil Winter van de voedingsbond FNV toonde zich ingenomen met de totstandkoming van een groot zuivelblok in het noorden van het land. Er bestaat nu een garantie voor de leden-veehouders van Domo, Maar het gaat ook om het personeel. De bond wil dan ook zo snel mogelijk een gesprek op gang brengen over de eventuele gevolgen voor de werknemers na de reorganisatie en denkt daarbij aan het afsluiten van een arbeidsovereenkomst, aldus Winter.

Het samengaan van de CCF en de veehoudersverenigingen brengt 2.7 miljard kilo melk per jaar bijeen. CCF noemt de ‘draagvlakverbreding’ van 1,9 tot 2,7 miljard kilo melk vooral van belang voor het aantrekken van financieringsmiddelen voor toekomstige uitbreidingen. De CCF heeft ruim 3.000 mensen in dienst, van wie 2.300 in Nederland, en haalde in 1978 een omzet van een miljard gulden. Domo-Bedum heeft 1.400 personeelsleden en maakte in 1978 een geconsolideerde omzet van 836 miljoen gulden.

Samen goed voor verwerking 3 miljard kg melk

DOMO-Frico-CCF: zuivelreus met ingewikkelde organisatie

(Van onze verslaggever Piet Swanenburg)

Van grondstof tot eindproduct; Voor ongeveer 12.000 melkveehouders in Groningen, Friesland en Drenthe — en zij niet alleen — wordt de overzichtelijkheid van deze weg door de samenwerking per 1 januari 1980 van DOMO, Frigo en CCF beslist niet beter.

De enige wetenschap is dat de door hen aangevoerde grondstof (melk) wordt gebruikt voor het maken van een veelheid aan soorten zuivelprodukten. Waar, wanneer en hoe dit gebeurt zal in verreweg de meeste gevallen een open vraag blijven.

Het lijkt een onvermijdelijk gevolg van de totstandkoming van de „Noordelijke Zuivelreus” die zich kenmerkt door een ingewikkelde organisatie-structuur waarbij vele raderen in elkaar grijpen.

Nu is het trouwens de meeste boeren een zorg hoe er met de produktie van Froukje 16 of Bertha 29 in „de fabriek” wordt omgesprongen, belangrijker vinden zij de portie melkgeld die daarvoor wordt betaald. Niettemin vinden vele veehouders — vooral de ouderen die de tijd van kleinschaligheid hebben meegemaakt — het jammer dat ze vrijwel geen zicht meer hebben op de gang van de melkstroom.

„Het is echter een goede zaak dat het Noorden een vuist kan maken tegen zuivelblokken in andere delen van Nederland zoals daar zijn de Coöperatieve Zuid-Nederlandse Organisatie van Zuivelverenigingen (denk aan Campina-Eindhoven) "de Coöperatieve Melkcentrale (CMC) en de Coberco” menen de 12.000 boeren die banden hebben met DOMO, Frigo of CCF.

Vandaar hun goedkeuring — na enig tegensputteren van enkele Friese CCF-leden — aan de verregaande samenwerkingsvorm waartoe DOMO, Frigo en CCF dezer dagen hebben besloten.

Deze drie, toch al flink uit de kluiten gewassen ondernemingen, zijn samen goed voor een melkaanvoer van een kleine 3 miljard kg.

Vergelijking

Ter vergelijking: **De Coberco** (Gelderland/Overijssel) ontvangt 3 miljard kg melk, „Zuid-Nederland” **Campina**, 1,9 miljard kg en de **CMC** bijna 1 miljard kg.

CCF en Frigo kenden overigens al een samenwerking (de deelgenoten van Frigo hebben de meerderheid in de ledenvergadering van CCF) en evenals DOMO „wortelen” deze bedrijven in vele andere binnen- en buitenlandse ondernemingen of anders gezegd: nemen hierin deel.

De Coöperatieve Condensfabriek Friesland (CCF) heeft er een waslijst vol van: Handelsonderneming Van Muyden en Peek B.V. Rotterdam (100%); Coöperatieve Melkproduktenfabriek „De Ommelanden” Groningen (45%); VOF „De Greuns”, Amsterdam (50%), Lerco

Friesland NV, Brussel (100%); Etablissement Robert Crousse et fils, Marchinelle (100%); Milchwerke Wöhrmann, Appeldorn (50%); Milchkonserven Verkaufsgesellschaft Appeldorn), SRV Participatie Maatschappij Amsterdam (50%); Zuivel Handelmaatschappij Irnsum (30,7%); Diafarm Brussel (100%); SA Pierson-Friesland, Parijs (.50%); CCF Beteiligungs-gesellschaft für Milchverwertungsunternehmen, Appeldorn (100%); Friso Import Hannover (100%); Concentra Amsterdam (49%); Veevoederfabriek Sloten (25,19%); Maastrichtse Bis-cuitfabriek, Berlikum (100%); Food Producers Europe in Leeuwarden (50%); West Africa Milk Company Nigeria, Lagos (55%); Phranakorn Milk Industry Company Bangkok (66,66%); PT Friesche Vlag Indonesia (40%); PT Foremost Indonesia (40%); Friesland Singapore (100%); Friesland Investments Co Hongkong (100%); The Friesland Trading Com-pany Hongkong (100%); Investment and Trading Company „Richmond" Willemstad (100%); Dutch Baby Milk Industries Malaya (50,23%); Magnolia Dairies Singapore (29%).

Frico/Domo

Frico (meerderheids)-deelnemingen zijn: De Elf Steden B.V. Leeuwarden; Kusters Kaas In-dustrie en Handel Mij Oosthuizen; Exportmaatschappij Grondsma Alkmaar; Kaashandel Am-stelveen; Kaptein Amstelveen; W.M. de Hoop Diemen; Karperton Kaasfabriek Alkmaar; Gebr. De Vreugt's Exporthandel Gouda (alle 100% deelneming); Frico France S.A. Mouvaux Frankrijk (50%); Frico Zuivelprodukten N.V. Wemmei, België (99,7%) en G. Ferguson LTD. Leith, Gr. Brittannië (100%).

Deelnemingen van DOMO zijn Coöp

Melkproduktenfabriek ~De Ommelanden" Groningen (47,5%), Centale Veevoederfabriek „Sloten,, (13,2%); Phranakorn Milk Industry Bangkok (Thailand 33,33%); Friesche Vlag In-donesia (20%); PT Foremost Indonesia (20%); Houdstermaatschappij Groenhoven B.V. Den Haag en AVIKO, Hoog- Keppel (30%). DOMO behartigt de reorganisatie van Iffsunie 8.V., een bedrijf waarin DOMO, CMC-Noord-Holland en Coberco samenwerkten maar waaruit beide laatste ondernemingen zijn gestapt vanwege teleurstellende resultaten.

De bovenstaande opsomming van de belangen die elk van drie partners van het noordelijke zuivelblok hebben in andere bedrijven geeft de breed vertakte internationale activiteiten van deze drie zuivelbedrijven aan. Er blijkt ook uit dat er gemeenschappelijke belangen zijn, die nu dus kunnen worden gebundeld.

„Vrije" bedrijven

DOMO heeft eigen bedrijven in Beilen, Groningen, Bedum, Marum, Roden, Ruinerwold, Koekange, Kolderveen en Emmen; de Fricobedrijven staan in Leeuwarden, Warga en Wolve-ga en de CCF in Leeuwarden. Frico en CCF kennen voorts het instituut van deelgenoten of-wel zuivelfabrieken in alle delen van de provincie.

„Vrije coöperaties" zijn de *Goede Verwachting* in Workum, *De Twee Provinciën* in Gerkes-klooster en de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde (die eveneens melk leveren aan de CCF). In Drenthe zijn nog twee coöperatieve zuivelinrichtingen die geen banden hebben met het DOM-O-concern: het zijn de coöperatieve melkverwerkingsvereniging „DOC" in Hoogeveen en de Asser Coöperatieve Melkinrichting en Melkproduktenfabriek „ACMESA" in Assen.

Personeel

Gedurende de voorbereidingen die uiteindelijk tot een samenwerkingsverband van DOMO, Frico en CCF hebben geleid is door de besturen en directies telkens gesteld dat een en ander geen nadelige gevolgen mag hebben voor wat betreft het personeelsbestand. Zowel bij Frico,

CCF als DOMO is de laatste jaren sprake van een lichte achteruitgang van het aantal werknemers in de verschillende bedrijven.

Bij Frico werkten aan het eind van het verslagjaar 1978: 1037 mensen (in 1977: 1058), bij CCF 2195 (in 1977 2242) en bij DOMO 1427 (cijfers 1977 niet bekend).

Ondanks de veelheid aan cijfers, niet te voorkomen bij een overzicht/doorsnede van bedrijven, toch nog meer cijfers tot slot. De omzetten van DOMO, Frico en CCF waren in de boekjaar 1978 achtereenvolgens: f 831 miljoen, f 892 miljoen en f 982 miljoen.

Leeuwarder Courant 1979-09-01

ook MAP Noord-Nederland

In zuivelblok blijft ieder nog eigen baas

(De Veemarkt)

DE DOMO WORDT straks lid van de CCF. Dat verandert niets aan de zelfstandigheid van de Drents-Groninger coöperatie. De CCF krijgt alleen het recht - niet de plicht – dertig procent van de melk van de *Domo* op te vragen voor verwerking in de fabrieken te Leeuwarden en Groningen. De prijs, die de CCF voor deze melk zal betalen, ligt boven de marktprijs van de melk.

De *Domo* behoudt zijn volledige zelfstandigheid, omdat de CCF geen eisen stelt aan de fabrieken, die lid of deelgenoot zijn. Dat betekent dus, dat de *Domo* zijn productie van gesuikerde gecondenseerde melk in Bedum kan voortzetten. De *Domo* mag alles doen, wat ze als zelfstandige onderneming kan doen. Hetzelfde geldt overigens voor de Friese coöperaties, die lid zijn van de CCF. Dat ze niet van alles zelf aanpakken komt, omdat ze daarvoor de CCF hebben en een deel van hen de *Frico*.

De CCF is indertijd gesticht als „vechtfabriek”, die de Friese zuivelcoöperatie moest beschermen in haar hoofdtaak, het maken van kaas en boter in een kleine honderd fabriekjes. De vechtfabriek ging van lieverlede in alles wat ze deed op de kwaliteitstoer en dat heeft de CCF zijn vooraanstaande plaats in de Nederlandse zuivel gegeven. Het bedrijf is nu ook niet langer gebonden aan Leeuwarden, nu het 90 procent van de aandelen in *De Ommelanden* verwerft.

De CCF voerde reeds de directie over *De Ommelanden*, hetgeen inhoudt, dat het Groninger bedrijf functioneerde als onderdeel van de CCF, zij het dat de resultaten voor de helft wegvloeiden naar de *Domo*. Een tijdlang moest *De Ommelanden* opboksen tegen de Friese coöperatie te Gerkesklooster, die in deze streek veruit de hoogste melkprijs betaalt. Toen er grensregelingen tussen Gerkesklooster, *Domo* (Ezinge) en *De Ommelanden* tot stand kwamen, viel de melkprijsconcurrentie weg en betaalde *De Ommelanden* de Domo-melkprijs aan zijn veehouders.

Boeren, die bij de grensregeling uit het gebied van Gerkesklooster terecht kwamen in dat van *De Ommelanden* en *Domo*, behielden overigens hun hogere melkprijs.

Het is natuurlijk niet waarschijnlijk, dat de *Domo* zich in de toekomst gaat toeleggen op producties, die de CCF ook al doet. De *Domo* is echter niet te vergelijken met de veel eenvoudiger georganiseerde Friese zuivelcoöperaties. De Friese zuivelfabrieken maken kaas en poeder en enkele ook nog boter. De *Domo* lijkt in zijn optreden meer op de CCF. Het onderscheid

met de CCF zit vooral in de kaasmakerij van de *Domo* en in de consumptiemelk.

De Friese zuivelcoöperaties hebben hun belangen in de consumptiemelk ondergebracht bij de *Frico* in *Warga*. Wanneer de *Domo* ook nog deelgenoot van de *Frico* wordt, zullen de consumptiemelkbelangen van de beide ondernemingen snel gecoördineerd worden. Het gladstrijken van plooiën is reeds aan de gang. Het noordelijk zuivelblok zal in die consumptiemelk naar buiten toe waarschijnlijk het meest direct de consument aanspreken.

De centrale melkinrichting van de *Frico* in *Warga* is een afzonderlijke afdeling van de *Frico*, die zelfstandig opereert en die een zekere faam heeft verworven door de melkfles als voor-naamste verpakking van verse drinkmelk te handhaven. Melkhandelaren en klanten zijn daar in het Noorden de *Frico* dankbaar voor. De omzet van de *Frico* in de consumptiemelk bedraagt zo'n 60 miljoen kg melk, terwijl de *Domo* in zijn bedrijven te Groningen en Emmen een omzet heeft van 85,3 miljoen kg.

De bedrijven in Warga en Groningen maken zich sterk in flessenmelk, terwijl Emmen lang houdbare producten in kartonverpakking maakt. Melk in kartons wordt vooral in het winkelskanaal gedrukt en men ondervindt daar de concurrentie van Belgische melk ook uit fabrieken, die een paar jaar geleden op die andere fles dreigden te gaan en die toen met enorme subsidies in bedrijf zijn gehouden.

OP EEN PERSCONFERENTIE van de CCF is de vorming van het noordelijk zuivelblok niet ter sprake gekomen. Voorzitter Tseard Wietsma deed net alsof hij er net zoveel van af wist als de Friese boer, die verzuimd heeft er op de fabrieksvergadering naar te vragen. Zelfs het begrip „noordelijk zuivelblok” was hij in zijn kringen nog niet tegengekomen. Dan zou het dus een uitvinding van de krant zijn geweest. Dat is het niet, het is een idee van mr. Gerrit Hepkema, de directeur van de *Frico*.

De heer Wietsma lichtte nog toe, dat hij zich geheel buiten de besprekingen tussen *Frico* en *Domo* heeft gehouden, zodat de zuiverheid van zijn functie bij de CCF geheel boven twijfel mag zijn. Bij de operatie *CCF-Domo* zijn slechts CCF-belangen aan de orde geweest. In de stellingname van Wietsma ligt dan wel opgesloten, dat het veehouderijbelang bij de vorming van het noordelijke zuivelblok hoogstens op de achtergrond meespeelde.

Nu hoeft men in het geval van Wietsma niet aan te nemen, dat de veehoudersbelangen niet zouden meespelen, maar de leiding van de CCF leek zelf niet overtuigd te zijn dat dat belang duidelijk gemaakt kon worden, want het lidmaatschap van de *Domo* moest er met kunstgrepen doorgehaald worden.

De directeur van de *Zuid-Oost-Hoek*, (*ZOH*) de heer Douwe Hoitinga, heeft indertijd bij de openbaarmaking van de plannen voor het noordelijke zuivelblok (*Domo* bij *CCF*), zijn sympathie al voor die idee geuit en ook in het bestuur van de *CCF* zijn alle beslissingen steeds met algemene stemmen genomen. Toch durfde een deel van het bestuur het niet aan te laten komen op een statutenwijziging om de *Domo* langs de koninklijke weg het lidmaatschap te verlenen. Nu zijn er 40 *Domo*-leden aangesloten bij de *CCF*, waarvoor uit alle hoeken en gaten handtekeningen opgeduikeld moesten worden. Dat heeft men weer zo stil mogelijk gehouden, zoals de lezers van deze rubriek begrepen zullen hebben, maar in overeenstemming met de formeeljuridische weg was het niet.

Inmiddels is een aantal leden van de *CCF* het odium opgelegd, dat ze het belang van de *CCF* niet op het oog zouden hebben. De deelgenoten van de *Frico* zouden dat belang wel herken-

nen en die van de vrije coöperaties in Oosterwolde, Workum en Gerkesklooster zouden er niet naar handelen. Het bewijs voor die gedachte is niet geleverd in de ledenvergadering van de CCF, waar de *Domo* met algemene stemmen als lid is aanvaard.

HAALT DE CCF nu De Friese Vlag naar beneden en gaat de Nederlandse omhoog? Het leek er op tijdens de persconferentie, want de bloc-notes voor verslaggevers die de hunne vergeten hadden waren er voorzien van de Nederlandse rood-wit-blauwe vlag en droegen de naam „nationale driekleur”. Toch een leuk voorbeeld van de soepele opstelling van de leiding van het bedrijf, waarbij kleine gevoeligheden zelfs worden ontzien. De hele presentatie van de CCF zal moeten veranderen. Het is niet langer het bedrijf van 8.000 Friese boeren - was dat trouwens ook al niet meer - maar van een 12.000 boeren in het Noorden des Lands, wat dan in dit geval daar ergens bij Lelystad en Dronten begint.

Niet aangesloten bij de CCF zijn dan in het noorden nog drie coöperaties, namelijk die in Winschoten, Assen en Hoogeveen, met respectievelijk 50 miljoen, 65 miljoen en 120 miljoen kg melk. Verder zit de *Nestlé-groep* er uiteraard niet bij. Dit particuliere concern vormt de enige alternatieve mogelijkheid voor de melkverwerking voor de veehouders, als die tenminste niet tot zelfkazerij overgaan. In Staphorst zit nog een coöperatie als voorpost van de fabriek in Nijkerk, die ook graag aan wat noordelijke melk likt. Helemaal ingeblokt zijn de veehouders nog niet, maar dat is nog slechts een kwestie van tijd.

DE VOLGENDE FASE in de vorming van het noordelijke zuivelblok is de aanvraag van *Domo* van het deelgenootschap in de kaasafzet van de *Frico* en de opzegging van het lidmaatschap van de *Domo* bij de *NCK*. De besprekingen daarover zijn nog niet afgerond. De *Domo* moet tien miljoen gulden uitteegeld betalen en voelt daar niets voor en de *NCK* staat er op, dat dit geld betaald wordt. De *Frico* tracht voorwaarden te scheppen, waardoor de scherpe kantjes van de stellingname worden afgenomen.

Tenslotte komt dan aan de orde de toetreding van de *Domo* tot de *Friese Zuivelbond*, die officieel de naam draagt *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland*. Dat zal ook niet zonder steunen en zuchten gaan, omdat de *Domo* een aantal diensten van de Friese Zuivelbond zelf verricht, nadat de *Drents-Groninger Zuivelbond* indertijd met de *Domo* is gefuseerd. Wat in Friesland allemaal nog in aparte zelfstandige bedrijven zit, is in Drenthe en Groningen alles ondergebracht in de *Domo* zoals men ook aan dit voorbeeld kan zien.

De Friese Zuivelbond verricht diensten voor de fabrieken zoals bedrijfseconomisch onderzoek, gehalte-onderzoek, bouwdirectie, wetenschappelijk onderzoek, kortom het denkwerk. De diensten zijn niet beperkt gebleven tot de aangesloten leden, de Friese coöperaties. De verhouding met de *Domo* is in het verleden niet al te hartelijk geweest o.a. met ruzietjes over rekeningen.

Wie niet een beetje op de hoogte is van de bestaande verhoudingen in de zuivelwereld raakt er gemakkelijk in verward. De vorming van het noordelijk zuivelblok wordt dan door buitenstaanders voorgesteld als een fusie tussen CCF en *Domo*. En dat is het nadrukkelijk niet: het is geen fusie, want de deelnemers aan de blokvorming behouden hun autonomie. Het enige wat er gebeurt is, dat de *Domo* melk kan gaan leveren aan de CCF en straks kaas moet leveren aan de *Frico*. Die melk en die kaas kwamen voorheen ergens anders terecht. Mogelijk, dat Leeuwarden weer wat meer zuivelhoofdstad wordt.

IR. AART DE ZEEUW heeft bij de opening van de nieuwe mengvoederfabriek van Wouda-Koudijs in Sneek een mooie toespraak gehouden. De toespraak blonk uit door evenwichtigheid en beschaafde uitspraak van het Nederlands? Wat is het een genot om een hoge Haagse ambtenaar zijn moedertaal te horen spreken. De directeur-generaal van de landbouw slingerde zich behendig langs de toppen van de landhouwpolitiek, zoals men mag veronderstellen, dat een aap dat in het oerwoud doet, gracieus en wat gevaarlijk.

Wat biedt het Nederlands ook een mogelijkheden om harde waarheden een zachte verpakking te geven en wat heeft De Zeeuw zelf een mogelijkheden. Van elke conclusie, die men uit zijn woorden zou willen trekken, kan hij zeggen, dat hij het zo niet gesteld heeft.

Toch was de toon van zijn toespraak duidelijk. De Nederlandse landbouw en de agrarische industrie leveren een bijdrage aan de economie, die niet alleen van belang is voor de mensen, die in de landbouw bezig zijn, maar die ook een ruim en toenemend overschot op de handelsbalans levert. Wanneer er naar oplossingen gezocht wordt voor problemen in de landbouw, dan kan men niet om dat aspect heen. Toch kijkt men in de landbouw te weinig naar het algemeen belang en in de politiek nog minder, omdat daar alles gericht lijkt te zijn op individuele belangenbehartiging.

Als De Zeeuw zegt, dat de veehouderij geen rijke toekomst te wachten staat, herhaalt hij slechts, wat al in vele toonaarden de laatste decennia gezegd is. Maar daarin liggen dan wel de jaren, waarin de oudere boeren met enige grond miljonair geworden zijn als gevolg van de grondprijsstijging. Die grondprijs ging omhoog, omdat de prijzen van de produkten het de grote boeren veroorloofde hogere prijzen te bieden.

Als de jonge boeren geen rijke toekomst te wachten staat, is dat meer het gevolg van de onmogelijk hoge grondprijzen dan van de prijzen van de produkten. Volgens de liberale afloop der dingen zullen nu de oudere boeren uit de landbouw, geschud worden zonder dat er een opvolger op hun bedrijven komt. Iedereen doet verontwaardigd over deze gang van zaken, die zich alle decennia met veel gedaver voordoet. Telkens zijn er mensen, die menen, dat het draaipunt bereikt is.

Telkens blijkt dat dat niet het geval is. Dan zijn er weer dingen, die een lekke band veroorzaken. Kortgeleden stond er een verhaal over een „nijboer” in de buurt van Noordwolde in de krant, die bezig was op „hoogwaardige zandgrond” rogge te verbouwen. De grond was alleen bemest met prietpraat, wat tot gevolg heeft gehad, dat er slechts - naar de foto te oordelen - een kwart tot een tiende deel van een normale oogst van het land kwam. De man liet zich ook nog midden in zijn mislukking fotograferen.

EEN ANDER OBSTAKEL voor dit soort hobby-boeren is de gang van zaken in de melkveehouderij. Dit voorjaar ving een kabouter-boer van zijn schapen vier lammeren. Er werd twee weken na de geboorte een koopman bijgeroepen, want de boer wilde melken, terwijl die lammeren alle melk opzopen. Hij bood de lammeren te koop aan. De koopman maakte hem duidelijk, dat de scharminkels de kosten van het transport nog niet zouden opbrengen. In wezen gaf die koopman de kabouterboer het advies om de lieve lammetjes eigenhandig te vermoorden en er dan verder maar een soepje van te koken.

Het heeft geen zin om een landbouw te scheppen, waarin de te kleine boeren een bestaan hebben, omdat ze toch afhankelijk zijn van de winsten, die anderen maken. Een extra-bescherming van kleine boeren in de EEG leidt tot een productievermeerdering buiten Nederland en tot inkrimping van het Nederlandse handelsoverschot. Dat is een zaak, die slechts enkelen

lijkt te boeien en daar is Aart de Zeeuw een van.

De schaalvergroting gaat in de Nederlandse landbouw snel door, gelukkig voor het algemeen belang en pijnlijk voor degenen, die er bij onder de wielen raken. De ontwikkelingen gaan bijzonder snel in de pluimveehouderij, waar Nederland nu kennis maakt met het eerste bedrijf met een half miljoen legkippen. Dat heeft weinig meer met scharrelen uit te staan en ook niet veel meer met landbouw.

Leeuwarder Courant 1979-09-22

Frico en NCK regelen Domo-kaas afzet

LEEUWARDEN - De Frico en de NCK hebben in overleg met de Domo overeenstemming bereikt over een regeling tot beheersing van de kaasmarkt als de Domo straks met 45.000 ton kaas uit afzet-coöperatie NCK stapt en toetreedt tot de Frico. De Domo gaat met ingang van 1980 meteen de helft van zijn kaas aan de Frico leveren, terwijl in de volgende vijf jaar een, geleidelijke afbouw van de andere leveranties aan de NCK plaats vindt.

Het is de bedoeling, dat de besturen van Frico en NCK volgende week donderdag de desbetreffende contracten tekenen. Mr. Gerrit Hepkema, directeur van de Frico, was gisteravond ingenomen met het resultaat. Het is plezierig, zei hij, dat het in goede harmonie zo ver is gekomen.

Mr. Hepkema verwachtte voor de NCK ook verder geen problemen, omdat de kaas (12.000 ton) van de oostelijke coöperatie te Wierden en van de *Vecolac* in noordelijk Overijssel straks naar de NCK overgaat. De NCK komt mettertijd op hetzelfde kwantum, meende mr. Hepkema. Het uittree-geld van de Domo aan de NCK is bij de besprekingen niet aan de orde geweest. Zoals bekend bedraagt dit uittreegeld tien miljoen gulden.

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-09-28

Domo, Frico en CCF

FNV wenst garantie voor werk bij zuivelreus

De Voedingsbond FNV wil met de noordelijke zuivelcoöperaties Domo, Frico en CCF „spijkerharde” afspraken maken over de werkgelegenheid. De eerstkomende vijf jaar moet het bestaande aantal arbeidsplaatsen (4700) bij de drie zuivelbedrijven minstens gehandhaafd blijven, aldus de bond.

Domo, Frico en CCF besloten onlangs hun krachten te bundelen. Op zich heeft de Voedingsbond FNV daar niets op tegen, maar de bond constateert in het bondsblad *Bondig* wel dat de werkgevers tot nu toe de werknemersbelangen ernstig hebben verwaarloosd.

Volgens een vakbondswoordvoerder zit het er dik in dat de werkgelegenheid gedeeltelijk op

de tocht komt te staan als er geen waterdichte werkgelegenheidsafspraken worden gemaakt. „Door het in elkaar schuiven van de organisaties is het gevaar levensgroot dat er een aantal banen gaat verdwijnen. Dat willen wij via goede afspraken voorkomen,” aldus de vakbonse woordvoerders

Leeuwarder Courant, 1979-11-03

Volledig in MAP De Veemarkt

Grote operatie op EEG-kaasmarkt loop

(De Veemarkt)

DE OVERGANG van de *Domo-kaas* van de *NCK* naar de *Frico*, begin volgend jaar, is een van de grootste operaties in de geschiedenis van de Nederlandse en Europese kaashandel. De omzet van de *Frico* gaat in de komende jaren met zo'n 50.000 ton kaas omhoog, wekelijks komt er een kleine duizend ton bij. In eerste aanleg krijgt de *Frico* wekelijks 400 ton (van de *Domo*) meer te verwerken, omdat *Frico* en *NCK* tot een geleidelijke overgang hebben besloten. Voor de *Domo* is dat leuk, want deze coöperatie kan het uittreedgeld bij de *NCK* uitsmeeren over een vijf jaar. Begin volgend jaar moet er echter vijf miljoen gulden op tafel komen. [...]

In de landbouwbladen is de problematiek van de frontwisseling van de *Domo* in de landbouwcoöperatie nauwelijks aan de orde gekomen. Men zit er natuurlijk wat mee; het is een soort broedermoord in de coöperatie, die wat de sfeer betreft aardig overeenkomt met de verminderende coöperatieliefde onder de boeren zelf. Het blad Coöperatie van de nationale coöperatieve raad voor land- en tuinbouw geeft in zijn „mi-kroniek” een berichtje dat besluit met de volgende zin: Tevens is door *Frico* en de *NCZ* (*NCK*) een gemeenschappelijke commissie van overleg ingesteld”. [...]

Nieuwsblad vh Noorden, 1979-12-01

DOMO Beilen treedt definitief toe tot CCF

De zuivelfabriek¹⁹⁾ DOMO in Beilen treedt per 1 januari definitief toe tot de CCF. in Leeuwarden. Daardoor komt één van de grootste zuivelcombinaties in ons land tot stand.

Zoals gemeld, had de algemene ledenvergadering van de CCF op 28 augustus de mogelijkheid voor toetreding geopend.

De ledenvergadering van DOMO spreekt zich op 20 december uit over eventuele toetreding tot het zuivelconcern *Frico*. Een en ander houdt in dat de voorgenomen belangenbundeling van de coöperatieve zuivelindustrie in de drie noordelijke provincies nog vóór het eind van dit jaar zijn beslag krijgt.

¹⁹⁾ Beetje storend dat ‘zuivelfabriek’, beter is ‘zuivelorganisatie’. ZHN.

Frico neemt Domo als lid aan

LEEUWARDEN - De deelgenotenvergadering van de Frico heeft vanmorgen zonder commentaar het bestuursvoorstel aangenomen om de Domo als lid aan te nemen. Voorts werd besloten het kaasbedrijf in Wolvega in verband daarmee te vergroten en te vernieuwen. De kaasopslag zal vergroot worden en de verwerkingshal vernieuwd. De kosten van deze investering zijn geraamd op veertien miljoen gulden. Mr. Gerrit Hepkema, directeur, deelde over de exploitatieresultaten mee, dat deze iets minder zullen zijn dan in 1978. De voordelen van de stijgende kaasprijzen komen tot uiting in een sterke stijging van de waarde van de ijzeren voorraad op de balans.

Frico-kaas gaat nieuwe wegen naar binnenlandse markt²⁰

WOLVEGA - Bij de Frico heeft een reorganisatie van de binnenlandse verkoop van kaas zijn beslag gekregen. Kleinschalig werk wordt overgedragen aan de kaasgrossiers en de Fricomuis is bij de presentatie als slachtoffer opgeruimd. De huisvrouw bleek toch niet zo erg ingenomen met die muis.

De Frico heeft een samenwerkingsverband, Kaas Distributie Centrum Nederland, opgebouwd met zeven kaasgrossiers in Nederland die voor levering aan de detailhandel zullen zorgen. Twee van die grossiers (Haringsma en **Kaptein**) zijn dochters van de Frico; de andere vijf zijn en blijven geheel zelfstandige ondernemingen: Bomeka in Eefde, Kaandorp in Limmen, **Bouter** in Raamsdonksveer, Lock in Maasland en Schuffelers in Maastricht.

De Frico presenteerde de nieuwe aanpak gister voor een grote groep kaasinkopers uit Nederland. Een van de verzendhallen in het Wolvegaster bedrijf was daartoe met behulp van het Nederlands Zuivelbureau en met een nieuwe tentoonstellingsstand van de Frico omgetoverd in een groot marktplein met oud-hollandse sfeer.

In zijn toelichting op de samenwerking zei mr. Gerrit F. Hepkerna, directeur van de Frico, dat het doel van zijn coöperatie niet louter het rendement op het geïnvesteerde kapitaal is maar vooral ook de bijdrage tot een zo hoog mogelijke opbrengst van de melk ook op lange termijn. De Frico zal eerder kiezen voor een project dat tot een hogere melkprijs leidt dan voor een project met een hoger rendement van het kapitaal. Dit is het verschil met een particuliere onderneming, wat het gedrag van een coöperatie als onderneming betreft.

In Frico-verband wordt dit jaar met de toetreding van de Domo 125 miljoen kilo kaas gemaakt, terwijl er 30 miljoen kilo botervet verwerkt wordt tot boter, boterolie en ghee.(?) De heer Hepkema noemde een hoeveelheid van twee miljard kg melk het minimum om in de verschillende produktierichtingen tot ontplooiing te kunnen komen. Het volledig gemechaniseerde en gecomputeriseerde bedrijf in Wolvega waar nog veertien miljoen gulden geïnvesteerd zal worden, zal geheel ingericht worden voor de verwerking van Goudse kaas voor distributie naar Nederland, Duitsland en België.

Het bedrijf in Wolvega gaat geheel grootschalig werken en omdat dit botst met de kleinschalige afzet naar de detailhandel, zal de distributie geheel via de grossiers lopen. In Wolvega past de kaasgrossiersfunctie niet. De Frico is ook teruggekomen op de introductie van een eigen merk via eigen grossierderijen. Het bleek een te eenzijdige benadering te zijn.

De omzet van de nieuwe groep grossierderijen stelde mr. Hepkema op 200 miljoen gulden en hij verwachtte dit jaar op 20 miljoen kg kaas te komen. Daarin is ook begrepen de buitenlandse kaas, waarvoor de Frico samenwerkt met Joco in Gent en met het Franse bedrijf Gerdabel. De kaasdistributie Nederland komt onder directie te staan van de heer Van Loosbroek.

De nieuwe opzet van de binnenlandse kaasverkoop van de Frico is opgezet 'door de heer Wil-

²⁰ Eind 1984 kwam het bericht (zie 1984-12-07 in MAP Noord-Nederland) dat deze DC's weer werden opgeheven. Ook Kaptein / de Vreugd in Culemborg

lem A. Klouth, die een verkoop-adviesbureau heeft. Hij heeft de laatste twee jaar voor de Frico gewerkt. De heer Klouth wees in zijn toespraak o.a. op de toenemend kritische houding van de consument en op diens sterk variërend „kaaskoopgedrag”. Naast het bekende Frico-merk gaat het bedrijf een zogenaamd B-merk voeren. De Frico-muis is uit de presentatie verdwenen. Het nieuwe pakhuis van de Frico in Wolvega heeft een opslagcapaciteit van 4000 ton bij een personeelsbestand van 160 man. Voor het bestand heeft het nieuwe beleid geen gevolgen. Het is wel de bedoeling om in Duitsland en België de markt te zijner tijd op dezelfde wijze te benaderen als nu in Nederland het geval is. De nieuwe distributiewijze zal kostenbesparend werken.

Nieuwsblad van het Noorden 1980-01-17

Bij afscheid van DOMO directeur Nijhof geridderd

(Door onze sociaal-economische redacteur)

Ten aanschouwen van zo'n 600 vrienden, kennissen en relaties is de 60-jarige Harm Nijhof gisteren bij zijn afscheid als lid van de centrale DOMO-directie Ridder in de Orde van Oranje Nassau geworden. De Groninger wethouder Bert Barmantloo speldde hem deze onderscheiding op tijdens een receptie in het Martinihal-complex. „Een volslagen verrassing”, aldus de heer Nijhof. „Toen ik Barmantloo zag binnenkomen, dacht ik onmiddellijk aan de FC Groningen, waar ik bestuurslid van ben geweest, maar geen moment aan de mogelijkheid van een koninklijk lintje.”

De heer Nijhof is ruim veertig jaar in dienst geweest van de Domo. Zijn vertrek als directielid betekent overigens geen definitief afscheid van dit concern: hij blijft directeur van de ijsfabriek Davino, die hij onlangs nog geheel reorganiseerde.

Nijhof geboren in het Drentse Eext, kwam indertijd als jonge kerel terecht op de zuivelfabriek in dat dorp. „Ik heette een goede leerling en dat betekende in die tijd, dat je naar de mulo moest, maar dat wilde ik niet. Ik ging werken, als jongste bediende. Later heb ik via cursussen een aantal diploma's gehaald. Na de oorlog hen ik bij Domo in Beilen gaan werken”.

Hij zat bij die groeiende organisatie eerst op de administratie, later op de afdeling verkoop, kwam in 1958 naar Groningen schopte het als „gewone kwajongen”, zoals hij zichzelf noemt, tot lid van de directie.

Van jongsaf aan heeft hij veel gedaan in het verenigingsleven, ook in de sport. „Ik was een redelijk voetballer,” aldus Nijhof. De combinatie bestuurdersportman kwam hem goed van pas bij FC Groningen, waar hij vier jaar bestuurslid van is geweest, het laatste jaar (tot afgelopen september) voorzitter.

Zakelijkheid

Hij noemt zichzelf een man die persoonlijke verhoudingen ondanks de toegenomen zakelijkheid van groot belang vindt. Over de bedrijfsbezetting, verleden week in - zeg maar - zijn — bloedeigen— bedrijf denkt hij dan ook gemengd. „Staken moet je niet zo gauw doen. Je moet er door praten zien uit te komen,” is zijn eerste reactie. Wat hem van die korte actie in het Groninger bedrijf echter goed heeft gedaan, is de solidariteit tussen de produktiewerknemers en de administratie. „Dat was een goed uitgangspunt.”

En over de onlangs overeengekomen samenwerking tussen de Friese gigant CCF (Friesche Vlag) en Domo: „Ik heb daar altijd voor gevochten. Ik ben blij dat ik dat nog tot stand heb zien komen: Friesland en Groningen vormen nu het sterkste zuivelblok van de wereld.”

Leeuwarder Courant 1980-01-31

Gesprek met Friese zuivelbond

Domo stootte meer deelnemingen af

HAREN - Nadat de Domo eerder een aantal deelnemingen aan de CCF in Leeuwarden heeft overgedragen is nu tot een overdracht van een aandelen-pakket in Aviko aan Avikopartner Cebeco besloten. Domo houdt tien procent van de aandelen in Aviko, een aardappelverwerkingsbedrijf. Voorts draagt de Domo de aandelen van twee Groenhoven-holdings over aan de houders van de andere aandelen in Groenhoven, te weten Cebeco, CMC en Avebe. Het bestuur van de Domo kon als gevolg van het aannemen in de algemene vergadering van het voorstel tot overdracht van de aandelen in Aviko het voorstel tot het aangaan van een geldlening van tien miljoen gulden intrekken. Drs. Sam Meihuizen, hoofddirecteur van de Domo, deelde na afloop van de ledenvergadering mee, dat behalve de Domo ook de Cebeco en de Suiker Unie hun aandelen in Groenhoven hebben aangeboden.

Per 1 januari is de Domo toegetreden tot de Frico en de CCF in Leeuwarden. Binnenkort hoopt de Domo met de Friese Zuivelbond te komen tot een voorstel „voor een organisatorische opzet, die representatief genoemd zal kunnen worden voor de totale coöperatieve zuivelindustrie in het noorden van het land”, aldus Domo-voorzitter Pouwel Mulder. De heer Mulder wilde naderhand niet verder ingaan op zijn uitspraak. Hij meende dat deze voor zichzelf sprak.

Drs. Meihuizen zei, dat er geen sprake van is, dat er mensen van de voormalige Drents-Groninger Zuivelbond, die tien jaar geleden in de Domo-staf geïntegreerd zijn, naar de Friese Zuivelbond zouden moeten verhuizen. Er is geen enkele aanleiding om dat te verwachten.

De melkinrichtingen van de Domo en de Frico zijn in een gemeenschappelijke exploitatie onder gebracht. Het is denkbaar, aldus drs. Meihuizen, dat voor melkpoeder een soortgelijke oplossing gevonden wordt. Er zijn ook andere vormen denkbaar.

Voorzitter Mulder heeft in herinnering gebracht, dat de Domo en de Frico-deelgenoten in drie jaar naar een bruto-melkprijs toe willen. Dit hoeft niet te betekenen aldus drs. Meihuizen, dat de Domo en de andere Frico-deelgenoten alle zuivelprodukten in dezelfde verhouding gaan produceren; de aangesloten veehouders zullen echter wel een gelijk belang hebben bij de verschillende produktierichtingen. „Dat houdt versleuteling en pooling van resultaten in”, zei hij.

Er is op het ogenblik een duidelijk herstel van de prijzen van kaas en van melkpoeder. De

Domo verwerkt 80 procent van haar melkaanvoer in deze produkten. De betere prijsvorming deed zich al voor, toen er nog geen oplopende internationale spanningen waren en drs. Meihuizen schreef de prijsontwikkeling niet toe aan de vorming van noodvoorraden. Voorzitter Mulder achtte het nog te voorbarig om te gaan spreken met de veehouders over de mogelijke voorstellen uit Brussel inzake de melk. Drs. Meihuizen maakte zich er voor de Domo niet al te bezorgd over. Hij deed dit vanwege het realiteitsgehalte van de voorstellen en omdat de Domo in het verleden veel melk bij kocht, zodat er voor de Domo enige ruimte ontstaat als het tot een melkaanvoerbeperking zou moeten komen.

Nieuwsblad van het Noorden 1980-01-31

Domo-hoofddirecteur meihuizen: 'Dit jaar nog alle melk in koeltanks'

(Van een onzer verslaggevers)

Domo-hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen rekent erop dat nog dit jaar alle veehouders, die melk leveren aan het bedrijf, een koeltank hebben aangeschaft. Vorig jaar maakte al 94 procent van de boeren gebruik van een koeltank.

Het bereiken van de 100 procent kost volgens drs. Meihuizen nog wat tijd die nodig is „om te inventariseren met welk maatwerk we op zo kort mogelijke termijn en dan in volle harmonie de maximale grens kunnen bereiken.” Met name bij boeren in Noord-Drenthe en het Groninger Westerkwartier bestond er nogal wat aversie tegen invoering van de voor hen kostbare koeltanks.

Drs. Meihuizen noemde berichten over de sluiting van de kaasmakerij in het Domo-bedrijf in Beilen „speculatief”. Hij wees erop dat onlangs nog fors geïnvesteerd is in deze kaasmakerij.²¹ De bouw van een eigen energiecentrale voor het Beiler bedrijf, die dit voorjaar gaat werken, levert de Domo meer voordeel op dan was berekend. Dit komt hoofdzakelijk door de sterk gestegen energieprijzen. Drs. Meihuizen rekent op een extra besparing van tussen de een en twee miljoen gulden. Als gemeld wordt de nieuwe energiecentrale niet alleen gebruikt voor het opwekken van stroom, maar wordt de vrijkomende warmte ook voor andere productie-doeleinden gebruikt.

Nieuwsblad van Noorden 1980-06-26

DOMO wijzigt etiketten op exportprodukten

(Van onze sociaal-economische redacteur)

De coöperatieve melkproduktenbedrijven DOMO hebben besloten de etikettering op exportprodukten, die als babyvoeding gebruikt kunnen worden, te veranderen. Als ook maar de geringste suggestie op het etiket voorkomt die gaat in de richting van zuigelingenvoeding wordt dit (of is dit al) veranderd, zo heeft DOMO-directeur drs. S. W. Meihuizen gisteravond in Haren gezegd tijdens de algemene ledenvergadering van deze coöperatie.

²¹ Twee maanden later, 27 maart 1980, werd de laatste (Cheddar)kaas gemaakt! Bron: boekje 55 jr. poeder.....

DOMO reageert daarmee op de steeds terugkerende kritiek op exporteurs van babyvoeding, die commerciële belangen belangrijker zouden vinden dan de gezondheid van kinderen in ontwikkelingslanden. DOMO maakt overigens geen babyvoeding, maar een aantal produkten dat naar ontwikkelingslanden gaat is er wel geschikt voor (melkpoeder bijvoorbeeld). Met gevolg van de slechte hygiënische omstandigheden, zoals het niet goed uitkoken van de zuigfles en dat soort dingen, gebeuren er met babyvoeding inderdaad wel ongelukken in ontwikkelingslanden, maar dat ligt volgens de heer Meihuizen niet aan het produkt.

Door de wijziging van de etikettering en van de presentatie wil DOMO ook de aanvechtbare suggestie voorkomen als zou kunstmatige babyvoeding een gelijkwaardige vervanging voor moedermelk zijn. Overigens noemde Meihuizen de kritiek „verouderd”. Hij vroeg zich ook af of de fabrikant-exporteur wel een taak heeft in het voorkomen van onoordeelkundig gebruik. Volgens hem is dat primair een taak van de overheden van de landen die de produkten invoeren.

Die overheden zien dat zelf ook zo, zei hij. „Je kunt van een fietsenfabrikant toch ook niet verwachten dat hij een bord op zijn produkt schroeft waarop staat dat het dodelijk kan zijn als je ermee door rood licht rijdt”, aldus Meihuizen.

DOMO-voorzitter P. Mulder uit Dwingeloo kondigde aan dat in de nabije toekomst veranderingen in de organisatiestructuur worden aangebracht.

DOMO is nu een overkoepelende coöperatie waarvan veertig lokale coöperatieve verenigingen uit Groningen en Drenthe lid zijn. Gestreefd wordt naar een opzet, waarbij de individuele boer dichterbij de DOMO-organisatie wordt betrokken. Mogelijk komen daartoe in het najaar al voorstellen op tafel.

Bij DOMO werd vorig jaar 823 miljoen kilo melk aangevoerd, 0,6 procent meer dan in 1978. De groei bleef duidelijk achter bij die van de melkaanvoer over het hele land, waar de stijging 2,3 procent bedroeg. Van de ontvangen melk komt nu 97 procent aan in koeltanks.

Leeuwarder Courant 1980-06-28

Over kaashandel, exporteurs Frico en NCK

(De Veemarkt)

DE ONGUNST DER TIJDEN maakt zich met name voelbaar in die industriële bedrijven, welke arbeidsintensief zijn. De zuivelindustrie ontsnapt nog aan de druk door een kentering op de wereldmarkt voor zuivel. Er zijn enkele sectoren in deze industrie die kwetsbaar arbeidsintensief zijn, zoals de melkproductensector en de kaashandel.

In de zuivel wordt met enige spanning afgewacht, hoe een aantal *kaasexporteurs* zich door de moeilijkheden van de moordende concurrentie zal werken, vooral nu er steeds meer opmerkingen gehoord worden over de fijne verstandhouding, die er tussen *NCK* en *Frico* aan het groeien is. De NCK en de Frico ontvangen van de fabrieken zo'n zeventig procent van de Nederlandse kaasproductie.

Die twee kaasondernemingen hebben macht; het uitoefenen van macht kost geld. Als de kaasprijs dit voorjaar net iets hoger bleef dan de verwachting, dan wordt dat toegeschreven aan

een subtiel spel van NCK's Ko van de pol. die daarmee de Frico in een hoek dreef. De Frico levert de helft van de kaasaanvoer van de Domo door aan de NCK en het spel van de NCK zou tot te lage handelsmarges voor de Frico leiden.

De betrokkenen laten er niet veel over los, maar de zaak wordt wel besproken en bij de Domo signaleerde men zoiets als een hartelijker verhouding tussen de Frico en NCK. Kennelijk verwachten de beide grote coöperaties een verdere afbrokkeling van de particuliere kaas-exporteurs. In de export op Duitsland moeten exporteurs met zulke lage handelsmarges genoegen nemen, dat ze er aan kapot gaan.

De positie van de grote kaasbedrijven (Frico en NCK) blijft moeilijk, doordat een deel van de kaasindustrie zonder omweg langs de groten direct levert aan de kleine kaashandelaren, die voornamelijk in het binnenland werken. Ook Frigo en NCK leveren aan deze groep, die vooral geconcentreerd is in Bodegraven en Woerden. Deze handelaren blaken van activiteit. Ze investeren veel, de een na de ander.

Deze groep kleine handelaren - klein in verhouding tot de miljarden van Frigo en NCK - bloeit in Nederland, doordat ze steeds nieuwe wegen zoeken om kaas kwijt te raken. Er zijn daarbij zoveel methoden en mogelijkheden, dat het typisch een gebied is voor kleine baasjes, die ook op zondagmiddag nog even door het pakhuis lopen om de natte-lucht-installatie te controleren.

De vrije fabrieken, dat zijn de kaasmakende coöperaties die buiten de NCK en de Frigo om kaas aan de handel leveren, hebben zich wat los gemaakt van de kaasexporteurs en richten hun afzet zoveel mogelijk op de binnenlandse handel. De pijn van de lagere restituties, die Brussel op de zuivelexport geeft, komt zo ook iets later bij de vrije fabrieken, die gewiekst tussen de groten door blijven scharrelen, maar wel in het nette natuurlijke.

Van een monopolisering van de kaashandel is nog geen sprake. Er zal dit jaar in Nederland ongeveer 440.000 ton kaas aan de markt komen, waarvan het grootste deel als bulk zijn weg zal vinden, hoewel soorten en merknamen in toenemende mate tot een individualisering van de afzet leiden. Van de afzet neemt de NCK 165.000 ton voor haar rekening, de Frigo 125.000, de DMV (Campina) 32.000, terwijl de rest, 115.000 ton, in het circuit van de vrije fabrieken en kleine handelaren zit.

NOG GEEN MONOPOLIE DUS, maar de vriendschap tussen NCK en Frigo en de besprekingen tussen die twee leiden tot de gedachte, dat ze klaar willen zijn om gezamenlijk op te treden, wanneer er onder de kaasexporteurs nog meer slachtoffers vallen. Er heerst enige zenuwachtige bedrijvigheid op dat punt. De buitenstaander zal zich afvragen hoe zulks te rijmen valt met de hoge kaasprijs; de prijzen zijn toch goed. Voor de kaasfabrikanten zijn de prijzen goed, maar de handel heeft belang bij lage prijzen.

De kaasmarkt kent op het ogenblik de hoogste productie in de jaarlijkse productiecyclus, waarbij de handel in mei en juni kaas aankoopt voor bewaring. Ze moeten nu dure kaas kopen. Dat is tegen de verwachting in, want door de overgang van de Domo-kaasproductie van de NCK naar de Frigo (duizend ton in de week!) zou de Frigo immers in moeilijkheden kunnen komen en veel kaas goedkoop en onder de marktprijs moeten wegwerken. Die verwachting is niet uitgekomen. De Frigo en de NCK hebben in gemeenschappelijk overleg de zaak in de hand gehouden en een hoge kaasprijs gerealiseerd.

De moeilijkheden met de kaasmarkt dreigen nu uit een heel andere hoek te komen. Wanneer de EEG-Commissie in Brussel de rampkoers bij het restitutiebeleid voortzet, dan gaat de kaasmarkt aan het einde van dit jaar finaal kapot. Kaasexport buiten de EEG is alleen mogelijk met een subsidie. Die subsidies worden afgebroken. Bij de Domo, een grote kaasproducent met 40-50.000 ton, is daar deze week flink over gedaverd.

Een wijziging in dit subsidie-beleid was nodig, omdat er op grote schaal gespeculeerd werd met de restituties op de zuivelexport. De exporteurs kunnen hun exportorders maanden van tevoren bij de EEG-Commissie aanmelden, waarbij het subsidiebedrag werd vastgelegd, geprefixeerd. Toen eind vorig jaar, de wereldmarkt voor zuivel in beweging kwam, zijn er op grote schaal prefixaties gedaan zonder dat er exportorders tegenover stonden.

Het was een veilige speculatie, want wie niet gebruik maakt van zijn prefixatie, hoeft slechts 'n geringe vergoeding te geven. Als gevolg van de massale prefixatie loopt de export naar de wereldmarkt als het spoor. De prijzen zijn immers omhoog gegaan en de exportsubsidie is afgestemd op het oude en lagere prijspeil.

Er wordt gouden munt geslagen uit de zuivelexport. Waar dat geld terecht komt, is niet geheel duidelijk. De coöperaties zeggen vroom dat ze alleen werkelijke orders geprefixeerd hebben en dat de anderen speculeerden met prefixaties die ook voor grotere hoeveelheden golden dan het kwantum, dat met restitutie werd uitgevoerd.

Leeuwarder Courant, 1980-08-16

En hoe nu verder in Friesland.....vraag het aan Domo

(De Veemarkt dl)

[...] Het probleem is nu in eerste aanleg, dat *De Takomst* de aansluiting met de melkprijskopgroep verliest en in het grote peloton dreigt terug te zakken. Het komt dan in gezelschap van de *Domo*, een ploeggenoot van *De Takomst*, die probeert het peloton op de koplopers te scheuren. Om nog even in wíelertermen te blijven, *Domo* en *De Takomst* horen tot de ploeg *Frico*. Voor de komst van de *Domo* in deze ploeg was *De Takomst* er de leidende vedette, een positie die ze nu moet delen met de *Domo*, overigens met een voorsprong van een cent op die *Domo*.

ALS HET MARRUMER Takomst-lid een reeks vragen stelt aan de schrijver van deze rubriek over hoe het in de Friese zuivel moet, dan is er wel een antwoord te maken. We gaan het namelijk in Beilen aan drs. Sam Meihuizen vragen; dat is de hoofddirecteur van de *Domo*. Buiten de *Domo* om gebeurt namelijk niets meer in de Friese zuivelindustrie, die immers is opgegaan in het noordelijk zuivelblok, een schepping van mr. Gerrit Hepkema (*Frico*) en drs. Meihuizen (*Domo*).

Het besef van het ontstaan van dat noordelijk zuivelblok is nog niet diep doorgedrongen. Vorige week schreven we over de zelfbewuste *Domo*, die geleid wordt door een aantal mensen, die weten wat ze willen. Die *Domo* valt niet uiteen en die *Domo* gaat niet op in een groter geheel, die *Domo* blijft zichzelf. *De Frico* en de CCF hebben de *Domo* beloofd, dat ze dezelfde bruto-melkprijs zal kunnen betalen als de Friese zuivelfabrieken.

Niettegenstaande deze situatie, die bij elk lid van *De Takomst* sterk zou moeten leven, komt het Marrumer Takomst-lid, duidelijk geïrriteerd door onze opmerkingen, met vragen aan ons adres, die we als sarcastisch of retorisch zouden hebben afgedaan, als er niet die afgrond van misverstand uit gebleken was ten aanzien van de positie van *De Takomst* in het noordelijk zuivelblok.

Om het nog maar eens duidelijk te stellen: *De Takomst* heeft haar eerstgeboorterecht in de Friese zuivelindustrie verkocht voor een schotel bessola, dat rode daar. Als dan de vraag aan de orde komt of een volledige zuivelintegratie in Friesland aan te bevelen is, dan is dat een vraagstelling uit een verleden. Voor de komst van de Domo had die vraag waarschijnlijk een bevestigend antwoord verdiend uit het standpunt van De Takomst bekeken. Nu is de kwestie niet aan de orde.

Met zijn opmerking, dat de melkveehouders in Friesland zitten te wachten op mensen, die zeggen hoe het wel moet in de zuivel, heeft het Marrumer Takomst-lid eigenlijk de spijker op de kop geslagen. Er is immers geen duidelijk beleid uitgezet. Wel is er een gigantisch bouwprogramma op de tekentafels, dat een investering van een 100 miljoen gulden omvat.

EEN VLUCHT IN SCHULDEN IS de zekerste weg om het voortbestaan van een coöperatie te verzekeren. Een oud-zuiveldirecteur uit Kampen ried zijn collega's aan om de fabriek altijd voor een ton in de schulden te houden, dan konden de leden de coöperatie niet opheffen. Dat was de goede oude tijd. Nu gaat het om tientallen miljoenen.

Toen de *Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde op de laatste ledenvergadering tien miljoen gulden van een kort lopende rekening op een lang lopende wilde omzetten, liet een aantal jonge agrarische ondernemers de spierballen wat rollen. Moest dat allemaal wel? De veronderstelling leefde, dat het bestuur wat willoos achter directeur Douwe Hoitinga aanloopt. Toen tenslotte de vraag gesteld werd, of er iemand stemming verlangde over de tien miljoen gulden, bleef het stil.

[...]

Leeuwarder Courant 1980-12-10

Winschoter melk niet naar CCF Frico-Domo stopt fusieplannen ZOH

LEEUWARDEN - De door de Friese Zuivelbond geregelde fusie tussen de coöperatie ZOH in Oosterwolde en de coöperatie in Winschoten is in de ledenvergadering van de CCF, de Coöperatieve Condensfabriek Friesland, (CCF) tegen gehouden door het Frico-Domoblok. De Winschoter fabriek is reeds door de ZOH in exploitatie genomen nadat de ledenvergaderingen van beide coöperaties met de fusie akkoord waren gegaan.

De directeur van de ZOH, de heer Douwe Hoitinga, heeft aangekondigd stappen te zullen ondernemen om de fusie als nog erkend te krijgen. Desgevraagd deelde hij na afloop van de ledenvergadering van de CCF mee, eventueel naar andere mogelijkheden voor de fusie om te zien. Als mogelijkheid de fusie tussen ZOH en Winschoten te verwezenlijken werd door derden gewezen op de vorm van een veehoudersvereniging in Winschoten waar de ZOH de melk van koopt. Die melk zou dan niet delen in de pot van de CCF.

Volgens de statuten van de CCF behoeven de leden de toestemming tot een fusie van de ledenvergadering. Het bestuur van de CCF bracht de fusie zonder advies in stemming. Van de kant van de ZOH werd met nadruk gevraagd om een advies van het bestuur en om een stemverklaring van de leden. De stemverklaring kwam alleen van de vrije fabrieken, die niet zijn aangesloten bij de Frico, waarbij bleek, dat er in het bestuur van de CCF ook geen overeenstemming over de kwestie bestond. Op de vraag van de heer Hoitinga, wat dan de standpunten van verschillende partijen in het bestuur waren, kwam geen antwoord, zo deelde de heer Hoitinga ons na afloop mee „mag ik weten, wat hier speelt”, zo vroeg de heer Hoitinga.

Het bestuurslid Marcus Beetstra, directeur van de *Goede Verwachting* in Workum verklaarde tenslotte, dat hij in het bestuur gepleit had voor een positief advies inzake de aanvraag van de ZOH, gezien ook de afspraken die met de Domo gemaakt zijn, toen die organisatie lid werd van de CCF. De voorzitter van Gerkesklooster, de heer Gaaikema, ook bestuurslid van de CCF, liet zich in gelijke zin uit. Anderen spraken zich niet uit. De heer Hoitinga vroeg zich daarop af in de bijeenkomst of er groepsbelangen in het spel waren. Hij wees er op, dat het dagelijks bestuur van de Frico op 5 december in Olterterp geconfereerd, heeft met het bestuur van de CCF, -waarbij de bestuursleden van de vrije fabrieken echter niet aanwezig waren. De heer Hoitinga was toevallig in het Witte Huis toen het dagelijks bestuur van de Frico en de Frico-bestuurders in de CCF binnenkwam. Zijn daar groepsbelangen besproken, zo vroeg hij zich af.

De hoofddirecteur van de CCF, ir. Arie Kranendonk die op een antwoord gevergd werd, zei volgens de heer Hoitinga: „Wij hebben ons er niet mee willen bemoeien”. De heer Hoitinga hield vol in de vergadering. Hij wilde weten wat er aan de hand was. Ook de heer Wieger Bosma, voorzitter van Oudwoude viel daarop Hoitinga bij met; „Krijgen wij antwoord?”, waarna eveneens de heer Rykele Sytsema van Gerkesklooster op een antwoord van het bestuur aandrong. Volgens de heer Hoitinga deed verder niemand zijn mond open. De voorzitter, de heer Tseard Wytsma, had alleen meegedeeld, dat de beraadslagingen in het bestuur geheim waren. Er werd tenslotte schriftelijk gestemd. De heer Hoitinga vraagt zich af of besluit op grond van het Burgerlijk Wetboek vernietiging vatbaar is. Het bestuur van de CCF had zich in dezen niet georiënteerd.

Nieuwsblad vh Noorden 1980-12-17

Aansluiting Domo bij Fries zuivelbond eerst uitgesteld

Nieuwsblad van het Noorden 17-12-1980

Aansluiting DOMO Friese Zuivelbond eerst uitgesteld

De aansluiting van de DOMO bij de bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland is nog niet rond. Omdat de structuur van de DOMO afwijkt van de Friese coöperaties is bij de behandeling van de lidmaatschapsaanvraag van de DOMO vertraging opgetreden. Het lidmaatschap zou gisteren behandeld worden tijdens de jaarvergadering van de bond. Dit deelde voorzitter Sj. Boersma van de Friese Zuivelbond gisteren mee tijdens de jaarvergadering van zijn organisatie. Waarschijnlijk zal de structuur van de Friese Zuivelbond worden aangepast om het lidmaatschap van de DOMO mogelijk te maken.

1981

Nieuwsblad van het Noorden 1981-01-07

DOMO-directeur licht sluitingsplannen Roder fabriek toe

(Van een onzer verslaggevers)

De leden van de coöperatieve zuivelfabriek Roden-Zevenhuizen houden vanavond in hotel Het Wapen van Drenthe een buitengewone ledenvergadering. Op de agenda staat onder meer de voorgenomen sluiting van de zuivelfabriek in Roden. Een toelichting op die plannen tot sluiting van deze tot het DOMO-Beilen-concern behorende fabriek wordt gegeven door drs. S. W. Meihuizen, hoofddirecteur van de DOMO.

Zoals gemeld wordt de fabriek, de oudste industrie van Roden, eind dit jaar gesloten wegens reorganisatieplannen van het zuivelconcern. De 56 personeelsleden kunnen worden geplaatst bij DOMO-vestigingen in Groningen en Marum.

Leeuwarder Courant 1981-01-31

Domo-kaas dupe versnipperd aanbod

Geen spijt over Frico

HAREN Niettegenstaande hoge onderscheidingen voor de kwaliteit van de Domo-kaas op nationale en internationale keuringen blijft de prijs van de kaas uit heel Noord-Nederland achter bij die uit andere delen van Nederland. Voor de voorzitter van de Domo, de heer Pauwel Mulder, is dit voldoende aanleiding om als noordelijke kaasproducenten gemeenschappelijk na te gaan wat de oorzaken zijn. „De vraag is of mogelijk de versnipperde marktbenadering over het geheel gezien voor deze tegenstelling tussen kwaliteit en prijs de verklarende factor is”, zei hij.

De heer Mulder maakte deze opmerking gister op de algemene vergadering van zijn organisatie in Haren en hij meende dat een diepgaand onderzoek op zijn plaats zou zijn, gezien het feit, dat de melkprijs van de noordelijke veehouders voor meer dan de helft afhankelijk is van de kaas.

Op een aansluitende persconferentie werd de heer Mulder gevraagd of de Domo spijt heeft van haar toetreding tot de Frico. Mulder ontkende dat meteen. Het ligt iets anders. De Noord-hollandse kaas en de kaas uit andere delen van Nederland onder het HB-merk liggen beter in de markt. Dat is al een hele tijd het geval en de vraag is, waaraan dat ligt.

De hoofddirecteur van de Domo Meihuizen, vroeg zich ook af of het marktsysteem wel deugt als kwaliteit de prijs niet opbrengt. De NH-kaas wordt geconcentreerd aangeboden en hetzelfde is het geval met de HB-kaas. De F-kaas zit vooral bij de Frico, maar er zijn ook fabrieken die deze kaas, niet via coöperatieve kanalen laten lopen.

Aangezien er ook Domo-kaas (F-kaas) via de Frico naar de zusterorganisatie NCK gaan zou verondersteld kunnen worden, dat de NCK met de prijs manipuleert. Drs. Meihuizen wees die veronderstelling van de hand. Frico-directeur Hepkema had juist in de Domo-vergadering meegedeeld, dat de verhouding tussen Frico en NCK beter is dan voren. Nu de Domo haar visie op het probleem heeft gegeven is er bij haar ook de bereidheid om er iets aan te doen.

De trend naar de melkfles in het winkelbedrijf is geen voorbode van rationalisatie of sluiting van een van de drie melkinrichtingen uit de gemeenschappelijke exploitatie van Frico en Domo, deelde Meihuizen mee. Voor een afzienbare periode drie jaar, zal een sluiting niet overwogen worden. Er bestaat daartoe geen plan en er is geen enkele reden tot onrust.

Op de vraag welke invloed de met 80 procent gestegen melkprijzen in enkele landen op de „babysterfte” hebben, antwoordde drs. Meihuizen, dat die prijsstijging zeker zijn invloed op de consumptie zal hebben en diensgevolge op de volksgezondheid in die landen, waar reeds een tekort aan dierlijk eiwit (melk-proteïne) bestaat. Dat tekort zal immers groter worden.

Op de vraag of de coöperatie *De Volharding* te Nijkerk nog een vordering van negen miljoen gulden op de Meldoc-partners (o.a. Domo) heeft, kwam de wedervraag van Meihuizen, of men in het jaarverslag van de Volharding niet een nul te veel gelezen had.

In zijn openingswoord maakte de voorzitter ook melding van de vertraging, die de verdere organisatorische samenwerking van de Domo met de Friese zuivel heeft opgelopen. Het vergt meer tijd dan aanvankelijk was gedacht, omdat de organisatorische structuur van de Domo afwijkt van die van de andere coöperaties.

Mulder doelde hier op het lidmaatschap van de Friese Zuivelbond. De Domo past niet in de tariefstelling van de Zuivelbond, meende Meihuizen. Nog even praten, hoe het in het vat gegoten moet worden, aldus Mulder. De Domo verwacht dit jaar twee procent meer melk.

Nieuwsblad vh Noorden 1981-03-12

Bedrijf heeft nog 23 venters in dienst

DOMO wil melkventers in loondienst kwijt

(Van een onzer verslaggevers)

De DOMO in Beilen wil versneld af van de melkventers in loondienst. Het bedrijf heeft in Drenthe 22 en in de stad Groningen nog een melkventer in loondienst. Dat is, volgens het hoofd van de commerciële afdeling van de DOMO, de heer H. A. de Groot, al jaren verliesgevend. „Daarom is besloten de zaak af te bouwen.”

Het melkbedrijf had ooit 150 melkbezorgers in loondienst. Dit aantal is door natuurlijke afvloeiing teruggebracht tot 23. „Uit het oogpunt van een goed rendement en onze verantwoordelijkheid ten opzichte van de veehouders hebben we nu moeten besluiten de zaak definitief af te bouwen. Het is door de ontwikkelingen, zoals in elke consumptiemelkindustrie, niet meer rendabel,” aldus de heer De Groot.

Het loondienstverband van de melkbezorgers betekent voor de DOMO jaarlijks een verliespost van ongeveer 300.000 gulden. Om quitte te draaien zou iedere venter wekelijks 8500 gulden moeten omzetten. Hier komen ze bij lange na niet aan toe. Vooral door de concurrentie van de grootwinkelbedrijven.

De heer De Groot zegt dat voor de melkventers vervangend werk binnen het bedrijf wordt gezocht. De ondernemingsraad en de vakbonden zijn ingelicht. „We zullen gezamenlijk proberen een oplossing te vinden. Daarna volgen met de betrokkenen individuele gesprekken. De afbouw zal geleidelijk zijn.”

De DOMO gaat ook de wijken van de venters doorlichten om te onderzoeken óf er mogelijkheden zijn om zelfstandig door te gaan. Het melkbedrijf is dan eventueel bereid om financiële steun te verlenen, De venters hebben bijvoorbeeld een koelcel bij huis nodig.

Voor de melkventers is het besluit van de DOMO niet als een verrassing gekomen. Al vanaf 1972 werden vacatures niet meer opgevuld. Een woordvoerder van de ondernemingsraad twijfelt er wel aan of ze allemaal weer goed onder dak komen bij het bedrijf. De gemiddelde leeftijd van de venters is 47,5 jaar.

„Erg veel hoop dat de mensen goed terechtkomen hebben we niet. Je kunt ze niet zo tussen vier muren of in de ploegendienst zetten. Ik voorzie dan ook moeilijkheden. Ze hebben twee keer de mogelijkheid om een aangeboden baan, in het kader van het sociaal plan, te weigeren maar de derde keer weigeren betekent ontslag.” Ook Greetje Lubbi van de Voedingsbond FNV voorziet moeilijkheden bij de herplaatsing van de melkbezorgers. „We hebben de DOMO om een uitgewerkt plan gevraagd en op basis daarvan gaan we verder praten. Wanneer de straathandel door DOMO wordt afgestoten, betekent dit niet dat die omzet wordt teruggevangen bij de winkels. Er moet eerder vanuit worden gegaan dat de omzet met twintig procent terugloopt.”

Leeuwarder Courant 1981-03-21

Domo lid van CCF en Frico

(De Veemarkt)

HET NOORDELJKE. ZUIVELBLOK is onderweg, al zijn er nog geen lawaaiige acties, die het proces geleiden. De *Domo* is lid geworden van CCF en Frico en het lange wachten is nu op de aansluiting bij de *Friese Zuivelbond*, officieel de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland*. Aansluiting bij CCF en Frico leverde voor de Domo nog geen functieverlies op, al werd hier en daar binnen de Fricogroep met kaasproducties geschoven.

Een lidmaatschap van de Friese Zuivelbond zou voor de Domo wel functieverlies opleveren. Op het ogenblik wordt daarom gezocht naar wegen om dat verlies te beperken. De Domo exploiteert een reeks zuivelfabrieken en twee melkinrichtingen. Tijdens zijn lange wordingsgeschiedenis is de Domo ook gefuseerd met de *Drents-Groninger Zuivelbond*. Enkele diensten van die bond leven nog voort binnen de Domo.

De Drentse Zuivelbond ging er indertijd prat op, dat hij de laagste omslag per kilo melk bij de zuivelfabrieken had. De bond is aan die hongerkuur overleden. De Friese Zuivelbond volgde een andere koers en bouwde een dienstenapparaat op, dat een basis geeft aan de successen, die de Friese zuivelcoöperatie beleeft.

De *Domo* zou de restanten van de *Drentse Zuivelbond* kunnen overhevelen naar de *Friese Zuivelbond*, maar de Friese bond is daar niet happig op. De Friese bond heeft een hoogstaand apparaat, opgebouwd door Piet Stallinga en voortgezet door Wim de Graaf, maar het bestaat wel uit een hele reeks individualistische typen, waar je niet zo maar een reeks vreemdelingen uit Assen tussen plakt zonder schade toe te brengen aan de bestaande organisatie.

De hoofddirecteur van de *Domo*, Sam Meihuizen, heeft op regionale vergaderingen van zijn onderneming deze winter lovende woorden gesproken over de rentabiliteit van de melkinrichting van de *Frico in Warga*. Hij noemde deze zo iets als de beste melkinrichting van Ne-

derland. Dat is natuurlijk leuk voor mensen, die daar leiding hebben gegeven als Sipke Wielinga en Hendrik Nijboer, maar het is ook de zoveelste geruststelling voor het personeel, dat er de efficiency levend heeft gehouden.

Nadat de *Domo* vorig jaar deelgenoot werd van de *Frico* voor de kaasafzet, kwam toch als eerste een gemeenschappelijke exploitatie van de twee melkinrichtingen van de *Domo* en die van de *Frico* tot stand, welke nu geleid wordt door ir. Tiktak. Ze weten het bij de *Domo* al. De *Domo* moet enkele tientallen loonventers proberen om te zetten in zelfstandige melkhandelaren. Het loonventapparaat zou de *Domo* jaarlijks drie ton kosten.

Ook elders in de organisatie van de melkdistributie rommelt het in Groningen en Drenthe. De vraag is wat er straks gaat gebeuren met de levensmiddelen-grossierderij van de *Domo* ten behoeve van de melktappers. Loopt dat op een samengaan met de Irnsumse ZHM uit? De ZHM is een zelfstandige onderneming, waarin de Friese zelfstandige melkhandelaren hun zegje hebben naast de zuivelcoöperatie.

Bij de *Domo* bestaat enige onrust over een vrij geleidelijke overgang van functies naar het Friese deel van het blok. Gelukkig heeft de *Domo* nog net voor de gemeenschappelijk- exploitatie van de drie melkinrichtingen zelf een nieuwe flessenlijn in Groningen op poten gezet. Er dreigt in Nederland namelijk een terugkeer naar de fles. Daarvoor zijn verschillende redenen aan te voeren.

DE MELKFLES IS MILIEUVRIEDELIJKER dan de plastic- en kartonverpakking van de melk. Plastic en karton verhogen de afvalbergen, terwijl de melkafzet bevordert wordt door glazen flessen. De *Frico in Waga* heeft altijd in het belang van de afzet en van de melkhandelaar vastgehouden aan die fles. Het bedrijf krijgt nu de wind mee en zou die nog meer meegereggen hebben, als de *Domo* in Groningen niet weer een flessenlijn had geïnstalleerd. Dat moest de *Domo* wel doen een paar jaar geleden, omdat de *Frico* in Drenthe en Groningen snel afnemers voor flessenmelk won onder de melkhandelaren.

Melkverpakking in karton of plastic is een typisch product voor winkels, waar men niet met retourverpakking te maken wil hebben. Bij flessen zorgt de melkhandelaar met zijn rijdende winkel voor de terugkeer van de fles. Zo'n fles gaat gemiddeld een twintig keer tussen melkinrichting en huishouding op en neer en dan gaat hij aan scherven de smelterij in om een nieuwe fles te worden.

Die fles lijkt nieuwe kansen te krijgen, wanneer de overheid haar plannen doorvoert omtrent verplicht statiegeld op eenmalige verpakking. Daarmee zou de overheid een deel van de economie in een andere richting sturen. De grote supermarkten zouden het dan moeten afleggen tegen de kleinschalig werkende melkhandelaren. De malle kostbare plannen van minister Gin-jar om een duurzame plastic fles in te voeren horen op de afvalhoop.

De consument vermindert zijn melkconsumptie, wanneer hij zijn melk uit de supermarkt moeten halen: de melkhandelaar zorgt door zijn bezorging van melk aan huis, dat die consumptie op peil blijft. Een deel van de medeverantwoordelijkheidshewing, die de veehouders moeten opbrengen, zou aan stimulering van de melkhandelaren op straat goed besteed zijn.

DE STRIJD OM DE MELKAFZET tussen winkels en melkhandelaren, tussen winkelkanaal en straatkanaal, wordt geregeld via de voorgeschreven minimumprijs voor melk. Door

deze prijs wordt de winkels de mogelijkheid ontnomen om door stuntverkopen van goedkope melk de melkhandelaar kapot te maken. Voor de winkelman is de melk een van de duizenden artikelen in de winkel. Hij kan melk met verlies verkopen, als de klant zijn karretje verder vol winstgevendende produkten laadt. De melkhandelaar verliest de basis onder zijn bestaan als hij met de melkprijs ging stunts.

In de distributie van voedsel zullen in de komende jaren verder veranderingen optreden. De economische omstandigheden zullen wijzigingen met zich brengen. Zo horen we hier en daar al opmerkingen over warme bakkers, die hun omzet zien verminderen. Mogelijk is hier een kwaliteitskwesitie in het geding. Niet elk warm broodje is zoet. De Nederlandse vleeswarenin-dustrie loopt vast op een kwaliteitskwesitie. En melk staat ook niet meer zo centraal in het die-et als vroeger het geval was.

Een ingrijpend gevolg kan de duurder wordende benzine op de distributie hebben. De buurt-winkeltjes en de bezorging van spul aan de deur krijgen meer kans, wanneer de consument bij de kosten van zijn levensmiddelenpakket ook de reis naar de supermarkt ergens in een moeil-ijke uithoek van de stad gaat berekenen. Als het *Centraal Bureau voor de Statistiek* dat ook zou doen, zouden er ook andere indexen voor de kosten van levensonderhoud uit de hoge hoed komen.

Hoe dat op het platteland moet, weten we niet, maar in Amsterdam zien we op de Rozen-gracht in de Jordaan bij alle drukte toch een dorpse sfeer ontstaan met alle mogelijke typen winkeltjes. In Duitsland kijkt men een beetje verbaasd naar de opkomst in de middenstand van de gastarbeiders. In hun land van herkomst kennen ze geen andere zaken dan de eenmans-bedrijfsjes. In Leeuwarden zou men kunnen wijzen op de opkomst van de uitheemse restau-rantjes met een eigen sfeer en aparte smaken.

Voorverpakte kaas

Sommige ontwikkelingen gaan langzaam. Een zo'n ontwikkeling is de reactie op het ontstaan van voorverpakte kaas in de supermarkten. Aanvankelijk leek de voorverpakte kaas de hele distributie te overspoelen, maar Henk Wiarda van St. Nicolaasga waarschuwde al heel lang geleden voor een ontwikkeling die zich in het toen hypermoderne Zweedse distributiesysteem voordeed, de klant keerde zich af van de veel betaste kaaspakken.

In Nederland kwam toen ook heel geleidelijk de kaasverkoop via de buurten weekmarkten op pleinen tot ontwikkeling. Kaas en weekmarkt leken bij elkaar te horen. De consument kon even praten over - en proeven van - kwaliteit en de bulk van de kaas gaat nu over de markt in een grote verscheidenheid van soorten en typen.

WIE NOG NOG KADAVERS in de kast heeft liggen, doet er goed aan om ze zo snel mo-gelijk op te ruimen. de *Domo* heeft er een paar liggen, waarvan de geur niet helemaal binnen de deuren van het bedrijf blijft. Er is in de eerste plaats het uitteegeld van de *NCK*, dat de *Domo* aan die coöperatie verschuldigd werd, toen de *Domo* overstapte naar de *Frico*. Het gaat om tien miljoen gulden en daar komt elk jaar, dat het niet betaald wordt, een miljoen en meer bij. Het uiteindelijke bedrag zal van de duur van het proces afhangen.

Zo nu en dan wordt buiten de kxxxpen van Frico en Domo de suggestie gehoord, dat de *Frico* wel voor het uitteegeld zal opdraaien. Overigens meende de *Domo* het bedrag niet ver-schuldigd te zijn en uit de onduidelijke redenering, die daar achter steekt, valt op te maken, dat de *Frico* zo'n voortreffelijke regeling met de *NCK* heeft gesloten voor de afzet van de Domo-kaas, dat de *NCK* de handen moet dicht knijpen.

Het andere kadaver betreft een vordering van de melkinrichting *Nijkerk* op de Meldoc-partners. Nijkerk meent een negen miljoen te kunnen vorderen van Coberco, Domo en CMC-Holland vanwege omzetverliezen op de drinkmelkmarkt, waarvan de Meldoc-partners geprofi-teerd zouden hebben. Ze zouden immers gezamenlijk de bui van de Belgische gesteriliseerde melk in Nederland dragen. Van de negen miljoen heeft Domo's Meihuizen al gezegd, dat er een nul te veel zou staan op de balans van Nijkerk.

[....] Volgt een moeilijk leesbaar deel over – mogelijke – overname van Nijkerk door Coberco.....

LC 1981-03-28

Melkprijs Domo-Bedum 1980 komt met nabetaling van 2,37 ct. op 65,38

Leeuwarder Courant 1981-03-28

Melkprijs Domo op 65,38 cent

LEEWARDEN - De Domo in Beilen heeft zijn melkleveranciers op de hoogte gesteld van een nabetaling van 2,37 cent per kilo melk. De gemiddelde melkprijs bij de Domo zou daarmee over 1980 komen op 65,38 cent per kilo. Bij deze nabetaling is nog niet rekening gehouden met een tegenvaller bij het afstoten van de consumptie-ijsindustrie. In de nabetaling zijn wel de winstuitkeringen van CCF en Frico verdisconteerd naar een geschat bedrag van 0,7 tot 0,8 cent per kilo melk. Dat is ongeveer even hoog als vorig jaar. De Domo deelt volledig in de pot van de CCF mee, maar bij de Frico slechts gedeeltelijk.

Nieuwsblad vh Noorden, 1981-04-13

Frico en Domo stellen studiecommissie in

De zuivelconcerns Frico en Domo hebben een studiecommissie gevormd die onder meer de mogelijkheid gaat onderzoeken om in het noordelijk zuivelblok tot één netto-melkprijs voor de boeren te komen.

Volgens insiders uit de coöperatieve wereld betekent dit onderzoek dat Frico en Domo tot een gemeenschappelijke exploitatie van de zuivelfabriek van de Frico-deelgenoten en van de Frico-afzet willen komen. De Domo is een van de deelgenoten.

Bij de Friese deelgenoten van de Frico lijkt een fusieplan, dat nog dit jaar zijn beslag zou krijgen, niet op grote bezwaren te stuiten.

Leeuwarder Courant 1981-04-11

Studiecommissie onderzoekt fusie Frico en Domo

LEEWARDEN - De zuivelconcerns Frico en Domo hebben een studiecommissie gevormd, die o.a. gaat onderzoeken of er in het noordelijk zuivelblok de mogelijkheid bestaat om te komen tot één netto melkprijs voor de boer. In feite betekent dit onderzoek, aldus insiders uit de coöperatieve wereld, dat Frico en Domo tot een gemeenschappelijke exploitatie van de zuivelfabrieken van de Frico-deelgenoten en van de Frico-afzet willen komen. De Domo is een van de deelgenoten.

Fusieplan voor zuivelblok van Frico komt nog dit jaar

DE VEEMARKT

IN. HET NOORDELIJK ZUIVELBLOK worstelen Frico en Domo naar een gelijke bruto melkprijs voor Domo en de bij de Frico aangesloten coöperaties. Het streven lijkt te hoog te repen en daarom wil men het zich wat gemakkelijk maken, één gelijke netto-melkprijs. Dat is een ander woord voor fusie. De eerste stappen op die weg zijn gezet en dit jaar kunnen we voorstellen verwachten om de Domo en de Frico in elkaar te schuiven, mogelijk zelfs met een volledige fusie tussen Domo en de deelgenoten van de Frico.

Waarom zou je het niet eens kunnen bekijken, is de redenering. Bij *De Takomst* hoorden we al het commentaar, dat men bij deze fusie maar niet teveel naar de kapitaalsposities van de bij een fusie betrokken ondernemingen moest zien, want anders werd het ook nog een spannende zaak.

De fusie tussen de noordelijke gezondheidsdiensten is daar overigens niet een voorbeeld van, daar zit men elkaar wel om het laatste halve miljoen achterna. De diensten zullen in Drachten een nieuw gebouw stichten en dat onderkomentje gaat een kleine twintig miljoen kosten. Dus zijn er goochemers, die zeggen: we hebben toch goeie gebouwen.

De vrees is hier eens uitgesproken, dat de Domo als een onderneming met weinig eigen vermogen onder de goede van de Friese coöperaties zou komen. De melkprijs over 1980 valt de boeren in Drenthe tegen, nadat ze eerst in de mening waren gewiegd, dat een toetreding tot CCF en Frico het melkprijsparadijs voor hen zou openen. De positie van de Domo in de komende onderhandelingen is sterk, want de Frico heeft de Domo absoluut nodig voor de uitvoering van zijn investeringsplan van 70 miljoen.

De Domo is een zuivelcoöperatie met een melkaanvoer van 800 miljoen kg. De melk komt van boeren in Groningen en Drenthe. Voor 300 miljoen kg melk van de 800 heeft de Domo een verwerking tot producten, die niet via de Frico afgezet worden. Voor 500 miljoen kg is dat wel het geval. Het betekent, dat de kaas van de Domo helemaal in de Frico-administratie zit. Zoals bekend zitten de melkinrichtingen van Frico en Domo reeds in een gemeenschappelijke exploitatie.

De eigen identiteit van de Domo zit op dit moment vooral in die 300 miljoen kg melk, waarvan de Domo de produkten zelf op de markt brengt. De Domo is vooral sterk in de markt voor vol melkpoeder. Daarnaast zit het bedrijf ook in produkten, welke met die van de CCF concurreren. We denken even aan de margarine-achtige koffiewitmakers.

Een volledige fusie van Domo en Frico houdt ook in, dat de Domo een aantal afdelingen onder de hoede van de CCF tal brengen. Bij de weiverwerking is er al een groei in de samenwerking tussen Domo en CCF en dus ook met de CMC-Holland, die voor de weiverwerking met de Domo is gelieerd.

Een paar maanden geleden heeft Domo-voorzitter Pauwel Mulder de aandacht gevestigd op de lage prijs die F.kaas in de markt doet, vergeleken met kaas van elders. Frico's hoofddirecteur Gerrit Hepkema heeft daarop uiteengezet, dat dit een gevolg is van het ongecoördineerde marktoptreden van de producenten van F-kaas: de fabrikanten van kaas in Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel.

In het kamp van de vrije fabrieken werd daaruit geconcludeerd, dat het dus de Frico niet gelukt is tot een eigen merkenpolitiek te komen. In *Bolwerk* zette Marcus Beetstra, directeur van de vrije coöperatie *De Goede Verwachting* in Workum, verder uiteen, dat in tegenstelling met de Frico de produktie en de afzet bij de vrije coöperaties in één hand zijn. Het handelshuis Frico heeft te weinig invloed op de produktie van de kaas bij de aangesloten deelgenoten.

De deelgenoten van de Frico richten zich in hun produktieplanning naar de richtlijnen van de Frico. Ze zijn hevig verontwaardigd, wanneer de marktsituatie de Frico noopt tot ruwe ingrepen, die de rustige ontwikkeling binnen het eigen bedrijf verstoren. Er gaat verder enorm veel energie zitten in het geharrewar om die richtlijnen en daarin met name om de toewijzing van kosten. Toen ir. Jaap Ritzema van Ikema bij de Frico vandaan ging, ook al weer meer dan een decennium geleden, heeft hij de toekomst van de Frico mede afhankelijk gesteld van een andere verhouding tussen Frico en deelgenoten.

Hepkema heeft het zo ver. De zaken lopen zo, dat ook de tegenstanders van een fusie in de richting van een volledig samengaan zullen rollen. Er is een studiegcommissie op zoek naar formules, waarin iedereen zich kan vinden. Het gaat in eerste aanleg om de gelijke bruto melkprijs van de Domo en de Frico-deelgenoten, maar je kunt ook een gooi doen naar één netto-melkprijs.

Het streven naar één netto-melkprijs voor de deelnemers aan het noordelijk zuivelblok is een ander woord voor fusie. We schatten, dat over twee maanden de voorstellen op tafel liggen. Voor het eind van dit jaar moet de zaak dan rond zijn. We zullen op tijd van vakantie terug zijn om er aandacht aan te kunnen besteden.

Nieuwsblad vh Noorden, 1981-06-15

Jaarverslag 1980: DOMO in Beilen versterkt positie

(Van een onzer verslaggevers)

Het zuivelconcern DOMO uit Beilen heeft het afgelopen jaar zijn positie op de exportmarkt versterkt. Volgens het bestuur is de versterking te danken aan een meer evenwichtige vraag- en aanbodpositie op de wereldzuivelmarkt. De positie van DOMO is daardoor meer dan in voorgaande jaren verbeterd. Aan de andere kant werken de voortdurende stijging van onder meer de energiekosten en de blijvend hoge rentestand minder gunstig voor het bedrijf. Dit staat in het jaarverslag 1980 van het zuivelconcern.

De omzet van. DOMO bedroeg over 1980 965 miljoen gulden. Dat is een stijging van 10 procent tegen 5 procent in 1979. „Uit de omzetvergroting mag worden afgeleid dat het ontwikkelingsbeleid van DOMO in de richting van meer veredelde produkten vruchten begint af te werpen”, aldus bestuur en directie van het bedrijf.

De toetreding tot *Frico* en de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland (CCF)* in Leeuwarden heeft tot nu toe - volgens bestuur en directie beantwoord aan de verwachtingen. „Een eerste stap op weg naar mogelijk nog verdergaande vormen van samenwerking tussen met name DOMO en Frico,” schrijven het bestuur en de directie, „dit alles in de stellige overtuiging dat langs deze weg de belangen van alle hierbij betrokkenen, zowel veehouders als medewerkers, het best kunnen worden gewaarborgd”. Dinsdag 30 juni de algemene ledenvergadering.

Kort verslag DOMO-BEDUM GA. Boekjaar 1980

Bij de coöperatieve melkproductenbedrijven Domo-Bedum is men tevreden over het boekjaar 1980, zo blijkt uit het jaarverslag van deze organisatie en uit mededelingen op de algemene vergadering op 30 juni. De totale melkaanvoer bij Domo bedroeg in 1980 828 miljoen kg, 0,6% meer dan in 1979, doch minder dan het landelijk gemiddelde van 2,4%.

De geldomzet bij Domo steeg in 1980 met 10% en bedroeg f 965 miljoen. Deze omzetstijging is vooral tot stand gekomen in de sector speciaalprodukten en consumptiemelkproducten. De financiële positie is in 1980 verder versterkt, hetgeen resulteert in een toeneming van het eigen vermogen en het ledenkapitaal van 6,5 miljoen en een afname van het bankkrediet met 16 miljoen gulden. De gunstige resultaten vonden voorts hun weerslag in een stijging van de uitbetalingprijs met 4% van 63,12 cent naar 65,38 cent.

De ervaringen van Domo in het samenwerkingsverband met Melkunie-Holland ten aanzien van de verwerking en afzet van weiprodukten zijn goed, aldus Domo-voorzitter P. Mulder. Ook de samenwerking in de nieuwe relatie met Frico en de C.C.F. heeft volgens hem volledig aan de verwachtingen beantwoord.

Optimisme

Mulder en ook hoofddirecteur S. Meihuizen gingen in hun inleidingen uitvoerig in op de gunstige situatie op de zuivelmarkt. Het marktbeeld is volgens Meihuizen gunstiger dan de laatste 25 jaar het geval was en een jaar geleden voor mogelijk werd gehouden. De stelling van sommigen, dat de zuivelsector in de E.G. steeds meer in een naderende crisis komt te staan en dat productiebeperking en contingentering noodzakelijk zijn, wees Meihuizen van de hand. Dit soort meningen zijn volgens Meihuizen niet gestoeld op een deugdelijke bewijsvoering. Domo verwacht dat de gunstige situatie op zijn minst nog tot midden 1982 zal voortduren en ook daarna zijn er aanwijzingen voor optimisme.

Moeilijkheden met N.C.K.

Met de N.C.K. heeft Domo geen overeenstemming kunnen bereiken over de financiële afwikkeling van het uittreden van Domo uit deze organisatie.

In deze kwestie heeft N.C.K. zich inmiddels tot de rechter gewend, zo deelde Meihuizen desgevraagd op de naar aanleiding van de algemene vergadering gehouden persconferentie mede.

J.B.

REPORTAGE

Domo-directeur drs. S.W. Meihuizen

Beperking van melkproduktie brengt wereldvoedselvoorziening in gevaar.

(Door SE. redacteur Egbert Zijlema)

„Sommige politici praten nog steeds over de noodzaak de produktie in de Europese zuivel te beperken. De boterberg en de melkplas leiden in die kringen kennelijk een hardnekkig leven. Er is op dit moment echter duidelijk sprake van een schone markt. Eerlijk gezegd: al die verhalen over een naderende crisis in de Europese zuivel gaan ons zo langzamerhand knap vervelen”.

Drs. S. W. Meihuizen, hoofddirecteur van de DOMO-organisatie, zal de laatste zijn, die beweert dat voor de zuivelindustrie een nieuwe periode van mateloze expansie voor de deur staat. Wel, echter, constateert hij, dat het vriendelijke marktbeeld (met vraag en aanbod nagenoeg in evenwicht, bij weggewerkte overschotten) nu al twee jaar aanhoudt.

„Zeker tot midden volgend jaar zal dat beeld niet veranderen. Daarna wordt het wat moeilijk voorspellen, maar ik zie zo gauw nog niet een herhaling optreden van een situatie met zulke gigantische overschotten als twee jaar geleden”, aldus de DOMO-directeur, die denkt dat een gematigde groei van de zuivelproduktie met twee tot tweeënhalf procent per jaar zonder veel spanningen door de markt kan worden opgevangen.

Derdewereldland

Die verwachting stoelt Meihuizen niet alleen op de huidige marktsituatie, maar voor de wat langere termijn vooral ook op cijfers van de Wereldvoedselorganisatie, de FAO. Die heeft becijferd dat alleen al de ontwikkelingslanden de komende tien jaar een toeneming van de vraag naar zuivelprodukten zullen veroorzaken van 24 miljoen ton melkequivalent. Dat is een kwart van de huidige produktie in de hele EEG.

Om aan die vraag te kunnen voldoen zullen de melkveehouders in de landen van de Europese Gemeenschappen „als eersten geroepen worden”. Europa speelt nu al een hoofdrol in de wereldzuivelproduktie (zeventig procent van het totaal komt hier vandaan) en zal dat straks in toenemende mate moeten doen, zo geloven vooraanstaande deskundigen van de Amerikaanse universiteiten Harvard en Yale.

De groei van het verbruik van zuivelprodukten binnen de EEG zelf zal niet zo’n geweldige vlucht meer nemen, verwacht Meihuizen. „Een hogere groei dan anderhalf procent per jaar lijkt niet erg realistisch. Daarom zullen de Europese zuivelproducenten voor de middellange termijn de aandacht vooral op exportmarkten buiten Europa moeten richten”

Twee miljard erbij

In veel Derde-Wereldlanden groeit de bevolking snel: de komende twintig jaar komen er twee miljard mensen bij. „Aangezien in veel van deze landen ook de koopkracht toeneemt, liggen daar interessante marktmogelijkheden”, aldus Meihuizen. Hij ziet een beperking van het zuivelaanbod op de wereldmarkt (wat het onvermijdelijke gevolg zal zijn van inkrimping van de produktie in Europa, dat nou eenmaal de voornaamste producent is!) den ook als een serieuze bedreiging voor de toekomstige voedselvoorziening van de ontwikkelingslanden.

Redelijke kansen, zo lijkt het, voor een gematigde groei van de Europese (en dus ook de Nederlandse) zuivel. De praktijk is echter, dat zich op dit moment een zekere stagnatie in de produktie voordoet. Daar zijn wel oorzaken voor aan te wijzen: lagere opbrengsten per koe, omdat krachtvoer op dit moment peperduur is: een terughoudende investeringsneiging bij de veehouder door de hoge rentestand. „Maar wellicht speelt ook mee, dat sommige veehouders zich nog steeds laten beïnvloeden door de dreigende verhalen over nieuwe overschotten. Het is natuurlijk niet erg inspirerend als je maar steeds wordt voorgehouden, dat een deel van je produktie in feite geen economisch nut heeft.” aldus Meihuizen, die daarom vreest dat er op de korte termijn verder sprake zal zijn van schaarste dan overvloed.

Vooraf de laatste weken blijft de melkproduktie in Nederland duidelijk achter bij de overeenkomstige periode van een jaar geleden. Ook in andere EG-landen is die tendens al te ontdekken. "Er is dus zeker geen grond voor de vrees, dat de produktiegroei de komende tijd de pan zal uitrijzen", zei de DOMO-directeur gisteravond tijdens de algemene ledenvergadering in Haren

Groei

DOMO is intussen wat de resultaten over 1980 betreft niet ontevreden. Het concern realiseerde een omzetsijging van achttien procent. De melkprijs voor de leden was, na de slotuitkering: 65,38 gulden per 100 kilo, vier procent meer dan een jaar eerder. En ook voor dit jaar tekent zich een verdergaande groei af.

Het lijkt nu al zeker, dat de ledenmelkprijs opnieuw hoger zal worden.

Ten opzichte van, 1979 bleef overigens de aanvoer van ledenmelk, met slechts een groei van iets meer dan een half procent, achter bij de gemiddelde produktiegroei van 2,5 procent in heel Nederland. Door het bijkopen van ondermelk in Duitsland (bestemd voor de produktie van melkpoeder) kon dit "tekort" evenwel worden opgevangen.

De omzetsijging manifesteerde zich voor een belangrijk deel in de sector consumptiemelk voor de Noordelijke regio. DOMO, die nu vrijwel alle grootwinkelbedrijven in het Noorden van dagmelk voorziet (behalve Albert Heijn) heeft een marktaandeel van 90 procent.

Een andere „groeier” is de afdeling speciale produkten: veredelde, voor de export bestemde consumentenprodukten op basis van melkpoeder. Deze produkten zijn de poeder in bulkverpakking gestaag aan het verdringen.

Opmerkelijk is, dat verleden jaar de loonkostenstijging met 2.5 procent slechtst de helft bedroeg van eerdere jaren. Dit wordt toegeschreven aan „matigingseffecten”.

Hoofddirecteur Domo: Wereldmarkt voor zuivel beter dan ooit in 25 jaar

HAREN Het marktbeeld van de zuivel is gunstiger dan in 25 jaar is voorgekomen. Het is een beeld, dat een jaar geleden nog voor ondenkbaar werd gehouden, betoogde drs. Sam Meihuizen gisteravond voor de algemene vergadering van de Domo in Haren. De hoofddirecteur van de Domo meende dat het besef van deze ommekeer in de zuivelsituatie ook in landbouwkringen nog te weinig is doorgedrongen. De afhankelijkheid van het EG-budget is met rond vier miljard gulden afgenomen, zei hij.

Voor de korte termijn durfde Meihuizen op grond van de orderpositie van de Domo te zeggen dat de gunstige situatie tot medio 1982 zal voortduren. Ook daarna liggen er aanknop punten voor gematigd optimisme. Hij verwachtte verder een groei van de afzet in de EG die niet boven de een tot anderhalf procent zal uitkomen. Lange termijncontracten, die door sommigen in Brussel worden bepleit, zouden vooral de export naar Oost-Europa doorzichtiger kunnen maken, op middellange termijn verdienen vooral de exportmarkten buiten Europa de aandacht.

In een reeks landen stijgen de koopkracht vrij snel, deelde Meihuizen mee en hij verwachtte dat de vraag naar melk- en zuivelprodukten in de komende vijf tot tien jaar nog aanzienlijk zal toenemen. De voedselproblematiek in vele derde landen vloeit voort uit het afnemende landbouwareaal bij een snel groeiende bevolking.

Een beperking van het zuivelaanbod zou in vele ontwikkelingslanden een serieuze bedreiging voor de toekomstige voedselvoorziening betekenen. Beperking zou ook een miskennen zijn van de sociale betekenis van de zulvelexport, meende Meihuizen. De verantwoordelijkheid van de EG is groot, omdat ongeveer 70 procent van het zuivelaanbod op de wereldmarkt van de EG afkomstig is.

De Europese melkveehouder zal in de komende jaren als een der eersten worden geroepen zijn bijdrage te leveren aan de bestrijding van dreigende voedselschaarste in de wereld, meende Meihuizen. In de EG zal de jaarlijkse produktiegroei binnen redelijke grenzen moeten blijven, maar een toename van twee tot 2,5 procent zou zonder veel spanningen door de markt opgevangen kunnen worden. In Nederland valt een stabilisatie in de produktie te onderkennen, aldus Meihuizen.

Voorzitter Pauwel Mulder constateerde in zijn openingswoord een afnemende investeringsbehoefte bij de Domo. Eigen vermogen en ledenkapitaal namen met 6,5 miljoen gulden toe en het bankkrediet nam met zestien miljoen gulden af. De omzet steeg met tien procent naar bijna een miljard. De negatieve deelnemingen zijn afgebouwd. De Domo betaalde een redelijke prijs voor de melk, zodat er met tevredenheid op het afgelopen jaar teruggezien kan worden, althans wat de Domo betreft.

De samenwerking met Frico en CCF heeft aan de verwachtingen beantwoord. Het heeft wel aanpassing en gewinning gevraagd. Ook Mulder sprak over de „schone zuivelmarkt” en het optimisme op korte termijn. De rapporten die er over de zuivel verschijnen, noemde Mulder vragenderwijs te somber.

Op een persconferentie, die aan de ledenvergadering voorafging, zei hoofddirecteur Meihui-

zen nog, dat het twijfelachtig is of de overschotten in de zuivel zich in de toekomst weer zo voor zullen doen als in het verleden. Hij wilde daarom in de ledenvergadering enig tegengas geven voor het ongenueanceerde gepraat over die overschotten. We moeten nog zien of er in 1981 wel een stijging van de melkproduktie van twee procent komt in de EG, gezien recente berichten uit andere streken van de EG. Meihuizen wilde niet zo ver gaan, dat hij aanstond op het vormen van noodvoorraden in de EG of in Nederland om de voorziening met melkpoeder hier veilig te stellen.

NvhN 1981-10-02

Kaasmaker H. J. Kroeze uit Bedum wint gouden FNZ kaasprijs

Nieuwsblad van het Noorden 02-10-1981

Bedumer kaasmaker wint gouden medaille:

'Je moet er nog altijd gevoel voor hebben'

(Van een onzer verslaggevers)

De prijzenreeks van chef-kaasmaker H. J. Kroeze van de Domo-fabriek in Bedum is ook dit jaar niet onderbroken. Hij kreeg nu zelfs de hoogste onderscheiding in zijn langdurige loopbaan; een gouden medaille op de jaarlijkse kaastentoonstelling van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond voor een overjarige belegen Goudse kaas. Van 1961 af heeft de heer Kroeze allerlei prijzen gewonnen op soortgelijke tentoonstellingen.

Voor directeur J. Werkman van de kaasfabriek in Bedum is de gouden medaille er het bewijs van dat bij het kaasmaken — ook al is dat in de loop der jaren een hoofdzakelijk machinaal gebeuren geworden — de hand van de meester niet gmist kan worden. "Het is niet alleen de apparatuur die het doet, maar ook het gevoel in de vingers dat de mensen die voor de produktie verantwoordelijk zijn er voor hebben."

Tijdens de beoordeling van de

verschillende kazen lette de jury op een groot aantal eigenschappen waaraan het produkt moet voldoen wil het voor kwalificatie "topkwaliteit" in aanmerking komen. Gekeurd werd onder meer op de vorm, de smaak, de geur en de kwaliteit van de korst.

"Het gaat hier weliswaar om een natuurprodukt, waar verder niet veel aan te poetsen is, maar toch wordt er aan de buitenkant gedaan wat er aan gedaan kan worden." De ploeg in Bedum maakt per dag 60 ton kaas.

● Kaasmaker Kroeze uit Bedum met een stuk van de bekroonde kaas uit de DOMO-fabriek.

Leeuwarder Courant 1981-10-17

Besprekingen Frico-Domo duren voort

LEEUWARDEN - De besprekingen in het noordelijk zuivelblok om tot een nauwere samenwerking te komen, verlopen minder snel dan werd aangenomen, toen de plannen dit voorjaar bekend werden. In juni/juli hadden al uitgewerkte plannen op tafel moeten liggen, doch deze zijn er nog niet.

De besprekingen lopen onder leiding van de Frico tussen de deelgenoten van de Frico, waaronder de Domo. Toen de Domo indertijd besloot toe te treden tot de Friese zuivelcoöperaties Frico CCF is door Frico en Domo een intentieverklaring uitgegeven, waarin gezegd werd, dat men naar een melkprijs zou streven, die voor alle veehouders binnen de Frico gelijk zou zijn zover, dat ze daartoe nu reeds zouden willen overgaan.

Nieuwsblad van het Noorden 11-12-1981

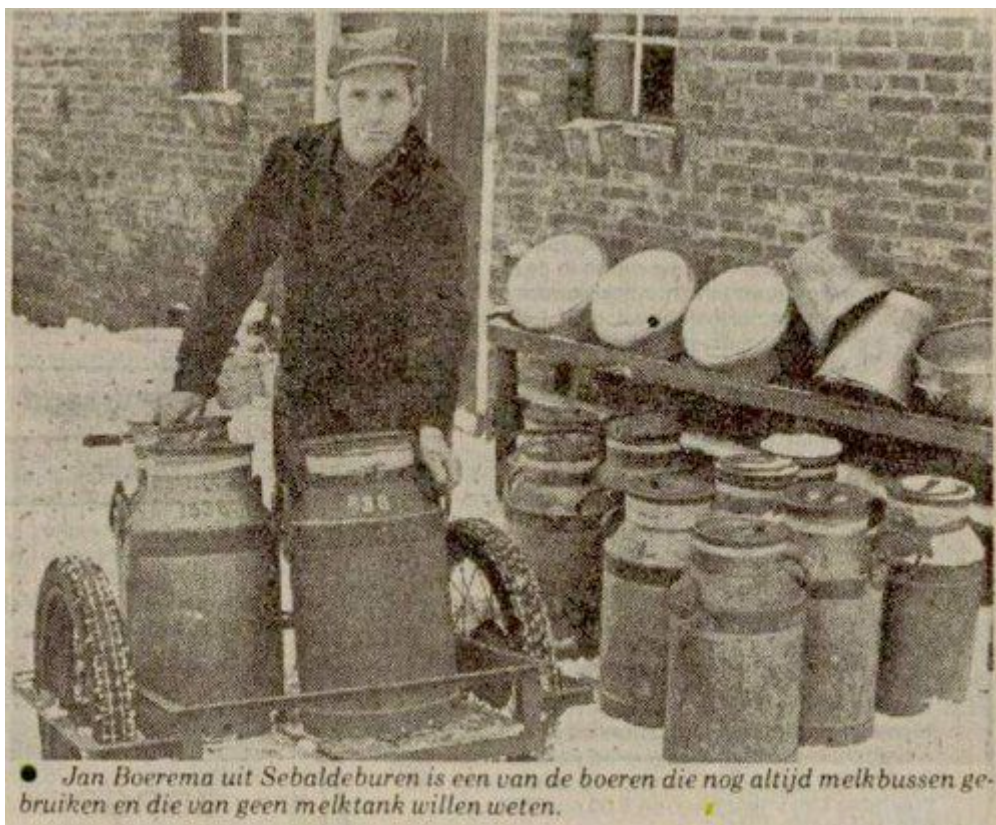
DOMO bereikt record: miljard kilo melk

(Van een onzer verslaggevers)

De DOMO in Beilen heeft een record bereikt. Gistermiddag werd voor het eerst de grens van een miljard kilo aangevoerde melk gepasseerd. Voorzitter P. Mulder van het DOMO-bestuur draaide, in aanwezigheid van de hoofddirectie, de kraan van de RMO-wagen open, waarin de miljardste kilo zat. Deze 'recordmelk' is volgens een woordvoerder van het zuivelconcern uit Drenthe afkomstig. Welke boer deze melk precies heeft geleverd wordt nog uitgeplozen. Vorig jaar bereikte de DOMO de grens van 975 miljoen kilo melk. ¶

**'Technologie en economie wijzen de boer
vanzelf de weg naar de melktank'**

Nog een jaar of vijf en melkbus is verdwenen

● Jan Boerema uit Sebaldeburen is een van de boeren die nog altijd melkbussen gebruiken en die van geen melktank willen weten.

(Van onze verslaggever. HENK KUIPERS) '

Het tijdperk van de melkbus is praktisch voorbij. Nog een paar jaartjes en het oer-Hollandse, in boeken; conférences en liedjes zo vaak in lyrische bewoordingen omschreven gerammel van melkbussen is voltooid verleden tijd. *Het Landbouw-Economisch Instituut (LEI)* in Den Haag heeft vastgesteld dat al ruim negentig procent van de Nederlandse melkveehouders is overgestapt op melktanks. Volgens de heer C. Wijnen, medewerkers van de afdeling structuuronderzoek van het LEI, zal over een jaar of vijf zo goed als honderd procent van de boeren zijn melk in tanks opslaan. De melkbus, al dan niet beschilderd met motieven uit Hindeloopen, zal tot in lengte van jaren als paraplubak de hal van menig burgersmanshuis opvrolijken.²²

De overgang van melkbussen op (gekoelde) melktanks is erg snel, maar niet zonder problemen verlopen. Met name in het Zuidelijk Westerkwartier, Noord- en Zuid Drenthe hebben vele honderden boeren zich verzet tegen de melktank. Er is een langslpend conflict geweest mét de melkgigant DOMO. Een groot aantal boeren voelde niets voor de haast en de druk waarmee DOMO de kostbare melktanks wilde invoeren. Zij besloten hun melk voortaan naar andere melkinrichtingen te brengen. In sommige gevallen gebeurt dat, vier jaar nadat DOMO

²² Zie Rapport [.....1981-Ontwikkeling-tankmelken-Lei..pdf](#)

bakzeil haalde en in het DOMO bedrijf in Marum de ontvangst van melkbussen bleef, toestaan, nog steeds.

Dwarsliggers

Jan Boerema uit Sebaldeburen in het Westerkwartier was indertijd één van de dwarsliggers. „Wij hebben ongeveer veertien dagen lang onze melk naar de Zuidoosthoek in Oosterwolde gebracht. De DOMO is toen overstag gegaan. Wij mochten voortaan weer onze melkbussen, bij de DOMO-fabriek in Marum afleveren, maar zestig tot tachtig boeren zijn bij Oosterwolde gebleven. Dagelijks gaan daar nog twee vrachtwagens met melkbussen naar toe. Mijn eigen melk gaat nog steeds in bussen naar Marum, want Oosterwolde is voor mij drie keer zo ver en dus te duur. Ik denk dat nog zeker honderd boeren in Zuidelijk Westerkwartier geen melktank hebben, vooral de kleinere boeren. Zo'n investering, wordt veel te kostbaar” zegt Jan Boerema.

Met zijn 26 melkkoeien is de heer Boerema een kleine boer te noemen. „Als ik zo'n melktank zou nemen zou mij dat misschien wel tienduizend gulden kosten aan allerlei voorzieningen. Plus dat je voor de huur van de tank misschien wel tweeduizend gulden per jaar kwijt bent. Dat haal je er met zo weinig koeien nooit weer uit. Ik heb geen personeel en weinig kosten, ik kan de zaak, ook financieel, goed overzien. Ik ben blij dat ik niet zo'n melktank heb genomen. Je kunt mij dus gelukkig geen Rabo-boer noemen”, zegt Jan Boerema met gepaste trots. Of hij ooit tot de aanschaf van een melktank zal overgaan weet hij niet. „Dat hangt ook van het verdere beleid van de DOMO af. Als ze mij weer onder druk gaan zetten kan het best zijn dat ik mijn melk ook naar Oosterwolde ga brengen”.

Dat het gebruik van de ouderwetse melkbus minder goed zou zijn als het gebruik van de melktank ontkent Jan Boerema. „Elke morgen worden de bussen met de avond melk en zo mogelijk ook nog met de ochtendmelk opgehaald en direct, naar de fabriek gebracht. Ik krijg ze keurig schoon terug. Een melktank wordt gemiddeld om de tweeënehalve dag leeggehaald. Je moet hem zelf schoonmaken, je kunt het ook laten doen, maar dat hoeft niet per se hygiënischer te zijn dan bussen”.

De heer Wijnen van het LEI meent dat de melktank in elk geval heeft geleid tot betere werkomstandigheden voor de melkveehouder. „Hij hoeft nu niet meer zo verschrikkelijk vroeg op te staan om te melken, zodat hij op tijd is. Hij kan zijn dag nu beter indelen waardoor hij meer tijd voor andere dingen overhoudt. Het werk van de door de tank wat menselijker geworden. Dit soort veranderingen is nou eenmaal niet tegen te houden”.

Zonder druk

Eind 1980 waren er in Nederland nog maar achttien melkinrichtingen die nog geen plan hadden voor de volledige overschakeling van melkbussen op melktanks, aldus het LEI. Tot deze bedrijven behoorden onder meer „Oost- Groningen” in Winschoten, het DOMO-bedrijf in Marum, Acmesa in Assen, de „Zuidoosthoek” in Oosterwolde en een aantal inrichtingen bij Staphorst. De heer D. Hoitinga, directeur van; zowel de „Zuidoosthoek”, als „Oost-Groningen”, zegt dat in zijn bedrijven nooit druk op de boeren is uitgeoefend om op melktanks over te gaan. „Wij hebben daar, onze mensen altijd volledig vrij in gelaten. Wij hebben het nooit op willen dringen. Wie zijn melk liever in melkbussen aflevert mag dat nog steeds doen. Ik heb dan ook géén enkel begrip voor het harde DOMO-standpunt. Dat heeft alleen maar geleid tot een hoop soesa en frustraties bij veel boeren en het heeft hooguit tot resultaat gehad dat bij DOMO wat eerder het punt bereikt wordt waarop honderd procent van de boeren een melktank.”

Dat het onder druk zetten van boeren kennelijk niet nodig is om toch het beoogde doel te bereiken bewijst de heer Hoitinga met enkele „aardige jcijfers.” Van de boeren die aan Oosterwolde leveren hééft nu 84 procent op volkomen vrijwillige basis en zonder enige druk van onze kant, een melktank aangeschaft. In Winschoten ligt dat percentage nog hoger, namelijk ruim 92 procent. Het is eigenlijk heel simpel. De moderne, technologie en de economie wijzen de boeren vanzelfde weg naar de melktank”.

Niet te ontkennen, valt dat de gelijktijdige verwerking van melkbussen en melktankwagens duurder is voor de melkinrichtingen. De heer Hoitinga legt uit dat boeren die nog met melkbussen werken 0,6 cent per liter méér voor het transport, moeten betalen dan boeren die op melktanks zijn overgeschakeld. De laatste groep, ontvangt bovendien een melktankpremie van 1,6 cent per liter. Het bruto voordeel, bij het gebruik van een melktank bedraagt dus 2,2 cent per liter. Een aanzienlijk verschil, maar daar moeten natuurlijk wel de kosten van de melktank en bijkomende voorzieningen van worden afgetrokken. „En ik ben ervan overtuigd dat een kleine boer als Boerema inderdaad goedkoper uit is met melkbussen”, zegt directeur Hoitinga. Niettemin verwacht ook hij dat binnen enkele jaren de melkbus definitief tot het verleden behoort.

1982

Leeuwarder Courant 1982-01-29

Domo tilt niet zwaar aan vermogensverschil met Frico-deelgenoten

HAREN - De Domo-top verwacht voor het midden van dit jaar eindrapport van de commissie die onderzoek instelt naar de ene netto-melkprijs voor alle veehouders, die bij de Frico betrokken zijn. Een verschil in vermogenspositie acht drs. Sam Meihuizen, hoofddirecteur van de Domo, van ondergeschikt belang. Een moeilijkheid voor het samengaan van afzonderlijke verenigingen, is de juridische structuur van het geheel. We worstelen ermee, aldus Meihuizen.

Voorzitter Pouwel Mulder verwacht van de belangenbundeling van Domo met Frico en andere Frico-deelgenoten ook een positieve invloed op de werk gelegenheid. Hij deelde dat gistermiddag in Haren mee na afloop van de ledenvergadering van de Domo, waarvan Meihuizen als markante gebeurtenissen noemde het feit, dat de vergadering niet hoefde te voorzien in geld voor de Domo. De Domo heeft dit jaar een vermogensbehoefte van veertig miljoen gulden, waarvan twintig voor investeringen. De coöperatie kan daarin uit eigen middelen voorzien.

Over het samengaan in de Frico zei de hoofddirecteur o.a. nog, dat dit geen grote reorganisatie voor de afzonderlijke bedrijven met zich zal brengen, omdat alle partners al grootschalig werken. Verlies van arbeidsplaatsen zal het ook niet meebrengen. Het personeel van de fabriek in **Roden**, die dicht gaat, kan zonder verhuizing bij de Domo aan de slag blijven

Op de ledenvergadering werden de mensen van Frico en CCF welkom geheten. Een gast was ook dr. Fischer van de Oostfriese zuivelcoöperatie. De Domo heeft met de Oostfriezen een nauwe samenwerking; een deel van de melk voor de Domo komt uit Oost-Friesland. De samenwerking zit vooral in de poedersector, terwijl er ook een gelijkgerichte politieke samenwerking is.

De voorschotmelkprijs, die de melkveehouders op het ogenblik in het Noorden krijgen, noemde drs. Meihuizen geflatteerd. De prijs ligt een elf cent hoger dan het vorige jaar, maar men moet er rekening mee houden, dat deze prijs niet geheel in overeenstemming is met de marktontwikkeling. Bovendien loopt het op de markten al enige maanden stoever. De stijging van de melkprijs in 1982 zal bepaald niet in de orde van grootte liggen van vorig jaar. Over de hoogte van de prijs in 1981 (voorschot en pot) wilde Meihuizen zich niet uitlaten. Die prijs komt met een paar maanden.

Inzake de vermogenspositie van de verschillende deelgenoten van de Frico, zei Meihuizen nog, dat er bij het samengaan enig onderzoek vereist is. Grote verschillen zijn er niet. Wat is een cent, zo vroeg hij, bij een totale investering in de Domo van twintig cent per kilo achterstaande melk. De eigen energievoorziening in Beilen heeft een besparing van meer dan een miljoen gulden opgeleverd. De Domo wil nu soortgelijke installaties in Bedum en Marum, waarmee een energierendement van 80 procent bereikt kan worden.

Voorzichtig optimisme over fusieplan van acht fabrieken Zuivelgigant in noorden

(van een onzer verslaggevers)

Acht coöperatieve zuivelfabrieken in het Noorden²³, waaronder de DOMO, hebben overeenstemming bereikt over een volledige economische samenwerking die per 1 januari 1983 moet ingaan. Bij deze fusie zijn de belangen van 8.000 melkveehouders en 3.000 medewerkers betrokken en omvatten daarmee tweederde van de zuivelindustrie in Groningen, Friesland en Drenthe.

Gedacht wordt aan een gemeenschappelijke exploitatie waarbij voor alle betrokken veehouders uniforme melkprijzen gaan gelden. De acht fabrieken zijn deelgenoot van de Frico. Met de veehouders, de ondernemingsraden en de vakbonden moet nog overleg worden gepleegd. Pas daarna willen de directies nadere mededelingen doen over de stichting van de zuivelreus in het Noorden.

De reacties vanuit de zuivelwereld en de boerenorganisaties op het fusieplan kunnen „voorzichtig positief” worden genoemd. De Voedingsbond van het FNV wil eerst meer weten en plaatst vooralsnog kritische kanttekeningen.

De voorgenomen fusie van acht zuivelfabrieken in het Noorden betekend een beïnvloeding van het totale beeld van de zuivelindustrie in Nederland, meent drs. Rinse Zijlstra, voorzitter van de *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond (FNZ.)*.

„Het gaat om 13 procent van alle veehouders in ons land die zo’n 18 procent van de gezamenlijke melkproductie voor hun rekening nemen. Hiermee krijgt dan de vierde grote concentratie zijn beslag met als eindconclusie dat alsdan deze vier ondernemingen ongeveer 75 procent van alle in ons land aangevoerde melk verwerken.

Deze concentratietendens begon in de jaren zeventig: het eerst in het Gelders-Overijsselse gebied waar de *Coberco* haar vleugels uitsloeg. Thans leveren zo’n 12.000 veehouders melk aan dit concern, dat daarmee werkgelegenheid verzorgt voor 3.500 man. In het Zuiden werd in 1978 de zuivelindustrie van Limburg, Noord-Brabant en Zeeland gebundeld in de onderneming DMV-Campina (11.000 veehouders en 3.000 werknemers) en het Westen volgde enige tijd later met de concentratie Melkunie-Holland (6.500 veehouders en bijna 4.000 werknemer). Wanneer ik de (Coöperatieve Condensfabriek (CCF) in Leeuwarden er bij betrek dan blijkt hoezeer de concentratie in de zuivelindustrie het huidige beleid van de verwerking en afzet bepaalt.” aldus Zijlstra.

Hij wijst er op dat de Nederlandse zuivelindustrie op het ogenblik aan top in de wereld staat. Niet alleen wordt de consument in eigen land van een gevarieerd zuivel-menu voorzien maar de helft van de melkproductie wordt naar het buitenland geëxporteerd en dat is goed voor f7 miljard.

„Echter, ook de export is geen doel maar een zeer belangrijk middel om markten voor de melkprodukten te vinden waar een prijs kan worden gemaakt die het mogelijk doet zijn een

²³ Het gaat hier om *Frico* (Leeuwarden) en 7 deelgenoten; *de Takomst* (Wolvega), *Novac* (Tuk), *Mid-Frislân* (Warga), *De Torenmeter* (Oldeboorn), *Het Klaverblad* (Donkerbroek), *Makkinga* en *Domo-Bedum* (Beilen)

melkprijs aan de boer uit te betalen die het hem mogelijk maakt een behoorlijke boterham te verdienen. In dit licht moeten ook de fusies en concentraties worden beoordeeld. Er is onmiskenbaar, ook in boerenkring, wel eens zorg merkbaar over dit soort ontwikkelingen. Wordt de schaal niet te groot of blijven dit soort concerns nog wel overzichtelijk. In coöperatieve kring wordt vaak de vraag gehoord of deze zuivelreuzen nog wel bestuurbaar zijn. Ik meen deze vragen positief te kunnen beantwoorden. De voordelen van een gemeenschappelijke exploitatie acht ik duidelijk aanwezig.” zegt Zijlstra die benadrukt dat een en ander wijzigingen in het krachtenveld zal veroorzaken.

Samenspel

Volgens hem zal de relatie met de bedrijven (met een productie ten opzichte van het totaal van 20 procent), die niet bij één van de concerns zijn aangesloten, opnieuw gedefinieerd worden. In de tweede plaats zal de onderlinge verhouding of het samenspel tussen de „big four” ongetwijfeld worden beïnvloed maar naar hij hoopt en verwacht in de richting van een doelmatig samenspel.

De vorming van een noordelijk zuivelblok is enkele jaren geleden al begonnen en in 1980 resulteerde dit in een toetreding van de *Domo-Bedum* (hoofdkantoor in Beilen) tot Frico en CCF. Anders gezegd, er is sinds twee jaar al sprake van een nauwe samenwerking tussen DOMO en Frico (als afzetcoöperatie) en tussen DOMO en CCF en dit verklaart wellicht de geringe verrassing bij de vakbond en de boerenorganisaties over het vorige week vrijdag uitgebrachte persbericht van de Frico waarin wordt gesproken over de volledige economische samenwerking van de acht Frico-deelgenoten.

Werkgelegenheid

„De fusie op zich verrast ons niks - er wordt al geruime tijd over gesproken - waar het echter om gaat is of hiermee de belangen van de werknemers wel zijn gediend. Ik denk hierbij niet aan de eerste paar jaar, maar aan de jaren die daar op volgen. Het gaat om de werkgelegenheid op lange termijn. De ervaring heeft geleerd dat samenwerkingsverbanden in eerste aanleg vaak enthousiast worden ontvangen terwijl later blijkt dat rationalisering van productieplaatsen het gevolg is en alle daaraan verbonden gevolgen voor de werkgelegenheid.” aldus Wil Winter, secretaris van de vakgroep zuivel van de Voedingshond FNV.

Het heeft hem nogal verbaasd dat het bericht over de fusieplannen eind vorige week door de Frico-directie naar buiten is gebracht, maar dat de besprekingen met de betrokkenen nog moet starten. „Eigenlijk weten we nog niks,” zo beklemtoont hij. Volgens hem is de bedrijfstak zuivel niet gebaat bij een scherpe concurrentie en in dit verband vraagt hij zich af in hoeverre de zuivelbedrijven, die niet bij het samenwerkingsverband zijn betrokken (zoals *Acmesa* in Assen en *DOC* in Hoogeveen), na de vorming van het noordelijke zuivelblok nog aanvullend kunnen blijven functioneren.”

De secretarissen van de boerenorganisaties DLG. en GMvL. achterenvolgens ir. G. Buiter en mr. A. F. Stroins, zeggen zich „in het algemeen positief” te willen opstellen over de stichting van de noordelijke zuivelreus.

Vakbonden prater met *Frico-Domo* over personele gevolgen fusie

LEEUWARDEN - De voedingsbonden en de dienstenbonden van de FNV en het CNV hebben gisteren een oriënterend gesprek gehad met de ongeveer een jaar geleden opgerichte structuurcommissie inzake de fusie van de Frico, de Frico-deelgenoten en de Domo. Het ging voornamelijk over de gevolgen die de nieuwe constellatie zal hebben voor het personeel. Er zijn na het gesprek nog een aantal punten overgebleven, die een nadere toelichting behoeven, maar de bereidheid tot praten met de bonden is er wel, al zegt de commissie, dat de vrij ingewikkelde fusie een gesprek niet zo simpel maakt. De bonden hebben daarvoor begrip, maar dringen aan op meer informatie, want „onze leden, met name de leden van de verschillende ondernemingsraden, komen straks bij ons om informatie”.

De structuurcommissie, die de mogelijkheden tot een nauwere samenwerking tussen Frico, Frico-deelgenoten en Domo heeft bestudeerd en ook de perspectieven die zo'n nauwere samenwerking voor de noordelijke zuivelwereld zou bieden, is tenslotte met de voorstellen gekomen die moeten leiden tot een volledige economische eenheid per 1 januari 1983, zoals die vorige week in een persbericht naar buiten werden gebracht.

Gisteren is nog duidelijk geworden, dat er een topdirectie komt met directeuren voor de kaasdivisie, het melkvervoer, de Frico-verkooporganisatie, de activiteiten van de Domo, de consumptiemelk en een coördinerend directeur voor algemene zaken, financiën, technische zaken en personeelszaken. De voorgenomen concentratie van personeelszaken naar de topdirectie baart de vakbonden zorgen, want zij vrezen, dat het contact met de directie dan in de toekomst veel moeizamer wordt. Aangenomen wordt, dat de kans er in zit, dat het personeel straks niet meer in dienst zal zijn bij de verschillende „afdelingen”, maar bij het grote blok en dat zal ook grote consequenties hebben voor de ondernemingsraden.

De bonden hebben daarom aangedrongen op meer informatie en concretere afspraken over wat er gebeuren gaat, net name ook in de personele sfeer. Er zal op 11 mei opnieuw een bespreking worden gehouden tussen Frico-Domo en de vakbonden.

De structuurcommissie kon nog niet precies aangeven wat de gevolgen van de fusie zullen zijn voor de verschillende bedrijven die er in zullen opgaan. In elk geval de eerste jaren zullen er geen vestigingen worden opgeheven, aldus de commissie, maar het onderwerp blijft wel in studie.

DOMO en Frico gaan volledig samen

Noordelijke zuivelblok is na fusie tweede Nederlandse melkmammoet

(Door onze sociaal-economische redacteur EGBERT ZIJLEMA)

DOMO en Frico samen. Dat is in een paar woorden, de kern van wat officieel wordt aangeduid als een „volledige economische samenwerking” tussen beide zuivelorganisaties. Met een gezamenlijke omzet van twee en een kwart miljard kilo melk per jaar wordt het Noordelijke zuivelblok door die fusie op slag de tweede melkmammoet van Nederland, temidden van de drie al eerder gevormde zuivelreuzen: *Coberco*, *DMV-Campina* en *Melkunie*.

„Een zeer opmerkelijke zaak”. Zo kenschetst de voorzitter van de *Koninklijke Nederlandse Zuivelbond (FNZ.)* drs. Rinse Zijlstra, deze reeks van Fusies in zuivelland. Opmerkelijk vooral, omdat de „grote vier” straks niet minder dan driekwart van de totale Nederlandse melkproductie verwerken,

Op zich zelf minstens zo opmerkelijk (maar dat oordeel komt nadrukkelijk niet van Zijlstra) is het feit van de nu aangekondigde integratie van belangen in de Noordelijke zuivel. Niet omdat deze fusie **die 1 januari haar beslag moet krijgen** in een nieuw te stichten coöperatie, zo’n grote verrassing zou zijn. Eind 1978 al spraken DOMO en Frico (en trouwens ook de *Coöperatieve Condensfabriek Friesland – CCF*²⁴) - maar die blijft nu even buiten beeld) de intentie uit, dat ze de weg van belangenbundeling wilden inslaan.

Tempo

Het opmerkelijke zit hem meer in het tempo, waarin die weg, met nogal wat hindernissen van vooral psychologische aard, sindsdien is bewandeld. Al vrij snel na de intentieverklaring, op 1 januari 1980, volgde de eerste stap, toen DOMO toetrad tot de Frico-organisatie. Boven eventuele „verdergaande vormen van samenwerking tussen met name DOMO en Frico” (jaarverslag DOMO 1980) bleef vervolgens echter een dichte mist hangen, die net als het echte weer, veel aanleiding tot gespreksstof gaf.

De spraakmakende gemeente, in dit geval de Friese melkveehouders zag in haar eigen stamtafelpraat alles op zich al komen, behalve een vlotte fusie. DOMO, zo wil het hardnekkige verhaal, zou in feite alleen maar belang hebben bij samenwerking met de Friese zuivelorganisatie als beschermende paraplu. Had de Gronings-Drentse club niet een uitermate zwakke vermoogenspositie? En wie bracht, gatverdakke, elk jaar de beste melkprijs tot stand?

Een soort zenuwoorlog, kortom, die achteraf echter niet meer dan een storm in een beker melk bleek te wezen. Terwijl, naar verluidt, de Friezen hardnekkig actief bleven met het beeld van een zwakke DOMO op te poetsen (en hun Groninger en Drentse collega’s daarmee misschien wel een minderwaardigheidscomplex opdrogen), gingen besturen en directie stug door met het voorbereiden van de fusieplannen.

Geholpen door een gunstige markt wist DOMO verleden jaar een melkprijs voor haar boeren tot stand te brengen van ruim 73 cent (concept-jaarverslag 1981). De voorzichtige conclusie (voorzichtig, omdat de Friese cijfers nog niet bekend zijn gemaakt) zou kunnen zijn, dat de Gronings-Drentse zuivelclub de Friezen heeft geëvenaard. misschien zelfs wel, voor het eerst in de geschiedenis, heeft overtroffen.

²⁴ CCF zou midden 1985 zijn ‘naam’ veranderen in ccFriesland – (Dairy Foods Products) ZHN.

Accountants hebben inmiddels ook aan het licht gebracht, dat de vermogenspositie van DOMO wel meevalt en vooral niet onderdoet voor die van de Friese Frico-bedrijven. Daarmee lijken, aldus althans zegslieden in de zuivelwereld, de psychologische barrières voor volledige samenwerking in elk geval geslecht, wat dan ook heeft geleid tot het (sneller dan voorzien) bekend maken van de plannen, vanochtend in Oranjewoud.

Fusie is overigens niet het juiste woord. De economische integratie (waarover de 8000 melkveehouders, die er de basis van vormen nog moeten stemmen) voorziet niet in het opheffen van de bestaande organisaties, die in het nieuwe zuivelblok opgaan. Binnen de Frico, die geen coöperatie is, maar het gezamenlijk kaas-verkoopkantoor van de deelgenoten, zijn acht coöperaties actief: zeven in Friesland (met elf productiebedrijven) plus DOMO-Bedum, die de koepelorganisatie is voor 37 melkveehoudersverenigingen in Groningen en Drenthe. De DOMO-organisatie telt acht productiebedrijven, gevestigd in Groningen, Bedum, Marum. Beilen, Ruinerwold, Koekange, Kolderveen en Emmen.

Wommels en Farmsum

De meest voor de hand liggende oplossing was natuurlijk geweest: al die afzonderlijke verenigingen opheffen en een nieuwe coöperatie van 8000 leden stichten. Het lijkt echter om allerlei redenen praktisch noch niet verstandig een melkveehouder uit bijvoorbeeld Farmsum en zijn collega uit Wommels in één club onder te brengen.

Om die reden is gekozen voor een nieuwe topstructuur in de vorm van een overkoepelende coöperatie (een holding, zou je kunnen zeggen) met een vijfhoekige directie en een bestuur, dat vooralsnog uit tien leden bestaat, in een latere fase uit acht.

De vijf man sterke directie wordt min of meer „divisiegewijs” georganiseerd. Voorzitter van de centrale directie wordt vermoedelijk de huidige DOMO-hoofddirecteur drs. S. W. Meihuizen, die behalve algemene raken, financiën en sociale zaken, de consumptiemelkdivisie onder zijn hoede krijgt. De anderen, onder wie een nog te benoemen opvolger voor de binnenkort met pensioen vertrekkende Frico-directeur mr. G.F. Hepkema, krijgen naast enkele algemene taken de verantwoordelijkheid voor de productiepoten kaas en kaasmarketing (drie directeurs) en poederproducten (vermoedelijk wordt dat DOMO-directeur W. Boersma.

Kurk eruit

Achtergrond van deze opzet is vooral dat centralisatie van productie- en verkoopverantwoordelijkheid tot een slagvaardiger opereren op de markt moet leiden. Belangrijk is daarbij vooral het product kaas. In de zich soms snel wijzigende marktomstandigheden is vlug beslissen nodig, wat nu vaak niet kan. Frico kan als verkooporganisatie weliswaar snel constateren dat er, om maar een voorbeeld te noemen, een stijgende vraag is naar Edammer, maar kan de aangesloten productiebedrijven niet opdragen meer Edammer en minder Goudse te maken. „De kurk, die ons verstopt, moet er als het ware uit”, aldus het beeldende commentaar van een ingewijde

Als de samenwerking tussen DOMO en Frico eenmaal een feit is, beheerst deze organisatie zeventig procent van de Noordelijke melkstroom, waarvan ruwweg zeventig procent als producten (boter, kaas en poederproducten) wordt geëxporteerd.

Bij DOMO en Frico werken 3000 mensen. De fusie leidt, hebben vakbonden gisteren te horen gekregen, niet tot reorganisaties en personeelsvermindering. De aangesloten bedrijven hebben dat proces feitelijk al achter de rug en zijn, gezien de huidige marktsituatie, op de juiste sterk-

te. Doordat de afzonderlijke coöperaties blijven bestaan verandert er ook niets in de rechtszekerheid van de werknemers. Iedereen houdt, populair gezegd, zijn eigen baas.

Leeuwarder Courant 1982-04-17

„Samenwerking zeer ingrijpend"

Noordelijk zuivelblok moet leiden tot hogere melkprijs

ORANJEWOUDE - De economische samenwerking tussen de acht Frico-deelgenoten moet leiden tot een efficiënte verwerking van de melk en de zuivelprodukten. Het onderbrengen van de zakelijke activiteiten in één exploitatie, dat op 1 januari 1983 zijn beslag krijgt, moet daardoor leiden tot een hogere melkprijs voor de boer. Bovendien kan de vorming van het Noordelijke zuivelblok zorgen voor een beter klimaat voor investeringen binnen de zuivel.

Deze toekomstvisie voor de Frico-deelgenoten werd gistermorgen gelanceerd door de mannen die binnen de Structuurcommissie zeer nauw zijn betrokken bij het overleg dat heeft geleid tot deze nieuwe ontwikkeling. Van de zijde van de landelijke en de vakpers was er veel belangstelling voor de bijeenkomst in het Landbouw Coöperatiecentrum in Oranjewoud, waar de concentratie werd toegelicht.

Mr. Gerrit Hepkema, directeur van de Frico, wees niet alleen op het belang van de zuivel in het Noorden, maar ook op een landelijk beleid dat nu door vier gewestelijke zuivelblokken beter op elkaar zou kunnen worden afgestemd. De economische achtergrond daarvan is er een zo goed mogelijke melkprijs uit te halen. „De vier grote blokken zijn op elkaar aangewezen en moeten de komende jaren elkaar bij de hand houden om zo een betere melkprijs te krijgen”, zo verklaarde de binnenkort met pensioen vertrekkende Hepkema.

De voorzitter van de Structuurcommissie, de heer Geert de Jong uit Akkrum, noemde de concentratie van achtduizend boeren uit Friesland, Groningen en Drente in één zuivelblok zeer ingrijpend. Met nadruk wees men er van de kant van de betrokken zuivelmensen op dat er tussen de DOMO en de Frico vrijwel een gelijke vermogenspositie bestaat. „Het speelt zich af achter de komma”, verklaarde de heer Henk Westenbrink, directeur van de NOVAC. Eéntienden van centen per kilogram melk, verduidelijkte hij later. De verschillen zullen door verschuivingen van vermogen naar ledenkapitaal en andersom rechtgetrokken worden. De DOMO zat qua melkprijs vorig jaar twee centen achter op de bij de Frico aangesloten fabrieken. Frico en DOMO liggen nu vlak bij elkaar, zo werd gisteren verklaard.

Voor de bedrijven van de Frico-deelgenoten zal de economische samenwerking vooralsnog geen consequenties hebben. Men voorzagt op dit moment geen wezenlijk ingrijpende zaken voor wat betreft sluiting of inkrimping. Voorts is het de bedoeling van het nieuwe zuivelblok om zo gedecentraliseerd mogelijk te blijven functioneren. Ook denkt men vooralsnog niet aan een samenvoeging van de bestuurscentra op één plaats. „Zeer onwaarschijnlijk aldus de heer Meihuizen

De verzamelde top van de Frico deelgenoten verwachtte weinig tegenstand bij de leden boeren. De betrokken veehouders zullen zich waarschijnlijk in juli definitief uitspreken over de voorstellen. Directeur Henk Westenbrink van de NOVAC wees de uitspraak over vermeende tegenstanders onder „zijn” boeren van de hand.

Voor de vorming van één gemeenschappelijke exploitatie is een nieuwe toporganisatie nodig. De voorzitter van de Structuurcommissie, de heer Geert de Jong uit Akkrum, verklaarde dat geprobeerd wordt om het zuivelblok een coöperatieve vorm te geven. Mochten daar evenwel nog juridische of fiscale bezwaren aan kleven, dan wordt de mogelijkheid van een vennootschap overwogen. Duidelijk is dat er een extra bestuurslaag wordt gevormd. De directies van de zuivelfabrieken die bij de Frico zijn aangesloten krijgen een ondergeschikte positie. Volgens de plannen die door de heer De Jong verder werden ontvouwd zal er een bestuur worden gevormd met aanvankelijk tien boeren (later acht) en een Raad van Commissarissen bestaande uit vijf boeren. De directie van het zuivelblok komt in handen van vijf mensen. De heer Samuel Meihuizen, nu directeur van de Domo, zal daarvan voorzitter worden. De heren Wout Kranenburg (Takomst), Ruurd Posthumus (Foarutgong Dokkum) en W. Boersma (Domo) nemen ook zitting in het topbestuur. Voorts zal de opvolger van Frico-directeur Gerrit Hepkema een bestuurszetel innemen. De heer Henk Westenbrink (NOVAC) heeft zich daarvoor niet beschikbaar gesteld.

De huidige Domo-directeur Meihuizen krijgt een erg zware functie binnen het bestuur van het Noordelijke zuivelblok. Behalve directievoorzitter zal hij zich bezig moeten houden met de post algemene zaken van de nieuw te vormen onderneming. Voorts is zijn zware portefeuille gevuld met de posten financiën, sociale zaken en economische zaken en houdt hij zich doende met de productie van consumptiemelk.

Deel-2

Bij plan zuivelblok ‘Positie van Zuivelbond onduidelijk’

ORANJEWOUDE - Bij de gepresenteerde plannen voor de vorming van een Noordelijk zuivelblok van de Frico-deelgenoten is de positie van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* nog onduidelijk. Binnen de structuurcommissie die de samenwerking heeft voorbereid heeft men zich nog niet beraden over hoe de Friese Zuivelbond zal gaan functioneren binnen het zuivelblok. „We moeten de puntjes nog op de i zetten en één van die i's is de verhouding tot de Zuivelbond”, zo werd gistermorgen verklaard tijdens een persbijeenkomst in het Coöperatief Landbouwcentrum in Oranjewoud.

Tot nu toe is de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken niet betrokken bij het overleg. Dat zal pas gebeuren als de plannen definitief zijn geworden. Bij de Friese Zuivelbonden volgt men de ontwikkelingen op de voet. De verwachting daar is dat men niet beter van de samenwerking zal worden. Het takenpakket zal gelijk blijven of verminderen, zo denkt men. Een deel van het pakket dat de Zuivelbond voor de Friese fabrieken verricht, doet de Domo in eigen beheer. Voor die dubbele taken zal straks een oplossing moeten worden gezocht. Er ontstaat een soort van concurrentiepositie, die op den duur verkeerd zou kunnen uitpakken voor de Zuivelbond. Mr. Gerrit Hepkema wees evenwel op de inbreng van deze organisatie. „Wij willen de grote deskundigheid bij de bond niet missen”, verklaarde hij.

Zuivelblok in toekomst wellicht nog groter – fusie met CCF

(Door onze sociaal-economische redacteur)

Het Noordelijk zuivelblok, dat 1 januari ontstaat door een volledige samenwerking van DOMO en Frico, wordt in de verdere toekomst wellicht nog groter, als de Coöperatieve Condensfabriek Friesland (Friesche Vlag) er bij komt. De fusie met CCF wordt nog verhinderd door vier „vrije” kaasfabrieken in Friesland, die net als alle Frico coöperaties bij de CCF zijn aangesloten, maar niet met Frico onder één dak willen.

De besturen en directies van DOMO en Frico hebben zich gisteren bij het bekend maken van hun eigen plannen overigens niet uitgesproken over toekomstige integratie van de CCF in het Domo/Frico-blok. In zuivelkringen wordt wel rekening gehouden met deze mogelijkheid, omdat de vier „vrijen” straks een zware dobber krijgen aan de concurrentie met de Noordelijke zuivelreus, die het op een na grootste zuivelblok van ons land wordt. Als ook CCF er bij komt zou de Noordelijke combinatie de ranglijst van de „grote vier” aanvoeren, gemeten in melk-omzet.

Bij de fusie van DOMO en Frico worden alle produktiemiddelen, die nu nog voor een deel toebehoren aan afzonderlijke coöperatieve verenigingen, ter beschikking gesteld van de nieuwe onderneming, die juridisch gestalte krijgt in een nieuw te vormen topcoöperatie, onder vijfhoofdige directie. Gisteren is bevestigd dat drs. S. W. Meihuizen hoofddirecteur van DOMO, voorzitter van de centrale directie wordt.

Bron: Zuivelzicht 74 1982-04-xx

Verdere samenwerking Frico-deelgenoten

De deelgenoten van de Frico gaven op 16 april een persconferentie in „Oranjewoud" die onder leiding stond van Frico-voorzitter G. de Jong. Daar werd nadere informatie over de verdere onderlinge samenwerking verstrekt.

Door de Frico-voorzitter werd eerst in vogelvlucht een overzicht gegeven hoe de structuur van de Frico thans is. De verkoop en marketing van kaas van de deelgenoten en van boter berusten bij de Frico en die van melkpoeder-, weiprodukten en speciaalprodukten worden door DOMO-Bedum geregeld. Het bezwaar dat daaraan kleeft, is de te geringe flexibiliteit in het ondernemen, terwijl het sturen van de productiestromen een ingewikkelde zaak is bij het vasthouden van afzonderlijke exploitaties van de deelgenoten. In het begin van de zeventiger (?) jaren was reeds een studie opgezet met hoe een en ander beter zou kunnen worden geregeld, maar de omstandigheden waren toen anders en de geesten blijkbaar nog niet rijp voor de stap die men thans voorstelt te doen.

Nadat DOMO-Bedum zich had aangesloten bij de CCF en Frico op 1 januari 1980 werd door Frico-directeur Mr. G. F. Hepkema een structuurnota uitgebracht naar aanleiding van eerdere contacten tussen Frico en DOMO over een eventuele nauwere samenwerking. Duidelijk werd dat productie en marketing nauwer bij elkaar betrokken moesten zijn om een betere melk-

prijs uit te kunnen betalen. Vervolgens werd een structuurcommissie ingesteld onder leiding van de Fricovoorzitter om te bestuderen of een betere structuur zou kunnen worden gerealiseerd op grond van de financiële, commerciële en fiscale situaties zoals die bij de acht deelgenoten bestaan; inclusief DOMO.

Nu, nadat alles is doorgelicht en alle zaken gewogen zijn voor wat betreft reserves, ledenkapitaal, balanswaarde enz., heeft de structuurcommissie haar rapport uitgebracht en komt zij met het voorstel van een volledige economische samenwerking en de uitbetaling van één nettomarktprijs. Dat voorstel werd op 8 april aan het bestuur van Frico uitgebracht en de dagelijkse besturen van de deelgenoten hebben dat voorstel gunstig ontvangen.

De definitieve beslissing moet nog vallen

De gang van zaken is verder dat de dagelijkse besturen van de deelgenoten het met hun leden resp. ledenraad doornemen en moeten beslissen of hetgeen is voorgesteld ook kan worden uitgevoerd. De definitieve beslissing zal dan in juli kunnen vallen, zodat de nieuwe start dan op 1 januari 1983 kan beginnen. Na de definitieve beslissing zal pas voorgesteld worden of het een coöperatieve onderneming wordt of een vennootschap onder firma zal zijn. Of deze „coöperatie een naam resp. een nieuwe naam gaat krijgen, is nog niet bekend.

De onderneming

De interne structuur zal zodanig worden dat de huidige coöperatieve ondernemingen melkveehouderverenigingen zullen worden die hun productiebedrijven ter beschikking stellen voor de volledige gezamenlijke exploitatie. Het ligt in de bedoeling dat een vijfhoofdige directie de nieuwe constructie gaat leiden.

Drs. S. W. Meihuizen, directeur DOMO-Bedum, wordt voorzitter van de directie en zal de algemene, economische, sociale en financiële zaken behartigen, terwijl de directeur voor consumptiemelkaangelegenheden direct onder hem zal ressorteren. De heren Ing. W. Kranenburg en Ing. R. Posthumus, respectievelijk directeur van De Foarutgong en van De Takomst, nemen de primaire kaasproductie, verenigingszaken, grondstofzaken en kwaliteitsaangelegenheden voor hun rekening, terwijl de heer W. Boersma van de DOMO-directie zorgdraagt voor de technische zaken en de research.

Blijft over een zeer belangrijk onderdeel, namelijk de handels- en marketingfunctie voor de kaas- en boterafzet van de nieuwe samenwerking. Daarvoor is nog geen naam ingevuld maar dat duurt niet lang meer, verzekerde ons voorzitter De Jong. Die persoon zal tevens de verantwoordelijkheid dragen voor het totale financiële beheer. Tot zijn pensionering zwaait in elk geval Mr. G. F. Hepkema hier nog de scepter. De vijf man die aan de top staan gaan de gehele zaak dus runnen, zo is de bedoeling. Er komt geen nieuw kantoor of iets dergelijks voor de hoofddirectie.

De besturing

Krijgt een vijfhoekige directie de dagelijkse commerciële leiding, het bestuur van de onderneming komt te berusten bij tien leden-melkveehouders, die door de melkveehouderverenigingen worden afgevaardigd. De raad van commissarissen zal uit vijf personen bestaan, eveneens gekozen door de ledenverenigingen; deze raad bestaat uit vijf personen. Het hoogste gezagsorgaan, de algemene vergadering, wordt gevormd door de besturen van de deelgenoten. Die vertegenwoordigen de 8.000 individuele leden-melkveehouders van de acht coöperaties, die met elkaar ca. 3.000 personen in dienst hebben, om via de nieuwe constructie de melk tot een

hogere waarde te brengen.

Bij de bestudering van het samenwerkingsvraagstuk is gebleken dat de verschillen in vermogenspositie en beschikbaar ledenkapitaal omgerekend per kg achterstaande melk gering zijn; dit is „gescharrel achter de komma" zo werd desgevraagd meegedeeld. Dat op dit terrein de verschillen onverwacht klein zijn gebleken, heeft de nieuwe samenwerkingsvorm natuurlijk sterk geactiveerd. Te vermoeden valt dat het verschil in vermogenspositie bij meerdere ondernemingen veel geringer zal blijken te zijn, wanneer dat eens met een zekere objectiviteit grondig vergeleken wordt.

Man en paard

De acht zuivelcoöperaties waar het hier om gaat, hebben in 1980, volgens het jaarverslag van de FNZ, de volgende hoeveelheden melk aangevoerd gekregen:

	in min kg
DOMO-Bedum, Beilen	850
De Takomst, Wolvega	621
Novac, Tuk	268
De Foarutgong, Dokkum	224
Mid-Fryslân, Warga	85
Het Klaverblad, Donkerbroek	31
De Torenmeter, Oldeboorn	25
De Eendracht, Makkinga	17

Ter oriëntering diene dat de volgende coöperatieve zuivelondernemingen in de drie noordelijke provincies buiten de nieuw te vormen combinatie staan:
in min kg

	in min kg
De Goede Verwachting, Workum	287
De Zuid-Oost-Hoek, Oosterwolde (inclusief Oost-Groningen, Winschoten)	312
Twee Provinciën, Gerkesklooster	170
DOC, Hoogeveen	129
Acmesa, Assen	70
Huisternoord, Oudwoude	22

Moed en durf

Wanneer men het zuivelgebeuren in de drie noordelijke provincies overziet, dan is er toch wel sprake van een nieuw elan. De CCF heeft een moderniseringsplan in uitvoering dat tientallen miljoenen kost, de CSK betrok een nieuwe fabriek, de Friese veefokkerij lijkt herboren door de moderne aanpak van het FRS en de Gezondheidsdienst voor Dieren in het gehele Noorden vormt één nieuwe organisatie.

In een dergelijk klimaat van samen de schouders eronder vallen niet alleen optische verschillen weg, maar blijken veronderstelde „drempels" over-stap-baar te zijn. De tijd zal leren wat het worden zal.

D

Voedingsbond FNV niet akkoord met zuivelfusie

De Voedingsbonden-FNV gaan niet akkoord met de zuivelfusie van negen grote coöperaties in Groningen, Friesland en Drenthe. De bond wil de garantie dat alle vestigingsplaatsen van DOMO- en Frico-bedrijven de komende jaren gehandhaafd blijven.

Die garantie willen de directies volgens Greetje Lubbi, districtsbestuurder van de bond in het Noorden, niet geven.

In het overleg met de directies hebben de bonden wel de verzekering gekregen dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen en dat personeelsleden die naar een ander bedrijf worden overgeplaatst, alle kosten vergoed krijgen. Volgens Greetje Lubbi moet er ook een garantie komen dat alle vestigingsplaatsen gehandhaafd blijven. De directies zullen de komende weken nog bekijken hoever ze kunnen gaan met een dergelijke garantie, maar mevrouw Lubbi verwacht daar weinig van.

De FNV-bond wil daarom begin volgende maand een gesprek met de ondernemingsraadsleden van Frico en DOMO. „En als blijkt dat onze leden actie willen voeren om de garantie binnen te slepen, dan sta ik daar achter,” aldus Greetje Lubbi.

Nieuwsblad vh Noorden 1982-05-14

Gunstige ontwikkeling kaasexport bij Frico

Winst gestegen tot 2,4 miljoen

Van een onzer correspondenten

De kaasexport heeft zich bij Frico in Leeuwarden vorig jaar gunstig ontwikkeld. De export bereikte een record van 68.000 ton. Dit blijkt uit het jaarverslag over 1981 dat gisteren werd gepresenteerd. De hoeveelheid geproduceerde kaas steeg ten opzichte van 1980 met vijf procent tot 128.000 ton.

De omzet van Frico steeg vorig jaar met ruim 100 miljoen gulden van 1390 miljoen gulden in 1980 tot 1506 miljoen gulden vorig jaar. Het netto-resultaat, na aftrek van belastingen, bedroeg 2,4 miljoen gulden tegen ruim 140.000 gulden in 1980. Het personeel werd ingekrompen met 25 man.

Het Frico-aandeel in de Nederlandse produktie van boter steeg van 6,5 tot 7 procent. Ondanks felle concurrentie slaagde men er ook in het marktaandeel in kaas op zowel de binnen- als buitenlandse markt te vergroten. Er werd met name meer kaas geëxporteerd naar West-Duitsland, Frankrijk en Venezuela. Ook is het de bedoeling de verkoop in Griekenland van de grond te tillen.

De gemeenschappelijke exploitatie Frico-DOMO heeft volgens het jaarverslag een gunstige uitwerking gehad op het resultaat. De verkoop van consumptiemelk en aanverwante artikelen steeg in de Noordelijke provincies met één procent. De tendens dat er meer melk wordt afgezet via winkel, ten koste van ambulante melkhandel heeft zich, aldus het jaarverslag, vorig jaar doorgezet.

De houding van de Voedingsbonden CNV en FNV ten aanzien van de vorming van het Noordelijke zuivelblok Frico-DOMO noemde Frico-directeur S. Hepkema verrassend. De bonden wijzen de fusie af, omdat er geen garanties kunnen worden gegeven wat betreft het voortbestaan van de productiebedrijven gedurende de komende vijf jaren.

“Daartoe zijn we in dit stadium thans domweg niet in staat,” aldus de heer Hepkema. Volgen, de Frico-directeur zijn in de zuivel-cao's voldoende zekerheden vastgelegd voor het personeel. “En aan onze eerdere afspraken zullen wij ons houden. Er vallen geen gedwongen ontslagen. Daar kunnen de bonden toch tevreden mee zijn?”

Leeuwarder Courant 1982-06-05

Jan Bles en Ruerd Posthumes naar Beilen om hun kaasgelijk

(De Veemarkt)

DE VORMING VAN HET ZUIVELBLOK is in een beslissende fase gekomen. De Domo neemt duidelijk de leiding binnen de Frico-groep. Wat zich hier voorheen nog top-coöperatie durfde te noemen, ziet zich plotseling gereduceerd tot bijwagen, tot een filiaal van een groter geheel. De mannen van de Domo, Pauwel Mulder en Sam Meihuizen, lijken de slag te winnen.

Mulder is een van die onverstoorbare figuren uit Drenthe, die de woelingen rustig over zich heen laten komen, niet gauw aangeslagen zijn en het doel altijd voor ogen houden. Meihuizen is wel eens aangeslagen, of hij weet soms prachtig de door kritiek geteisterde figuur te spelen. Ook hij is zo'n man, die in het schaakspel om de zuivelmacht in het Noorden zetten ver vooruit denkt. Degenen, die hem in de directie van *Campina* hebben meegemaakt, kreunen nog. Meihuizen is iemand, die het spel weet te spelen.

De mensen, die met hem in de directie van de nieuwe onderneming worden gehaald, gaan een harde tijd tegemoet. Meihuizen weet wat hij wil en in het „oorlogskabinet” zullen de zaken rechtstreeks worden gespeeld. In Friesland zal men wel even moeten wennen aan een zekere woordenrijkheid, een woordenspel, dat men van de tegenwoordige bewindhebbers niet gewend is. Meihuizen heeft een arme Domo eerst omgetoverd in een rijke bruid, terwijl hij de Domo nu de leiding laat nemen om binnen de Frico orde op zaken te stellen.

Zonder de Domo zou de Frico misschien al zijn ondergegaan, orakelde iemand ergens in een door de coöperatie mee-gesponsorde krant. De Domo heeft dus de Frico gered door aan dat bedrijf zijn kaas te leveren. Het sprookje zal wel verder tot leven worden gebracht. Er was echter iets anders dat aan de Frico knaagde dan een tekort aan kaas. Binnen de Frico bestaat niet genoeg de mogelijkheid om de verlangens van de markt te laten doorwerken in het beleid van de kaasmakende deelgenoten.

De veranderingen in de markt stuitten bij de Frico op een stelsel van regelingen volgens welke de deelgenoten voor hun leveringen aan de Frico beloond werden. Toen Gerrit Hepkema directeur van de Frico werd, heeft hij zijn aandacht onmiddellijk op dat punt gericht. Hij zei tegen de deelgenoten. autonome coöperaties, dat de verhouding tussen de kaashandelaar Frico en de kaasfabrieken moest veranderen. Een poging om die verandering tot stand te brengen, is afgestuit op de onwil van de deelgenoten. Deze waren niet bereid om hun zelfstandigheid op te geven.

Die bereidheid bestaat nu wel, mede omdat een Drents trucje van een schijnbestaan voor de oude coöperaties wordt toegepast. In Drenthe liet de Domo de coöperaties bestaan, die in naam eigenaar bleven van de fabrieken, welke in de zogenaamde gemeenschappelijke exploitatie werden ondergebracht. De Domo had volkomen de vrije hand in de fabrieken. Er werd verbouwd, uitgebreid, gesloten en opgeheven, alsof de Domo een volledige eenheid was.

Dat regime krijgt het noordelijk zuivelblok ook. Alle bedrijven komen in de gemeenschappelijke exploitatie, waarbij dan wel een zoethoudertje, een fopspeen is bedacht. Het geheel krijgt namelijk een gedecentraliseerde opzet met directeuren, die geheel voor dat onderdeel verantwoordelijk zijn. Meihuizen troont daar in Beilen boven als een onraakbare, die slechts de toestanden tussen de kaasmakers Wout Kranenburg (*Takomst*) en Ruerd Posthumus (*Foarút-gong*) met de directie van de kaasverkoper Frico moet beslechten.

In wezen is er van de strijd tussen Schieringers en Vetkopers in Friesland niet veel meer te zeggen, dan dat er van buitenaf orde op zaken wordt gesteld in de Frico, tussen fijne kaasfabrieken en een prima handelshuis. Dat zou niet nodig zijn geweest, wanneer men elkaar binnen de Frico-organisatie eerder gevonden had.

AL VOOR DE VORMING van het blok hadden de Frico en de Domo hun drinkmelkbedrijven bij elkaar gedaan in een gemeenschappelijke exploitatie. De Frico en de Domo konden niet meer uit elkaar. De volgende stap is de gemeenschappelijke exploitatie van de kaasfabrieken. Het blok dat dan ontstaat, beschikt daarnaast over enige condensproductie in het op kaas omgeschakelde bedrijf in Bedum en over een uitgebreide productiecapaciteit van vol-melkpoeder o.a. ten behoeve van de CCF. Verder heeft de Domo een aandeel in de weiverwerking buiten de CCF in samenwerking met de *CMC (Melk Unie)*.

De activiteiten van het blok en van de CCF overlappen elkaar ten dele, terwijl dat blok de meerderheid in de CCF-ledenvergadering uitmaakt en ook de meerderheid in het bestuur heeft. Ook dat regelt Sam Meihuizen ongetwijfeld met bekwame hand. De levering van duizenden tonnen vol melkpoeder van het blok aan de CCF zal ongetwijfeld ook op een magistrale financiële en niet onbekende manier geregeld worden.

Enkele jaren geleden bijvoorbeeld leverden enkele deelgenoten van de CCF wei aan derden. De CCF kon er naar fluiten en lytse Harm Postma zette er zijn poedertoren in Winschoten mee vol. De CCF verhoogde de weiprijs dermate, dat levering van wei aan de CCF praktisch verplicht werd voor de deelgenoten. Winschoten werd zo droog(!) gelegd. Dat was hogere zuivelpolitiek. Met dergelijke interne leveringen kan er ook met het melkgeld gesjoemeld worden. Als het blok op een gegeven moment meer voor het poeder wil hebben, dan zijn er niet veel mogelijkheden voor de CCF om daaraan te ontkomen.

Het blok kan ook niet op zich laten zitten, dat de CCF een eigen politiek ten aanzien van de weiverwerking voert. Ook deze verwerking zal afgestemd moeten worden op de belangen van het blok. Mogelijk zal het blok de speciaalprodukten van de Domo bij de verkoopafdelingen van de CCF onderbrengen, uiteraard voor een prijs.

Het leek indertijd in de noordelijke zuivel een uitgemaakte zaak, dat de zuivelcoöperatie in Winschoten zou toevallen aan de Domo. De Groninger boeren in het Oldambt kozen echter voor een samengaan met de Fries/Drentse coöperatie *ZOH* in Oosterwolde. Het „blok” verhin-

derde toen in de algemene vergadering van de CCF de erkenning van de fusie tussen Oosterwolde en Winschoten, hetgeen betekende, dat Oosterwolde de CCF-pot moet delen met de Winschoters, hetgeen de gemiddelde melkprijs van de ZOH heeft gedrukt.

Het blok heeft de verwerping van de fusie ZOH-Winschoten in de ledenvergadering met geen enkel woord gemotiveerd. De verwerping is in Oosterwolde uitgelegd als een oorlogsverklaring aan de vrije fabrieken. De vrije Fabrieken zijn in Friesland de coöperaties met de hoogste melkprijs. Ze zijn wel aangesloten bij de CC maar niet bij de Frico. Een samenloop van omstandigheden heeft er ook nog voor gezorgd, dat de CCF over 1981 met een onvoorstelbaar hoge nabetaling kwam, meer dan vijftig miljoen gulden. Het geld is netjes over alle „erkende” melk uitgesmeerd.

DE EERSTE TAAK van Sam Meihuizen zal zijn, orde op zaken te stellen binnen het blok. Jan Bles van de Frico en Wout Kranenburg, nee. Ruerd Posthumus komt met zijn *Kollumer* en *Bergumer* eerst aan bod, mogen in Beilen hun problemen uitvechten. Als de zaak organisatorisch draait, komt de melkprijs aan de beurt. Het blok zal alles doen om zijn melkprijs boven die van de vrije fabrieken uit te halen. De fanfares zullen niet van de lucht zijn. Toch is er slechts één mogelijkheid om boven de Workumer melkprijs uit te komen. Het blok moet die prijs drukken en het heeft daartoe de middelen.

Toen in Friesland de zuivelcoöperatie *De Takomst* in de jaren zeventig begon te groeien door achterblijvende coöperaties liefderijk op te nemen, kwam men in Wolvega in de top met een tamelijk uitgebreide staf te zitten. Om emplooi voor de desbetreffende mensen te vinden, dacht men bij *De Takomst* ook aan het overnemen van functies, die de *Friese Zuivelbond* uitoefende. De zaak is uiteindelijk in der minne geschikt en de bond, waar alle plaatselijke zuivelorganisaties bij zijn aangesloten, laat zich voor zijn diensten per dienst betalen, naast een omslag voor de algemene kosten.

Nadat de Domo werd binnengehaald bij de Frico en toegelaten was bij de CCF, heeft die organisatie de stap naar de Zuivelbond niet gedaan. De eisen van de Domo omtrent overname van personeel e.d. waren de bond te hoog. De Domo heeft zich indertijd over de kleine *Drents-Groningse Zuivelbond* ontfermd. De Domo oefent nog steeds een aantal taken uit, die in Friesland door de bond worden gedaan.

De Friese Zuivelbond is een instituut in de Nederlandse zuivel. De mechanisatie van de kaasmakerij is een initiatief van de bond. De bond heeft op vele terreinen de voorstap genomen en de vooraanstaande plaats van de Friese fabrieken komt mede op zijn rekening. Die bond komt straks ook in de greep van het blok, zo het blok de bond niet laat vallen, waarmee ook de vrije fabrieken in een raar parket komen met geweldige financiële consequenties.

We zijn niet bezig een scenario te schrijven voor wat er in de zuivel zal gebeuren. Er zijn andere mogelijkheden. Een enkele vrije coöperatie zou zich bij het blok kunnen aansluiten. Daarbij hoeft men niet alleen te denken aan Workum, Oosterwolde, Gerkesklooster of Oudwoude, maar het is ook denkbaar, dat Assen en Hoogeveen (*DOC*) aansluiting zoeken. Als het blok het wil, is er geen bestaan meer mogelijk buiten het blok. De grote stilte lijkt in aantocht.

Bij zijn afscheid van de Frico heeft Gerrit Hepkema gezegd, dat er teveel aanbieders van kaas zijn. Ongetwijfeld is dat de mening van het blok, van Sam Meihuizen. En de vooraanstaande positie van de Friese zuivelindustrie? Het zou niets anders zijn dan de grote melkdichtheid

van Friesland.

We hopen dat de betrokkenen dat verhaal niet verder in hun rayonvergadering colporteren, want dat natuurlijke voordeel geven de Friese boeren bij de vorming van het blok uit handen, als het in het blok tot één netto melkprijs komt. Dat is weliswaar een leuk bericht voor de kleine melkveehouders. Het principe lijkt geweld te worden aangedaan door de leden van *De Takomst* op de eilanden er van uit te sluiten.

Leeuwarder Courant 1982-06-19

Vakbonden gekant tegen Frico-fusie

UTRECHT - De voedingsbonden FNV en CNV, de dienstenbonden FNV en CNV en de Vereniging van Hoger Personeel in de Zuivel (VHPZ) hebben een gezamenlijk „nee” laten horen tegen de fusieplannen van negen zuivelcoöperaties in de drie noordelijke provincies. De gezamenlijke bonden hebben de structuurcommissie, die met de fusie bezig is vrijdag per brief laten weten de plannen onvoldoende te vinden voor een positief advies.

Volgens een woordvoerder van de Voedingsbond FNV zijn de bonden op zichzelf niet tegen de samenwerkingsplannen. Het gaat om negen coöperaties, waaronder de Frico, die samen 3000 mensen in dienst hebben. Bij de Coöperaties zijn 8000 boeren aangesloten. Bij elkaar hebben ze twintig zuivelfabrieken waar tweederde deel van de melk uit de Noordelijke provincies wordt verwerkt.

Het overleg heeft volgens de woordvoerder van de Voedingsbond FNV nog geen duidelijkheid opgeleverd over de gevolgen voor het personeel. „De directies, die samenwerken in de structuurcommissie, weigeren met duidelijke financiële gegevens voor de dag te komen. Bovendien willen zij geen toezeggingen doen over bijvoorbeeld het aantal fabrieken na de fusie en de gevolgen voor de aard van de produktie”, aldus de vakbondswoordvoerder.

De bonden hopen nu dat de boeren, die op 29 juni hun mandaat voorde fusie moeten geven, dat weigeren omdat de plannen onvoldoende zijn uitgewerkt. „Doen zij dat niet en gaat de fusie zonder meer door, dan kunnen de coöperaties rekenen op de tegenwerking van de bonden”, aldus de woordvoerder.

Een woordvoerder van de structuurcommissie deelde gisteren mee, dat de commissie de bij de Frico aangesloten coöperaties om een principe uitspraak vraagt. De beslissende voorstellen komen later dit jaar aan de orde o.a, als de statuten vastgesteld moeten worden. Over de eventuele sluiting van fabrieken wordt pas gesproken als de nieuwe organisatie er is.

Zoals bekend is het de bedoeling, dat de huidige coöperaties alle blijven bestaan als coöperaties van melkveehouders, terwijl de fabrieken in een gemeenschappelijke exploitatie komen. Die gemeenschappelijke exploitatie is reeds een feit voor de drie melkinrichtingen van de Frico en de Domo. In de rayonvergaderingen van *De Takomst* leverde de kwestie van het ledenkapitaal enkele vragen op. De vergaderingen worden niet druk bezocht.

Fusie Frico-Domo

(INGEZONDEN)

„Vakbonden tegen fusie Frico-Domo” las ik zaterdag jl. in de krant. Als buitenstaander vraagt men zich af, waarom toch? Bij navraag is mij gebleken, dat een structuurcommissie van zes „zwarte Jongens” een fusie-strategie heeft opgesteld. Hierin is alles, zo vernam ik, voor de veehouders geregeld. O.a. een gezamenlijke melkprijs over de nu nog twintig fabrieken. Maar deze structuur-commissie heeft de sociale paragraaf met één enkele zin afgedaan. Geen garanties voor de vakbonden betreffende arbeidsplaatsen, bedrijfssluitingen en sociale begeleiding e.d. Dit verbaast mij in hoge mate.

Een zuivelarbeider die laatst in de „VUT” ging, werd door de plaatselijke zuiveldirecteur als volgt toegesproken: „Uw werk is van onschatbare waarde geweest Dit is niet in geld uit te drukken”. Nu mijn vraag: Waarom is alles tot in de puntjes voor de veehouders geregeld en wordt de sociale paragraaf met een zin afgedaan. Zo te zien moet ik de vakbonden gelijk geven.

Nog iets wat ik niet begrijp, nl. de NOVAC Ik heb begrepen, dat in de Frico-Domo-top geen NOVAC-man zal worden opgenomen.

Dit moet de NOVAC-boeren toch aan het denken zetten. Er zijn toch wel bekwame NOVAC-mensen? Wat wil men met de NOVAC Sluiten? Een gevoel van angst bekruipt mij.

Echten

Een werknemer

Nieuwsblad vh Noorden, 1982-06-23

Ontwikkeling zuivelmarkt spoelt DOMO in de kaart

Van een onzer verslaggevers

De gunstige ontwikkelingen op de zuivelmarkt hebben de DOMO melkproduktenbedrijven Beilen fors in de kaart gespeeld. Met name de export naar landen buiten Europa nam toe. De omzetstijging van de coöperatie verdubbelde bijna. In 1980 was die nog 10 procent tegen 19 procent vorig jaar. De totale omzet van de DOMO bedroeg ruim 1 miljard gulden.

Dat er meer werd omgezet, leidde er toe dat de aan melkveehouders betaalde melkprijs met 12 procent verhoogd werd tot 73.27 gulden per 100 kilo. De inkomensachterstand, die ze de afgelopen jaren hadden opgelopen, kon er grotendeels door worden ingelopen. „Afgezet tegen de economische situatie in ons land mag dit tot voldoening stemmen.” aldus de DOMO-directie in het **jaarverslag** over 1981.

Behalve de rooskleurige situatie op de exportmarkt, droegen ook de toetreding (per 1 januari 1980) van de DOMO tot FRICO en CCF sterk bij tot de verbetering van het bedrijfsresultaat. De recente reorganisatie van de productiestructuur wierp vruchten af bij de bestrijding van de kostenstijging. „De komende jaren blijft het zaak de resultaatdrukkende werking - van onder meer de sterk oplopende rente- en energiekosten - zodanig onder controle te houden, dat onze concurrentiepositie ten opzichte van andere zuivelexporterende landen niet wordt aangetast,”

beklemtoont het jaarverslag.

Concrete voorstellen over een nauwere samenwerking binnen de Noordelijke zuivelindustrie kunnen de leden van de DOMO in 1982 tegemoet zien. Een uitvoerig onderzoek toonde aan dat er met minder problemen dan aanvankelijk werd gedacht - kan worden geprofiteerd van de voordelen van verdere samenwerking.

In 1981 steeg de melkaanvoer van leden en leveranciers met 2,9 procent tot 852 miljoen kilo. Verder werd er 158 miljoen kilo melk, voornamelijk uit West-Duitsland, bijgekocht. De reserve van het bedrijf nam toe van ruim 21 miljoen tot bijna 25,5 miljoen gulden.

Onzekerheden bepalen de vooruitzichten voor dit jaar. De Achilles-pees van de zuivelindustrie is het EEGzuivelbeleid. De DOMO volgt dit met spanning. Met name de geluiden over het afstemmen van de melkproductie op de afzetmogelijkheden binnen de EEG. Hierdoor zou de groei van de zuivelexport naar landen daarbuiten onmogelijk worden gemaakt. „Sterker dan voorheen hangt het in 1982 af van in Brussel te nemen beslissingen of het jaar met bevredigende resultaten kan worden afgesloten,” aldus het jaarverslag.

Leeuwarder Courant 1982-06-30

„Dat wie ús taksaasje ek”

Grote meerderheid voor bundeling van Frico en Domo

WARGA - De boeren uit Friesland en aanpalende gebieden, die lid zijn van een Frico-fabriek, hebben gisteravond met grote meerderheid besloten dat de fusie met de Domo door-gang moet vinden. De datum van aanvang is 1 januari 1983. Verhoudingsgewijs kwam de meeste oppositie uit Donkerbroek en omstreken. Van de aanwezige leden van „*Het Klaverblad*” stemde 75 procent voor de bundeling en 25 procent tegen. Van de boeren van de grootste Friese zuivelfabriek - *De Takomst* - was tachtig procent voor de samenwerking. Van hen waren er 350 tot 400 (totaal 1210 stemmen) naar de Harmonie in Leeuwarden gekomen om over de fusie te stemmen. Bij de *Novac* in Tuk en Oosterzee had men niet een ledenvergadering uitgeschreven. Daar stemde de ledenraad met als resultaat: 87 voor en 3 tegen. Unaniem voor waren de boeren, die aangesloten zijn bij *de Foarútgong* (Dokkum en Bergum); *Makkin-ga*, *Mid-Fryslân* in Warga en *De Torenmeter* in Oldeboorn.

Frico-voorzitter Geert de Jong uit Akkrum zei na afloop: „Us taksaasje wie wol dat it klear komme soe, mar der ha wat krityske fragen west. En der wie fuotbaljen op 'e tillevysje en dat soe wat foarstimmers thushálde kinne”.

Die kritische vragen verdeelde hij in drie categorieën. In de eerste plaats golden die de tank-melkregeling. Er was nu een huur- en toeslagregeling en alleen maar een toeslagregeling. Op dat laatste wil men toe. De boeren die er op hun bedrijf een vlak afkalft patroon op na houden en derhalve een melkaanbod hebben dat over het hele jaar gezien weinig schommelingen ver-toont, konden tot dusver toe met een kleinere tank en dus met een lagere huur.

Voorts komt er straks een uniforme regeling wat betreft het ledenkapitaal. Tot het eind van dit jaar geldt dat bij de ene fabriek een dergelijke regeling helemaal ontbreekt, bij de andere het ledenkapitaal soms direct opvraagbaar is en bij weer een andere een nog andere regeling van toepassing is. Na 1 januari 1983 wordt één procent van de voorschot-melkprijs ingehouden.

Dat gebeurt tien jaar lang. En na tien jaar wordt de bijdrage van het eerste jaar uitgekeerd. Met name in Donkerbroek hikte men tegen dit systeem aan. Punt van kritiek vormde ook de zeggenschap in het grote geheel. De heer De Jon: „Men fielt oan dat men der wat te fier fan óf komt te stean”.

De bij de Drents-Groningse zuivelcoöperatie Domo-Bedum aangesloten veehouders hadden al eerder ingestemd met de samenwerking met de Frico. Hoofddirecteur Sam Meihuizen: „Er is met alle verenigen over gesproken en ze hebben allemaal „ja” gezegd” In de zuivelwereld ging het verhaal dat het kleine eigen vermogen van de Domo-Bedum geleid zou hebben tot wat interen op de grotere eigen vermogens van de Frico-deelgenoten. Dat zou in een hogere melkprijs bij die Frico-fabrieken tot uitdrukking zijn gekomen. De heer Meihuizen sprak dat met klem tegen. „Er is geen vermogen uitgekeerd”. Hij gaf toe dat men, als men de balansen vergelijkt, komt op verschil in eigen vermogen. Drie accountants hebben die zaak onderzocht. „Zij zijn uitgegaan van een uniforme basis en kwamen toen tot de slotsom dat het verschil teruggebracht kon worden tot iets achter de komma”.

Vakbonden

Zoals bekend, hebben de vakbonden hun bedenkingen tegen deze zuivelconcentratie nog niet opgeheven. De heer Meihuizen: „Ze willen nog nader overleg alvorens tot een positief advies te komen. Onze centrale ondernemingsraad is echter al unaniem akkoord gegaan met de fusie”. Plannen tot inkrimping van het personeelsbestand zijn er niet, zo verzekerde de Domo-hoofddirecteur, met uitzondering dan van de al eerder aangekondigde uitstoot van arbeidsplaatsen bij de Frico in Leeuwarden na de toekomstige reorganisatie bij die zuivelafzet-onderneming.

De ondernemingsraden van de Frico en van de Frico-deelgenoten moeten nog advies over de fusie uitbrengen. Over het algemeen verwacht men van die kant niet de grootste bezwaren, maar dat vermoeden moet nog bevestigd worden.

Melkprijs van Domo kwam op 73,27 cent

HAREN - De Coöperatieve Melkproduktenbedrijven *Domo-Bedum* in Beilen heeft een uitzonderlijk goed 1981 achter de rug. Dat blijkt uit het gisteren gepubliceerde **jaarverslag**. De melkprijs voor de boeren kwam rond de twaalf cent hoger te liggen dan in 1980, waardoor er 73,27 cent per kilo uitbetaald kon worden. De omzet steeg met bijna twintig procent tot f1,1 miljard. Die gunstige resultaten worden door hoofddirecteur drs. Sam Meihuizen vooral toegeschreven aan de toename van de export naar derde landen. In geld uitgedrukt is die toename veertig procent hoger geweest dan in 1980 „en dat is bij ons nog nooit eerder voorgekomen”. Op de balans prijkt evenwel nog een hoge post aan vorderingen: 206,8-miljoen, maar volgens de heer Meihuizen is dat een incidentele zaak. Het betreft vorderingen van leveranties aan het eind van vorig jaar en op dit moment is dat bedrag al weer normaal. De zelffinanciering kon worden versterkt met f11,5 miljoen, waarvan maar een klein deel rentedragend is.

Zoals elders is vermeld is gisteren definitief besloten dat de Frico en de Domo een combinatie zullen gaan vormen. De heer Meihuizen pleitte ook voor uitbreiding van de nu geregelde, maar incidentele, contacten met zuivelcoöperaties elders in het land. „Die contacten zijn nu meestal ad hoc en dat betekent dat je meestal een maand te laat bent”. Steviger contact zou inhouden dat men het beleid op elkaar af kan stemmen „ten bate van de totaliteit. Ik kan in dit geval niet om het woord kaas heen.”

Op de persconferentie werd gewag gemaakt van een voorspelling van de *Coberco* in Zutphen, die inhoudt dat dit jaar de melkprijs met 6,5 procent omhoog zal gaan. De heer Meihuizen vond het interessant dat te vernemen „vooral dat van dat halve procent”, maar hij waagde zich niet aan dergelijke cijfers. „Wij verwachten dit jaar wel een zekere stijging, die niet al teveel van het inflatietempo af zal liggen, waarmee de veehouders geconfronteerd worden. Wij zijn vrij optimistisch”.

De melkaanvoer bij de Domo-fabrieken is tot dusver dit jaar ruim drie procent hoger dan die in de vergelijkbare periode van vorig jaar en voorzitter P. Mulder uit Dwingeloo verwachtte dat die stijging door zou zetten. De voerwinningsomstandigheden vond hij tot dusver ideaal. Dat zodoende.

Nieuwsblad van het Noorden, 30 juni 1982, blz.27

Veehouders achter fusie DOMO-Frico

Door onze sociaal-economische
redacteur

De fusie tussen **DOMO** en **Frico**, als gevolg waarvan volgend jaar de op één na grootste zuivelorganisatie van het land ontstaat, is in kannen en kruiken. Gisteren hebben de 8000 bij deze samenwerking betrokken veehouders in Groningen en Friesland hun fiat gegeven. Bij het nieuwe zuivelblok is 70 procent van de noordelijke veehouders betrokken.

Volgens de directeur van **DOMO**, drs. S. W. Meihuizen (toekomstig direc-

tievoorzitter van de nieuwe combinatie), heeft de commerciële integratie van het Friese en Drents-Groningse zuivelgebied tot gevolg dat de op enkele terreinen bestaande samenwerking met ander grote blokken (als Melk Unie, Coberco en Campina) wellicht verder kan worden uitgediept.

"Bij de andere grote zuivelorganisaties is de noordelijke fusie positief ontvangen, juist tegen de achtergrond van de grotere samenwerkingsmogelijkheden," zo zei Meihuizen gisteravond tijdens de algemene ledenvergadering van de **DOMO** in Haren.

De waarheid 01-07-1982

Zuivelgigant in het Noorden na fusie Frico-Domo

De grote zuivelcoöperaties in de drie Noordelijke provincies gaan op 1 januari aanstaande fuseren. De melkgigant die dan ontstaat, zal de produktie van achtduizend boeren verwerken. Ongeveer drieduizend arbeidsplaatsen zijn hierbij betrokken; ruim tweederde van de zuivelindustrie in het Noorden. Onder de negen bedrijven die samengaan bevinden zich Frico uit Leeuwarden en de **Domo** uit Beilen in Drente.

Het besluit tot fusie is dinsdag genomen door een grote meerderheid van de bij de coöperaties aangesloten leden. Zij namen in mei al een principebesluit. De Voedingsbonden van FNV en CNV keerden zich toen tegen de plannen, omdat onvoldoende financiële gegevens op tafel werden gelegd. Nu nemen de vakorganisaties een afwachtende houding aan.

Leeuwarder Courant 1982-07-03

Frico-kamp stort zich ruggelings in toekomst

(commentaar)

DE FUSIE VAN DE DEELGENOTEN van de *Frico* neemt haar onomkeerbare loop. Er is geen weg terug meer, waarschijnlijk ook niet voor de *Domo*. Deze coöperatie heeft nog wel de meeste vluchtwegen, maar ook in Drenthe en Groningen staat men praktisch met de rug tegen de muur. Een snelle voortgang van de integratie van de zuivelproducerende bedrijven van de deelgenoten ligt in het verschiet. Daarnaast zal de directe invloed van de *Frico* op beslissingen in de kaasfabrieken toenemen.

Alle activiteiten van de groep deelgenoten en *Frico*, komen onder één leiding. Voor de melkleverende boeren betekent het dat ze over 1983 uit één financiële pot betaald worden. Ze hebben dan één netto-melkprijs. De verschillen in uitbetaling over 1982 zullen nog wel verwondering wekken, doch deze zullen in mei 1983, wanneer alles al besloten en afgedaan is, alleen nog geknars van tanden geven. De mooiste broodjes zijn in april-mei van dit jaar voor de ramen gelegd. Overigens heeft de *Domo* ook over 1982 een goed jaar.

Over 1982 krijgen de boeren hun melkgeld nog uit de exploitatie van hun eigen fabriek. Tussen de deelgenoten van de *Frico* bestaan daarbij nog al wat verschillen. Die verschillen zouden de leden van sommige coöperaties kunnen doen aarzelen bij het nemen van het volgende besluit bij de blokvorming, maar veel kans om terug te zwemmen uit de fuik is er niet. De deelgenoten blijven gebonden aan de *Frico* en zelfs al zouden ze het melkgeld willen betalen, dan zitten ze nog met fabrieken, die wat de hun gespecialiseerde produktie betreft, slechts kunnen draaien binnen de Frico-gemeenschap.

Een *Novac* bijvoorbeeld heeft haar produktie afgestemd op de behoeften van de *Frico*, waardoor ze buiten de *Frico*, dus op de zuivelbeurs in Leeuwarden, met een eenzijdig en kwetsbaar aanbod zou komen te zitten. In hoeverre de individuele leden juridisch gebonden zijn, wanneer ze menen in hun belangen te zijn gekrenkt wordt nog een kluif voor juristen. De voorlopige oplossing is het formeel laten voortbestaan van de oude verenigingen, die hun fabrieken in exploitatie hebben gegeven bij het blok. Een goede melkprijs zal overigens het beste cement zijn om de club bijeen te houden.

In wezen zijn de beslissingen over de vorming van het blok wat de Friese deelgenoten van de *Frico* betreft - dat zijn dus alle zonder de *Domo* - reeds in een verschoten verleden gebeurd. Het verzet van de vakbonden en van de ondernemingsraad van de *Novac* tegen de blokvorming is, eigenlijk het wuiven met een slap handje

Elke specialisatie bij de *Frico*-deelgenoten verminderde de mogelijkheden tot een onafhankelijke opstelling van die deelgenoten en als er nu van de kant het personeel bezwaren komen, dan is dat laat. Overigens moeten de formele besluiten over het zuivelblok nog genomen worden en dan heeft het personeel kans mee te sturen. De vakbonden zijn bezig hun invloed bij de leden te verliezen.

De ontwikkelingen naar een noordelijk zuivelblok liggen in een ver verleden, waarvan we de draad bij 1972 oppakken. De blauwe boekjes over niet rijpe boeren zullen we gemakshalve even vergeten. De zuivelcoöperatie *Fresia* in noordwestelijk Friesland was dat jaar vastgelopen in een te lage melkprijs en in persoonlijke verwikkelingen. Mr. Gerrit Hepkema kwam toen met een plan om de *Frico Fresia* te laten overnemen. Hij besprak het plan met representanten van *De Takomst* en de *Novac*. Het pakte anders uit, *Takomst*-directeur Cees van der Ploeg haakte de loodzware *Fresia* aan de toen nog snelle melkprijskar van *De Takomst*.

Duidelijk was, dat *De Takomst* zichzelf als het centrum van de integratie van de deelgenoten van de *Frico* beschouwde. Maar het werkte niet. Wel leverde de aansluiting van de fabriek in Ee nog een opstootje in de vaart der volken, maar tot een verdere integratie kwam het niet. *De Takomst* bleek genoeg te hebben aan haar eigen problemen, welke ontstonden door de hogere melkprijs van de vrije fabrieken, de coöperaties die niet in de *Frico* zijn aangesloten in Friesland.

De verhoudingen tussen de *Frico*-deelgenoten waren er door het optreden van *De Takomst* niet beter op geworden en dat leidde er mede toe, dat er een stilstand ontstond. De pogingen van Hepkema om tot een hechtere gemeenschap binnen de *Frico*-deelgenoten te komen leden schipbreuk op onwillige besturen van die deelgenoten. Wat organisatorisch mislukte, slaagde wel bij de specialisatie van de fabrieken van de deelgenoten, welke uiteindelijk de huidige ontwikkeling onontkoombaar maakte. De deelgenoten kunnen niet meer zonder elkaar.

Toen de organisatorische integratie van *Frico*-deelgenoten leek te mislukken, viel dat samen met het opstappen van Hepkema als hoofddirecteur van de CCF, welke functie hij vervulde naast die van hoofddirecteur van de *Frico*. Hepkema kreeg de handen vrij om zijn carrière met twee grote troeven in het zuivelkaartspel te besluiten. Hij haalde de reeds lang naar Friesland lonkende *Domo* in het Friese kamp en hij reorganiseerde de technische voorzieningen bij de *Frico*, zoals die tot uiting komen in de gestadig verrijzende nieuwe gebouwen op het industrieterrein Hemrik te Leeuwarden.

De *Domo* is deelgenoot geworden van de *CCF* en daarna van de *Frico*, maar niet van de *Friese Zuivelbond*. Met Sam Meihuizen levert de *Domo* nu ook de nieuwe hoofdman van de *Frico*. Men kan het verhaal natuurlijk ook anders vertellen en andere accenten leggen. Hepkema heeft met behulp van de *Domo* de verstarring in het kamp van de *Frico*-deelgenoten doorbroken.

Wanneer de Friese *Frico*-deelgenoten zelf eerder orde op zaken hadden gesteld, zou het beeld er anders uit hebben gezien, maar dan is het de vraag, of het Hepkema gelukt zou zijn de *Domo* los te weken van haar oude afzetorganisatie, de *NCZ*.

Het oorspronkelijke beeld, dat men in de Friese zuivelcoöperatie had van de toekomst, was één Friese zuivelvereniging, waarvan alle coöpererende boeren lid zouden zijn. Die vereniging zou de *CCF*, de *Frico*, de zuivelfabrieken en de *Friese Zuivelbond* exploiteren. Dat ideaal was te ver gegrepen en daarvoor in de plaats is het noordelijk zuivelblok gekomen, waar de *Domo* als meest complete zuivelcoöperatie de grootste organisatorische inbreng heeft.

Leeuwarder Courant 1982-07-14

Groothandel Domo bij Friese ZHN-Irnsrum

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperatie Domo brengt haar levensmiddelengroothandel in Groningen onder bij de ZHM in Irnsrum. Het desbetreffende distributiecentrum zal uit Groningen verhuizen naar Assen. Voor het personeel in Irnsrum zal het samengaan van de beide ondernemingen, die de melkhandelaren in het Noorden van hun assortiment produkten voorzien, die niet tot de melkconsumptiesector behoren, geen gevolgen hebben, zo blijkt uit mededelingen van de betrokkenen. Ze kunnen in dienst komen van de ZHM.

De ZHM in Irnsrum is een organisatie, waarvan de meerderheid der aandelen berust bij de *Friese Bond van Zelfstandige Melkhandelaren*, terwijl de *CCF* in Leeuwarden een minderheidsdeelneming heeft. Directeur van de ZHM is de heer Paul Gerards. De ZHM zal 40 man personeel van de Domo overnemen.

Het samengaan van beide groothandelsondernemingen, die beide relaties onderhouden met de landelijke SRV, is in een stroomversnelling gekomen, nadat de Domo en de *Frico* hun drie melkinrichtingen in Warga, Groningen en Emmen in een gemeenschappelijke exploitatie hadden gebracht. Nu een aantal zuivelcoöperaties in het Noorden ook hebben besloten hun andere activiteiten in een gemeenschappelijke exploitatie onder te brengen, lag een afstoten van de groothandel door de Domo voor de hand.

De groothandelsomzet van de ZHM kan volgend jaar een 100 miljoen gulden belopen, waarvan de ZHM zelf een inbreng van 58 miljoen gulden heeft. De Domo heeft een omzet van ongeveer 100 miljoen eenheden consumptiemelk, terwijl de *Frico* op een 60 miljoen eenheden in Warga zit.

Tussen de directies van de ZHM en de Domo is in hoofdlijnen overeenstemming bereikt over deze samenwerking op het gebied van de levensmiddelenhandel. Met de vakorganisaties en de ondernemingsraden wordt overleg gepleegd. Bij beide ondernemingen waren in totaal 115 mensen.

NvhN 1982-08-03

Na brand in hoofdtransformator gisteren.....

Met man en macht gewerkt aan noodtransformator, nu weer werkende poedertoren na brand in transformator

Nieuwsblad van het Noorden 03-08-1982

Met man en macht gewerkt aan noodtransformator

DOMO Beilen na brand weer volop in bedrijf

Van een onzer verslaggevers

De melkfabriek van de DOMO in Beilen is weer volop in bedrijf. Zoals gemeld is zaterdag de helft van de melkpoederproduktie door een felle brand stilgelegd, maar er is met man en macht door het personeel en het EGD gewerkt om een noodtransformator te installeren.

De grootste van de vier poedertorens heeft nu stroom. Kortsluiting in het transformatorhuisje van deze toren was vermoedelijk de oorzaak van de brand. Er is 1,5 miljoen liter melk elders verwerkt. De grote poedertoren was bijna 48 uren buiten gebruik. Er is geen melk verloren gegaan, afgezien van de hoeveelheid die in de produktie zat toen de stroom uitviel. De Groninger DOMO-fabrieken in Marum en Bedum zijn bij-

gesprongen. De rest van de melk ging naar drie Friese zuivelfabrieken en twee in Noord-Duitsland.

Directeuren J. S. Ybema rekent op een brandschade van enkele honderdduizenden guldens. De hoogte van de bedrijfsschade staat nog niet vast. Hij vreest dat door de rook de kwaliteit van de voorraden melkpoeder mogelijk is aangetast. Dat wordt nog onderzocht.

Frico en deelgenoten gaan in nieuwe coöperatie van start

Onderneming met 8000 boeren en 3000 werknemers

ORANJEWOUD - Maandag gaat de nieuwe zuivelcoöperatie „Noord-Nederland” van start met 2,3 miljard kg melk van 8000 boeren en 3000 man personeel. In die coöperatie zijn ondergebracht de Frico en de deelgenoten van de Frico, waaronder de Domo. Hoofddirecteur is drs. Sam Meihuizen van de Domo en voorzitter Geart de Jong van de Frico. Organisatorisch is de nieuwe coöperatie een ombouw van de Frico, in wezen is het het besluit van een procesfusie tussen de vroegere Frico-deelgenoten en de Domo.

De directie en het bestuur van de coöperatie Noord-Nederland presenteerde zich gisteren in Oranjewoud. Van links naar rechts de directieleden Wibren Boersma, Wout Kranenburg, Bernhard Bijvoet, Ruurd Posthumus en Sam Meihuizen (voorzitter van de directie) en de bestuursleden Geart de Jong (voorzitter) Powel Mulder. Geart Cnossen. Engbert van Ittersum en Berend de Boer

Die fusie is in fasen uitgevoerd. Ze zou oorspronkelijk ook een wat andere vorm hebben gekregen, maar om praktische redenen is in de eindfase besloten over een aantal gevoeligheden heen te stappen en de hele operatie via een statutenwijziging van de Frico uit te voeren. Die wijziging heeft gister in verschillende vergaderingen haar beslag gekregen. In Wolvega werd meteen de eerste ledenraadsvergadering van de nieuwe coöperatie gehouden. Die ledenraad bestaat uit de besturen van de Frico-deelgenoten.

De namen Frico en Domo zullen als merknamen blijven bestaan, zo werd gistermiddag na afloop van de ledenraadsvergadering van de Noord-Nederland meegedeeld. Waarschijnlijk is echter, dat de verschillende divisies van de nieuwe coöperaties voorlopig nog naar die merk-

namen genoemd zullen worden. Kaas en boter worden dan gewoon verder verhandeld door de Frico onder directie van ir. Bernard Bijvoet, de kaasfabrieken Bedum, Bergum, Dokkum, Koekange, Kolderveen, Marum en Ruinerwold onder die van Ruurd Posthumus, de fabrieken te Donkerbroek, Dronrijp, Makkinga, Oosterzee, St. Nicolaasga, Tuk, Wolvega en Wommels onder Wout Kranenburg. In Friesland zullen ze nog lang de Frico-fabrieken genoemd worden.

Drs. Sam Meihuizen treedt op als voorzitter van de directies met o.a. de sociale zaken in zijn portefeuille. Hij heeft de divisie met de drie melkinrichtingen onder zich. Wiebren Roersma is belast met dat deel van de coöperatie, waarin de Domo zich onderscheidde van de Frico, namelijk de eigen melk-, weipoeder en speciaalprodukten.

Boersma beheert verder de technische zaken en research en ontwikkeling, takken die de Friese Frico-fabrieken hebben opgedragen aan de **Friese Zuivelbond**. De Domo-tak van de nieuwe coöperatie overlapt ten dele het werk van de CCF, waar de verenigingen, die de nieuwe coöperatie vormen, overigens alle bij zijn aangesloten. De CCF heeft inmiddels de bereiding van farmaceutische lactose overgedragen aan een gemeenschappelijke fabriek van Domo en Melk Unie in Uitgeest.

Behalve Geert de Jong (voorzitter van de oude Frico en van de veehoudersvereniging Mid-Fryslân) zijn in het bestuur aangenomen als vice-voorzitter Pouwel Mulder te Dwingeloo, voorzitter van de Domo, als secretaris Geart Cnossen te Nijelamer (De Takomst), als tweede secretaris Engbert van Ittersum te Biddinghuizen (Novac). Pier de Boer te Tirns (Takomst), Jan van Dalen te Haule (Donkerbroek), Bertus Faber te Veenwouden (Foarutgong). Piet Faber te Westeremden (Domo), Machiel Sol te Wapserveen (Domo) en Jan Veenstra te Makkinga (voor de zuivelcoöperatie Makkinga) Het bestuur zal te zijner tijd teruggebracht worden van tien tot acht man. Als secretaris voor het bestuur treedt op Berend de Boer van Makkinga.

Vier jaar

De plannen tot een volledig samengaan zijn vier jaar geleden op gang gekomen in een gesprek tussen Gerrit Hepkema van de Frico en drs. Meihuizen, nadat in Friesland fusiebesprekingen tussen de Frico-deelgenoten en de Frico mislukt waren. Hepkema proclameerde toen de vorming van een noordelijk zuivelblok, een begrip dat gister niet meer gehoord werd in de kring van de wat moevegaderde bestuurs- en directieleden. Ook over een „gemeenschappelijke exploitatie” wordt niet meer gerept; de nieuwe coöperatie exploiteert de bedrijven. Ze zal de veehouders ook als individueel lid aanvaarden

Voorzitter Geart de Jong noemde de vorming van de nieuwe coöperatie Noord-Nederland een onmisbare stap om te komen tot een zo hoog mogelijke opbrengst van de melk. Die stap is genomen door een drastische wijziging van de statuten van de Frico, waarvan de acte gister is gepasseerd. Daarmee is een einde gekomen aan het 85-jarig bestaan van de Frico; de structuur van die organisatie is nu fundamenteel gewijzigd. De omzet van die organisatie komt volgens drs. Meihuizen in het nieuwe zuivelboekjaar, dat maandag begint, op zo’n 2,25 tot 2,5 miljard gulden.

De nieuwe coöperatie is met die omzet ongeveer even groot als de drie grote zustercoöperaties in Nederland. Het viertal verwerkt ongeveer 80 procent van de Nederlandse melk. Vooruitlopend op het verenigen van de afzonderlijke onderdelen in één noordelijke organisatie is de afgelopen tijd reeds een aantal zaken op elkaar afgestemd, aldus Meihuizen. Door de nieuwe organisatie wordt de wendbaarheid van het geheel veel beter en kan er meteen ingespeeld

worden op zich wijzigende omstandigheden op de markten. Succes van de nieuwe onderneming zou er toe kunnen leiden, dat andere noordelijke zuivelcoöperaties zich aansluiten.

De officiële vestigingsplaats van de nieuwe onderneming is Leeuwarden, maar er blijft een groot aantal vestigingsplaatsen, aldus Meihuizen Het melkvervoer zal meteen worden gewijzigd (onder leiding van Wout Kranenburg). Voor de verdere reorganisatie zijn reeds, een aantal voorstellen gedaan aan het bestuur en de besturen van de plaatselijke veehoudersorganisaties.

Meihuizen wees de suggestie van de hand, dat bedrijven onder de rook van de CCF in Leeuwarden gesloten zouden kunnen worden om de nieuwe coöperatie korte aanvoerwegen voor de melklevering aan de CCF te geven. Hij noemde dat een versimpeling van een problematiek, waarin de transportkosten naar de CCF slechts van ondergeschikte betekenis zijn.

Voorzitter De Jong hoopte van ganser harte, dat het gesprek met de Friese Zuivelbond over een regeling van het lidmaatschap weer op gang zal komen. De andere leden van de bond moeten ook instaan voor een goede sfeer. Meihuizen meende, dat de taken op termijn een duidelijker afstemming moeten krijgen. Het nieuwe bestuur is echter nog niet in de gelegenheid geweest om over deze zaak van gedachten te wisselen of een beleid te formuleren.

Nieuwsblad v/h Noorden 1982-12-18

Nieuwe combinatie bij 'grote vier'

Zuivelgigant in Noorden een feit

(Door onze sociaal-economische redacteur)

De noordelijke zuivelreus, ontstaan door de fusie van DOMO en Frico, is gisteren een feit geworden met de oprichting van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven Noord-Nederland. De nieuwe combinatie, die gedragen wordt door 8000 melkveehouders in Groningen, Friesland en Drenthe, behoort met een jaaromzet van 2,5 miljard gulden tot de vier grootste regionale zuivelblokken in Nederland. Gezamenlijk hebben deze „grote vier” tachtig procent van de markt in handen.

Bij Noord-Nederland wordt jaarlijks 2,3 miljard kilo melk verwerkt. Het concern, dat 3000 medewerkers telt, heeft een vijfhoofdige directie, waarvan DOMO-directeur drs. S. W. Meihuizen voorzitter is. De voormalige Fricovoorzitter G. de Jong uit Akkrum is bestuursvoorzitter van de coöperatie, DOMO-voorzitter P. Mulder uit Dwingeloo bekleedt de functie van vicevoorzitter.

Het accent bij de samenwerking komt te liggen op de gemeenschappelijke exploitatie van de achttien er bij betrokken bedrijven; een situatie die DOMO (acht bedrijven) al kende, maar die voor de Friese coöperaties (voornamelijk kaasproducenten) nieuw is. Daar waren de bedrijven totnutoe zelfstandig voor wat de produktie betreft. Alleen de verkoop werd via Frico gemeenschappelijk gedaan. „Met de nieuwe opzet wordt het mogelijk veel flexibeler op de vraag van de markt te reageren”, aldus directievoorzitter Meihuizen.

Niet de hele noordelijke zuivel is betrokken bij de fusie. Friesland kent nog enkele vrije kaas-

fabrieken en ook in Groningen en Drenthe zijn enkele zelfstandige zuivelbedrijven, waaronder Acmesa in Assen. De mogelijkheid wordt niet uitgesloten dat deze op de wat langere termijn toetreden. Mede met het oog daarop is de neutrale naam Noord-Nederland gekozen. Overigens blijven de merknamen DOMO en Frico bestaan.

De eerste stap op weg naar de fusie is in 1980 gezet, toen de DOMO toetrad als deelgenoot van Frico. Midden dit jaar werd in principe het besluit tot algehele integratie van de bedrijfsvoering genomen, wat gisteren formeel werd bekrachtigd.

Leeuwarder Courant 1982-12-24

volledig in MAP De Veemarkt

Een week Noord-Nederland, terugblik.....

(DE VEEMARKT)

[...] Die coöperatie draait al een week. De aangesloten verenigingen hebben hun zeggenschap over de bedrijven overgedragen aan de nieuwe coöperatie, waarvan ze het bestuur kunnen. Verenigingen als *De Takomst* blijven eigenaresse van hun bedrijven, maar ze kunnen die fabrieken niet meer uit de boedel terughalen.

Onderhoud en investeringen komen er voor rekening van *Noord-Nederland* en dus voor rekening van alle verenigingen. Na een paar weken zit de zaak zo in elkaar verwerkt, dat geen accountant haar meer uit elkaar kan halen. Dat hoeft ook niet, want *Noord-Nederland* is op zich een goede zaak. De naam *De Takomst* zal langzaam vervagen en alleen nog genoemd worden in verhalen over de goede oude tijd. De merknamen *Frico* en *Domo* zullen ook blijven als betiteling van de desbetreffende divisies van de *Noord-Nederland*. De drie melkinrichtingen gaan door onder de naam *Frico*, maar bij export blijft de naam *Domo*.

DE VLOTTE START VAN de Noord-Nederland is met een missertje begonnen. Haar blad *De Melkspiegel*, dat al die gezellige stencils van de fabrieken vervangt, opent met de volgende regels: „Met ingang van het jaar 1983 zal de wijze, waarop 8.000 veehouders uit drie noordelijke provincies samenwerken in hun zuivelcoöperaties drastisch veranderen.”

Doet de *Novac* dan niet mee zullen de honderden veehouders in de Kop van Overijssel, de Noordoostpolder en Zuidelijk Flevoland zich afvragen. Ja hoor, ze horen er echt bij maar in de top overzien ze het hele veld nog niet. Er zal ook wel eens een boer zoek raken in de computer, maar die vinden ze vanzelf terug.

Het zuiveljaar 1983 is het begin van *Noord-Nederland* en de eerste periode van dat jaar vormen de twee weken van 19 december tot en met 1 Januari. De 27ste periode eindigt op 31 december 1983. Het zuiveljaar 1983 telt dientengevolge 54 weken. De *IVZM*, de organisatie van particuliere zuivelfabrieken in Nederland lijkt daar een beetje ingetippeld te zijn, want door die 27 perioden kwam ze voor de periodenkalender plotseling een kleurenfoto tekort. De 22ste periode geeft derhalve de koppen van de twaalf bestuursleden in zwart-wit.

Het volgende jaar komt er dan weer een normaal zuiveljaar met 26 perioden tot er over een jaar of tien weer een verspringing nodig is om gelijk te komen met de kalender, die buiten de zuivel gevolgd wordt. Ja; zo pedant is de zuivel, hij heeft een eigen tijdsindeling. De oorzaak zal wel zijn, dat de computers geen raad weten met het feit, dat 52 weken net geen vol jaar vormen. Zo komt het dus, dat de Noord-Nederland 19 december van start ging. Om gevoeligheden te ontzien werd wel gezegd van 20 december, een maandag, maar het was dus een zondag.

Het blijft wat merkwaardig, dat op de voorpagina van *De Melkspiegel* in feite twee begindata voor de Noord-Nederland worden aangegeven. Wijst zulks op een gemis aan invloed van de directie, of laat de directie het bestuur een eerste tuimeling maken om de boereninvloed te verminderen? Bestuur en directie leken vorige week op Oranjewoud niet alleen moe vergaderd maar ook wat mat. Moesten ze de pers ook nog te woord staan. De gebruikelijke aardige vragen werden gesteld en daar kwam dus niets uit. De fusie tussen de Frico-deelgenoten is met een minimum aan informatie naar buiten tot stand gekomen. Niettemin komt er toch een zeer slagvaardige Frico in het beeld, waar snel een aantal onzinnige regelingen in de verhouding met de fabrieken voor de bijl gaan.

DE NOORD-NEDERLAND is een voortzetting van de activiteiten van de Frico en de Frico-deelgenoten plus van de apartigheden van de Domo, alles onder één bestuur en onder één directie. De nieuwe organisatie is te vergelijken met *Coberco*, *Campina* en *Melk-Unie*. De *Noord-Nederland* is voorts de grootste deelgenoot van de *CCF*, waarvan ook de vrije coöperaties in Workum, Oosterwolde, Gerkesklooster en Oudwoude deel uitmaken.

Organisatorisch is de *Noord-Nederland* via de samenstellende verenigingen (zonder Domo) ook verbonden met de *Friese Zuivelbond*, die een aantal werkzaamheden verricht voor de fabrieken, die de Domo zelf voor haar fabrieken deed en doet. De Domo is geen lid geworden van de *Friese Zuivelbond*, ze was indertijd wel lid van de *Drents-Groningse Zuivelbond*. Later is die bond opgenomen in de Domo.

De zorgen in de *Friese Zuivelbond* over deze situatie zijn groot en het voortbestaan van deze organisatie is in gevaar als de *Noord-Nederland* een reeks activiteiten, die totnutoe door de bond werden uitgevoerd, zelf onder haar hoede gaat nemen. Dat hoeft dan niet goedkoper te zijn, maar de vrije coöperaties lopen dan niet langer mee onder de paraplu, die de *Noord-Nederland* voor hen ophoudt.

Die paraplu-theorie leefde vroeger sterk bij de Frico. Ze werd te pas en te onpas opgestoken om in het lijf van de vrije coöperaties te prikken. Dat gebeurde vooral in tijden, wanneer het niet zo goed met de Frico ging. De Zuivelbond met zijn vrije coöperaties is toen ook eens de paraplu geweest voor de Frico. De bond nam enkele afdelingen van de Frico op zuiveltechnisch gebied over. Men had elkaar toen nodig en leunde tegen elkaar.

Met de paraplu-theorie wordt bedoeld de beschermende functie, die de Frico op de kaasmarkt uitoefende. Door het aanbod van kaas te beperken, kon de Frico de kaasprijs in stand houden, terwijl de vrije coöperaties hun afzet naar de particuliere handel ongestoord konden voortzetten. De Frico zag zich in haar eigen ogen voor de hele verantwoordelijkheid van de melkprijs van de boer gesteld. Van lieverlede is de invloed van de Frico op de kaasmarkt verminderd doordat elders in Nederland steeds meer kaasmakerijen kwamen.

Voor een goed functioneren zijn de vrije coöperaties in Friesland afhankelijk van de Zuivelbond. Ze zouden nog jaren door kunnen draaien zonder die bond maar geleidelijk zouden ze toch hun vooraanstaande positie in de Nederlandse zuivelindustrie verliezen, zeker wat de melkprijs betreft, waarmee ze nu op de eerste plaatsen staan.

De eerste zorg van de *Noord-Nederland* zal een melkprijs zijn, die zich kan meten met die van Workum, Oosterwolde, Gerkesklooster en Oudwoude. Ze kan dat doen door een volledige inschakeling van de Zuivelbond. Ze houdt dan meteen een paraplu op voor de vier vrije

coöperaties in Friesland, die ongeveer een derde deel van de Friese boeren achter zich hebben staan.

Als de *Noord-Nederland* knijp komt te zitten met de melkprijs, zal ze geen enkele behoefte hebben om de vergelijking met Workum te doorstaan en dan gaat de Zuivelbond eraan. Voor de reorganisatie van het melkvervoer in het gebied van de Noord-Nederland heeft directielid Wout Kranenburg (voorheen *De Takomst*) nog geen gebruik gemaakt van de computers van de Zuivelbond. Op de vergadering van de bond wees secretaris Wim de Graaf nadrukkelijk op de voortreffelijke hulp die de bond hier kan verlenen.
[....]

Vervolg in [MAP Noord-Nederland](#)

BIJLAGEN

BIJLAGE-01

Bron: Een speciale ‘voordruk’ van ‘DE MELKWEG’²⁵⁾

Ter gelegenheid van het afscheid van de Heer H. Dekker Voorzitter Domo H. Dekker 1945-1967

RUIM 22 JAREN IN DIENST VAN D.O.M.O. - „DOMO” - EN „DOMO-BEDUM”

Toen een ledenvergadering van de D.O.M.O. in 1945 „ja” zei tegen een bestuursvoorstel om de heer H. Dekker te Nijeveen te benoemen tot voorzitter van hun organisatie, waren in het bijzonder twee zeer bekwame pioniers van onze machtige zuivelcoöperatie n.l. de heren A. Ybema en Tj. Boijenga, ongetwijfeld zeer tevreden met deze benoeming. Immers zij waren het geweest die de heer Dekker voor deze functie „benaderd” hadden. Nu moet men zondermeer toegeven dat deze twee grote pioniers zeer vele malen blijk hebben gegeven de „gave” van een heldere en vooruitziende blik te bezitten, maar desondanks durven wij in alle bescheidenheid te stellen dat ze „dit” alles toch niet hebben durven hopen. En met „dit” alles bedoelen wij de ruim 22 jaren in welke het de heer Dekker gegeven is en in welke hij bereid is geweest zijn bijzonder grote gaven in dienst te stellen van onze organisatie. „Dekker Nijeveen” is vooral ook in dit verband „een begrip” geworden voor de Drentse, en later ook voor de Groninger boer. En deze bekwame leider heeft op 31 mei jl. voor de laatste maal zijn voorzittershamer in „DOMO-BEDUM” verband laten vallen. Reden te over dachten wij voor een onderhoud met hem ten behoeve van ons personeelsorgaan.

H. Dekker, Nijeveen

Er was een boeiend boek te schrijven over deze zeer bekwame en nog steeds zeer vitale persoonlijkheid, was onze eindconclusie na het prettige onderhoud hetwelk wij met hem mochten hebben. Welk een rijke levenservaring, welk een indrukwekkende staat van dienst gaat er achter de heer Dekker schuil. Wij moeten ons in deze echter zeer beperken, terwijl het bovendien de uitdrukkelijke wens van de heer Dekker is om er zo weinig mogelijk „ophef” van te maken. Wij doen ons best en het zullen dus enkele grepen uit de levensloop van de heer Dekker worden.

Geboren en opgegroeid te Steenwijkerwold, op de grens van Drenthe en Overijssel, vestigde hij zich later op een boerderij in Nijeveen. Als praktisch boer werd hij dus ook geconfronteerd met alle moeilijkheden en problemen van de boerenstand, en besepte dus ook dat er nieuwe wegen naar de toekomst gezocht moesten worden.

Zijn heldere en scherpe kijk op de boerenproblemen bleef niet lang onopgemerkt, en men wist Dekker te vinden voor velerlei zaken. Zo was hij, toen hij in 1945 werd aangezocht voor de

²⁵⁾ ‘De Melkweg’ was het bedrijfs-periodiek van Domo-Bedum.....

D.O.M.O. om vice-voorzitter van de Drentse Zuivelbond en vice-voorzitter van de plaatselijke zuivelfabriek te Kolderveen. En zo begon de opmars van de D.O.M.O. onder de bekwame leiding van voorzitter Dekker. Het zou in dezen te ver voeren al z'n activiteiten de revue te laten passeren, maar wie de opbouw, de expansie, kortom de hele geschiedenis van D.O.M.O. - „DOMO” en „DOMO-BEDUM” kent, kent ook de staat van dienst van de heer Dekker. Het is uiteraard onmogelijk, maar het zou interessant zijn te weten hoeveel malen hij de voorzittershamer heeft laten vallen, hoeveel malen hij leiding heeft moeten geven aan vaak ingrijpende en verstrekkende beslissingen. En uiteraard bleef het niet bij de strikt eigen organisatie. Denkt u maar aan de samenwerking met Sterovita (levering van de z.g. Amerikaanse melk), de samenwerking met de C.C.F. te Leeuwarden en de hieruit voortgekomen samenwerkingsvormen in „Ommelanden”, „Rivella”, „Sloten” en „Sacono” te Oosterwolde.

Organisaties waarvan de heer Dekker wisselend voorzitter en bestuurslid was. Opvallend in het gesprek is zijn bijzonder grote waardering voor alle medewerkers van hoog tot laag, voor de wijze waarop allen zich steeds ingezet hebben en het beste gegeven hebben. In den beginne kende hij in Beilen met name, zeer veel medewerkers persoonlijk. „Velen heb ik persoonlijk mede helpen benoemen”, aldus de heer Dekker.

Later ging dit uiteraard niet meer. „Maar mijn welgemeende dank gaat uit naar allen, zonder onderscheid, van hoog tot laag”. „Ik ben hen zeer erkentelijk”.

Heer Dekker in 1967

De personeelsverenigingen en „De Melkweg” draagt hij een bijzonder warm hart toe. De personeelsverenigingen acht hij van onschatbare waarde voor de onmisbare, goede onderlinge verhoudingen, en „De Melkweg” draagt, mede door de goede opzet, in zeer belangrijke mate in dit alles bij.

De inzet en de activiteiten van de heer Dekker reiken echter veel verder dan enkel onze organisatie en wat daarmee annex is. Zo heeft hij op vele wijzen de landbouw en de zuivel gediend en dient hij deze nog. Vele jaren was hij o.m. voorzitter van de Pachtkamer, en is hij nu nog steeds voorzitter van de Coöp. Landbouwbank te Meppel. Zijn (Ned. Herv.) kerk dient hij in Nijeveen nog steeds als president-kerkvoogd. Maar bovenal is hij nog steeds (en hij is dit reeds vele jaren Lid van het College van Gedeputeerde Staten van Drenthe. Hij beheert hierin de portefeuille van waterstaat in de meest uitgebreide zin en vindt hierin een volledige taak. Hieruit voortvloeiende is hij weer lid van de z.g. Commissie van het Noorden des land (naast de drie Commissarissen der Koningin hebben hierin van iedere provincie twee Gedeputeerden zitting). Een bijzonder verantwoordelijke taak voor de leefbaarheid in de toekomst van het Noorden des ?????? ontbreekt één á twee regels

Zijn verdiensten bleven niet onopgemerkt, en zo behaagde het H.M. de Koningin om hem in 1952 te onderscheiden door benoeming tot Officier in de orde van Oranje Nassau (op voordracht van het Ministerie van Landbouw, voor zijn verdiensten voor Landbouw en Zuivel in het algemeen en voor D.O.M.O. in het bijzonder), en in 1960 door de benoeming tot Ridder in

de orde van de Nederlandse Leeuw (op voordracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, voor zijn verdiensten als lid van Gedeputeerde Staten in het bijzonder).

Met zeer veel dankbaarheid maakt hij nog gewag van de spontane reactie van de personeelsvereniging welke middels afvaardiging van enkele harer bestuursleden hem bij zijn koninklijke onderscheiding in 1952 op de bewuste dag 's avonds thuis kwamen gelukwensen. In dit verband komt ons gesprek ook op het Koninklijke Huis, en het is boeiend om te horen over zijn diverse kontakten welke hij heeft mogen hebben met de Koningin en met verschillende andere leden van de Koninklijke familie.

Over de toekomst van „DOMO-BEDUM” is hij optimistisch, zoals optimisme hem meestal eigen is. Zijn opvolger wenst hij gaarne alle goeds toe en hij hoopt en vertrouwt dat deze dezelfde grote medewerking van het personeel in al zijn geledingen mag ontvangen, als zijn deel is geworden. Hij is verder bijzonder verheugd dat hij nog heeft mogen medewerken aan de benoeming van de nieuwe hoofd-direkteur. „Wij hebben in dezen zeer nauwgezet gewerkt”, aldus de heer Dekker. „De beslissing werd door het bestuur unaniem genomen, en wij hebben goede gronden om te verwachten dat de heer De Boer op de juiste wijze leiding zal weten te geven aan onze coöperatie.

Noodzakelijk acht de heer Dekker voor de toekomst, vooral ook in het E.E.G.-verband, nog krachtiger organisaties door verdere samenwerking en samenbundeling van krachten.

Op onze vraag hoe hij al deze activiteiten en al deze werkzaamheden op kan brengen, antwoordt hij: „inderdaad wordt er veel van je gevraagd op deze wijze.” „Vrije tijd ken ik de laatste tijden praktisch niet meer, en het is feitelijk niet meer te doen”. De heer ?????? ontbreekt één á twee regels

?? het begrip welke hij altijd maar weer van zijn vrouw heeft mogen ontvangen. Zij remde af en stuurde bij, daar waar dat nodig was.

Heer Kuipers, hartelijk dank voor het prettige onderhoud, en namens alle lezers en lezeressen van harte geluk gewenst met uw benoeming.

Hun enig kind (een dochter) is door haar huwelijk de landbouw trouw gebleven en woont op een boerderij vlakbij Meppel.

Op onze vraag „maar ieder mens moet toch wel eens wat ontspanning hebben”, antwoordt de heer Dekker: „ja dat is noodzakelijk, en persoonlijk vind ik die ontspanning in het lezen van een licht romannetje”. „Bovendien is chaufferen voor mij ook een ontspanning, je moet al je aandacht bij het verkeer hebben en daardoor kom je los van je andere beslommingen”.

De redactie van uw orgaan trachtte u iets te informeren over onze scheidende voorzitter. In de hoop daarin tot uw genoegen geslaagd te zijn, zeggen wij de heer Dekker, namens het gehele personeel, heel hartelijk dank voor alles wat hij voor ons gedaan heeft en geweest is. Heer en mevrouw Dekker, ons aller meest goede wensen vergezellen u in de toekomst.

Voorzitter Kuipers Domo-Bedum 1967-

Verhaal over nieuwe voorzitter Domo-Bedum J. Kuipers Bron: Speciale uitgaven van De Melkweg ?? 1967

DE KOMENDE MAN

Personeel heet U van harte welkom

TWEE DAGEN NADAT DE LEDENVERGADERING van „DOMO-BEDUM" op 31 mei jl. de heer J. Kuipers te Valthe tot haar voorzitter verkoos, zitten we dan tegenover deze nieuwe voorzitter om hem aan al onze collega's en gezinnen voor te stellen. We maken kennis met een praktische Drentse boer uit het 1300 inwoners tellende Drentse Hondsrug-dorp Valthe. Een man die niet plotseling onze organisatie komt binnenvallen, immers eind 1963 werd hij als bestuurslid verkozen. Een man die echter duidelijk in die paar jaren heeft getoond wat hij waard was, want unaniem stonden al zijn collega's-bestuursleden achter zijn voordracht aan de ledenvergadering. Dit laatste vooral is ook de reden geweest dat de heer Kuipers zich beschikbaar heeft willen stellen, want

„HET WAS VOOR MIJ EEN BIJZONDER ZWARE BESLISSING"

Aldus zijn eigen woorden. En we kunnen ons voorstellen, want het is bepaald geen kleinigheid om voorzitter van zo'n veelomvattende coöperatie te worden.

De 56-jarige heer Kuipers is overigens geen onbekende in de boerenorganisaties.

Reeds ongeveer 25 jaren, waarvan de laatste 10 jaren als voorzitter, maakt hij deel uit van het bestuur van de „Drentex", verder is hij in dit ver-????? ontbreekt één á twee regels

Hij draagt Valthe een bijzonder warm hart toe en is ook een sportieve voorzitter.

Opvallend in ons gesprek is zijn liefde voor de 1300 zielen tellende gemeenschap Valthe. „Dit dorpje vormt een prachtige eenheid, en is tot veel in staat", aldus de heer Kuipers. In dit verband noemt hij het dorpshuis, annex gymnastieklokaal, hetwelk door krachtige gezamenlijke aanpak door de Valther gemeenschap verrezen is. En ja, als er een gymnastieklokaal moest komen, dan moet er ook een gymnastiekvereniging zijn. Nu die is er in Valthe, en een goede met ± 150 leden. En wie dacht u dat voorzitter van deze bloeiende vereniging was?

U raadt het al, onze nieuwe voorzitter J. Kuipers. Maar hij is niet alleen voorzitter, hij is ook actief lid van deze vereniging. En zo ziet de Valther gemeenschap praktisch iedere maandagavond onder meer dat voorzitter Kuipers zich naar het gymnastieklokaal rept.

En zo werkt en leeft onze nieuwe voorzitter op zijn 31 h.a. groot gemengd bedrijf (ontgonnen door zijn thans 87-jarige vader). Zijn speciale belangstelling gaat echter uit naar de veehouderij en alles wat daarmee annex is.

Het gezin Kuipers telt 4 kinderen, dochter gehuwd, en 3 zonen, de oudste studerend (en geen toekomstige boer), de tweede dit jaar juist examen doende aan de Hogere Landbouwschool te Groningen (gelukkig een vrijwillige opvolger op de boerderij) en de jongste nog op de lagere school. Dat Kuipers ook met personeel weet om te gaan blijkt wel uit het feit dat hij reeds 22 jaren dezelfde vaste arbeider heeft.

Ontbrekende regels

DOMO-BEDUM" daarin een belangrijke rol kan vervullen

Uiteraard vroegen wij hem naar zijn mening over de **Personeelsverenigingen en „De Melkweg”**.

Gezien vanuit zijn stelling dat goede verhoudingen in de gehele organisatie een eerste vereiste zijn voor een goede en doeltreffend functioneren van die organisatie, is het begrijpelijk dat hij bloeiende personeelsverenigingen zeer belangrijk vindt. En hij hoopt in de toekomst nog eens van zijn persoonlijke belangstelling te doen blijken. Hij vindt „De Melkweg” bijzonder goed, en heeft in het bijzonder veel waardering voor de ruime aandacht welke steeds besteed wordt en ruimte welke steeds gegeven wordt aan de personeelsleden persoonlijk.

Zo maakten wij dan voor u kennis met onze nieuwe voorzitter. Een man die de enkele jaren van zijn bestuurslidmaatschap met zeer veel genoegen heeft gewerkt voor „DOMO-BEDUM”, een man ook die zich volledig gesteund weet door zijn medebestuurders, iets waarvoor hij bijzonder dankbaar is. Iemand zonder franje zouden we willen stellen. Eenvoudig en weloverwogen in zijn doen en laten. In alle bescheidenheid zouden wij willen stellen: een voorman van de Drentse en Groninger boeren waarvan beslist wel wat verwacht mag worden.

Heer Kuipers, hartelijk dank voor het prettige onderhoud, en namens alle lezers en lezeressen van harte geluk gewenst met uw benoeming.

Allen wensen u veel succes toe in uw nieuwe functie en houdt u zich van ons aller positieve opstelling overtuigd.

ter

Verslag algemene ledenvergadering

Domo vergaderde: druk jaar achter de rug, duidelijke visie op de toekomst

Vrijdag 26 februari hield „Domo-Bedum” een algemene ledenvergadering. Na de historische bijeenkomst op 14 december vorig jaar, waar tot integratie Zuivelbond werd besloten, was dit de eerste bijeenkomst van de „nieuwe” vereniging. De bijeenkomst werd goed bezocht.

Voorzitter J. Kuipers Gzn. begon zijn openingsrede met aandacht te besteden aan het „buitengebeuren-Brussel”. Hij pleitte met de meeste klem voor een verhoging van de melkprijs met 5 % met ingang van 1 april a.s. „Niet alleen is het voor onze veehouders belangrijk te weten wat er per 1 april zal gebeuren, doch het bedrijfsleven heeft evenzeer behoefte aan meer duidelijkheid o.a. voor het afsluiten van leveringscontracten op termijn”, zo zei de heer Kuipers.

Domo-Bedum -voorzitter Kuipers Gzn.

„De onrust in de agrarische sector is alleszins begrijpelijk. Algemeen is er een sterke prijsstijging, terwijl de landbouwprijzen op hetzelfde peil blijven of zelfs dalen. Met honderden tegelijk willen de boeren hun bedrijf aan de kant doen - in jan. jl. waren dat 1300. Desondanks mag worden verwacht dat in Nederland zowel het aantal koeien als de gemiddelde melkgift per koe en daarmee de totale melkproductie onder normale productieomstandigheden nog wat zal toenemen”, aldus de heer Kuipers die eraan toevoegde dat de economische situatie van de melkveehouderij in ons land in doorsnee relatief het gunstigste is vergeleken met de andere EEG-landen. Dit is echter maar een schrale troost.

Ontwikkeling Domo veelzijdig

De ontwikkeling van de Domo in 1970 is veelzijdig geweest. De voorzitter wees op de overname van de vijf noordelijke Lijempf-bedrijven, de daaruit voortvloeiende reorganisatie van de melkaanvoer in Groningen en het noorden van Drenthe, de overname van Fanofriet en de daarin geïntegreerde activiteiten, deelname in de NV Groenhoven en de integratie met de Zuivelbond. Via Fanofriet werd deelgenomen in de NV Aviko en ten slotte werd nog een bod gedaan op de aandelen van de HMS.

„Ik kan mij voorstellen dat velen van u enige moeite hebben met het tempo waarin dit alles geschiedt. Maar wij moeten ons bewust zijn dat een langzaam tempo economisch gezien belist niet verantwoord is. De snelle groei stelt hoge eisen aan informatie, communicatie en coördinatie. Dit behoeft de constante aandacht van bestuur en directie. De regiovergaderingen kunnen aan deze behoefte aan informatie volledig tegemoet komen. De zeer grote belangstelling is daarvan het bewijs”, aldus de heer Kuipers. „Toch mogen wij uit de bereikte resultaten niet concluderen dat wij de eindstreep hebben bereikt. Integendeel, wij zijn pas begonnen”.

De voorzitter herinnerde daarbij aan het rapport van de „blauwdrukcommissie” dat binnenkort kan worden tegemoet gezien en waarin een uitspraak zal worden gedaan hoe de toekomstige kaasproductie zal moeten zijn in het werkgebied van de Domo.

Een andere ontwikkeling heeft gestalte gekregen in de Havelte-conferentie. Een werkgroep is bezig de opdracht van *Coberco*, *NCZ*, *Noordholland*, *Domo* en *CMC* uit te werken. Aan deze ontwikkeling moet volgens de Domo-voorzitter prioriteit worden toegekend.

Verder wees hij op de noodzaak van goede kwaliteit grondstof, die de ondernemingen in staat stellen eerste klas produkten te kunnen vervaardigen. „Het is spijtig dat een aantal van onze veehouders nog niet voldoende overtuigd is van deze noodzaak. Wellicht zal de recentelijk ingevoerde recidiveregeling van het Regionaal Orgaan Groningen het gewenste effect hebben”, zei de heer Kuipers, die daaraan toevoegde of de introductie van deze regeling in Drenthe geen aanbeveling zou kunnen verdienen.

Differentiatie in de melkprijs?

De voorzitter vroeg in zijn openingswoord of een differentiatie in de melkprijs, gebaseerd op kwantaverhoudingen, niet een nadere overweging behoeft. Hoofddirecteur K. de Boer heeft al eens in een eerder stadium gewezen op het in dezen van belang zijnde kostenaspect. „Ik ben mij ervan bewust dat een aantal uwer zich waarschijnlijk zal afvragen of een dergelijk systeem geen principiële aantasting van de coöperatieve gedachte betekent. Zo dit wel het geval mocht zijn, dan heb ik er behoefte aan een waarschuwend geluid te laten horen. Laten wij ook in coöperatief verband de ogen niet sluiten voor de noodzakelijke economische ontwikkeling!” Aldus de heer Kuipers, die aan het slot van zijn toespraak pleitte voor een zo groot mogelijke deelname aan de routinecontrole.

Inleiding hoofddirecteur K. de Boer

Het leek een college in modern ondernemerschap zoals de heer De Boer zijn „mededelingen” deed.

Over de bedrijfsresultaten in het afgelopen jaar zei de directeur eigenlijk niet meer dan dat het gelukt is de stijging van de kosten op te vangen. Hoe de nabetaling zal zijn was nog niet precies bekend: men is nog aan het rekenen. In de regiovergaderingen die in februari zijn gehouden is uitvoerig gesproken over de resultaten in 1970 in de eerste t/m de tiende periode, de marktpositie van de Domo in 1970 en de verwachtingen voor 1971 en volgende jaren, de marktpositie en ontwikkeling in en buiten Europa, de bezettingsgraad van de bedrijven en de ontwikkeling van het productiepakket het productieplan 1971, de noodzakelijke diversificatie van het productiepakket en ten slotte het kostenvraagstuk en de productiviteit. Toelichting werd gegeven op de totale gang van zaken in de onderneming betreffende marktaandeel, productie, productontwikkeling, voorschotprijzen, gemiddelde notering voor kaas, poedervormige produkten, wei etc. En nog vele andere zaken zijn aan de orde gekomen waaronder de organisatorische opzet van NV Groenhoven.

Essentieel uitgangspunt

Op dit moment is het ons niet mogelijk uitvoerig verslag te doen van de toespraak van de heer De Boer. Wij citeren echter enkele uitspraken van hem.

„Elk levend organisme kent zijn groeiproblemen, zo ook de onderneming of coöperatieve organisatie. De periode waarin, zoals men wel zegt, het individu tussen servet en tafellaken zit, is een moeilijke, zowel voor de jonge mens zelf als voor zijn omgeving. Ook de onderneming die groeit, moet telkens opnieuw door zo'n periode heen. Dit geldt evenzeer voor een coöpera-

tieve organisatie. Een van de belangrijkste motiveringen voor de oprichting van coöperaties c.q. coöperatieve ondernemingen is geweest dat zij onafhankelijk wilden zijn en door een gezamenlijke aanpak in coöperatief verband de afzet, de verwerking, distributie en ontwikkeling ter hand wilden nemen en zo de voortgebrachte grondstof in de vorm van gerede produkten tot waarde wensten te brengen.

Dit uitgangspunt is ook nu nog even essentieel als bij de oprichting van de eerste coöperatieve vereniging. De basis is in al deze jaren dezelfde gebleven. De middelen en de methoden waarmee wij ons doel moeten bereiken zijn gewijzigd en in een steeds sneller tempo aan verandering onderhevig”.

Naar nauwere samenwerkingsverbanden

„In vele gevallen leidt de ontwikkeling waarmee wij nu reeds in de jaren 1970 in nog sneller tempo geconfronteerd zullen worden, ontwikkelingen die bij de concurrenten reeds volop in beweging zijn, ons dan ook naar nauwere samenwerkingsverbanden, al dan niet met het prijsgeven van de eigen zelfstandigheid. Onze plaats in de markt, en wij moeten vanuit de markt denken, is afhankelijk van de wijze waarop wij het gehele ondernemersgebeuren, markt (verkoop), productie (opslag), distributie, financiële planning etc. beheersen. Aan flexibiliteit en een snelle aanpassing op het marktgebeuren dient veel aandacht te worden besteed en derhalve is een coördinatie en een goed samenspel op het gebied van verkoop, productie en ontwikkeling zonder meer gewenst. De economische noodzaak van het zoeken naar nieuwe en efficiëntere productierichtingen naast of ter vervanging van de reeds bestaande is een gegeven waarvan de waarde in verband met de steeds toenemende kostenstijgingen en het behoud van een concurrerende plaats in de markt steeds duidelijker wordt gevoeld.”

„De grote waarde van de coöperatie moet juist zijn, dat door een gemeenschappelijke integrale aanpak tot een grotere en efficiëntere krachtsinspanning kan worden gekomen. In een tijd waarin wij jaarlijks met enorme kostenstijgingen worden geconfronteerd en de offers die wij ons moeten getroosten om de vereiste ontwikkeling in de naaste en verdere toekomst te kunnen behartigen en te financieren, zullen op een of andere wijze door een hogere productiviteit moeten worden opgevangen, wil het niet ten koste gaan van de grondstofprijzen voor onze leden”.

Behoeftte aan deskundige commissarissen

Door de vergadering werd een voorstel van het bestuur aangenomen over te gaan tot de aanschaf van een tweede en derde aseptische vullijn voor de melkinrichting te Groningen. Voor de financiering is een hypothecaire lening nodig van f 1,5 miljoen.

Vanuit de vergadering werd de vraag gesteld of het niet tijd wordt in de Raad van Commissarissen ook enkele leden te benoemen van buiten de organisatie maar die uitermate deskundig zijn.

De heer Willems, voorzitter van de Raad van Commissarissen, zei dit een belangrijke vraag te vinden. Volgens hem is de Raad van Commissarissen met 18 leden wel wat aan de grote kant en over de kwaliteit van de commissarissen is al eens eerder gesproken. Door de huidige ontwikkeling komt de producent verder van de organisatie te staan die zijn produkten verwerkt. Aan het college zou een financieel deskundige van buiten toegevoegd kunnen worden.

BAB

Oud-Directeur Domo Koert de Boer overleden

HOOGEVEEN Op 64-jarige leeftijd is vrijdag overleden de heer Koert de Boer te Fluitenberg. Hij was een bekend man die veel voor het bedrijfsleven in Drenthe heeft betekend. De Boer werd geboren als boerenzoon in het Groninger Bourtange. In 1941 week hij uit naar Engeland om krijgsgevangenschap te ontlopen. Na een verblijf als militair in Brits- Indië en Afrika maakte hij in 1945 met het Britse leger als een van de weinige Nederlanders in Normandië de invasie mee. Met de geallieerden trok hij door Frankrijk en België naar Nederland, waar hij onder meer betrokken was bij de bevrijding van Groningen.

Van 1946 tot 1950 was hij kapitein bij de landmacht in Nederlands Oost-Indië en later luchtmachtcommandant in Soesterberg en Zeist. In 1959 werd hij directeur van het bedrijf Tomaszen en Drijver in Hogeveen. In die periode was hij een aantal jaren lid van de gemeenteraad van Hogeveen voor de VVD.

Van 1966 tot 1976 was hij president-directeur van de Domo in Beilen. Na persoonlijke bezoeken aan Venezuela, Iran en Indonesië bracht hij de export van de Domo op gang en gaf hij leiding aan de sanering van de zuivelfabrieken in Drenthe. In 1976 werd hij voorzitter van de Kamer van Koophandel. Ook was hij voorzitter van het departement Drenthe van de maatschappij voor Nijverheid en Handel. De heer de Boer was officier in de Orde van Oranje Nassau.

Plastic-melkpak is groot succes in Groninger Galerïes

„Ik ben niet thuis als melkboer komt"

In supermarkt hoort ook melk – Niet van ons, zegt Domo – (van Nijkerk)

(Van onze landbouwredacteur)

De Galerïes Modernes in Groningen heeft zich in een melkavontuur gestort. Waar het zich wel niet weer uit zal kunnen terugtrekken. Gistermiddag in het kantoor van de verkoopchef C. van den Brink, belde de leverancier van de melk om de bestelling voor vrijdag. De heer Van den Brink bestelde 3500 pakjes van een liter en verder nog karnemelk en yoghurt. De melkactie tegen lage prijzen dreigde de Galerïes in Groningen bijna uit de hand te lopen, zo'n stormloop op de zaak aan de Vismarkt heeft deze te weeg gebracht. Het merkwaardige is, dat de actie in Groningen veel meer is aangeslagen dan in andere plaatsen, waar dit V. en D.-achtige bedrijf met supermarkts vestigingen heeft.

Terwijl we met de heer Van den Brink zaten te praten verdrongen zich voortdurend mensen bij de koelvitrine, waar de pakjes als aan de lopende band werden uitgenomen. We kunnen ook niet meer terug, zo meende de heer Van den Brink, die de onderneming in Groningen ook beschouwde als een zet tegen de Domo in Groningen, die geweigerd heeft uit de splinternieuwe fabriek melk voor de supermarkt te leveren.

We vroegen verschillende dames bij de vitrine, waarom ze melk kwamen halen. De meesten antwoordden, dat ze niet thuis waren geweest, toen de melkboer kwam, terwijl de melk in het pak bovendien goedkoop was. De directeur van de Domo, de heer H. Nijhof, motiveerde zijn weigering om aan supermarkts te leveren door er op te wijzen, dat het ventersapparaat zo dicht mogelijk bezet moet blijven. De actie van de Galerïes achtte hij overigens een goede aansporing voor de venters om de verlening van de service zo hoog mogelijk op te voeren. Een van zijn tappers zag echter het zwerk drijven. Met een paar jaar is de grootste helft van de tappers er uit, zo voorspelde hij somber.

Zoals bekend levert de LMI (Leeuwarder Melkinrichting) in Leeuwarden wel melk aan supermarkts. Bij Brouwers supermarkt troffen we mevrouw T. Postma, die driehoog boven de winkel woont. Ze haalde een paar fles uit de koelvitrine en ze vertelde me, dat ze dat al twee jaar doet, namelijk sedert het moment, dat de melkboer het af liet weten. „Nu moet ik het zelf naar boven slepen", zei ze weinig opgewekt. Ze zou de melkboer liever nog aan de deur hebben. De koelvitrine (drie meter breed) van deze zaak bevat het gehele assortiment van de LMI. Het zag er allemaal bijzonder verzond uit en de heer S. F. Brouwer is bijzonder tevreden met de omzet. Hij komt zelf uit het vak en is nog lid van de bond van Boonstra, de Bond van Zelfstandige Melkhandelaren. (SRV.) De LMI levert hem onder voorwaarde, dat hij zich aan de prijzen houdt, die de venters van de LMI ook mogen nemen.

De heer Brouwer is er van overtuigd, dat hij klanten voor de melk zou houden, ook wanneer de melkboer nog overal aan de deur zou komen. Hij hoopte, dat het niet meer zo lang zou duren dat er een eenmalige verpakking voor melk wordt gevonden, die alle kwaliteiten van de melk intact laat en die de melk niet duurder maakt. Hij meende overigens, dat de melkboeren wel op hun tellen moesten passen in Leeuwarden. Een nadere verklaring wilde hij daarvan niet geven, maar we moesten even denken aan de melk van mevrouw Postma, die zo gekoeld uit de vitrine mee naar boven ging en die dus kwalitatief beter moet zijn dan melk, die een

hele morgen op een kar heeft gestaan.

Wij leveren niet aan zelfbedieningszaken, wel aan zuivelwinkels, zo deelde de directeur van de Domo in Groningen, de heer Nijhof, ons mee. De zelfstandige melkhandelaren en de honderd loonventers van de Domo moeten zoveel mogelijk hun afzet behouden, maar misschien schrikken ze wel even op van de actie van Galeries Modernes. Invloed van die actie heeft de Domo eigenlijk niet gemerkt. Zo hier en daar merkt een melkboer, dat een klant geen melk neemt. De melkboeren komen nu nog overal in de stad en de heer Nijhof geloofde niet, dat de actie van de Galeries op den duur zal stand houden. De Domo is ook niet van plan zijn producten te leveren aan mensen, die er lokartikelen van maken. Daar zijn onze zuivelproducten te goed voor, aldus de heer Nijhof. Het zal wel blijken, dat het kopen bij de Galeries voor de klant uiteindelijk duurder is. Het is een bepaald publiek van koopjesjagers, dat er op afgaat. Ze gaan met de bus en betalen dan twee keer 30 cent. Ze kopen dan vijf pakken melk, waarop ze dan vijf keer negen rent verdienen. Nee, dat houdt van zelf weer op.

De Domo is van plan over te schakelen op de in karton verpakte melk, een eenmalige verpakking, die geen retourvrachten van flessen geeft. Vooral de supermarkets zitten daar op te wachten en als de eenmalige verpakking komt, dan kunnen ze de melk zeker goedkoper afzetten dan de melkboeren op het ogenblik doen. Melk in karton of in plastic is typisch een winkelproduct. Een tapper van de Domo had het niet op de karton-verpakking van de Domo begrepen. Hij had reeds de beschikking over halve liters pakjes, maar hij nam er niet veel van mee, want het risico van het overschot kwam voor zijn rekening. Hij was een paar klanten aan de Galeries kwijt geraakt.

Hoe lang of het zou duren? De Galeries maakt er geen winst op, maar toch zag hij het er van komen dat het merendeel van de tappers van de weg afgaat. De heer Nijhof dacht daar anders over. Nu de arbeidsmarkt weer wat ruimer wordt, zou er zeker belangstelling en animo voor een venterskar blijven bestaan. zo meende hij.

Toen we met een pak melk (49 cent) door de Galeries liepen, kwam een meneer op ons afstuiwen „Mag ik u even iets vragen. Waar moeten wij wezen?” We wezen hem als een soort clubgenoot de weg langs al de lekkernijen naar de vitrine met melk, waar een Groninger dame juist acht pakken uitgehaald had. Het was de enige boodschap, die ze deed. Haalt u dat nu ook voor de burens? Nee, dat was de bedoeling niet. Ze had aan het personeel gevraagd, hoe lang de melk bewaard kon worden. Dat was vier tot vijf dagen en ze had een koelkast.

Een andere dame zocht in de vitrine om een pakje melk, dat niet zo nat was. Misschien krijg ik er wel een papiertje om, veronderstelde ze. Waarom te hier melk kocht? Ieder past het goedkoopste, zei ze. Ze woonde niet in stad, maar op een dorp bij Groningen, anders zou ze vaker komen. De melkboer kwam bij haar op het dorp wel aan de deur, maar ze was al weg geweest, toen hij kwam. Een jonge dame zei tegen haar partner bij de aanblik van al die pakken melk: Ik vind het een leuk idee. Waarom ze in een supermarket melk kocht: Ik ben nooit thuis als de melkboer komt. Het is heel simpel.

De heer Van den Brink, chef van de supermarket, stemde dat meteen toe.

Er komen vooral studenten en werkende vrouwen in de zaak. Daarom was het assortiment ook uitgebreid met karnemelk (39 cent) en yoghurt (59 cent) in flessen, want dat wordt veel door alleenstaanden gebruikt. De chef stelde het principieel, een supermarket omvat het hele levensmiddelenassortiment en daar horen de melkproducten ook bij. Dit is te meer het geval, omdat de huisvrouw de melkboer wel eens mis loopt. Overigens hebben de supermarkets in

heel Europa melk en dat zou in Nederland niet het geval zijn, omdat Nederland altijd achteraan moet komen. De heer Van den Brink hoorde verbaasd op, toen we hem vertelden, dat de Leeuwarder supermarkets wel melk van de LMI krijgen als ze zich aan de prijsregels van de LMI houden.

De Galerries in Groningen had van de Domo geen melk kunnen krijgen. Dat heeft aanleiding tot een geprikkelde toestand gegeven en de Galerries is bezig een oude rekening met de Domo te vereffenen. (We schatten de omzet van de Galerries in Groningen op ongeveer die van zeven tot tien melkventers). De heer Van den Brink ontkennde dat de melk een lokartikel is, hoewel de melk practisch voor inkoopsprijs geleverd wordt. (De melk is afkomstig van een fabriek in Nijkerk).

De heer Van den Brink meende, dat het hem gelukt was om een monopolie te doorbreken in Groningen. Hij ontkennde niet, dat de prijs daarop van invloed is geweest, maar de melk wordt bij hem verkocht net als de roomboter tegen inkoopsprijs. Zelf noemde hij het de kostprijs, maar dat was niet geheel juist, omdat de kosten van de Galerries zelf niet gerekend worden. Over twee jaar is melk in alle supermarkets een vast product, zo meende hij. Het zal wel net zo gaan als met het brood. Aanvankelijk werd ook hemel en aarde bewogen om het uit de supermarkets te houden. De kruideniers zien met welgevallen de actie van de Galerries aan, zo vertelde de heer Van den Brink verder. De melkboer neemt immers ook heel wat kruideniers-artikelen mee op zijn wagen.

De reden waarom Groningen er bij de actie zo uitloopt vergeleken bij de andere supermarkets van de Galerries in Nederland, begreep de heer Van den Brink ook niet. De actie kreeg hier nog al wat publiciteit en de Galerries heeft in Groningen een goed voorziene en drukbezochte levensmiddelenafdeling, zo stelde hij niet zonder voldoening vast. We hebben hier klanten in de zaak, die melk voor de hele buurt halen, zo voegde hij er aan toe. (Een winkelbediende onderbrak ons gesprek om te vragen of hij een bepaalde meneer in de zaak tien pakken melk mee kon geven. Het mocht, maar hij moest het wel in de gaten houden). Ze moesten de heer Van den Brink niet aan boord komen met het praatje, dat zijn actie de melkbezorging bij ouden van dagen en zieken in gevaar bracht, want juist de bejaarden vormen zijn beste melkklanten.

Het is waanzin te menen, dat de Galerries de melk ooit zal verkopen tegen dezelfde prijs als de Domo zijn melkslijters laat doen, aldus de heer Van den Brink. De slijters nemen negen cent van de melk en dat heeft de supermarket niet nodig.